

OPERAT KSZTAŁTOWANIA FUNKCJI TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I EDUKACYJNEJ

**PLAN OCHRONY DLA
KASZUBSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO**

Warszawa, Gdańsk, 2020-2022

Operat kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej opracował zespół w składzie:

dr inż. arch. Barbara Jaszczuk-Skolimowska (BJS)

mgr inż. Marta Dąbrowska (MD)

mgr Wojciech Kiełb (WK)

mgr Aleksandra Nowicka(AN)

konsultacje - dr hab. nauk przyr. Maciej Przewoźniak - ekolog krajobrazu, ekspert
ochrony środowiska

Autorzy fotografii: AN, BJS, MD

Wykonawca prac:

Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska;
ul. Erazma Ciołka 13, 01-445 Warszawa

we współpracy z:

- DOM Biurem Urbanistycznym, Kiełb-Stańczuk, Jaszczuk-Skolimowska Sp. j.,
  - Pracownią Przyrodniczą Pro Natura Pro Homini – Katarzyna Bociąg.
  - Tribio sp. z o.o.
-

Plan ochrony dla Kaszubskiego Parku Krajobrazowego sporządzono na zlecenie
Województwa Pomorskiego – Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych
w Słupsku, ul. Poniatowskiego 4A, 76-200 Słupsk

Rzeczpospolita
Polska

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014 – 2020 w ramach projektu „Opracowanie projektów planów ochrony parków krajobrazowych wchodzących w skład Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych”, Oś Priorytetowa 11: Środowisko, Działanie: 11.4 Ochrona Różnorodności Biologicznej

oraz przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku

Fot. okładka: Jez. Raduńskie Dolne (AN 06.2020)

Spis treści

CZĘŚĆ I CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA STANU

1.	WSTĘP	8
1.1.	Cel opracowania i ogólna informacja o Planie ochrony	8
1.2.	Metodyka i zakres prac	8
1.2.1.	Ogólne założenia prac nad Planem ochrony	8
1.2.2.	Metodyka i zakres prac w odniesieniu do kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej	9
1.3.	Zespół autorski	10
1.4.	Ogólna charakterystyka Parku	11
2.	OCENA DOTYCHCZASOWEGO STANU ROZPOZNANIA	14
2.1.	Ogólna charakterystyka stanu wiedzy	14
2.2.	Zestawienie dostępnego piśmiennictwa oraz ocena zasobów informacji pod kątem ich przydatności do potrzeb Operatu	15
3.	OGÓLNE UWARUNKOWANIA KSZTAŁTOWANIA FUNKCJI TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I EDUKACYJNEJ W PARKU	22
3.1.	Uwarunkowania prawa powszechnego i miejscowego	22
3.1.1.	Uwarunkowania prawa powszechnego	22
3.1.2.	Uwarunkowania prawa miejscowego	23
3.2.	Uwarunkowania wynikające z dokumentów strategicznych i planistycznych woj. pomorskiego i innych dokumentów ponadlokalnych	25
3.2.1.	Strategia rozwoju województwa pomorskiego 2030	25
3.2.2.	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego	25
3.2.3.	„Strategia Obszaru Metropolitalnego Gdańsk-Gdynia-Sopot do roku 2030” (2015)	28
3.2.4.	„Strategia Rozwoju Powiatu Kartuskiego 2040” (2016)	29
3.2.5.	„Diagnoza stanu i koncepcja rozwoju turystyki wodnej w województwie pomorskim 2030” (2021)	29
3.3.	Uwarunkowania wynikające z dokumentów strategicznych i planistycznych gmin	31
3.3.1.	Strategie rozwoju gmin	31
3.3.2.	Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin	33
4.	WALORY PARKU ISTOTNE DLA ROZWOJU FUNKCJI TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I EDUKACYJNEJ	40
4.1.	Walory przyrodnicze – synteza	40
4.2.	Walory kulturowe – synteza	43
4.3.	Walory krajobrazowe – synteza	45
5.	ISTNIEJĄCY SYSTEM I INFRASTRUKTURA OBSŁUGI TURYSTYKI, REKREACJI I DZIAŁALNOŚCI EDUKACYJNEJ W PARKU	48

5.1.	System obsługi	48
5.2.	Formy aktywności turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej oraz ich natężenie	48
5.3.	Baza noclegowa	51
5.3.1.	Charakterystyka bazy noclegowej	51
5.3.2.	Pojemność bazy noclegowej	60
5.4.	Tereny i akweny rekreacyjne	70
5.4.1.	Główne akweny rekreacyjne	70
5.4.2.	Żeglarstwo	71
5.4.3.	Kajakarstwo	73
5.4.4.	Inne formy aktywności turystyczno-rekreacyjnej na wodach	75
5.4.5.	Plaże i kąpieliska	76
5.4.6.	Wypożyczalnie sprzętu wodnego	78
5.5.	Urządzenia turystyczne i rekreacyjne	79
5.5.1.	Obiekty informacji turystycznej	79
5.5.2.	Obiekty gastronomiczne i handel	80
5.5.3.	Ważniejsze ogólnodostępne miejsca rekreacji	81
5.5.4.	Turystyka konna	82
5.5.5.	Narciarstwo	83
5.5.6.	Wypożyczalnie rowerów, infrastruktura rowerowa	84
5.5.7.	Inne formy aktywności	85
5.5.8.	Inne atrakcje turystyczne	86
5.5.9.	Urządzone punkty widokowe	87
5.5.10.	Szlaki turystyki pieszej	89
5.5.11.	Szlaki rowerowe	91
5.5.12.	Szlaki konne	94
5.5.13.	Szlaki kajakowe	94
5.6.	Infrastruktura edukacyjna	95
5.6.1.	Obiekty dydaktyczne	95
5.6.2.	Ścieżki przyrodnicze i edukacyjne	96
5.6.3.	Tablice edukacyjne	97
5.6.4.	Materiały edukacyjne	99
5.7.	Transport	99
5.7.1.	Dostępność drogowa	99
5.7.2.	Dostępność kolejowa	101

5.8.	Ocena zmian wykorzystywania Parku w zakresie turystyki, rekreacji i edukacji, ze szczególnym uwzględnieniem ostatniego 20-lecia _____	104
6.	ZAGROŻENIA DLA PARKU WYNIKAJĄCE Z ISTNIENIA I ROZWOJU FUNKCJI TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I EDUKACYJNEJ _____	111
6.1.	Charakterystyka oraz źródła zagrożeń wewnętrznych _____	111
6.2.	Charakterystyka oraz źródła zagrożeń zewnętrznych _____	115
6.3.	Charakterystyka oraz źródła zagrożeń, możliwe sposoby ich eliminacji lub ograniczenia - synteza _____	116

CZĘŚĆ II STRATEGIA OCHRONY

7.	CELE KSZTAŁTOWANIA FUNKCJI TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I EDUKACYJNEJ _____	124
8.	KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA FUNKCJI TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I EDUKACYJNEJ _____	125
8.1.	Zasady funkcjonowania turystyki i rekreacji _____	125
8.2.	Preferowane formy turystyki i rekreacji _____	126
8.3.	Rozwój funkcji edukacyjnych _____	129
9.	ZAKRES DZIAŁAŃ NA RZECZ KSZTAŁTOWANIA FUNKCJI TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I EDUKACYJNEJ _____	131
9.1.	Propozycje działań dotyczących kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej _____	131
9.2.	Propozycje ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz innych dokumentów strategicznych dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych _____	148
9.3.	Propozycje monitoringu stanu i skuteczności kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej _____	151
9.4.	Potrzeby uzupełnienia wiedzy dotyczącej zagadnień związanych z turystyką, rekreacją i edukacją _____	152
10.	PROGNOZA STANU W PERSPEKTYWIE 20-LETNIEJ _____	153
10.1.	Wariant ochrony zachowawczej – utrzymanie aktualnych trendów, bez podejmowania działań wskazanych w Planie ochrony _____	153
10.2.	Wariant ochrony aktywnej - pełna realizacja ustaleń Planu ochrony _____	153
11.	LITERATURA _____	154
12.	SPIS TABEL, RYCIN I FOTOGRAFII _____	156

Część I

Charakterystyka

i diagnoza stanu

1. WSTĘP

1.1. Cel opracowania i ogólna informacja o Planie ochrony

Operat kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej jest jednym z 7 operatów szczegółowych stanowiących wraz z Operatem generalnym dokumentację do Planu ochrony dla Kaszubskiego Parku Krajobrazowego (KPK lub Park). Jego zasadniczym celem jest wskazanie działań na rzecz ochrony i zrównoważonego wykorzystywania tych walorów w perspektywie najbliższych 20. lat. Składa się on z dwóch zasadniczych części: diagnostycznej, charakteryzującej zagospodarowanie i użytkowanie turystyczne, rekreacyjne i edukacyjne oraz strategicznej, w której zapisano proponowane cele i działania ochronne. Ustalenia Operatu stanowią podstawę merytoryczną dla zapisów projektu uchwały Sejmiku Województwa Pomorskiego w sprawie Planu ochrony dla Kaszubskiego Parku Krajobrazowego. Treść Operatu traktować należy także jako rozwinięcie i uzasadnienie zapisów wyżej wymienionej uchwały, przy czym należy zwrócić uwagę, że w wyniku uwag zgłaszanych w ramach konsultacji społecznych, a także procedury uzgadniania i opiniowania projektu Planu ochrony, ostateczne brzmienie zapisów uchwały może różnić się od propozycji ujętych w niniejszym Operacie.

Wymóg sporządzania planów ochrony wynika z zapisów art. 18 ust. 1 Ustawy o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1614). Zawartość planu ochrony dla parku krajobrazowego określona jest w art. 20 ust. 4 tej ustawy, natomiast tryb jego sporządzania, zakres wymaganych prac oraz zakres i możliwe sposoby ochrony zasobów parku określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz. 794).

Organem sporządzającym Plan ochrony dla KPK jest dyrektor Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych, natomiast wykonawcą opracowania jest Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska wraz z podwykonawcami: DOM Biurem Urbanistycznym, Kiełb-Stańczuk, Jaszczuk-Skolimowska Spółka jawna oraz Katarzyna Bociąg - Pracownią Przyrodniczą „Pro Natura Pro Homini”.

1.2. Metodyka i zakres prac

1.2.1. *Ogólne założenia prac nad Planem ochrony*

Zakres prac wykonanych w ramach sporządzania Planu ochrony dla Kaszubskiego Parku Krajobrazowego uwzględniał zarówno formalne wymogi wynikające z wspomnianego powyżej rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r., jak i rzeczywiste potrzeby rozpoznania aktualnego stanu i zagrożeń zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych Parku, niezbędnych do sformułowania długofalowej strategii ich ochrony. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że pomimo obszerność opracowania, dokumentacji Planu ochrony, w tym także Operatu kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej nie należy traktować jako typowej monografii przyrodniczej KPK.

Prace prowadzone nad wszystkimi operatami szczegółowymi składały się z następujących etapów:

- etap wstępny, obejmujący ocenę stanu rozpoznania analizowanych komponentów (zagadnień) oraz zaplanowanie niezbędnych prac uzupełniających,
- etap charakterystyki i diagnozy stanu, obejmujący:
  - analizę dostępnych danych,

- wykonanie uzupełniających badań inwentaryzacyjnych,
  - ocenę zachodzących zmian i ocenę skuteczności dotychczasowych sposobów ochrony,
  - analizę uwarunkowań ochrony,
  - identyfikację zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych.
- etap strategii ochrony, obejmujący:
    - określenie celów ochrony,
    - określenie zakresu prac rekomendowanych w celu ochrony analizowanych komponentów oraz monitorowania skuteczności podjętych działań,
    - określenie zasad i kierunków użytkowania obszaru Parku oraz propozycji ustaleń do dokumentów planistycznych i strategicznych różnych szczebli,
    - określenie propozycji uzupełnienia wiedzy dotyczącej analizowanych komponentów oraz propozycji ich wykorzystania w rozwoju funkcji turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych Parku,
    - prognozę stanu analizowanych komponentów w perspektywie 20 lat w wariantcie pełnej realizacji ustaleń Planu ochrony oraz w wariantcie utrzymania dotychczasowych trendów, a także oszacowanie kosztów realizacji proponowanych działań.

Istotnym elementem prac nad Planem ochrony było jest dokonanie podziału jego obszaru na strefy działań ochronnych (patrz Rozdz. 8), do których odnosi się część ustaleń zaproponowanych w niniejszym Operacie.

Poniżej omówiono bardziej szczegółowo metodykę prac diagnostycznych wykonanych w ramach opracowywania „Operatu kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej”.

1.2.2. Metodyka i zakres prac w odniesieniu do kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej

Operat zrealizowany został wg następującego schematu metodycznego:

- 1) analiza dostępnych publikacji i innych opracowań niepublikowanych dotyczących zagadnień turystyki i rekreacji (ich wykaz zawiera rozdz. 2.2);
- 2) zebranie informacji nt. stanu zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego i edukacyjnego obszaru Parku, w szczególności ze źródeł statystycznych, ewidencyjnych oraz archiwalnych;
- 3) analiza dokumentów strategicznych i planistycznych o zasięgu ponadlokalnym oraz dokumentów strategicznych oraz planistycznych na poziomie samorządów, w tym zawartości studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin obejmujących obszar KPK i jego otuliny oraz uchwalonych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z obszaru Parku i otuliny;
- 4) zebranie informacji w terenie (od kwietnia do września 2020 r.; uzupełnienie lipiec 2021 r.) nt. stanu zagospodarowania przestrzennego obszaru Parku i jego otuliny, ze szczególnym uwzględnieniem zainwestowania osadniczego, bazy turystyczno-

- rekreacyjnej, bazy noclegowej, szlaków penetracji turystyczno-rekreacyjnej oraz infrastruktury technicznej¹,
- 5) weryfikacja i usystematyzowanie zebranych informacji w postaciach tabelarycznej, katalogowej, fotograficznej i kartograficznej (ryciny w tekście i załącznik kartograficzny „Kaszubski Park Krajobrazowy. Zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne oraz edukacja” – baza danych przestrzennych);
  - 6) sporządzenie syntez uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego Parku wynikających z ochrony przyrody (głównie na podstawie materiałów publikowanych) oraz dziedzictwa kulturowego i krajobrazu (głównie na podstawie Operatu ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu);
  - 7) przetworzenie informacji do postaci opisowej diagnozy stanu zagospodarowania przestrzennego;
  - 8) identyfikacja wewnętrznych i zewnętrznych zagrożeń walorów KPK stwarzanych przez zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne;
  - 9) określenie uwarunkowań rozwoju przestrzennego, w tym z uwzględnieniem diagnozy elementów środowiska określonych w innych operatach szczegółowych;
  - 10) określenie celów rozwojowych, w szczególności w odniesieniu do zdiagnozowanych zagrożeń w Parku oraz na zewnątrz jego granic;
  - 11) wskazanie działań niezbędnych dla realizacji celów.

Zakres problemowy „Operatu ...” określa jego spis treści.

Zakres terytorialny „Operatu ...” pod względem diagnozy stanu zagospodarowania i użytkowania turystyczno-rekreacyjnego obejmuje obszar KPK, pod względem funkcji edukacyjnej obszar KPK i pod względem identyfikacji zagrożeń zewnętrznych dla realizacji funkcji turystyczno-rekreacyjnej otulinę KPK.

1.3. Zespół autorski

Operat kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej opracował zespół w składzie:

- dr inż. arch. Barbara Jaszczuk-Skolimowska – kierowniczka zespołu, specjalistka w zakresie planowania przestrzennego i urbanistyki;
- mgr inż. Marta Dąbrowska – specjalistka architektury krajobrazu oraz GIS,
- mgr Wojciech Kiełb – geograf, specjalista GIS;
- mgr Aleksandra Nowicka – geografka, specjalistka gospodarki przestrzennej oraz GIS;
- konsultacje - dr hab. nauk przyr. Maciej Przewoźniak - ekolog krajobrazu, ekspert ochrony środowiska.

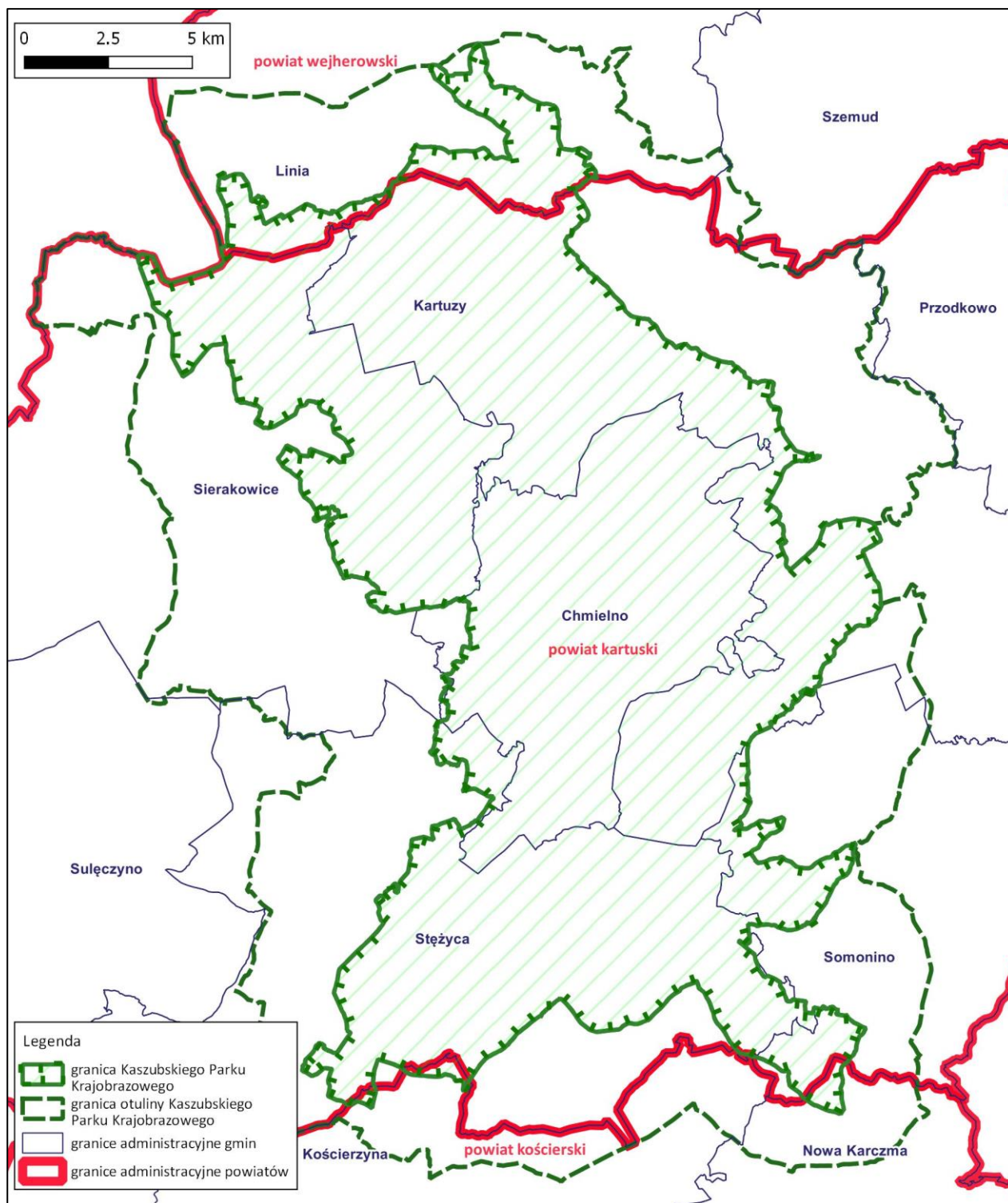
¹ Ze względu na stan epidemii obowiązujący na terenie Polski w okresie badań terenowych mogą one być niecharakterystyczne, w szczególności w zakresie oceny wykorzystania bazy rekreacyjno-turystycznej

1.4. Ogólna charakterystyka Parku

Kaszubski Park Krajobrazowy utworzony został uchwałą nr XIX/82/83 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku z dnia 15 czerwca 1983 roku. Aktualną podstawę prawną jego funkcjonowania stanowi uchwała Nr 147/VII/11 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 kwietnia 2011 r. w sprawie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2011 r. Nr 66, poz. 1462), zmieniona uchwałą Nr 445/XLII/17 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 21 grudnia 2017 r. (Dz. Urz. z 2018 r. poz. 203). Określa ono szczególne cele ochrony Parku oraz obowiązujące w jego granicach zakazy. Celem nawiązującym do specyfiki niniejszego Operatu jest zapis §2:

- 1) zachowanie specyfiki rzeźby terenu — wzniesień morenowych, dolin rzecznych i rynien jeziornych oraz wytopisk polodowcowych,*
- 2) poprawa stanu czystości wód powierzchniowych,*
- 3) utrzymanie i przywracanie mozaiki zbiorowisk roślinnych, właściwej dla różnych typów środowiska przyrodniczego Parku, w szczególności ochrona źródlisk, torfowisk oraz fitocenoz z udziałem gatunków borealnych i podgórsko—górkich,*
- 4) utrzymanie spójności przestrzennej ekosystemów leśnych i ich renaturalizacja,*
- 5) ochrona naturalnych i półnaturalnych zbiorowisk wzdłuż cieków i brzegów jezior w celu uzyskania biologicznej zabudowy ich obrzeży,*
- 6) utrzymanie naturalnej różnorodności fauny oraz tworzenie warunków umożliwiających restytucję gatunków, które wyginęły, w szczególności głuszca i raka szlachetnego,*
- 7) zachowanie i eksponowanie zasobów dziedzictwa kulturowego, a zwłaszcza struktury i wartości krajobrazu kulturowego, wartościowych układów przestrzennych osadnictwa, tradycyjnych i historycznych form zabudowy, obiektów kultury materialnej i wartości kultury niematerialnej,*
- 8) ochrona unikatowych wartości krajobrazu, a zwłaszcza rynien jeziornych i dolin rzecznych oraz eksponowanych wzniesień i zboczy o znacznych spadkach terenu,*
- 9) oszczędne użytkowanie i planowe kształtowanie przestrzeni ze szczególnym uwzględnieniem ochrony walorów krajobrazowych.*

Park wg danych z ww. Uchwały obejmuje 33 202 ha w obrębie ośmiu gmin: Kartuzy, Chmielno, Stężyca, Sierakowice, Somonino (wszystkie w powiecie kartuskim) oraz Linia (powiat wejherowski), Kościerzyna i Nowa Karczma (powiat kościerski) w województwie pomorskim. Wyznaczona Uchwałą otulina Parku obejmuje tereny o powierzchni 32 494 ha(Ryc. 1).

Ryc. 1 Położenie Parku na tle podziału administracyjnego (źródło: opracowanie własne)

Podstawą turystycznego i rekreacyjnego zagospodarowania i użytkowania przestrzeni KPK są walory przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe. Środowisko przyrodnicze wyróżnia niezwykle zróżnicowanie, z bogactwem form ukształtowania terenu (w tym Wzgórza Szymbarskie z Wieżycą), obiektów hydrograficznych (w tym 35 jezior o powierzchni ponad 10 ha) i różnych typów ekosystemów, zwłaszcza leśnych (od borów sosnowych po buczyny, grądy itd.). Dziedzictwo kultury materialnej reprezentowane jest przede wszystkim przez obiekty sakralne oraz pozostałości dawnego budownictwa wiejskiego, a dopełnia je dziedzictwo niematerialne z wieloma przejawami folkloru

Kaszubów. W krajobrazie KPK wyróżniają się wnętrza krajobrazowe licznych rynien jeziornych oraz wyniosłości zalesionych wzniesień morenowych. Charakterystyczne jest nagromadzenie ciągów i punktów widokowych z dalekimi, wieloplanowymi zasięgami widoków.

Na bazie wymienionych powyżej walorów, już od przełomu XIX i XX w. na obszarze współczesnego KPK rozwijała się turystyka, a Pojezierze Kaszubskie reklamowano jako „Szwajcarię Kaszubską”. Współczesne zainwestowanie turystyczno-rekreacyjne obejmuje przede wszystkim:

- obiekty noclegowe ogólnodostępne, jak ośrodki wypoczynkowe, pensjonaty, zajazdy, motele, schroniska młodzieżowe, kempingi i pola namiotowe oraz kwatery agroturystyczne;
- obiekty indywidualne: domy rekreacyjne całoroczne i domki letniskowe, usytuowane pojedynczo lub w zespołach;
- obiekty infrastruktury uzupełniającej, jak kąpieliska nad jeziorami, przystanie wodne, szlaki turystyczne (lądowe i wodne), ścieżki rowerowe, stoki z wyciągami narciarskimi itd.

Równie zróżnicowane są formy turystyki i rekreacji, reprezentowane w KPK przez turystykę pobytową i turystykę krajoznawczą: samochodową, rowerową, pieszą, wodną (kajakową i żeglarską) oraz przez różne formy aktywności fizycznej, jak sporty wodne, sporty „boiskowe”, wędkarstwo, jeździectwo konne, narciarstwo (biegowe i zjazdowe) i inne.

2. OCENA DOTYCHCZASOWEGO STANU ROZPOZNANIA

2.1. Ogólna charakterystyka stanu wiedzy

Stan rozpoznania walorów środowiska przyrodniczego, dziedzictwa kulturowego i krajobrazu, jako podstawy kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej w KPK, jest dobry w odniesieniu do przyrody i zasobów środowiska kulturowego oraz słaby w odniesieniu do krajobrazu – omówienia publikacji i materiałów niepublikowanych z tego zakresu zawierają operaty przyrodnicze „Planu ochrony dla KPK” oraz „Operat ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu”. Słaby jest także stan rozpoznania zagrożeń w relacji >turystyka i rekreacja – środowisko przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i krajobraz< na obszarze KPK.

Większość publikacji nt. zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego KPK to przewodniki turystyczne: po KPK, po Szwajcarii Kaszubskiej (z najstarszym z 1936 r.) i po całych Kaszubach. Stanowią one, w przekroju lat ich wydania, wartościowy materiał dla analizy rozwoju zainwestowania i udostępnienia turystycznego Parku. Podobne znaczenie mają liczne mapy turystyczne, od wydanych w latach 90-tych XX w. po współczesne. Odrębną grupę stanowią publikacje o znamionach prac naukowych, w obrębie których wyróżnić można nieliczne i zdezaktualizowane prace nt. Kaszub oraz opracowania teoretyczno-metodyczne nt. turystyczno-rekreacyjnego wykorzystania obszarów pojeziernych, lasów itp.

Bardzo nieliczne są opracowania niepublikowane, dotyczące stricte zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego KPK. Są to jedynie materiały „Planu ochrony KPK”, wykonanego w latach 1995-1997, w większość ze stanem aktualności danych na 1996 r. – mają znaczenie dokumentacyjno-historyczne i metodyczne. Odrębną grupę stanowią, sporządzane obligatoryjnie przez samorządy gminne, studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin (w większości aktualne) oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, mozaikowo pokrywające obszar KPK. Problematyka kształtowania funkcji turystycznej i rekreacyjnej w KPK ściśle wiąże się z problematyką całościowo ujmowanego zagospodarowania przestrzennego Parku. Omówienie publikacji i materiałów niepublikowanych z tego zakresu oraz ustaleń obowiązujących studiów i planów miejscowych zawiera „Operat zagospodarowania przestrzennego”. Dla obszaru KPK i jego otuliny obowiązują, wg stanu na luty 2020 r., 473 plany miejscowe, z których część bezterminowo przesądza docelowe zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne objętych nimi terenów.

W zakresie diagnozy stanu zainwestowania i użytkowania turystyczno-rekreacyjnego obszaru Parku największy problem dotyczy oszacowania rzeczywistej wielkości (pojemności) form zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego. Przydatne są do tego dane statystyczne, gromadzone cyklicznie w jednakowych grupach tematycznych, z możliwością dokonywania różnych analiz. Ich wadą jest gromadzenie danych według jednostek terytorialnych, których granice nie pokrywają się z granicami KPK i jego otuliny. Drugą kwestią problemową jest objęcie danymi statystycznymi wyłącznie działalności rejestrowanej, która nie odzwierciedla rzeczywistej wielkości natężenia turystyki i rekreacji w Parku. W celu rozpoznania tego zagadnienia powinny być prowadzone systematyczne (np. co 2-3 lata we wszystkich porach roku) badania terenowe. Jednorazowa inwentaryzacja na potrzeby „Planu ochrony dla KPK” stanu użytkowania turystyczno-rekreacyjnego, która zostanie wykonana w półroczu letnim 2020 r., nie da całościowego obrazu natężenia użytkowania Parku i jego trendów w odniesieniu do różnych form turystyki i rekreacji.

Nieodłącznym elementem kształtowania zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego jest edukacja ekologiczna i właściwe przygotowanie oraz powszechne udostępnianie informacji o walorach Parku i o ich zagrożeniach, wynikających głównie z rozwoju osadnictwa i gospodarki, tym

turystycznej. Stan rozpoznania działań z zakresu edukacji ekologicznej dotyczących KPK jest niepełny. Przyczyną tego jest przede wszystkim duże rozproszenie podmiotów realizujących problematykę edukacji ekologicznej, począwszy od edukacji realizowanej w ramach powszechnej oświaty, poprzez edukację prowadzoną przez pracowników KPK, administrację państwową terenów leśnych, samorządy gminne i powiatowe (w odniesieniu do KPK głównie powiat kartuski), czy różne stowarzyszenia i lokalne grupy działania, aż do edukacji prowadzonej przez poszczególnych operatorów turystyki, działających także poza obszarem Parku, a nawet regionu. Przegląd materiałów promocyjno-edukacyjnych związanych z KPK (tab. 1) wykazał bardzo duże ich zróżnicowanie – formalne i merytoryczne.

2.2. Zestawienie dostępnego piśmiennictwa oraz ocena zasobów informacji pod kątem ich przydatności do potrzeb Operatu

Zestawienie najważniejszych pozycji literaturowych wraz z oceną ich przydatności w pracach nad Planem ochrony przedstawiono w Tabeli 1.

Tab. 1 Zestawienie dostępnej literatury z analizą jej przydatności na potrzeby Operatu kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej KPK

Lp.	Dane bibliograficzne	Komentarz
	Publikacje	
1	Andrzejewski E. 1979. Stan i kierunki rozwoju gospodarki turystycznej [W:] Augustowski B. (red.) 1979. Pojezierze Kaszubskie. Gdańskie Towarzystwo Naukowe. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław: 565-584.	Artykuł o wartości dokumentacyjno-historycznej, zawierający m. in. diagnozę czynników rozwoju i lokalizacji turystyki na Pojezierzu Kaszubskim, w tym na obszarze obecnego KPK. Mało przydatny dla opracowania „Operatu kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej KPK”.
2	Bolduan T. 2002. Nowy Bedeker Kaszubski. Wyd. „Oskar”, Gdańsk: 532 str.	Zbiór haseł dotyczących Kaszub, w tym KPK – ciekawostki, w tym nt. atrakcji turystycznych i dopełnienie wiedzy ogólnej.
3	Chmielno. Ok. 2005. Urząd Gminy Chmielno: 28 str.	Folder informacyjny nt. atrakcji turystycznych gminy Chmielno. Bogata dokumentacja fotograficzna. Przydatny do analizy rozwoju zainwestowania turystycznego w KPK w przeszłości.
4	Droga Kaszubska. Rok. ? Wyd. KPK: (folder składany).	Folder turystyczny z mapą przebiegu Drogi Kaszubskiej, krótkim jej opisem i dokumentacją fotograficzną – przydatny po weryfikacji do diagnozy.
5	Dysarz R. 1993. Charakter przekształceń środowiska geograficznego obszarów użytkowanych rekreacyjnie na wybranych przykładach w strefie pojezierzy. WSP w Bydgoszczy: 134 str. i zał. graficzne.	Wartościowa, naukowo udokumentowana praca nt. relacji <rekreacja – środowisko> w warunkach pojeziernych. Przydatna do opracowania „Operatu kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej KPK”.
6	Ellwart J. 2006. Kaszuby. Przewodnik turystyczny. Wyd. Region, Gdynia: 390 str.	Przewodnik turystyczny po całych Kaszubach w ujęciu wg powiatów. Opisy walorów turystycznych i poglądowe mapki. Znacznie bardziej szczegółowa i przydatna jest pozycja Ellwart (2014)
8	Ellwart J. 2010-2013. Moje Kaszuby. Wyd. Region, Gdynia: 159 str.	Album dokumentujący miejsca i „ulotne chwile” z obszaru Kaszub, w tym rozdział pt. „Szwajcaria Kaszubska”. Przydatny jako źródło inspiracji do

		analizy walorów turystycznych KPK.
9	Ellwart J. 2014. Szwajcaria Kaszubska – przewodnik po powiecie kartuskim. Wyd. Region, Gdynia: 160 str.	Przewodnik turystyczny po centralnej części Kaszub, w większości w zasięgu KPK. Liczne opisy atrakcji turystycznych oraz mapy szlaków turystycznych i tras wycieczkowych. Bardzo przydatny dla diagnozy stanu zagospodarowania turystycznego.
10	Iwicki S. 1998. Turystyka w zrównoważonym rozwoju obszarów pojeziernych. ATR w Bydgoszczy, Rozprawy 87: 156 str.	Opracowanie ogólnopoznawcze, mało przydatne do opracowania „Operatu kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej KPK”.
11	Kaszubski Park Krajobrazowy. Ilustrowany przewodnik z mapami. 2013. Eko-Kapio, Gdańsk.	Przewodnik po atrakcjach turystycznych KPK. Przydatny do analizy rozwoju zainwestowania turystycznego w KPK w przeszłości
12	Kaszubski Pierścień. Turystyka aktywna. Przewodnik. Ok. 2010. Wyd. Formator Sp. z o.o. (na zlecenie Zarządu Powiatu Kartuskiego): 32 str.	Folder nt. aktywnych form zwiedzania Kaszub, w tym Szwajcarii Kaszubskiej. Mało przydatny dla „Planu ochrony KPK” – przykład tworzenia turystycznego „image” Kaszub.
13	Kaszubski Pierścień. Turystyka kulturowa. Przewodnik. Ok. 2010. Wyd. Formator Sp. z o.o. (na zlecenie Zarządu Powiatu Kartuskiego): 32 str.	Folder nt. głównych przejawów dziedzictwa kulturowego Kaszub, a także nt. niektórych osobliwości przyrody. Mało przydatny dla „Planu ochrony KPK” - przykład tworzenia turystycznego „image” Kaszub.
14	Kaszubski Pierścień. Turystyka wodna. Przewodnik. Ok. 2010. Wyd. Formator Sp. z o.o. (na zlecenie Zarządu Powiatu Kartuskiego): 32 str.	Folder nt. form turystyki wodnej na Kaszubach – od morza po spływy kajakowe na Brdzie. Mało przydatny dla „Planu ochrony KPK” - przykład tworzenia turystycznego „image” Kaszub.
15	Kaszubski Pierścień. Turystyka wypoczynkowa. Przewodnik. Ok. 2010. Wyd. Formator Sp. z o.o. (na zlecenie Zarządu Powiatu Kartuskiego): 32 str.	Folder nt. form turystyki wypoczynkowej – pobytowej i aktywnej na Kaszubach. Mało przydatny dla „Planu ochrony KPK” - przykład tworzenia turystycznego „image” Kaszub.
16	Kistowski M., Kowalczyk J. 2012. Rozwój turystyki w wybranych parkach krajobrazowych w świetle koncepcji ewolucji obszarów turystycznych [W:] Problemy Ekologii Krajobrazu 34: 77-85.	Artykuł zawiera analizę zagospodarowania i użytkowania turystycznego wybranych parków krajobrazowych (bez KPK) i sformułowane na tej podstawie ogólnikowe wnioski – mało przydatny jako podstawa metodyczna dla „Operatu kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej KPK”.
17	Krzymowska-Kostrowicka A. 1997. Geoekologia turystyki i wypoczynku. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa: 240 str.	Jedyna w literaturze polskiej monografia zagadnienia – bardzo przydatna (obowiązkowa lektura dla autorów „Operatu kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej KPK”.)
18	Majkowski A. 2009 (wyd. I – 1936). Przewodnik po Szwajcarii Kaszubskiej. Wyd. Region, Gdynia: 80 str.	Pierwszy przewodnik turystyczny w języku polskim po centralnej części Kaszub, w większości w zasięgu współczesnego KPK, dokumentujący m. in. elementy zagospodarowania turystycznego w okresie międzywojennym. Przydatny do analizy rozwoju zainwestowania turystycznego obszaru KPK w przeszłości.
19	Nadleśnictwo Kartuzy. 2004. Lasy Państwowe: (folder składany, w jęz. polskim i niemieckim).	Folder zawiera podstawowe informacje nt. Nadl. Kartuzy, w tym nt. bazy turystycznej. Przydatny tylko jako przykład formy edukacji ekologicznej.
20	Nasz powiat. Kartuzy. 2009. Wyd. Polskapresse	Folder informacyjny nt. atrakcji turystycznych

	Sp. z o.o.. Gdańsk: 32 str.	powiatu kartuskiego, w układzie wg gmin. Przydatny do analizy rozwoju zainwestowania turystycznego w KPK w przeszłości.
21	Pankau F., Pankau J. 2000. Zagospodarowanie przestrzenne [W:] Przewoźniak M. (red) Kaszubski Park Krajobrazowy. Walory – Zagrożenia - Ochrona. Materiały do Monografii Przyrodniczej Regionu Gdańskiego 2: 201-214.	Synteza „Operatu zagospodarowania przestrzennego KPK” i „Operatu ochrony walorów rekreacyjnych KPK”, sporządzonych w ramach „Planu ochrony KPK” (1995-1997), w tym rozdz. pt. „Rekreacja”. Publikacja przydatna jako punkt odniesienia dla obecnej wersji „Operatu kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej”.
22	Pankau F., Przewoźniak M. 2000. Synteza ustaleń „Planu ochrony Kaszubskiego Parku Krajobrazowego” [W:] Przewoźniak M. (red.) Kaszubski Park Krajobrazowy. Walory - Zagrożenia - Ochrona. Materiały do Monografii Przyrodniczej Regionu Gdańskiego 2: 215-239.	Synteza ustaleń „Planu ochrony KPK” w formie projektu załącznika do rozporządzenia o jego zatwierdzeniu. Zawiera m. in. rozdz. pt. „Rekreacja”. Publikacja przydatna jako punkt odniesienia dla obecnej wersji „Operatu kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej KPK”.
23	Przewoźniak M. (red.) 2000. Kaszubski Park Krajobrazowy. Walory - Zagrożenia - Ochrona. Materiały do Monografii Przyrodniczej Regionu Gdańskiego 2: 256 str., dokumentacja fotogr. I dwa zał. kartogr.	Jedyna kompleksowa monografia KPK – opublikowana wersja „Planu ochrony KPK” sporządzonego w latach 1995-1997. Punkt odniesienia dla obecnej wersji „Planu ochrony KPK”, w tym „Operatu kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej”.
24	Przewoźniak M. 2017. Ochrona przyrody i krajobrazu Kaszub. Studium krytyczne z autopsji. Bogucki Wyd. Naukowe, Gdańsk - Poznań: 360 str.	Monografia problemów ochrony przyrody na Kaszubach, w tym w KPK, w tym związanych z rekreacyjnym obciążeniem środowiska. Przydatna dla sformułowania celów i zasad zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego.
25	Regliński R. A. 2004. Szwajcaria Kaszubska na starych pocztówkach. Wyd. Nowator PIP Sp. z o.o., Kartuzy: 415 str.	Album ponad 300 pocztówek z przełomu XIX i XX w. dokumentujących dawne krajobrazy i zagospodarowanie, w tym turystyczne, głównie na obszarze współczesnego KPK i Kartuz – świadectwo minionej przestrzeni turystycznej.
26	Rezerwat przyrody: Lubygość, Ostrzycki Las, Staniszewskie Zdroje, Żurawie Błota. Lata 90-te XX w. Wyd. KPK (foldery składane w jęz. polskim, angielskim i niemieckim).	Bardzo ogólne informatory edukacyjne nt. poszczególnych rezerwatów. Przykład formy edukacji ekologicznej z obszaru KPK.
27	Rozporządzenie Nr 12/98 Wojewody Gdańskiego z dnia 3 września 1998 r. w sprawie zatwierdzenia „Planu ochrony Kaszubskiego Parku Krajobrazowego” oraz wyznaczenia w nim zespołów przyrodniczo-krajobrazowych. Dz. Urz. Woj. Gdańskiego 1998, Nr 59, poz. 295.	Załącznik do Rozporządzenia stanowi tekst planu ochrony, w tym rozdział dotyczący rekreacji – przydatny dla obecnej wersji „Operatu kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej”.
28	Rząd-Górnicki B., Walicki A. 1971. Metoda zagospodarowania obszaru rekreacyjnego – na przykładzie Pojezierza Kaszubskiego. Wyd. IUA, Warszawa: 121 str.	Publikacja metodyczna na poziomie wiedzy z lat 60-tych XX w., nieprzystająca do współczesnej rzeczywistości społeczno-gospodarczej.
29	Szlak Kaszubski. Nad Jeziorami Chmieleńskimi. Lata 90-te XX w. Wyd. Pomorskie PTTK na zlecenie Zarządu Parków Krajobrazowych w Gdańsku (folder składany)	Stosunkowo szczegółowy opis i pogładowa mapa szlaku wg stanu z lat 90-tych XX w. Mało przydatny ze względu na dezaktualizację.

30	Szukalski J. 1991. Kaszubski Park Krajobrazowy. COIT Oddział w Gdańsku: 39 s.	Folder z ogólnym opisem KPK, głównie środowiska przyrodniczego, zawierający też rozdz. pt. „Turystyka na obszarze Parku” i spis bazy noclegowej. Przydatny do analizy rozwoju zainwestowania turystycznego obszaru KPK w przeszłości.
31	Trojanowska I. 1988. Wsie letniskowe nad Jeziorami Raduńskimi. COIT Oddział w Gdańsku: 24 str.	Zdezaktualizowane studium zagadnienia, nieprzydatne do sporządzenia „Operatu kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej KPK”.
32	Trojanowska I. 1994. Szwajcaria Kaszubska – przewodnik. Wyd. Oskar, Gdańsk: 176 str.	Przewodnik turystyczny po centralnej części Kaszub, w większości w zasięgu KPK, wg stanu z początku lat 90-tych XX w. Przydatny do analizy rozwoju zainwestowania turystycznego obszaru KPK w przeszłości.
33	Wanagos. M. (red.) 2004. Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki w województwie pomorskim. Urząd Marszałkowski Woj. Pomorskiego, Gdańsk: 299 str. i zał. kartogr.	Opracowanie ogólne (regionalne) i zdezaktualizowane, przydatne tylko w zakresie wybranych elementów diagnozy stanu w odniesieniu do KPK i jego otoczenia.
34	Wanagos. M. (red.) 2004. Program rozwoju produktów turystycznych województwa pomorskiego. Urząd Marszałkowski Woj. Pomorskiego, Gdańsk: 149 str.	Opracowanie ogólne (regionalne) i zdezaktualizowane, przydatne tylko w zakresie koncepcji rozwoju wybranych produktów turystycznych z obszaru KPK.
35	Wanagos. M. (red.) 2004. Strategia rozwoju turystyki województwa pomorskiego na lata 2004-2013. Urząd Marszałkowski Woj. Pomorskiego, Gdańsk: 1-83 (+ wersja w jęz. angielskim).	Opracowanie ogólne (strategiczne i regionalne), zdezaktualizowane, przydatne tylko w zakresie wybranych elementów diagnozy i programów realizacyjnych w odniesieniu do KPK i jego otoczenia.
36	Ważyński B. 1997. Urządzanie i zagospodarowanie lasu dla potrzeb turystyki i rekreacji. Wyd. AR w Poznaniu: 216 str.	Opracowanie ogólnopoznawcze, dotyczące lasów w Polsce, umiarkowanie przydatne do opracowania „Operatu kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej KPK”.
37	Wieżyca na starych pocztówkach. Kolekcja widokówek z Wieżycy. Rok wydania nieznany Nowator, Kartuzy: 13 reprodukcji pocztówek.	Reprodukcje pocztówek z przełomu XIX i XX w. ze Wzgórz Szymbarskich, dokumentujące m. in. zagospodarowanie turystyczne – ciekawostka.
38	Wójcik T. 1994. Radunia – szlak wodny. Wyd. PTTK „Kraj”, Warszawa.	Opis szlaku (w KPK od Jez. Stężyckiego po wypływ Raduni z jez. Trzebno) zdezaktualizowany.
	Mapy turystyczne (wybór)	
1	Jeziora Kaszubskie. Część północna. Mapa topograficzno-turystyczna 1:50.000. 2002. WZK, Warszawa.	Oprócz mapy obejmującej prawie cały KPK, na jej odwrocie szczegółowy opis obszaru, w tym informator krajoznawczy miejscowości i informator turystyczny. Przydatna do analizy rozwoju zainwestowania turystycznego w KPK w przeszłości.
2	Kaszëbë. Pojezierze Kaszubskie. Mapa 1:50.000. 2002. Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Gdańsk.	Pierwsza mapa z nazwami geograficznymi, oprócz polskich, w jęz. kaszubskim centralnej części Kaszub, w tym całego KPK, z lokalizacją obiektów turystycznych. Na odwrocie opis turystyczny. Przydatna do analizy rozwoju zainwestowania turystycznego w KPK w przeszłości.
3	Kaszubski Park Krajobrazowy. Mapa 1:40.000. 1999. Wyd. Eko-Kapio, Sopot.	Na odwrocie mapy informator turystyczno-przyrodniczy – stan z końca XX w. Mapa przydatna

		do analizy rozwoju zainwestowania turystycznego w KPK w przeszłości.
4	Kaszubski Park Krajobrazowy. Mapa turystyczna 1:50.000. 2012. Wyd. Eko-Kapio, Gdańsk.	Na odwrocie mapy informator turystyczno-przyrodniczy – stan z końca pierwszej dekady XXI w. Mapa przydatna do analizy rozwoju zainwestowania turystycznego w KPK w przeszłości.
5	Kaszubski Park Krajobrazowy. Mapa turystyczna 1:50.000. 2016. Wyd. Eko-Kapio, Gdańsk.	Relatywnie aktualna mapa Parku (najnowsza ?), z oznaczeniem różnych form zagospodarowania turystycznego. Na odwrocie informator turystyczno-przyrodniczy. Przydatna do etapu diagnozy.
6	Kaszubski Pierścień. Mapa turystyczna powiatu bytowskiego, chojnickiego, kartuskiego, kościerskiego i lęborskiego 1:100.000. 2006. Eko-Kapio, Gdańsk.	Przeglądowa mapa turystyczna prawie całych Kaszub. Mało przydatna dla „Planu ochrony KPK”.
7	Kaszuby. Atrakcje turystyczne. Mapa turystyczno-samochodowa 1:175.000. 2014. Wyd. Eko-Kapio, Gdańsk.	Przeglądowa mapa turystyczna całych Kaszub. Na odwrocie opisy atrakcji turystycznych, wyłącznie dziedzictwa kulturowego. Mało przydatna dla „Planu ochrony KPK”.
8	Kaszuby. Kaszubski Park Krajobrazowy. Mapa turystyczna 1:50.000. 2016. Expressmap Sp. z o.o. w Warszawie.	Relatywnie aktualna mapa Parku z oznaczeniem różnych form zagospodarowania turystycznego. Przydatna do etapu diagnozy.
9	Powiat Kartuski. Mapa turystyczna 1:55.000. 2000. Wyd. Eko-Kapio, Sopot.	Oprócz mapy powiatu z lokalizacją obiektów turystycznych, zawiera plany miejscowości i informator turystyczny. Przydatna do analizy rozwoju zainwestowania turystycznego w KPK w przeszłości.
10	Powiat Kartuski. Mapa turystyczna 1:100.000. 2006. Wyd. Region, Gdynia.	Oprócz mapy powiatu z lokalizacją atrakcji turystycznych, plany miejscowości i opis krajoznawczy. Przydatna do analizy rozwoju zainwestowania turystycznego w KPK w przeszłości.
11	Ziemia Kaszubska. Mapa turystyczna 1:100.000. 2004. PPWK S.A., Warszawa.	Mapa północnych i centralnych Kaszub (po Kościerzynę, w tym cały KPK), na odwrocie plany miast i informator turystyczny. Mało przydatna dla „Planu ochrony KPK”.
	Materiały niepublikowane	
1	Pankau F. Przewoźniak M. (red.) 1997. Operat generalny planu ochrony KPK (mscr)	Tekst i mapa 1:10.000 operatu powstałego w ramach „Planu ochrony KPK” w latach 1995-1997. Przydatny jako materiał dokumentujący koncepcję zagospodarowania turystycznego Parku z końca XX w.
2	Pankau F. Przewoźniak M. (red.) 1995-1997. Plan ochrony KPK (mscr)	Operaty tematyczne (w tym „Operat ochrony walorów rekreacyjnych” – zob. poniżej), operat generalny (zob. powyżej) i projekt załącznika do rozporządzenia o zatwierdzeniu planu. Całość przydatna dla obecnej wersji „Planu ochrony KPK” jako materiał metodyczny i dokumentujący przeszłość, w tym w zakresie zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego.
3	Prószczyńska–Bordas Hanna, 2008. Rozwój turystyki w Kaszubskim Parku Krajobrazowym w	Praca przedstawia różny punkt widzenia organizatorów i użytkowników przestrzeni pod

	strategiach władz i lokalnych organizacji turystycznych oraz w opinii turystów i mieszkańców. Instytut Turystyki i Rekreacji, Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie (mscr)	kątem zagospodarowania turystycznego. Materiał przydatny w takiej analizie
4	Tylman K. 1996. Operat ochrony walorów rekreacyjnych KPK (mscr)	Tekst i mapa 1:10.000 operatu powstałego w ramach „Planu ochrony KPK” w latach 1995-1997. Przydatny jako materiał dokumentujący szczegółowo stan zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego Parku w ostatniej dekadzie XX w. (formalnie stan w 1996 r.).
5	Zienkiewicz, Aleksandra. 2016. Rozwój funkcji turystycznej w powiecie kartuskim. Wydział Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, praca doktorska (mscr)	Praca doktorska dotyczy kwestii rozwoju turystyki w świetle specyficznej roli, jaką spełnia ona w rozwoju przestrzeni społeczno-ekonomicznej powiatu kartuskiego. Przydatna jako materiał dokumentujący i analizujący zagadnienie w granicach powiatu kartuskiego (w tym obszarze KPK)
6	Dokumenty strategiczne poziomu regionalnego (województwo pomorskie), subregionalnego (powiaty) i lokalnego (gminy) wyszczególniono i omówiono w „Operacie zagospodarowania przestrzennego”.	Dokumenty przydatne dla projektu kształtowania zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego KPK, w zakresie zgodności z celami strategicznymi rozwoju regionu i gmin.
7	Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin położonych w KPK i w jego otulinie wyszczególniono i omówiono w „Operacie zagospodarowania przestrzennego”.	Dokumenty przydatne dla diagnozy i projektu kształtowania zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego KPK w zakresie zgodności z polityką przestrzenną gmin w tym zakresie.
8	Strategie rozwoju gmin i powiatów położonych w KPK i w jego otulinie wyszczególniono i omówiono w „Operacie zagospodarowania przestrzennego”.	Dokumenty przydatne na poziomie ustalenia celów strategicznych KPK, w nawiązaniu do celów rozwoju społeczno-gospodarczego gmin i powiatów.
9	Lokalna Strategia Obszaru Szwajcarii Kaszubskiej ma lata 2016-2022. 2017. Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby: 80 str. (mscr).	przydatna na poziomie ustalenia celów strategicznych KPK w nawiązaniu do celów rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru
10	Strategia rozwoju turystyki i produktu turystycznego dla obszaru objętego działaniem Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Kaszubska Droga” na lata 2012-2017. 2012. 107 str. (mscr).	przydatna na poziomie ustalenia celów strategicznych KPK w nawiązaniu do celów rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru, dokument nieaktualny z uwagi na horyzont czasowy do 2017r.
11	Program Sektorowego Rozwoju Turystyki i Promocji Kościerskiego Obszaru Funkcjonalnego, 2015. Olsztyn. 176 str. (mscr).	przydatna na poziomie ustalenia celów strategicznych KPK w nawiązaniu do celów rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru, dokument obejmuje jedynie niewielką część południowa KPK i Jego otuliny
12	Diagnoza stanu i koncepcja rozwoju turystyki wodnej w województwie pomorskim 2030, 2021. Gdańsk; Pomorskie Biuro Planowania Regionalnego	przydatna na poziomie ustalenia celów strategicznych KPK w nawiązaniu do planowanych przedsięwzięć z zakresu turystyki wodnej w ujęciu regionalnym.
	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	

1	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w KPK i w jego otulinie wyszczególniono i omówiono w „Operacie zagospodarowania przestrzennego”.	Dokumenty planistyczne gmin o bardzo różnej aktualności, tematyce i zajętości terenów, zawierające m. in. ustalenia nt. planowanego zagospodarowania turystycznego.
	Strony internetowe	
1	https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt	Dane statystyczne prowadzone między innymi dla jednostek statystycznych, zagregowane wg 23 kategorii, w tym turystyka w trzech grupach, przydatne dla diagnozy zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego KPK.
2	http://pomorskieszlakiptk.pl/	Opis przebiegu tras szlaków, ich „historii” i atrakcji turystycznych, przydatny dla diagnozy zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego w KPK.
3	https://kpk.org.pl/	Zakładka „Turystyka” (głównie nt. różnych rodzajów szlaków turystycznych – bez map) i informacje edukacyjne - przydatne dla diagnozy zagospodarowania turystycznego w KPK oraz form edukacji.
4	https://ciee-gda.pl/	Strona Centrum Informacji i Edukacji Ekologicznej w Gdańsku – informacje nt. prowadzonych działań z zakresu edukacji ekologicznej, konkursów i wydarzeń, w tym w KPK - przyczynek do kierunków kształtowania oferty edukacyjnej w KPK.
5	http://www/szwajcariakaszubska.pl	Strona powiatu kartuskiego, z licznymi informacjami nt. szlaków turystycznych i dziedzictwa kulturowego.

Źródło: opracowanie własne.

3. OGÓLNE UWARUNKOWANIA KSZTAŁTOWANIA FUNKCJI TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I EDUKACYJNEJ W PARKU

3.1. Uwarunkowania prawa powszechnego i miejscowego

3.1.1. Uwarunkowania prawa powszechnego

Zasadnicze uwarunkowania prawne mające znaczenie dla funkcji turystyczno-rekreacyjnej i edukacyjnej wynikają z następujących aktów prawa powszechnego obowiązujących w Polsce (ze względu na częste zmiany przepisów zrezygnowano z podawania publikatorów tych aktów):

- Ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym – reguluje między innymi zadania własne gminy, w tym z zakresu kultury fizycznej i turystyki, terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych jak również utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej;
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997r.o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych (wraz z aktem wykonawczym: Rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 19 sierpnia 2004 r. w sprawie obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie) – reguluje między innymi zasady prowadzenia ewidencji obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie oraz wymogów dla tych obiektów;
- Ustawa z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych - reguluje między innymi kwestie oferowania, sprzedaży i realizacji imprez turystycznych oraz zasady działania organizatorów turystyki i przedsiębiorców;
- Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych - reguluje między innymi zasady zapewnienia bezpieczeństwa na obszarach wodnych;
- Ustawa z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej - reguluje między innymi obowiązki jednostek samorządu terytorialnego w zakresie wychowania fizycznego, sportu, rekreacji ruchowej i rehabilitacji ruchowej;
- Ustawa z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe - reguluje między innymi zasady zarządzania szkołami i placówkami publicznymi na poziomie centralnym, regionalnym i lokalnym oraz uprawnienia dyrektorów szkół, nauczycieli, uczniów i rodziców;
- Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty - reguluje między innymi zasady realizacji prawa każdego obywatela do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania i opieki;
- Ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – reguluje zasady zagospodarowania przestrzennego oraz prowadzenie procedur planistycznych w państwie;
- Ustawa z 7 lipca 1994r. Prawo budowlane – wraz z przepisami wykonawczymi (rozporządzeniami właściwych ministrów) - reguluje wymogi i zasady lokalizowania obiektów budowlanych;
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (wraz z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego) – reguluje między innymi zasady ustanawiania i określania zakazów obowiązujących dla obiektów i obszarów chronionych, w tym parków krajobrazowych;

- Ustawa z dnia 20 lipca 2017r. Prawo wodne – reguluje między innymi zagadnienia z zakresu ustanawiania i funkcjonowania kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli oraz zagadnienia gospodarowania wodami i ochrony przeciwpowodziowej;
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu – reguluje między innymi zagadnienia związane z audytem krajobrazowym województwa;

Inne przepisy prawa szczególnie ważne dla zagospodarowania przestrzennego, w tym zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego to (wybór najczęściej stosowanych przepisów):

- Ustawa z dnia 3 lutego 1995r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych;
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami
- Ustawa z dnia 21 marca 1985r. o drogach publicznych;
- Ustawa z dnia 28marca 2003r.o transporcie kolejowym;
- Ustawa z dn.03.10.2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. prawo geologiczne i górnicze;
- Ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej.

3.1.2. Uwarunkowania prawa miejscowego

A. Uchwały Sejmiku Województwa Pomorskiego

Podstawowym dokumentem regulującym zagadnienia gospodarowania w granicach Kaszubskiego Parku Krajobrazowego jest właściwa Uchwała Sejmiku Województwa Pomorskiego. Aktualnie obowiązuje: Nr 147/VII/11 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 kwietnia 2011 r. w sprawie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2011 r. Nr 66, poz. 1462), zmienionej uchwałą Nr 445/XLII/17 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 21 grudnia 2017 r. (Dz. Urz. z 2018 r. poz. 203).

Do zagadnień związanych z turystyką i rekreacją oraz edukacją odnoszą się w szczególności następujące zapisy (§ 3):

1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 i Nr 227, poz. 1505 oraz z 2009 r. Nr 42, poz. 340 i Nr 84, poz. 700);

2) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;

5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwszstormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;

7) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:

a) linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,

b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 122 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne –

z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej;

8) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;

9) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;

12) organizowania rajdów motorowych i samochodowych;

13) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.

Przy czym zgodnie z ww. uchwałami (§ 4) (tekst ujednolicony):

1. Zakaz, o którym mowa w § 3 pkt 7, nie dotyczy:

1) **obszarów zwartej zabudowy wsi**, w granicach określonych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, gdzie dopuszcza się uzupełnianie zabudowy mieszkaniowej i usługowej pod warunkiem wyznaczenia nieprzekraczalnej linii zabudowy od brzegów wód, określonej poprzez połączenie istniejących budynków na przylegających działkach;

2) **istniejących siedlisk rolniczych** - w zakresie uzupełniania istniejącej zabudowy o obiekty niezbędne do prowadzenia gospodarstwa rolnego, pod warunkiem nie przekraczania dotychczasowej linii zabudowy od brzegów wód;

3) **istniejących obiektów letniskowych, mieszkalnych i usługowych**, zrealizowanych na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które utraciły moc przed dniem 1 stycznia 2004 r. - gdzie dopuszcza się przebudowę i modernizację istniejącego zainwestowania w celu poprawy standardów ochrony środowiska oraz walorów estetyczno-krajobrazowych, pod warunkiem nie zwiększania powierzchni zabudowy, ilości miejsc pobytowych a także nie przybliżania zabudowy do brzegów wód.

2. Odstępstwa od zakazów wymienione § 4 ust. 1 mają zastosowanie w przypadku gdy w trakcie postępowania strona wykaże brak niekorzystnego wpływu planowanej inwestycji na chronione: krajobrazy, siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin, zwierząt i grzybów.

3. Zakaz, o którym mowa w § 3 pkt 13, nie dotyczy używania łodzi o napędzie elektrycznym o mocy do 5 KM, z wyłączeniem jezior lobeliowych (Jez. Kamienne - gmina Kartuzy). – dop. poza obszarem KPK.

B. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Zagadnienie omówiono w „Operacie zagospodarowania przestrzennego”.

3.2. Uwarunkowania wynikające z dokumentów strategicznych i planistycznych woj. pomorskiego i innych dokumentów ponadlokalnych

3.2.1. Strategia rozwoju województwa pomorskiego 2030

Dokument „Strategii...” został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa w kwietniu 2021 roku. W opracowaniu przedstawiono trzy scenariusze rozwoju województwa oraz określono strategiczne wyzwania rozwojowe (m.in. dotyczące zmian klimatycznych, spójności wewnętrznej regionu i mobilności mieszkańców, a także konkurencyjności gospodarczej), które stanowiły główną determinantę dla określenia celów strategicznych i operacyjnych. Cele ogólne sformułowane jako: Trwałe bezpieczeństwo, Otwarta wspólnota regionalna, Odporna gospodarka, są zoperacjonalizowane poprzez szereg celów i kierunków rozwoju, które odnoszą się także do kwestii turystyki i rekreacji. Biorąc pod uwagę strukturę funkcjonalno-przestrzenną województwa w „Strategii...” wskazano kluczowe interwencje dla regionalnego systemu obszarów chronionych, w tym parków krajobrazowych. Znaczna część celów operacyjnych powiązana jest z tematyką turystyki, rekreacji i edukacji, są to m.in.: *zachowanie i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego* (zagadnienie szczególnie istotne dla obszaru KPK), a także *poprawa jakości, kompleksowości i dostępności oferty czasu wolnego, w tym turystycznej, sportowej i kulturalnej dla mieszkańców i turystów*.

Zapisy „Strategii...” mają charakter ogólnych wytycznych i wskazują kierunek rozwoju w skali całego województwa. Narzędzie realizacji stanowią mają regionalne programy strategiczne. Generalne założenia dokumentu w aspekcie Planu ochrony KPK mają wydźwięk pozytywny pod warunkiem zachowania zasad zrównoważonego rozwoju turystyki na obszarze Parku.

3.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego

„Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030” (PZPWP) został przyjęty Uchwałą Nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r. (Dz. U. Woj. Pom. z 2017 r., poz. 603). Integralną część dokumentu stanowi Plan Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Gdańsk-Gdynia-Sopot 2030 (PZPOMGGS).

Obszar Kaszubskiego Parku Krajobrazowego (z wyjątkiem gm. Nowa Karczma) znajduje się w granicach Obszaru Metropolitalnego Gdańsk-Gdynia-Sopot (OM G-G-S). Część wschodnia KPK położona jest w granicach strefy funkcjonalnej OM G-G-S (gm. i m. Kartuzy, gm. Somonino), a zachodnia część w potencjalnej strefie funkcjonalnej OM G-G-S (gm. Chmielno, gm. Linia, gm. Sierakowice, gm. Stężycza). Ponadto KPK wraz z otuliną znalazł się w wyznaczonym w PZPWP „obszarze funkcjonalnym o szczególnych walorach przyrodniczo-kulturowych i krajobrazowych”.

Przy formułowaniu zapisów PZPWP uwzględniono uwarunkowania zewnętrzne, w tym determinanty rozwoju i zmian struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa wynikające z czynników o charakterze globalnym i europejskim, a także uwarunkowania i cele wynikające z Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 oraz międzywojewódzkie uwarunkowania rozwoju przestrzennego. Dokument jest także spójny z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 (dokument stracił ważność).

Jednym z celów polityki przestrzennego zagospodarowania województwa jest uruchomienie potencjału rozwojowego obszarów funkcjonalnych, co związane jest ze zmianą podejścia z sektorowego na zintegrowane podejście terytorialne ukierunkowane na wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów określonych funkcjonalnie oraz integrację działań publicznych w wymiarze przestrzennym i na poziomie systemów zarządzania. Prowadzić ma to m.in.

do zwiększenia efektywności procesów zagospodarowania i zarządzania obszarami, a także do zrównoważonego wykorzystania zasobów i walorów środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu oraz dostosowania działań ochronnych i ograniczeń umożliwiając jednoczesny rozwój społeczno-ekonomiczny zgodny z oczekiwaniami społecznymi.

Obszar funkcjonalny Kaszubskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną - kierunek: Wykorzystanie potencjału rozwojowego związanego ze szczególnymi walorami przyrodniczo-kulturowymi i krajobrazowymi:

W odniesieniu do obszaru funkcjonalnego obejmującego obszar KPK wraz z otuliną w „Planie...” zwraca się uwagę na problem degradacji walorów krajobrazowych na skutek rozpraszania zabudowy mieszkaniowej i letniskowej oraz rosnącą presję inwestycyjną na obszary chronione o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych, co stanowi zagrożenie dla walorów Parku. Zagrożeń dla obszaru upatruje się także w pogarszającym się stanie zbiorników wodnych oraz ograniczaniu dostępności do brzegów jezior wskutek grodzenia nieruchomości. Zwraca się ponadto uwagę na niski standard oraz niewielką długość tras rowerowych.

Wyzwaniem rozwojowym dla obszaru funkcjonalnego Kaszubskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną jest: *Poprawa stanu środowiska naturalnego i ładu przestrzennego, poprzez ograniczenie rozpraszania zabudowy i emisji zanieczyszczeń w celu wykorzystania walorów przyrodniczo-kulturowych i krajobrazowych dla wielofunkcyjnego rozwoju (turystyki oraz gospodarki rolnej i leśnej), niekolidującego z wartościami przyrodniczymi i krajobrazowymi.*

Zapisy „Planu...” dotyczące zasad zagospodarowania przestrzennego oraz działań i przedsięwzięć polityki przestrzennej dla obszaru funkcjonalnego mają charakter wytycznych i rekomendacji. Ze względu na specyfikę dokumentu jakim jest Plan ochrony KPK poniżej wskazano najistotniejsze zapisy istotne przy formułowaniu zasad zagospodarowania oraz celów ochrony KPK w aspekcie turystyki i rekreacji:

Zasady zagospodarowania przestrzennego:

- zasada priorytetowego podejścia do ochrony środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu na obszarach atrakcyjnych dla rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych, zwłaszcza wokół większych zbiorników i cieków wodnych;
- zasada dostosowania skali i intensywności zabudowy i użytkowania rekreacyjnego do pojemności przestrzeni na przyrodniczych obszarach chronionych.

Działania i przedsięwzięcia:

- wypracowanie konsensusu dotyczącego ograniczenia lokalizacji obiektów w strefie bliższej niż 100 m od linii brzegowej jezior przepływowych, zwłaszcza zbiorników o wysokich walorach krajobrazowych – otoczenie jeziora jako dobro wspólne różnych użytkowników przestrzeni;
- rozwój obiektów obsługi ruchu turystycznego oraz rozbudowa infrastruktury turystycznej, w szczególności sieci ścieżek rowerowych oraz infrastruktury służącej obsłudze ruchu kajakowego i żeglarskiego – rozwój szlaków kajakowych i żeglarskich, w tym na jeziorach Raduńskich i innych zbiornikach tzw. Kółka Raduńskiego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Gdańsk-Gdynia-Sopot 2030

W tabeli 1 przedstawiono najistotniejsze z punktu widzenia turystyki i rekreacji zapisy Planu Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Gdańsk-Gdynia-Sopot w odniesieniu do obszaru Kaszubskiego Parku Krajobrazowego. Przeanalizowano dokument pod kątem ustaleń

i wytycznych, które wpływają w sposób bezpośredni lub pośredni na funkcjonowanie KPK w aspekcie funkcji turystyczno-rekreacyjnej i edukacyjnej.

Tab. 2 Wybrane zapisy PZPOMG-G-S odnoszące się do kwestii turystyki, rekreacji i edukacji istotne dla funkcjonowania KPK

<p>WZMACNIANIE CAŁOROCZNEJ I ATRAKCYJNEJ OFERTY TURYSTYCZNEJ W OPARCIU O ZASOBY I WALORY PRZYRODNICZO- KULTUROWE, KRAJOBRAZOWE I FUNKCJE METROPOLITALNE</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Zasada przeciwdziałania nadkoncentracji zainwestowania, prowadzącej do dewaloryzacji środowiska; – Zasada harmonijnego kształtowania zagospodarowania rekreacyjnego i wypoczynkowego realizowana m.in. przez:<ul style="list-style-type: none"> • uzależnienie rozwoju nowych terenów budownictwa letniskowego od ich wyposażenia w infrastrukturę ochrony środowiska – ustalenie planu; • uwzględnianie naturalnych właściwości terenu i ograniczanie negatywnego oddziaływania zagospodarowania rekreacyjnego i jego następstw na zasoby przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe – ustalenie planu; • tam, gdzie nie uniemożliwiają tego warunki naturalne, zapewnienie dostępności strefy brzegowej zbiorników wodnych wykorzystywanych turystycznie, poprzez traktowanie jej jako przestrzeni publicznej, wolnej od trwałego zainwestowania, niebędącego urządzeniami rekreacji; • unikanie zainwestowania na osiach widokowych i innych eksponowanych punktach w krajobrazie; • ochrona atrakcyjnych form krajobrazowych przed zainwestowaniem; • zapewnienie wizualno-akustycznych stref buforowych między jednostkami zainwestowania rekreacyjnego; • udostępnianie turystyczne cennych struktur przyrodniczych (tam, gdzie to nie koliduje z celami ochrony przyrody) przez zapewnienie odpowiedniej infrastruktury o charakterze informacyjno-edukacyjnym. – Zasada poszanowania funkcji ekosystemowych i przestrzegania reżimów formalnej ochrony obszarów leśnych lub akwenów wodnych przy ich przeznaczaniu i wykorzystaniu na cele rekreacyjne; – Zasada kształtowania zintegrowanej i kompleksowej sieci szlaków turystycznych:<ul style="list-style-type: none"> • wyposażonych w infrastrukturę turystyczną (np. mariny, przystanie jachtowe, porty jachtowe, punkty odpoczynku) oraz zaplecze (np. bazę noclegową, miejsca parkingowe), • ograniczających negatywne oddziaływanie nieorganizowanego i masowego ruchu turystycznego na zasoby i walory środowiska; – Zasada kształtowania ponadregionalnych i regionalnych tras rowerowych – ustalenie planu:<ul style="list-style-type: none"> • międzynarodowa: nr 4 (Trasa Tysiąca Jezior): na odcinku przebiegającym przez gminę Stężycza • międzyregionalna: nr 12 (Trasa Zamków Polski Północnej) na odcinku przebiegającym przez gminę Stężycza, • regionalna: nr 115: Przewóz (gm. Stężycza, w kierunku Kościerzyny); nr 125 (Kartuzy m. – Kartuzy – Chmielno – Sierakowice (w kierunku Czarnej Dąbrówki); nr 139 (Luzino – Linia – Kamienica Młyn); – Zasada kształtowania ponadregionalnych i regionalnych szlaków wodnych – ustalenie planu:
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie zagospodarowania turystycznego szlaków kajakowych przez budowę i modernizację pól biwakowych (m.in. urządzenie i wyposażenie w sanitariaty, suszarnie dla kajaków, przyłącza energetyczne i oświetlenie), stanic oraz punktów etapowych, miejsc wodowania i wyjmowania kajaków, miejsc przenoski przy przeszkodach oraz kompleksowe oznakowanie szlaków i dojazdów do przystani – szlaki wodne śródlądowe kajakowe na systemach rzecznych: Radunia i Zespół Jezior Raduńskich; – Budowa, rozbudowa i modernizacja sieci portów jachtowych, przystani żeglarskich i miejsc cumowania, mogących współtworzyć spójną ofertę turystyczną, dającą turystyce wodnemu możliwość przybicia do kei lub dłuższego przystanku w interwale kilkugodzinnym, przy kluczowym założeniu bezpieczeństwa żeglugi, w szczególności przez rozwijanie zagospodarowania turystycznego – szlaków żeglarskich opartych o systemy rzeczno-jeziorne regionu (Zespół Jezior Raduńskich – Kółko Raduńskie) wraz z likwidacją barier technicznych (np. przebudowa mostów na zwodzone) na odcinkach łączących duże akweny; – Wykorzystanie turystyczne zasobów i walorów kulturowych regionu poprzez rozwój infrastruktury turystycznej w miejscowościach położonych na szlakach kulturowych, m.in. Europejska Droga Św. Jakuba – Szlak Jakubowy;
--	--

Źródło: opracowanie własne.

3.2.3. „Strategia Obszaru Metropolitalnego Gdańsk-Gdynia-Sopot do roku 2030” (2015)

Dokument „Strategii...”, przyjęty w październiku 2015 r., wyznacza cele i kierunki rozwoju wspólne dla podmiotów zaangażowanych w tworzenie Obszaru Metropolitalnego Gdańsk-Gdynia-Sopot, tj. podmiotów publicznych, samorządów lokalnych, środowiska biznesu, nauki, sektora społecznego. Głównym założeniem dokumentu jest uzupełnienie lokalnych i sektorowych strategii rozwoju o wspólne działania i projekty służące rozwojowi całej metropolii, a nie jej poszczególnych partnerów. W „Strategii...” przeanalizowano trzy scenariusze rozwoju, które uwarunkowane są czynnikami zewnętrznymi, makroekonomicznymi, ale także zależne są od wykorzystania potencjału wynikającego z lokalnych uwarunkowań, są to: scenariusz A – progresywny, scenariusz B – stagnacyjny oraz scenariusz C – regresywny. Podstawę wizji rozwoju OMG-G-S w 2030 roku stanowi innowacyjność, konkurencyjność i zrównoważony rozwój. W dokumencie przedstawiona została struktura przestrzenna Obszaru Metropolitalnego w roku horyzontalnym, zgodnie z którą gminy wchodzące w skład KPK znajdują się w strefie zewnętrznej – zachodniej i północnej (gmina Lina) metropolii, która cechować się będzie mniejszym poziomem urbanizacji. Stanowiąc ma ona zaplecze mieszkaniowe, produkcyjne, usługowe i rekreacyjne całej metropolii.

Ustanowione w dokumencie cele strategiczne oraz priorytetowe obszary współpracy i cele tematyczne z uwagi na swój ogólnikowy charakter stanowią jedynie wskazówkę, jakie obszary działań są głównym przedmiotem zainteresowań na poziomie regionalnym. Dla formułowania celów ochrony Kaszubskiego Parku Krajobrazowego w aspekcie zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego najistotniejsze są:

Cel strategiczny – Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka w priorytetowym obszarze współpracy – 4. Innowacyjność i przedsiębiorczość:

- Rozwój turystyki i przemysłów czasu wolnego (w tym promocja turystyki wewnętrznej w OM)

Cel strategiczny – Zrównoważona przestrzeń w priorytetowych obszarach współpracy:

5. Transport:

- *Poprawa wewnętrznej dostępności transportowej oraz usprawnienie sieci transportu publicznego*
- *Usprawnienie zarządzania oraz priorytetyzacja metropolitalnego transportu zbiorowego, multimodalnego oraz mobilności aktywnej*

7. Środowisko:

- *Ochrona środowiska naturalnego oraz ograniczenie ryzyk środowiskowych*
- *Poprawa efektywności gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami*

Realizacja powyższych celów (w tym w aspekcie przyciągania turystów) służyć ma budowaniu rozpoznawalnej marki metropolii, co uznawane jest za jeden z kluczowych czynników rozwojowych.

3.2.4. „Strategia Rozwoju Powiatu Kartuskiego 2040” (2016)

Dokument opracowany został przez powołaną do tego celu Radę Programową Strategii Rozwoju Powiatu Kartuskiego 2016-2040, reprezentująca różne grupy interesariuszy. W wyniku analiz dokonano wyboru trzech podstawowych priorytetów, tj. Kultura/Dziedzictwo, Współpraca/Otwartość, Technologia/Smart, stanowiących podstawę sformułowania celów strategicznych. Misją Powiatu Kartuskiego 2040 jest *Tworzenie, w oparciu o otwartość, kulturę i nowoczesne technologie, warunków optymalnego, wielowymiarowego i trwałego rozwoju całego powiatu, poprzez wspieranie kapitału społecznego i potencjału gospodarczego, przy dbałości o zachowanie walorów przyrodniczych.*

Spośród celów strategicznych i szczegółowych wynikających ze „Strategii...” zagadnienia istotne dla formułowania zasad i celów ochrony KPK w odniesieniu do turystyki i rekreacji stanowią dwa obszary strategiczne – *Przestrzeń/Zamieszkanie* oraz *Mobilność/Transport* odnoszące się do podnoszenia jakości przestrzeni oraz poprawy dostępności przestrzennej. Ponadto dokument wskazuje na cel związany z kreowaniem, umacnianiem i upowszechnianiem żywej kultury kaszubskiej. Dokument wskazuje na:

- tworzenie zrównoważonej przestrzeni, przy racjonalnym wykorzystaniu i ochronie walorów naturalnych;
- wspieranie różnorodnych form ekorozwoju i powstrzymanie degradacji środowiska przyrodniczego;
- poprawę porządku, ładu przestrzennego i estetyki w budownictwie i organizacji przestrzeni wspólnych;
- tworzenie warunków do aktywnego wykorzystywania czasu wolnego przez mieszkańców i odwiedzających;
- wzrost udziału mobilności aktywnej, rowerowej i intermodalnej w transporcie zbiorowym.

3.2.5. „Diagnoza stanu i koncepcja rozwoju turystyki wodnej w województwie pomorskim 2030” (2021)

Dokument opracowany został przez Pomorskie Biuro Planowania Regionalnego w celu przeprowadzenia diagnozy stanu oraz identyfikacji barier i problemów rozwoju turystyki wodnej

w województwie, a także określenia kierunków rozwoju oraz działań powiązanych z polityką regionalną woj. pomorskiego do roku 2030. W opracowaniu zbadano uwarunkowania klimatyczno-hydrologiczne regionu, a także dokonano analizy potencjału rynku turystycznego. Sformułowane wnioski istotne w kontekście Planu ochrony KPK dotyczą postulatu wzmocnienia i szerszej promocji potencjału rzek i jezior, w szczególności turystyki kajakowej i żeglarskiej, w tym tworzenia atrakcyjnej śródlądowej oferty dla żeglarzy. Działania te ukierunkowane są na wzmacnianie konkurencyjności obszarów pojeziernych w stosunku do oferty nadmorskiego wypoczynku. Dodatkowym aspektem poruszonym w dokumencie jest konieczność poprawy oferty, bezpieczeństwa i infrastruktury kąpielisk oraz miejsc wykorzystywanych do kąpeli. Proponowane w dokumencie działania i kierunki rozwoju służyć mają dalszej promocji turystyki wodnej oraz kształtowania regionalnych i ponadregionalnych produktów turystycznych, w tym istotnych dla KPK (wg informacji PBPR – stan na wrzesień 2021 r.²):

- **Pomorskich Szlaków Kajakowych** (jako kolejny – II etap inwestycji) na rzekach województwa – uzupełnienie o dodatkowe miejsca obsługi turystów lub doposażenie istniejących obiektów, np.: w Przewozie, gm. Chmielno – doposażenie istniejącego przystanku kajakowego w elementy zaplecza socjalno-technicznego; Zawory, gm. Chmielno – przystań kajakowa - doposażenie obiektu w elementy małej architektury: wiaty, ławostoły, śmietniki, suszarki do kajaków;
- **Kółka Raduńskiego** – sieć portów jachtowych, marin i pomostów cumowniczych oraz infrastruktura mostów zwodzonych położonych na szlaku wodnym Raduni na obszarze KPK – postulowana realizacja mostów zwodzonych w ciągu dróg wojewódzkich i drogi powiatowej: na przesmyku jezior Raduńskich, w Brodnicy Dolnej i Ręboszewie – celem jest stworzenie szlaku żeglugi pomiędzy jeziorami;
- **Bezpiecznych miejsc kąpeli** - sieć kąpielisk statutowych oraz innych miejsc wykorzystywanych do kąpeli, które wymagają standaryzacji, doposażenia lub budowy kompleksowej infrastruktury – wskazane są zarówno miejsca aktualnie wykorzystywane do kąpeli, w tym ustanowione kąpieliska, jak i inne miejsca, postulowane do zagospodarowania na ten cel, np. nad Jez. Brodno Wielkie, czy Jez. Reskowskim; w ramach przedsięwzięć wskazuje się np. doposażenie obiektów w pomost, ławostoły, kosze na śmieci, wyznaczoną strefę w wodzie.

Zapisy dokumentu wpisują się w Strategię Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 i projektowane przedsięwzięcia strategiczne w ramach Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie gospodarki, rynku pracy, oferty turystycznej i czasu wolnego, tj. Pomorskie Szlaki Wodne, Pomorskie Kąpieliska oraz Pomorskie Żagle na jeziorach (aktualnie brak jest szczegółowych informacji odnośnie Regionalnych Programów Strategicznych).

Szereg zaproponowanych działań odnosi się bezpośrednio do obszaru Kaszubskiego Parku Krajobrazowego. Przedsięwzięcia służące poprawie infrastruktury turystyki wodnej oraz jej obsługi mogą przyczynić się do lepszej kanalizacji ruchu turystycznego i w efekcie ochrony wrażliwych i cennych przyrodniczo obszarów (np. kwestia zorganizowanych miejsc kąpeli w miejsce „dzikich” kąpielisk), które podlegają coraz większej presji ze strony turystyki. Jednocześnie w aspekcie Planu ochrony istotnym jest kompleksowe spojrzenie na proponowane rozwiązania w celu eliminacji bądź minimalizacji potencjalnego negatywnego wpływu turystyki wodnej na chronione walory Parku.

---

² opis poszczególnych zadań na podstawie informacji zawartych na portalu mapowym: <https://pbpr.pomorskie.pl/turystyka-wodna/>

Podsumowując, analiza ponadlokalnych dokumentów planistycznych i strategicznych wskazała na istotne znaczenie turystyki i rekreacji na obszarze KPK, których rozwój uwarunkowany jest występowaniem ponadprzeciętnych walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych. Zwraca się uwagę na problemy antropopresji, szczególnie na obszarach nadjeziornych, w tym związane z ograniczaniem dostępności do brzegów jezior oraz ekspansją zabudowy letniskowej wpływającej często degradująco na krajobraz i środowisko przyrodnicze. Rozwój turystyczny regionu następować ma w oparciu o walory naturalne, zwłaszcza wynikające z licznie występujących jezior oraz rzek, tj. rozwój szlaków wodnych kajakowych, rozwój szlaków i bazy żeglarskiej, a także rozbudowa infrastruktury turystycznej, w szczególności ścieżek rowerowych. Duży potencjał upatruje się ponadto w kreowaniu produktu turystycznego opartego o zasoby kulturowe, w tym tradycje kaszubskie.

W generalnej ocenie dokumenty planistyczne i strategiczne na szczeblu ponadlokalnym pomimo dość ogólnikowych zapisów w jednoznaczny sposób wskazują na priorytet działań ochronnych dla obszaru KPK, co jest korzystne przy formułowaniu celów ochrony Kaszubskiego Parku Krajobrazowego

Szczególnie istotne dla zapisów Planu ochrony KPK jest natomiast opracowanie pn. „Diagnoza i koncepcja rozwoju turystyki wodnej w województwie pomorskim 2030”, w którym zaproponowane są konkretne działania. Proponowane w dokumencie przedsięwzięcia należy skonfrontować z celami ochrony Parku, bowiem rozpatrują one obszar KPK bardziej pod kątem gospodarczego wykorzystania potencjału dla rozwoju turystyki i rekreacji oraz wzmacniania konkurencyjności obszaru w ujęciu lokalnym i regionalnym (całego województwa), a w mniejszym stopniu odnoszą się do ewentualnych skutków środowiskowych i oddziaływania na walory przyrodnicze i krajobrazowe obszaru (np. skutek wzrostu obciążenia turystyczno-rekreacyjnego obszaru).

3.3. Uwarunkowania wynikające z dokumentów strategicznych i planistycznych gmin

3.3.1. Strategie rozwoju gmin

Dokumenty strategiczne gmin położonych w granicach KPK i jego otuliny powstały w większości w latach 2012-2015 i obejmują różny horyzont czasowy. Większość dokumentów uznaje się za aktualne, jedynie w przypadku gminy Kartuzy okres obejmowania strategii kończy się w 2020 r. Z uwagi na położenie gmin Przdokowo, Sulęcyno i Szemud jedynie częściowo w otulinie KPK uznaje się, iż dokumenty strategiczne tych gmin nie są przydatne dla formułowania zapisów Planu ochrony KPK.

Dla gmin położonych w obszarze KPK obecnie (październik 2020 r.) obowiązują następujące dokumenty strategiczne, omówione szerzej w „Operacie zagospodarowania przestrzennego”:

- **gmina Chmielno** – „Strategia rozwoju gminy Chmielno na lata 2016-2022” (Uchwała Nr IX/94/2015 Rady Gminy Chmielno z dnia 12 listopada 2015 r.);
- **gmina Kartuzy** – „Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Kartuzy do 2020 roku” (Uchwała Nr XVI/257/2012 Rady Gminy Kartuzy z dnia 25 kwietnia 2012 r.);
- **gmina Linia** – „Strategia Rozwoju Gminy Linia na lata 2015-2022” (Uchwała Nr 87/VIII/2015 Rady Gminy Linia z dnia 22 września 2015 r.);
- **gmina Sierakowice** – „Strategia Rozwoju Gminy Sierakowice 2014-2024” (Uchwała Nr XL/472/14 Rady Gminy Sierakowice z dnia 24 czerwca 2014 r.);
- **gmina Somonino** – „Strategia Rozwoju Gminy Somonino na lata 2020-2029” (Uchwała Nr XV/133/2019 Rady Gminy Somonino z dnia 18 grudnia 2019 r.);

- **gmina Stężyca** – „Strategia rozwoju Gminy Stężyca na lata 2014-2025” (Uchwała Nr XXXIV/371/2014 Rady Gminy Stężyca z dnia 17 czerwca 2014 r.);
- **gmina Nowa Karczma, gmina Kościerzyna** - gminy częściowo położone w granicach KPK. Gminy nie posiadają aktualnych dokumentów odnoszących się do obszaru administracyjnego. Dokument strategiczny, do którego odwołują się samorządy stanowi „Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego ziemi kościerskiej na lata 2010-2025” (2010). Analiza dokumentu wykazała, iż zapisy Strategii w niewielkim stopniu odnoszą się do obszaru KPK. W sposób wyraźny podkreślone są tam powiązania obszaru ziemi kościerskiej z Wdzydzkim Parkiem Krajobrazowym, aniżeli z obszarem KPK.

Analiza powyższych dokumentów wykazała, iż turystyka i rekreacja stanowią jeden z głównych potencjałów rozwojowych gmin. Wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych w powiązaniu z promowaniem kultury i tradycji kaszubskich stanowić ma dla większości gmin podstawę gospodarczego i przestrzennego rozwoju.

Zapisy dokumentów strategicznych mają najczęściej ogólnikowy charakter, bez precyzowania konkretnych przedsięwzięć realizacyjnych. W przypadku gmin Somonino i Stężyca wskazywane są konkretne działania, które mogą służyć realizacji celów zapisanych w strategiach, są to zadania takie jak: budowa tras rowerowych (w tym Ostrzyce-Kolano), modernizacja drogi powiatowej na odcinku Somonino-Ostrzyce, modernizacja punktu widokowego w Ostrzycach, rozbudowa promenady w Ostrzycach oraz budowa wysokiej jakości infrastruktury turystycznej w Ostrzycach, stworzenie wioski tematycznej ukazującej tradycje kaszubskich pokoleń w gminie Somonino, budowa ekologicznego parku naukowo-rekreacyjnego w Zgorzałem. Gminy sukcesywnie realizują swoje zamierzenia o znaczeniu strategicznym, które są silnie powiązane z rozwojem turystyki i rekreacji, jak np. budowa Nadraduńskiego Centrum Turystyczno-Rekreacyjnego w Stężycy. Obszar ten jest jednym z kluczowych miejsc rekreacji w gminie o charakterze ogólnodostępnym.

Z analizy dokumentów strategicznych wynika, iż w dalszym ciągu gminy postrzegają potencjał turystyczno-rekreacyjny obszaru jako niewykorzystany oraz wymagający doinwestowania i rozwoju. Być może sytuacja ta jest uwarunkowana stosunkowo odległym czasem sporządzania strategii. Odnosi się to przede wszystkim do potrzeby rozwoju bazy noclegowej o różnej formie i standardzie, a także poprawy i rozwoju infrastruktury turystycznej, w szczególności budowy tras i ścieżek rowerowych, tras i szlaków turystycznych, budowy infrastruktury szlaków kajakowych i żeglarskich wraz z zapleczem.

W kontekście rozwoju turystyki i rekreacji bardzo silnie akcentowane są aspekty niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu. Wykorzystanie i popularyzacja tradycji kaszubskich, m.in. poprzez cykliczne wydarzenia i imprezy stanowić ma poszerzenie oferty turystycznej gmin.

Całościowa analiza strategicznych dokumentów gminnych wykazała, iż priorytetowo traktowane jest wykorzystanie wybitnych walorów obszaru KPK dla celów turystyki i rekreacji. Jednocześnie pozytywnie należy ocenić dążenia gmin (przynajmniej w formie deklaracji) dotyczące minimalizowania negatywnych skutków antropopresji, np. poprzez realizację celów związanych z rozbudową systemów gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami, poprawy stanu wód powierzchniowych, czy potrzeby ochrony brzegów jezior. Turystyka w kontekście zagrożeń wybrzmiewa w dokumencie najświeższym, z 2019 r. (Strategia gminy Somonino na lata 2020-2029), gdzie wskazuje się niekontrolowany ruch turystyczny jako czynnik degradujący walory przyrodnicze.

Podsumowując, zapisy dokumentów strategicznych gmin ze względu na ogólny charakter nie stanowią wprost zagrożenia dla obszaru KPK pod warunkiem racjonalnego wykorzystania walorów Parku dla rozwoju funkcji turystyki i rekreacji.

3.3.2. *Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin*

Podobnie jak w przypadku dokumentów strategicznych gmin, także Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin powstawały w różnym czasie, wobec czego różny jest stopień ich szczegółowości oraz forma zapisów i prezentacji graficznej. Wobec powyższego przydatność poszczególnych dokumentów dla formułowania zapisów Planu ochrony KPK jest zróżnicowana. W analizie pominięto dokumenty dla gmin Sulęcyno, Szemud i Przdkowo z uwagi na położenie tych gmin jedynie częściowo w zasięgu otuliny KPK.

Poniżej przedstawiono wybrane zapisy dokumentów odnoszące się do zagadnień turystyki i rekreacji, które są istotne dla obszaru KPK:

- **zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Chmielno (Uchwała nr XXVIII/302/2017 Rady Gminy Chmielno z dnia 30 października 2017 r.)** – zmiana podstawowego dokumentu uchwalonego Uchwałą nr XXIV/241/2013 Rady Gminy Chmielno z dnia 30 grudnia 2013 r.

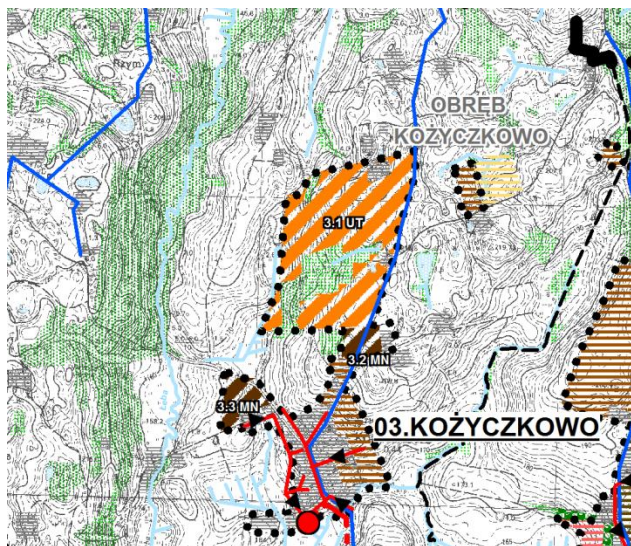
W Studium zapisano ogólne zasady i kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy, spośród których dla kształtowania turystyki i rekreacji na obszarze KPK najistotniejsze są:

- promowanie rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych z preferencją dla form turystyki i wypoczynku o charakterze ogólnodostępnym, w szczególności dotyczy to obiektów bazy noclegowej;
- dopuszczenie na obszarach rolniczych zagospodarowania turystycznego w postaci agroturystyki;
- wymóg zagwarantowania swobodnego dostępu do brzegów jezior;
- dla skupisk zainwestowania rekreacyjnego - ograniczenie rozwoju indywidualnego zainwestowania rekreacyjnego w celu zaprzestania dalszego pogarszania walorów przyrodniczych, wyposażenie w infrastrukturę techniczną ochrony środowiska, podniesienie estetyki zagospodarowania.

Na obszarze gminy wyznaczono kompleksy turystyczno-rekreacyjne, dla których wskazano kierunki kształtowania i rozwoju. Wskazano 7 rejonów: A – rejon Jez. Raduńskiego Dolnego z Jez. Nierzostowo, B – rejon zespołu jezior: Kłodno, Rekowo i Białego oraz Jez. Małe Brodno, C – rejon Jez. Łapałickiego, D – rejon Jez. Długiego i Jez. Wielkiego, E – rejon Jez. Reskowo, F – rejon Jez. Osuszyno i Jez. Sianowskiego, G – rejon Jez. Ostrzyckiego, Jez. Bukrzyno Małe i Jez. Bukrzyno Duże. Dla każdego z rejonów wskazano preferowane formy aktywności oraz oceniono warunki kąpieliskowe. Do rejonów najintensywniej wykorzystywanych do celów turystyki wskazano rejony: A i B oraz C i D (o nieco gorszych warunkach dla rekreacji plażowej/kąpieliskowej). Do rozwoju proekologicznych form turystyki wskazuje się rejony E, F, G. Ponadto w Studium wskazano strefę turystyki ekologicznej obejmującą dolinę rzeki Łeby z priorytetem działań ochronnych, ograniczeniem zainwestowania i promowaniem ekstensywnych, proekologicznych form turystyki i rekreacji.

Główne zasady zagospodarowania i zainwestowania w rejonach turystycznych odnoszą się do kwestii zagospodarowania punktów widokowych, poprawy estetyki i jakości zagospodarowania turystycznego, ochrony panoram i widoków nad jeziorami, a także rozwoju infrastruktury związanej z obsługą szlaków kajakowych.

W studium wskazano tereny rozwojowe dla funkcji turystyki i rekreacji, w tym zespołów zabudowy letniskowej (w obrębie istniejącej zabudowy letniskowej i podziałów geodezyjnych, ze wskazaniem do sporządzenia planu miejscowego) oraz terenów usług turystyki. Największy teren inwestycyjny, którego realizacja może mieć znaczenie dla obszaru KPK stanowi teren zlokalizowany w obrębie Kozyczkowo, na którym gmina dotychczas planowała realizację wyciągu narciarskiego wraz z funkcjami towarzyszącymi.

 zabudowa usług turystyki, obsługi rekreacji i wypoczynku, w tym: domy i ośrodki wczasowe, pensjonaty, obsługa turystyki zbiorowej - UT; tereny sportowo-rekreacyjne o charakterze publicznym UT/US; zabudowa letniskowo - rekreacyjna - ML

Ryc. 1 Fragment Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Chmielno

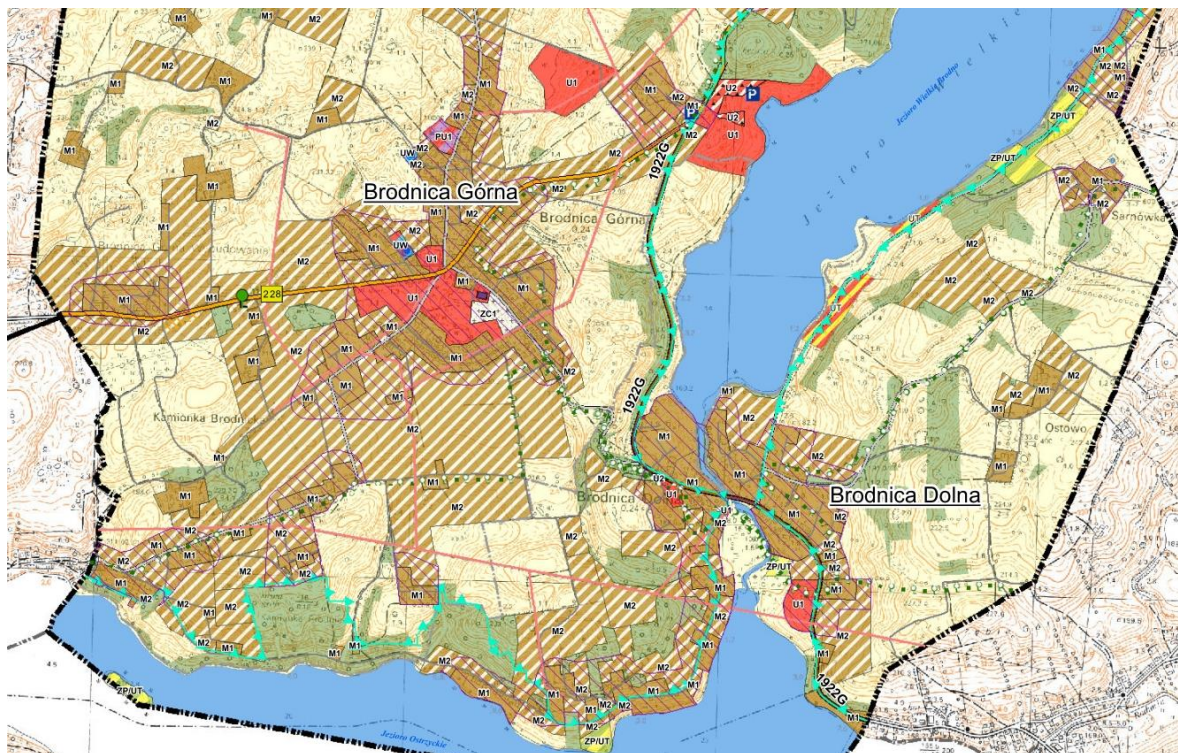
Źródło: opracowanie własne na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Chmielno

- **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kartuszy (Uchwała nr XLV/530/2018 Rady Miejskiej w Kartuzach z dnia 9 kwietnia 2018 r.)**

Generalną zasadą wskazaną w Studium jest racjonalne wykorzystanie terenów najbardziej atrakcyjnych turystycznie. Gmina dąży do powiększania ilości i powierzchni terenów rekreacyjno-turystyczno-wypoczynkowych oraz poprawy standardu istniejącej zabudowy rekreacyjnej i turystycznej.

W Studium projektuje się tereny wielofunkcyjnego rozwoju, na których także dopuszcza się realizację zabudowy rekreacyjnej i usługowej, a także tereny dedykowane funkcji turystyki i rekreacji, tj. tereny UT – tereny usług turystyki (pola biwakowe, pola namiotowe, pomosty, wyznaczone miejsca na ognisko, tereny z zakazem lokalizacji obiektów kubaturowych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej), ZP/UT- tereny zieleni parkowo-rekreacyjnej (lokalizacja m.in. obiektów obwoźnych handlowych i gastronomicznych, ścieżek rowerowych i spacerowych, parkingów, urządzeń sportowych, lodowisk, wesołych miasteczek, cyrków, skate parków, pomostów, wypożyczalni sprzętu sportowego, lokalizacja wież widokowych, urządzenie punktów widokowych).

Na terenie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego dominujący udział mają nowoprojektowane tereny wielofunkcyjnego rozwoju, które powierzchniowo znacząco przewyższają istniejące struktury osadnicze.

Ryc. 2 Tereny rozwoju zabudowy projektowane w rejonie Brodnicy Górnej i Brodnicy Dolnej

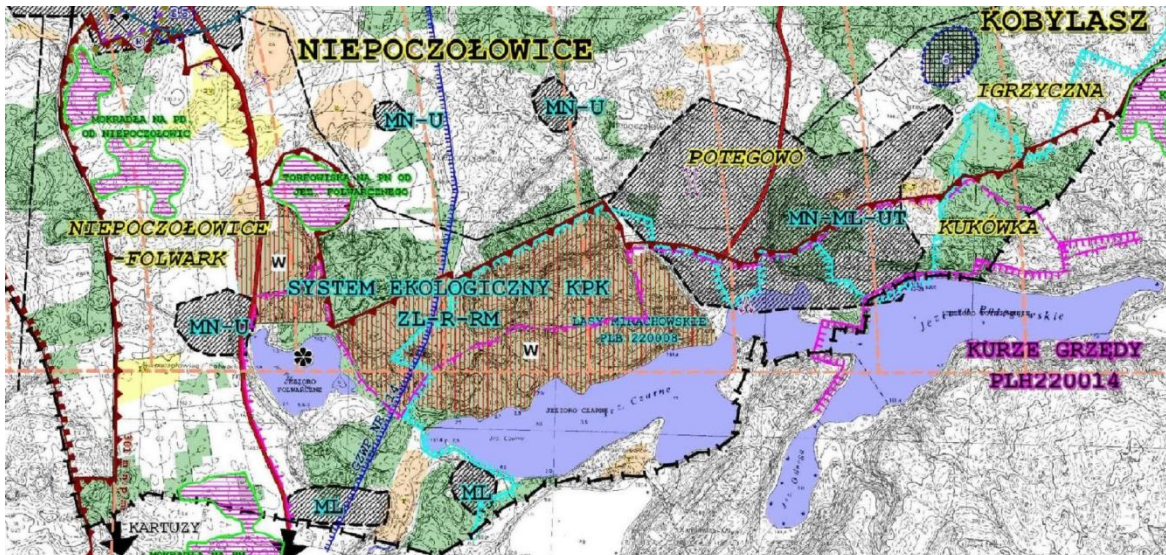
Źródło: fragment Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kartuzy

- **zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Linia (ostatnia zmiana - Uchwała nr 49/V/VIII/2019 Rady Gminy Linia z dnia 25 lutego 2019 r.)** – podstawowy dokument Studium stanowi aktualizacja Studium uchwalona Uchwałą nr 166/XXIII/V/2008 Rady Gminy Linia z dnia 30 grudnia 2008 r., a następnie wielokrotnie zmieniana w częściach;

Tereny wskazane dla rozwoju funkcji rekreacyjnej, wypoczynkowej i letniskowej stanowią m.in. rejon wsi Potęgowo, gdzie występują szczególnie korzystne warunki wypoczynku (Zespół Jezior Potęgowskich), a także rejon miejscowości Strzecz, Miłoszewo. W Studium wskazuje się na konieczność racjonalnego wykorzystania zasobów krajobrazu i środowiska przyrodniczego oraz rekomenduje się pozostawienie jako obszary leśne i rolnicze większości gruntów wokół jezior m.in. jezior Potęgowskich, Lewino i Miłoszewskie jako naturalny „kołnierz” ochronno-krajobrazowy, z wyjątkiem miejsc wskazywanych w Studium do rozwoju. Zwraca się ponadto uwagę na problem niekontrolowanego wzrostu funkcji letniskowej przy braku zaopatrzenia w infrastrukturę.

Na terenach rozwojowych o funkcji ML dopuszczono lokalizację zabudowy letniskowej, rekreacji indywidualnej, funkcji mieszkalnej, usług turystyki, sportu i handlu. Na terenach UT dopuszczono lokalizację usług turystycznych, mieszkalno-letniskowych, handlu, urzędów sportu i rekreacji, przystani, pomostów, obiektów bazy noclegowej typu hotel, ośrodek wypoczynkowy, pensjonat, motel, schronisko, camping, pole namiotowe itp.

Na terenie KPK oraz w jego bezpośrednim sąsiedztwie, na terenach przewidzianych do rozwoju zainwestowania dominujący udział mają tereny dla rozwoju funkcji turystyki i rekreacji z dużym udziałem indywidualnej zabudowy letniskowej.

Ryc. 3 Tereny rozwoju funkcji turystyki i rekreacji w południowej części gminy Lina

Źródło: fragment Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lina

- **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sierakowice (Uchwała nr XXXIII/384/17 Rady Gminy Sierakowice z dnia 30 czerwca 2017 r.)**

W ramach Studium wyznaczono obszary potencjalnego rozwoju miejscowości, w tym na terenie KPK:

- w rejonie miejscowości Kamienica Królewska obszary umiarkowanego rozwoju (ze wskazaniem na wykorzystanie potencjału miejscowości na rozwój zabudowy mieszkaniowej oraz terenów rekreacyjnych);
- obszary ograniczonego rozwoju – miejscowości położone w enklawach leśnych i w rozległych przestrzeniach obszarów rolniczo-osadniczych, m.in. Kamienicki Młyn, Szopa, Bącka Huta;
- obszary rolniczo-osadnicze z rozproszoną zabudową.

Dla poszczególnych miejscowości przedstawiono charakterystykę wraz z omówieniem potencjalnych terenów inwestycyjnych, w tym ze wskazaniem miejsc realizacji funkcji z zakresu turystyki i rekreacji których największa koncentracja dotyczy terenów w rejonie Kamienicy Królewskiej i Kamienickiego Młyna.

Ważniejsze tereny dla turystyki i rekreacji stanowią:

- nad brzegiem jeziora Kamienieckiego – tereny rekreacyjne – rekreacji przywodnej (kąpielisko publiczne, przystań żeglarska itp.), tereny sportu i rekreacji, zagospodarowanie przyległego lasu na obiekt obsługi kąpieliska i park leśny – obszar strategiczny w zakresie przestrzeni publicznych;
- nad brzegiem jeziora Junno – tereny rekreacyjne – rekreacji przywodnej (kąpielisko publiczne, przystań itp.), usługi turystyk - obszar strategiczny w zakresie przestrzeni publicznych;
- nad zachodnim brzegiem jeziora Białe (teren dawnego ośrodka wypoczynkowego) – teren usług turystyki, tereny rekreacji przywodnej (kąpielisko publiczne, przystań żeglarska itp.), zagospodarowanie przyległego lasu na obiekt obsługi kąpieliska i park leśny;

- w rejonie Kamienicy Królewskiej i Kamienickiego Młyna na terenach przewidzianych do rozwoju nowej zabudowy dopuszczona jest lokalizacja rekreacji indywidualnej oraz usług turystyki;
- nad południowym brzegiem jez. Święte – tereny rekreacji przywodnej (kąpielisko, przystań itp.) oraz usługi turystyki.

Ryc. 4 Rejon gminy wskazywany do rozwoju funkcji turystyki i rekreacji

Źródło: fragment Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sierakowice

- **zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Somonino (Uchwała nr XXI/198/2020 Rady Gminy Somonino z dnia 26 października 2020 r.)**

Głównym kierunkiem rozwoju i dominującą funkcją gminy jest turystyka i wypoczynek oraz rolnictwo. Polityka rozwojowa gminy oparta jest na terenach atrakcyjnych przyrodniczo, krajobrazowo i kulturowo. Przewidywany zakres przekształceń przestrzennych w zakresie turystyki i rekreacji przewiduje zagospodarowanie terenów przyjeziornych i przyrzecznych, a także rewitalizację terenów górnego tarasu w celu lepszego wykorzystania walorów turystycznych. Do kluczowych zadań lokalnych i ponadlokalnych w zakresie turystyki należą przedsięwzięcia wynikające z programu Kajakiem przez Pomorze związane z zagospodarowaniem szlaków wodnych. Preferowany kierunek rozwoju funkcji turystycznej stanowi rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej w większości jednostek wiejskich gminy.

W Studium zakłada się kontynuację dotychczasowej polityki w zakresie terenów rozwojowych, przy czym uchwalona zmiana Studium rozszerza zasięgi terenów przewidzianych dla rozwoju zabudowy i w większym stopniu precyzuje funkcje poszczególnych terenów. Na obszarach intensywnego zainwestowania (rejon miejscowości Ostrzyce) Studium zakłada rozwój terenów wielofunkcyjnych, terenów usługowych oraz terenów zabudowy letniskowej.

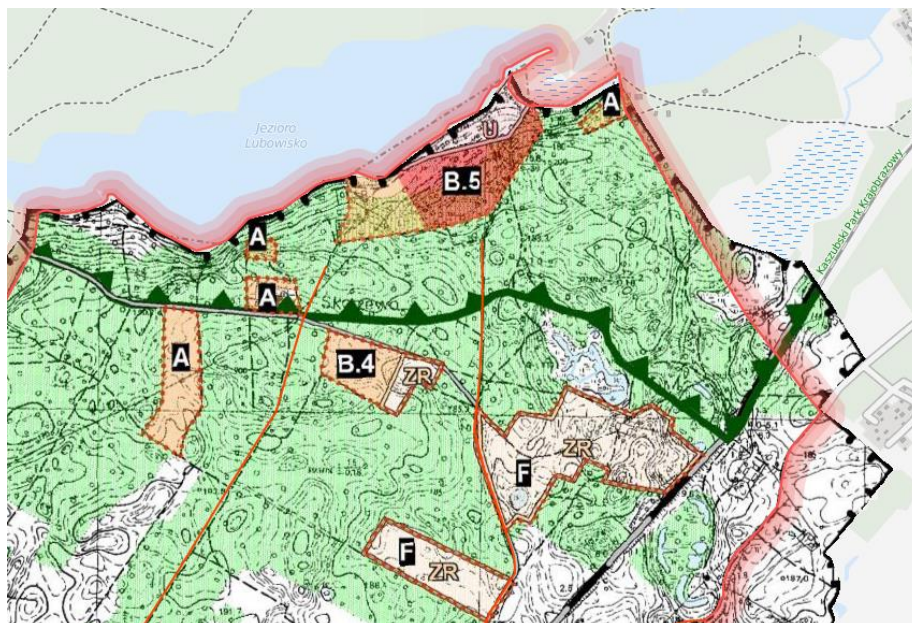
- **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Stężycza (ostatnia zmiana – Uchwała Nr VII/105/2019 Rady Gminy Stężycza z dnia 25 czerwca 2019 r.)** – podstawowy dokument Studium przyjęto Uchwałą Nr XXXV/355/2005 Rady Gminy Stężycza z dnia 21 czerwca 2005 r. i zmieniany był wielokrotnie dla fragmentów gminy

Ze względu na walory przyrodniczo-krajobrazowe gminy jest ona predystynowana do intensywnego zagospodarowania turystycznego, z głównym ośrodkiem rekreacyjnym – Stężycą (baza turystyczno-rekreacyjna skoncentrowana w północnym fragmencie wsi). Inne miejscowości o największej koncentracji zabudowy turystycznej to: Wieżyca, Krzeszna, Szymbark, Gołubie, Zgorzałe, Żuromino, Sikorzyno – wszystkie położone w KPK lub w otulinie. Dla wypoczynku pobytowego preferowane formy to istniejąca (na czas sporządzania Studium) baza noclegowo-turystyczna w postaci ośrodków wypoczynkowych, letniska indywidualne oraz kwatery prywatne. Przyjęto zasadę lokalizacji nowych form rekreacji (kempingi, pola namiotowe, ośrodki turystyki wodnej) przy istniejących obiektach w celu tworzenia zorganizowanych zespołów rekreacyjnych o uzupełniających się funkcjach. Zespoły koncentracji rekreacji przewidziano w rejonach miejscowości: Stężycza, Zgorzałe, Gołubie, Krzeszna, Wieżyca, Pierszczewo, Niesiołowice – ośrodki te służyć mają także obsłudze wypoczynku świątecznego i krótkopobytowego. Pożądanym kierunkiem rozwoju turystyki jest ekoturystyka na zasadach podobnych jak w przypadku gminy Somonino.

Ze względu na czas sporządzenia Studium oraz znaczne pokrycie gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego można uznać, iż kierunki rozwoju i polityka gminy zostały uwzględnione i przesądzone w obowiązującym prawie miejscowym.

- **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nowa Karczma (Uchwała Nr VIII/33/2003 Rady Gminy Nowa Karczma z dnia 4 kwietnia 2003 r.)** – ze względu na czas sporządzania Studium oraz podstawy prawne jego opracowania (nieobowiązująca ustawa z dnia 7 lipca 1994 r o zagospodarowaniu przestrzennym) dokument ten uznaje się za nieaktualny, o niskiej przydatności dla formułowania zapisów Planu ochrony KPK. Ponadto cały obszar gminy położony w granicach KPK posiada obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które stanowią podstawę gospodarowania przestrzenią na tym obszarze.
- **zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kościerzyna, z wyłączeniem nieruchomości oznaczonych numerami geodezyjnymi: 92; 124/2; 127; 178/1; 178/2, 181; 182; 320; 340; 352; 387 oraz części nieruchomości oznaczonych numerami geodezyjnymi: 108; 179; i 319/2 położonych w obrębie geodezyjnym Gostomie uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kościerzyna (podstawowy dokument Studium - Uchwała Nr X/396/14 Rady Gminy Kościerzyna z dnia 12 listopada 2014 r.)** – dokument zmieniany trzykrotnie dla fragmentów – ostatnia zmiana przyjęta Uchwałą Nr V/169/20 Rady Gminy Kościerzyna z dnia 29 kwietnia 2020 r. w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kościerzyna dla części obrębu ewidencyjnego Niedamowo, obejmującej działki oznaczone numerami geodezyjnymi: 432, 433, 434.

Ze względu na położenie w granicach KPK jedynie fragmentów gminy najistotniejsze są zapisy Studium dla obszaru położonego nad jez. Lubowisko. W Studium wskazano obszar kontynuacji zabudowy obsługującej ruch turystyczny, z dopuszczeniem usług zdrowia i opieki społecznej (teren „B.5”) oraz tereny rozwojowe o funkcji usługowej („U”) ze wskazaniem na rozwój funkcji usług turystyki. Ponadto w granicach KPK znajdują się tereny istniejącej zabudowy rekreacji indywidualnej na terenach „A” stanowiących obszary bez szczególnych predyspozycji do wyznaczania nowych terenów rozwojowych – kierunek uzupełnień i kontynuacji dotychczasowych funkcji terenów sąsiednich.

Ryc. 5 Tereny rozwoju zabudowy wg Studium gm. Kościerzyna na obszarze położonym w granicach KPK

Źródło: fragment Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kościerzyna

Podsumowując, analiza studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin wykazała, iż należy spodziewać się dalszej intensyfikacji zagospodarowania turystyki i rekreacji w gminach. W szczególności dotyczy to terenów nadjeziornych, o największej atrakcyjności turystycznej. We wszystkich gminach dopuszcza się rozwój nowej zabudowy letniskowej, przy czym gminy dążą do poprawy jakości i estetyki obszarów rekreacji indywidualnej oraz poprawy sytuacji związanej z obsługą infrastrukturą wodno-kanalizacyjną takich obszarów. W politykach przestrzennych gmin wyraźnie zaznacza się kierunek wykorzystania potencjału wód dla rozwoju turystyki i rekreacji. W generalnej ocenie stwierdza się, iż studia gmin zawierają poprawne zapisy odnoszące się do potrzeby ochrony walorów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych obszaru, przy czym intensywny rozwój nowego zagospodarowania turystycznego w oddziaływaniu skumulowanym może stanowić zagrożenie dla walorów KPK.

4. WALORY PARKU ISTOTNE DLA ROZWOJU FUNKCJI TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I EDUKACYJNEJ

4.1. Walory przyrodnicze – synteza

Główne walory KPK, dla których ochrony został on ustanowiony, to (Przewoźniak 2017):

- niezwykle zróżnicowane środowisko przyrodnicze z bogactwem form ukształtowania terenu, obiektów hydrograficznych i różnych typów ekosystemów;
- występowanie wielu obiektów przyrodniczych unikalnych w skali Pomorza, a nawet Polski;
- pozostałości materialnego dziedzictwa kultury kaszubskiej;
- specyfika i piękno krajobrazu pojeziernego.

Wszystkie ww. walory mają istotne znaczenie dla rozwoju funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej, ale wiodące jest znaczenie walorów przyrodniczych, ze względu na powszechność ich występowania oraz stymulowanie wielu form turystyki, rekreacji i edukacji.

Przyrodniczą atrakcyjność turystyczno-rekreacyjną KPK określają:

- morfometryczne urozmaicenie rzeźby terenu wynikające głównie z występowania złożonych układów rynien jeziornych, dolin rzecznych i zespołów wzniesień czołowo-morenowych, w tym Wzgórz Szymbarskich, z najwyższym wyniesieniem - Wieżycą (328,6 m n.p.m.);
- liczne jeziora, których na obszarze KPK jest 35 o powierzchni większej od 10 ha, wiele w przedziale 1-10 ha oraz ok. 500 tzw. „oczek”, czyli zbiorników mniejszych od 1 ha - jeziorność Parku wynosi prawie 10%;
- górne odcinki rzek Łeby i Raduni oraz mniejsze potoki i strugi;
- zróżnicowana szata roślinna, której podstawowe cechy to:
  - bogactwo florystyczne będące wynikiem różnorodności występujących tu siedlisk i zbiorowisk roślinnych, a także sposobów użytkowania ziemi - flora roślin naczyniowych KPK szacowana jest wg Herbichowej i in. (2000) na 700-800 gatunków;
  - liczne zbiorowiska roślinne, naturalne i seminaturalne (niektóre leśne, torfowiskowe i wodne), półnaturalne (głównie leśne i łąkowo-pastwiskowe) i synantropijne (segetalne i ruderalne) - wg Herbichowej i in. (2000) w KPK występuje co najmniej 111 zbiorowisk, na pewno więcej ze względu na słabe poznanie zbiorowisk wodnych;
  - przeciętna lesistość (33,8%), na poziomie średniej ogólnopolskiej: największy kompleks leśny to Lasy Mirachowskie (ok. 7 tys. ha), mniejsze, ale znaczące powierzchniowo kompleksy występują na Wzgórzach Szymbarskich, na wschód od Jezior Raduńskich, w otoczeniu Jeziora Ostrzyckiego oraz na zachód od Kartuz; w składzie gatunkowym drzewostanów najliczniejsze są sosna zwyczajna, świerk pospolity i buk, rzadziej dąb, grab, lipa drobnolistna, jesion, jawor i inne gatunki liściaste;

- bogata fauna wszystkich grup systematycznych, z podstawowym znaczeniem dla rekreacji ichtiofauny (wędkarstwo sportowe i konsumpcyjne), awifauny (amatorskie obserwacje ornitologiczne i myślistwo³) i teriofauny (obserwacje i myślistwo).

Wiodącą cechą atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej środowiska przyrodniczego KPK jest mozaikowość jego struktury – rozdrobnienie i współwystępowanie lokalnych układów przyrodniczych (geosystemów/ekosystemów) o kontrastowo różnym charakterze.

Na podstawie badań przeprowadzonych wśród turystów przez stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby, stworzono listę najważniejszych atrakcji turystycznych Pojezierza Kaszubskiego. Wśród 10 najciekawszych z obszaru KPK wskazano dwie atrakcje przyrodnicze (Ellwart 2014), tj. tzw. Kółko Raduńskie (połączone Radunią Jeziora Stężyckie, Raduńskie Górne i Dolne, Kłodno, Białe, Rekowo, Małe i Wielkie Brodno i Ostrzyckie oraz Patulskie, Dąbrowskie i Lubowisko) i Wieżycę (wieża widokowa na najwyższym szczycie Wzgórz Szymbarskich i ich zainwestowanie narciarskie) – zob. też rozdz. 5.4.

Uwarunkowania racjonalnego wykorzystania turystyczno-rekreacyjnego środowiska przyrodniczego, na bazie jego atrakcyjności, określa, w myśl teoretycznych założeń, jego przydatność dla turystyki i rekreacji.

Fot.1 Głaz narzutowy w rezerwacie przyrody „Żurawie Błota” (BJS 07.2021)

Przydatność środowiska przyrodniczego KPK dla turystyki i rekreacji warunkują m. in.:

- zróżnicowana, generalnie umiarkowana chłonność rekreacyjna, ograniczającą pojemność bazy turystyczno-rekreacyjnej i obciążenie penetracją turystyczno-rekreacyjną w warunkach racjonalnego, zrównoważonego zagospodarowania i użytkowania środowiska przyrodniczego;
- duże nachylenia stoków, w szczególności wzniesień czołowo-morenowych, zboczy w większości stref przyjeziornych i zboczy dolin rzek, ograniczające możliwości lokalizacji bazy turystyczno-rekreacyjnej i obciążenie penetracją, ze względu na zagrożenia morfodynamiczne i wzmożonych zniszczeń podłoża wraz z roślinnością;
- zbiorowiska roślinne przywodne i wodne w jeziorach, ograniczające dostępność ich brzegów;
- podatność niektórych jezior na eutrofizację;

---

³ W wyniku m. in. polowań wyginął w połowie lat 60. XX w., w okresie tworzenia KPK, głuszec, którego ostoja występowała w Lasach Mirachowskich.

- zmienne warunki pogodowe w sezonie letnim i krótki, niepewny sezon zimowy (zima 2019/2020 praktycznie nie wystąpiła, a sezon narciarki był martwy);
- generalnie korzystny stan zoologiczny środowiska, sprzyjający turystyce i rekreacji;
- ograniczenia formalno-prawne, w tym związane z różnymi formami ochrony przyrody na obszarze Parku (zob. poniżej).

Od kilkudziesięciu lat ustawicznie wzrasta obciążenie funkcją turystyczno-rekreacyjną przestrzeni KPK, której niekontrolowany i nieracjonalny rozwój jest, obok rozwoju osadnictwa, główną przyczyną zniszczeń walorów Parku (zob. rozdz. 5.3).

Zarówno dla rozwoju turystyki i rekreacji jak i edukacji istotne znaczenie w KPK, w różnych aspektach stymulujących i ograniczających, mają **formy ochrony przyrody**. Z dziesięciu form ochrony przyrody przewidzianych w ustawie o ochronie przyrody, na obszarze KPK występują: rezerваты przyrody, obszary Natura 2000, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne, pomniki przyrody oraz ochrona gatunkowa roślin, grzybów i zwierząt.

W KPK ustanowiono 12 rezerwatów przyrody, w tym 8 przed powstaniem Parku (chronologicznie): „Zamkowa Góra”, „Kurze Grzędy”, „Jezioro Turzycowe”, „Ostrzycki Las”, „Lubygość”, „Staniszewskie Błoto”, „Szczyt Wieżyca”, „Żurawie Błoto”, „Staniszewskie Zdroje”, „Leśne Oczko”, „Szczelina Lechicka” i „Żurawie Chrusty”. Największe znaczenie dla turystyki i rekreacji ma rezerwat „Wieżyca”, nadmiernie nimi obciążony. Znaczenie edukacyjne rezerwatów jest porównywalne, ale wielowątkowe merytorycznie, w zależności od ich typów (w KPK: leśne, torfowiskowe, florystyczne i krajobrazowe). Rezerваты stanowią obiekty penetracji turystycznej i edukacyjnej po wyznaczonych szlakach.

W KPK występuje jeden obszar Natura 2000 specjalnej ochrony ptaków „Lasy Mirachowskie” PLB220008 oraz pięć obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (specjalnych obszarów ochrony siedlisk): Dolina Górnej Łeby PLH220006, Kurze Grzędy PLH220014, Staniszewskie Błoto PLH220027, Piotrowo PLH220091 i Uroczyska Pojezierza Kaszubskiego PLH220095. Obszary Natura 2000 częściowo powielają się terytorialnie z innymi formami ochrony przyrody – nie są one postrzegane jako atrakcja turystyczna, z wyjątkiem specjalistycznych form turystyki ekologiczno-edukacyjnej (ornitologicznej, florystycznej itp.) - ich rozwój w KPK jest znikomy.

Na obszarze Parku zatwierdzono 42 pomniki przyrody – 32 drzewa i 10 głazów narzutowych. Są to lokalne obiekty atrakcyjności turystyczno-krajoznawczej.

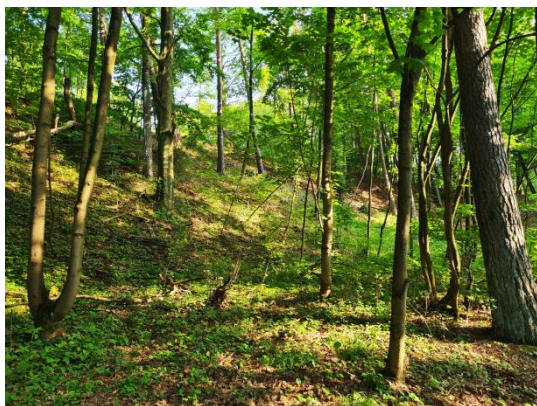
W KPK znajduje się osiem zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, zajmujących 39,3% jego powierzchni. Są to: Rynna Potęgowska, Rynna Kamienicka, Dolina Łeby w KPK, Rynna Mirachowska, Rynna Raduńska, Obniżenie Chmieleńskie, Rynna Brodnicko-Kartuska i Rynna Dąbrowsko-Ostrzycka. Zespoły te obejmują najbardziej atrakcyjne turystycznie i rekreacyjnie tereny KPK (poza Wzgórzami Szymbarskimi), koncentruje się w ich zasięgu prawie cała baza turystyczna, w tym noclegowa KPK. Są one jednak wyłącznie bytami formalnymi i nie mają żadnego znaczenia dla ochrony i racjonalnego zagospodarowania, w tym turystyczno-rekreacyjnego, ich obszarów.

Sześć użytków ekologicznych ustanowionych w KPK to mokradła (w tym torfowiska) i zbiorniki wodne: „Jelenie Moczary” i „Kosy” w gm. Kartuzy, „Dwa Oczka” w gm. Sierakowice, „Bagna Przewóz” w gm. Chmielno, „Utopiec” i „Jezioro Lubowisko” w gm. Stężycza. Są to obiekty niewielkie (powierzchnia od 0,7 do 6,5 ha), niedostępne, mogące stanowić przedmiot obserwacji przyrodniczych w ramach turystyki ekologicznej.

W KPK stwierdzono (stan przed rozpoczęciem prac nad „Planem ochrony KPK” wg www.kpk.org.pl) 62 chronione gatunki roślin naczyniowych (w tym 28 gatunków objętych ochroną ścisłą i 34 gatunki objęte ochroną częściową) oraz 171 chronionych gatunków kręgowców (w tym 139 gatunków objętych ochroną ścisłą i 32 częściową) - brak usystematyzowanych danych nt. chronionych gatunków mszaków, grzybów (wielkoowocnikowych i porostów) oraz bezkręgowców. Ochrona gatunkowa ma głównie znaczenie edukacyjne, a możliwość obserwacji niektórych gatunków, zwłaszcza zwierząt, traktowana jest jako atrakcja turystyczna.

Wszystkie walory przyrodnicze KPK mogą być postrzegane jako mające istotne **znaczenie edukacyjne** – każda część przyrody, od osobnika (rośliny, grzyba, zwierzęcia) po rozległe ekosystemy lądowe (jak Lasy Mirachowskie) i wodne (jak jeziora), może być wykorzystana w celach edukacyjnych. Udostępnieniu i objaśnieniu przyrodniczych walorów edukacyjnych służą w KPK ścieżki przyrodnicze (zob. rozdz. 5.6), tablice poglądowe oraz obiekty specjalistyczne: Gołubieński Ogród Botaniczny i Ośrodek Edukacji Ekologicznej KPK w Szymbarku (formalnie poza KPK) – zob. rozdz. 5.6.

Szczegółową dokumentację walorów przyrodniczych KPK zawierają operaty „Planu ochrony KPK”, dotyczące środowiska abiotycznego, szaty roślinnej i grzybów oraz fauny.

Fot.2 Las w centralnej części Parku (BJS 07.2021)

4.2. Walory kulturowe – synteza

Turyści przybywają do KPK przede wszystkim z uwagi na jego cechy krajobrazowe. Atrakcyjne formy ukształtowania i pokrycia terenu, lasy i duże jeziora oraz malownicze widoki i panoramy otwartej przestrzeni były od dawna określane jako „Szwajcaria Kaszubska”. Walory dziedzictwa kulturowego, zwiedzanie zabytków, stawiane jest przez turystów na nieco dalszym miejscu. Ponadto, cennych przykładów dziedzictwa kulturowego na terenie KPK jest stosunkowo niewiele. Tereny Kaszub były terenami o słabych glebach i tym samym rolnicza ludność tutejsza nie posiadała wystarczająco dużych środków do wytworzenia bardziej okazałej w formie kultury materialnej. Sporo jest natomiast skromniejszych i niestety mniej docenianych zabytków dawnego budownictwa wiejskiego.

Warto jednak stanowczo podkreślić, iż na tle województwa pomorskiego, silnie kultywowana jest natomiast tradycja niematerialna (podobnie jak na sąsiednim Kociewiu). Przejawy tej kultury są silnym magnesem przyciągającym turystykę na teren KPK i należy przyznać, że miejscowa ludność dobrze wykorzystuje tę zaletę regionu w jego promocji.

Do głównych walorów kulturowych obszaru KPK należą:

- **zabytki archeologiczne** – liczne osady i cmentarzyska, kurhany i cmentarzyska kurhanowe z epoki brązu, płaskie cmentarzyska grobów skrzynkowych datowane na VI-III w p.n.e., a także

grody warowne zwane grodziskami, które w krajobrazie KPK pojawiały się od IX wieku (Chmielno, Borzestowo, Garcz, Piotrowo, Czaple Stare, Gołubie); jedne z najważniejszych obiektów archeologicznych na terenie KPK stanowią: cmentarzysko kurhanowe w Uniradzach, a także grodzisko w Chmielnie;

- **historyczne układy przestrzenne** – wsie o różnych typach rozplanowania, w tym placowe o placu trójkątnym (np. Chmielno, Mirachowo, Miechucino), wsie o placu owalnym (np. Patuły), wsie ulicowe (np. Borucino, Borzestowo), osadnictwo nieregularne dostosowane do ukształtowania terenu (np. Brodnica, Zawory, Ostrzyce), pochodzące z okresu XVII w. osady „hutnicze” (np. Mojuszewska Huta, Borzestowska Huta);
- **obiekty kultury materialnej** – architektura sakralna (np. kościół w Chmielnie z XIX w., kaplica w Mirachowie z 1740 r., kościół w Stężycy z XVIII w., kościół w Sianowie z 1816 r., liczne kapliczki i krzyże o zróżnicowanej formie architektonicznej), folwarki (np. w Mirachowie, w Łączyńskiej Hucie), założenia młyńskie (np. Młyn Dolny – najbardziej wartościowy i Młyn Górny, Czapielski Młyn), zabudowa związana z liniami kolejowymi, w tym: dworce, wieże ciśnień, budynki mieszkalne pracowników kolei (np. zespoły dworcowe w Kamienicy Królewskiej i Miechucinie), oraz główny element – budownictwo wiejskie (szczegółowo omówione w „Operacie ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu”);
- **wartości niematerialne** – elementy związane z folklorem i kulturą Kaszub – język kaszubski, lokalne obrzędy i obyczaje, podania i legendy, dziedzictwo kulinarne regionu, a także rzemiosło regionalne, w szczególności haft kaszubski, garncarstwo.

Szczegółową dokumentację walorów kulturowych KPK zawiera „Operat ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu”.

Fot.3 Młyn w Gołubiu (BJS 07.2021)

Fot.4 Budynek dworca kolejowego w Miechucinie (BJS 07.2021)

Fot.5 Dziedzictwo niematerialne (BJS 07.2021)

4.3. Walory krajobrazowe – synteza

Obszar KPK stanowi niezwykle atrakcyjny dla celów turystyczno-rekreacyjnych teren. Poprzez swoje ukształtowanie i pokrycie terenu posiada szeroką ofertę turystyczną zarówno dla preferujących bierny jak i aktywny wypoczynek. Miłośnicy relaksu nad wodą wybierają szeroką ofertę najbardziej popularnych ośrodków turystycznych nad jeziorami, natomiast fani turystyki pieszej, czy rowerowej odnajdą się w terenach zalesionych wzgórz m. in. na szlakach stanowiących ciągi atrakcyjnych widoków, czy prowadzących do konkretnych, urządzonych punktów widokowych.

Główne atrakcje turystyczne związane z krajobrazem stanowią punkty widokowe, w tym najbardziej znany, obiektowy punkt widokowy wieża na Wieżycy – najwyższym wzniesieniu Pojezierza Kaszubskiego. Z tego punktu rozciąga się daleki widok na krajobraz Parku. Punkty widokowe często położone są na szlakach turystycznych i są częścią dłuższych ciągów widokowych.

Na pewno czynnikiem przyciągającym najwięcej turystów są jeziora – których wnętrza krajobrazowe można podziwiać z plaż i pomostów – w większych, bardziej obleganych miejscowościach jednak, szczególnie w sezonie, percepcja krajobrazu jest znacznie utrudniona i odbywa się w coraz gorszych warunkach zarówno przyrodniczych, jak i krajobrazowych. Zniszczenia krajobrazu, np. poprzez zabudowę o skali niedopasowanej do krajobrazu nie zniechęca jednak kolejnych przybyszy. Są to turyści poszukujący głównie materii w postaci bazy nadwodnej – plaży i kąpieliska, ewentualnie hotelu SPA, czy szybkiego pożywienia. Krajobraz jest często tylko dodatkiem, podziwianym jedynie z punktów widokowych (tych wskazanych w przewodnikach).

Z kolei połacie leśne oraz tereny wzniesień przyciągają miłośników aktywnego wypoczynku. Spacer, czy jazda na rowerze szlakami o wysokich wartościach krajobrazowych dają możliwość podziwiania terenu i są źródłem wielorakich doznań estetycznych, pozostających w pamięci i przyciągających turystów ponownie. Szlaki te zaskakują otwarciem widokowymi i prowadzą często do atrakcyjnych wnętrza krajobrazowych., niekoniecznie opisanych w przewodnikach.

Pod względem krajobrazu kulturowego atrakcją turystyczną są panoramy miejscowości, w dużym stopniu jednak już zdegradowane poprzez zabudowę niedostosowaną skalą i formą. Dużo bardziej wartościowe są harmonijne krajobrazy pól uprawnych otoczone lasami z rozproszoną zabudową zagrodową. Tu też w krajobraz wpisują się stare chaty kaszubskie często stanowiące aktualnie domy letniskowe mieszkańców miast.

Piękno i atrakcyjność krajobrazu KPK przyciąga turystów nie tylko w sezonie letnim ale również w zimie. Zimą możliwe są bowiem atrakcje w postaci kuligów czy jazdy na nartach, zwłaszcza, że klimatycznie teren ten stosunkowo długo utrzymuje szatę zimową.

Niestety to, co przyciąga turystów poprzez działania służące zapewnieniu dla nich jak najbardziej atrakcyjnej oferty, zostaje niszczone, szczególnie jeśli dotyczy infrastruktury o charakterze trwałym, zaś krajobraz stanowi dobro nieodnawialne...

Fot.6 Krajobraz terenów otwartych w północnej części Parku BJS (07.2021)

Fot.7 Widok na jedno z urokliwych mniejszych jezior (jez. Rekowo) (BJS 07.2021)

Syntezę walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych na obszarze KPK zawarto w publikacji „Ochrona przyrody i krajobrazu Kaszub. Studium krytyczne z autopsji” Przewoźniak M. 2017 i przedstawia ją poniższa Ryc. 7.

1 – granica KPK, 2 – granica otuliny KPK, 3 – granice gmin, 4 – rezerваты przyrody, 5 – otuliny rezerwatów, 5 – zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, 7 – wsie o wysokich wartościach dziedzictwa kulturowego, 8 – wsie o wartościowych elementach kulturowych, 9 – zabytki wpisane do rejestru województwa pomorskiego, 10 – zespoły zabudowy o dużych wartościach krajobrazowych, 11 – zespoły zabudowy o znaczących wartościach krajobrazowych, 12 – punkt widokowy o wybitnych walorach krajobrazowych, 13 – wieża widokowa rangi regionalnej

Ryc. 6 Synteza walorów obszaru KPK

Źródło: „Ochrona przyrody i krajobrazu Kaszub. Studium krytyczne z autopsji” Przewoźniak M. 2017

5. ISTNIEJĄCY SYSTEM I INFRASTRUKTURA OBSŁUGI TURYSTYKI, REKREACJI I DZIAŁALNOŚCI EDUKACYJNEJ W PARKU

5.1. System obsługi

System obsługi organizacji turystyki i rekreacji składa się z dwóch zasadniczych części: systemu zewnętrznego i systemu wewnętrznego. Na zewnętrzny system składają się:

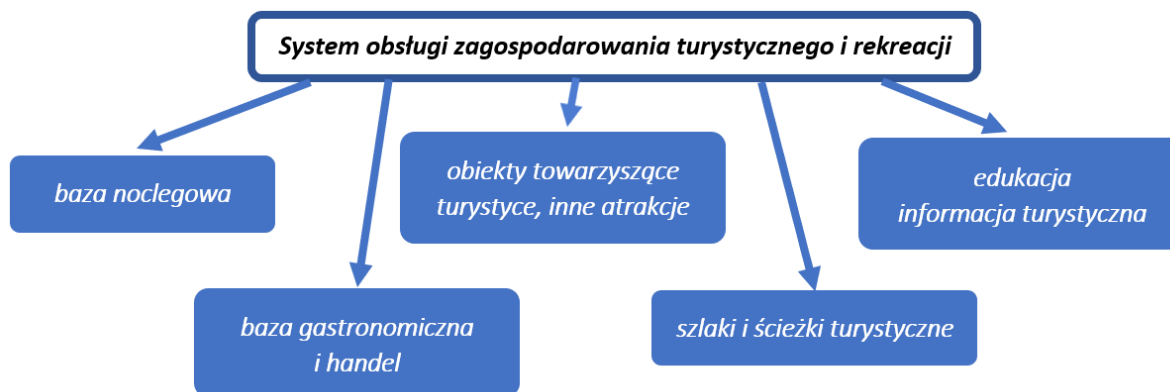
- polityka przestrzenna rządu, samorządu województwa i powiatu oraz podległych im jednostek wyrażająca się w wykonywaniu przepisów prawa z zakresu turystyki i rekreacji;
- zagadnienia organizacji zagospodarowania turystycznego, w tym realizacja strategii rozwojowych, planowanie zagospodarowania przestrzennego czy system transportowy;
- funkcjonowanie organizacji i stowarzyszeń turystycznych o charakterze co najmniej regionalnym.

System zewnętrzny powinien być wzmocniony na poziomie wewnętrznym przez:

- działania samorządów lokalnych w zakresie realizacji ich zadań własnych z zakresu kultury fizycznej i turystyki oraz zagospodarowania przestrzennego;
- działania lokalnych organizacji i stowarzyszeń oraz inicjatyw mieszkańców.

Z punktu widzenia problematyki niniejszego operatu zagospodarowania turystycznego, rekreacyjnego i edukacji, jako części planu ochrony dla Kaszubskiego Parku Krajobrazowego najistotniejsze są zagadnienia organizacji zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego i edukacji. W niniejszej analizie pominięto aspekty gospodarcze i finansowe systemu obsługi turystyki.

Schematycznie elementy składające się na system obsługi w KPK przedstawia poniższy schemat:

Ryc. 7 System obsługi zagospodarowania turystycznego i rekreacji w KPK

Źródło: opracowanie własne

Poszczególne elementy systemu zostały scharakteryzowane w dalszej części niniejszego Operatu w poszczególnych jego rozdziałach.

5.2. Formy aktywności turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej oraz ich natężenie

Turystyka i rekreacja w szerokim znaczeniu to całokształt zjawisk związanych z dobrowolną, czasową zmianą miejsca pobytu lub środowiska życia, bądź rytmu dnia; gdzie nieodzownym elementem jest wejście w styczność osobistą ze środowiskiem odwiedzanym (przyrodniczym, kulturowym bądź społecznym) (Krawczyk - red. 1997). Motywy podejmowania aktywności turystyczno – rekreacyjnej przez człowieka można podzielić na kilka grup. Światowa Organizacja

Turystyczna, dla potrzeb badań statystycznych wyodrębnia następujące grupy motywów turystycznych (Cymańska-Garbowska, Steblik-Właźlak 2014):

1. Wypoczynek, rekreacja – np. zwiedzanie, zakupy, wędrowki piesze, wspinaczki, wypoczynek na plaży, uprawianie sportu amatorskiego, uczestnictwo w imprezach sportowych i kulturalnych.
2. Odwiedziny krewnych i znajomych – np. uczestnictwo w uroczystościach, spotkaniach rodzinnych, wyjazdy na urlop do krewnych i znajomych.
3. Sprawy zawodowe, interesy – np. wyjazdy do innych firm, uczestnictwo w konferencjach, kongresach, targach, badania naukowe, występy na koncertach.
4. Cele zdrowotne – np. pobyt w uzdrowiskach i sanatoriach, wyjazdy na kuracje, wczasy odchudzające i zdrowotne.
5. Cele religijne – np. uczestnictwo w pielgrzymkach i różnych wydarzeniach religijnych;
6. Inne, np. tranzyt.

W skali województwa obszar KPK i jego otuliny należy do intensywnie wykorzystywanych turystycznie rejonów. Wykorzystanie to dotyczy głównie mieszkańców Aglomeracji Trójmiejskiej oraz innych miast województwa i wiąże się zazwyczaj z wypoczynkiem pobytowym, co najmniej weekendowym. Więcej wyjazdów na pobyt dzienny dotyczy jedynie sezonu letniego, jako wypoczynek nad jeziorami i sezonu zimowego, jako wypoczynek aktywny na stoku narciarskim. Poza sezonem letnim zwiększa się udział wyjazdów w celach zawodowych i zdrowotnych, lecz ich znaczenie jest marginalne w stosunku do wypoczynku i rekreacji w sezonie letnim. W poniższej tabeli scharakteryzowano formy aktywności turystyczno-rekreacyjnej podejmowanej na terenie KPK i w jego otulinie, w podziale na różne rodzaje turystyki (tab. 2).

Tab. 3 Formy aktywności turystyczno-rekreacyjnej podejmowane na terenie KPK i w jego otulinie

Rodzaj turystyki	Forma aktywności
Turystyka poznawcza	Krajoznawcza Przyrodnicza Kulturowa Etniczna Edukacyjna
Turystyka wypoczynkowa	Nadwodna Leśna Agroturystyka
Turystyka kwalifikowana	Pieszna Rowerowa Jeździecka Powożenia Kajakowa Żeglarska Nurkowa Paralotniarska/Balonowa Wędkarska (rybołówstwo rekreacyjne) Narciarska (zjazdowa i biegowa)
Turystyka biznesowa	Podróże służbowe Spotkania integracyjna
Turystyka zdrowotna	Spa i wellnes

	rehabilitacyjna
Turystyka religijna, pielgrzymkowa	Religijno-poznawcza Pielgrzymkowa

Źródło: opracowanie własne

Zapewne powyższa lista nie jest pełna, obejmuje natomiast powszechnie dostępne formy aktywności turystyczno-rekreacyjnej w KPK. W niniejszym opracowaniu scharakteryzowano miejsca realizacji poszczególnych form aktywności turystyczno-rekreacyjnej i edukacyjnej oraz tereny i obiekty służące prowadzeniu tych aktywności, podziale na:

A. Tereny i akweny rekreacyjne

- Główne akweny rekreacyjne
- Żeglarstwo
- Kajakarstwo
- Inne formy aktywności turystyczno-rekreacyjnej na wodach
- Plaże i kąpieliska
- Wypożyczalnie sprzętu wodnego

B. Urządzenia turystyczne i rekreacyjne

- Obiekty informacji turystycznej
- Obiekty gastronomiczne i handel
- Ważniejsze ogólnodostępne miejsca rekreacji
- Turystyka konna
- Narciarstwo
- Wypożyczalnie rowerów, infrastruktura rowerowa
- Inne formy aktywności
- Inne atrakcje turystyczne
- Urządzone punkty widokowe
- Szlaki turystyki pieszej
- Szlaki rowerowe
- Szlaki konne
- Szlaki kajakowe

Kwestia analizy natężenia poszczególnych form aktywności turystyczno-rekreacyjnej podejmowanej w KPK jest trudna. Przede wszystkim brak jest rzetelnych informacji na temat wielkości tych form oraz informacje są bardzo rozproszone. Natężenie aktywności turystyczno-rekreacyjnej charakteryzują dwa komponenty: intensywność ruchu turystycznego i poziom zagospodarowania turystycznego. Pierwszy z komponentów jest przeważnie mierzony wielkością bazy noclegowej, która warunkuje rozwój funkcji turystycznej. W sytuacji KPK rzetelne oszacowanie faktycznie istniejącej bazy noclegowej jest bardzo trudne (patrz rozdz. 5.3.2) ze względu na rozbieżności pomiędzy danymi działalności ewidencjonowanych (statystyka i bazy samorządowe), a rzeczywistą pojemnością bazy noclegowej. Dodatkowym elementem utrudniającym oszacowanie pojemności bazy noclegowej jest dominujący udział rekreacji indywidualnej, w tym w znacznym stopniu o wątpliwej legalności. W zakresie zaś drugiego komponentu należy stwierdzić, iż jest on dość dobrze rozwinięty i stale się zmienia, dostosowując ofertę terenów i obiektów urządzeń rekreacyjnych do wymagań turysty. Duży udział w tym mają przedsięwzięcia realizowane przez samorządy gminne, często przy wsparciu finansowania zewnętrznego głównie z funduszy Unii Europejskiej, w szczególności są to nowoczesne przestrzenie publiczne, bulwary, promenady i inne miejsca ogólnodostępne intensywnie wykorzystywane przez turystów. Przestrzenie te nierzadko

zyskują także uznanie w konkursach na najlepiej zagospodarowaną przestrzeń – przykład przestrzeni publicznej w Stężycy nagrodzonej w corocznym konkursie organizowanym przez województwo pomorskie na najlepszą przestrzeń publiczną województwa.

Ryc. 8 Stężycza Najlepsza przestrzeń publiczna województwa pomorskiego w 2015 r.

Źródło: „Przyjeźdź, odkryj i zakochaj się w Gminie Stężycza” – folder reklamowy gminy

Elementy zagospodarowania turystycznego omówiono szeroko w rozdz. 5.4. i 5.5. Zjawiskiem negatywnym jest wzrastająca liczba urządzeń turystycznych i tzw. atrakcji turystycznych niepowiązanych z walorami KPK, które wpływają często degradująco na krajobraz.

5.3. Baza noclegowa

5.3.1. Charakterystyka bazy noclegowej

Obszar KPK pod względem bazy noclegowej można określić jako bardzo zróżnicowany zarówno jeśli chodzi o dostępność, jak i rodzaj oferowanych miejsc noclegowych. Największa koncentracja ogólnodostępnych obiektów bazy noclegowej dotyczy miejscowości i obszarów zlokalizowanych nad jeziorami, w szczególności w gminach Stężycza, Somonino, Chmielno. Na pozostałym obszarze KPK oferta noclegowa dotyczy przede wszystkim gospodarstw agroturystycznych, w tym agroturystyki

konnej, co związane jest z jedną z charakterystycznych dla Parku form turystyki i rekreacji. Poza ogólnodostępnymi obiektami bazy noclegowej znaczący udział miejsc noclegowych przypada na licznie występujące na terenie Parku enklawy zabudowy rekreacji indywidualnej.

Pośród znajdujących się w granicach KPK jednostek osadniczych wyróżnić można miejscowości o charakterze turystycznym, z licznie występującymi obiektami bazy noclegowej oraz z usługami służącymi obsłudze ruchu turystycznego. Częściowo zalicza się do nich także miejscowości gminne, przy czym z uwagi na rangę tych miejscowości stanowią one ośrodki wielofunkcyjne służące przede wszystkim obsłudze mieszkańców danej gminy (strukturę osadniczą Parku omówiono w Operacji zagospodarowania przestrzennego).

Miejscowości o charakterze turystyczno-rekreacyjnym wymieniono w tabeli poniżej (tab. 4).

Tab. 4 Wykaz głównych miejscowości o charakterze turystyczno-rekreacyjnym na terenie KPK

Lp.	Gmina	Miejscowość	Charakterystyka obiektów rekreacyjno-turystycznych
1.	Chmielno	Zajezerze	przeważający udział budynków rekreacji indywidualnej w rejonie miejscowości
2.	Chmielno	Borzestowska Huta	rejon miejscowości - przeważający udział budynków rekreacji indywidualnej znajdujących się nad Jez. Raduńskim Dolnym
3.	Chmielno	Lampa	przeważający udział budynków rekreacji indywidualnej w rejonie miejscowości
4.	Chmielno	Sznurki	przeważający udział budynków rekreacji indywidualnej w rejonie miejscowości
5.	Chmielno	Przewóz	przeważający udział budynków rekreacji indywidualnej w rejonie miejscowości
6.	Chmielno	Haska	przeważający udział budynków rekreacji indywidualnej w rejonie miejscowości
7.	Chmielno	Zawory	wieś o charakterze turystyczno-rekreacyjnym, z ogólnodostępnymi obiektami bazy noclegowej oraz podstawowymi usługami (handel, gastronomia)
8.	Chmielno	Chmielno	wieś gminna o dobrym stopniu wyposażenia w usługi, w tym służące obsłudze ruchu turystycznego, z dużym udziałem obiektów ogólnodostępnej bazy noclegowej
9.	Chmielno	Grodzisko	przeważający udział budynków rekreacji indywidualnej w rejonie miejscowości
10.	Kartuzy	Brodnica Dolna	wieś o charakterze turystyczno-rekreacyjnym, z pojedynczymi ogólnodostępnymi obiektami bazy noclegowej oraz podstawowymi usługami (handel), a także z dużym udziałem budynków rekreacji indywidualnej; miejscowość na szlaku kajakowym
11.	Kartuzy	Cieszonko	przeważający udział budynków rekreacji indywidualnej w rejonie miejscowości
12.	Kartuzy	Grzebieniec	przeważający udział budynków rekreacji indywidualnej w rejonie miejscowości
13.	Kartuzy	Kamionka	przeważający udział budynków rekreacji indywidualnej w rejonie

			miejsowości
14.	Linia	Potęgowo	przeważający udział budynków rekreacji indywidualnej w rejonie miejscowości
15.	Sierakowice	Kamienicki Młyn	przeważający udział budynków rekreacji indywidualnej w rejonie miejscowości
16.	Somonino	Ostrzyce	wieś o charakterze turystyczno-rekreacyjnym, z ogólnodostępnymi obiektami bazy noclegowej oraz dobrym wyposażeniem w usługi, w tym służące obsłudze ruchu turystycznego, w rejonie miejscowości także duży udział budynków rekreacji indywidualnej
17.	Stężycza	Czapielski Młyn	wieś o charakterze turystyczno-rekreacyjnym z przeważającym udziałem budynków rekreacji indywidualnej
18.	Stężycza	Nowe Czaple	wieś o charakterze turystyczno-rekreacyjnym z przeważającym udziałem budynków rekreacji indywidualnej
19.	Stężycza	Gołubie	wieś o charakterze turystyczno-rekreacyjnym, z ogólnodostępnymi obiektami bazy noclegowej oraz dobrym wyposażeniem w usługi, w tym służące obsłudze ruchu turystycznego
20.	Stężycza	Szymbark	wieś o charakterze turystyczno-rekreacyjnym, z ogólnodostępnymi obiektami bazy noclegowej oraz dobrym wyposażeniem w usługi, w tym służące obsłudze ruchu turystycznego
21.	Stężycza	Krzeszna	wieś o charakterze turystyczno-rekreacyjnym z przeważającym udziałem budynków rekreacji indywidualnej, z ogólnodostępnymi obiektami bazy noclegowej oraz podstawowymi usługami (handel, gastronomia)
22.	Stężycza	Pierszczewko	przeważający udział budynków rekreacji indywidualnej w rejonie miejscowości
23.	Stężycza	Wieżycza	wieś o charakterze turystyczno-rekreacyjnym, z ogólnodostępnymi obiektami bazy noclegowej oraz z usługami służącymi obsłudze ruchu turystycznego, w szczególności związanego z funkcjonującą stacją narciarską, w rejonie miejscowości także duży udział budynków rekreacji indywidualnej
24.	Stężycza	Kolano	przeważający udział budynków rekreacji indywidualnej w rejonie miejscowości
25.	Stężycza	Stężycza	wieś gminna o dobrym stopniu wyposażenia w usługi, w tym służące obsłudze ruchu turystycznego, z dużym udziałem obiektów ogólnodostępnej bazy noclegowej
26.	Stężycza	Zgorzałe	wieś o charakterze turystyczno-rekreacyjnym z dużym udziałem budynków rekreacji indywidualnej, z ogólnodostępnymi obiektami bazy noclegowej oraz podstawowymi usługami (handel, gastronomia)
27.	Stężycza	Żuromino	przeważający udział budynków rekreacji indywidualnej w rejonie miejscowości

Źródło: opracowanie własne

Wymienione powyżej miejscowości i ich otoczenie stanowią główne ośrodki koncentracji zabudowy i usług związanych z obsługą ruchu turystycznego, w tym miejsc wykorzystywanych do kąpielii, zaplecza plaż i kąpielisk, lokalizacji baz sportów wodnych, gastronomii w szczególności sezonowej oraz drobnego handlu. Przy czym jak wspomniano, na całym obszarze Parku, a zwłaszcza w części centralnej i południowej w otoczeniu jezior, występują rejony intensywnie zagospodarowane zabudową rekreacji indywidualnej. Liczne są także rejony lokalizacji ośrodków wypoczynkowych oraz większych obiektów bazy noclegowej o charakterze ogólnodostępnym, które nierzadko znajdują się poza obszarami zwartych jednostek osadniczych.

Ze względu na dużą liczbę obiektów świadczących usługi hotelarskie w gminach położonych w KPK nie jest możliwe szczegółowe omówienie wszystkich obiektów (pojemność bazy noclegowej omówiono w pkt. 5.3.2). Poniżej scharakteryzowano poszczególne typy bazy noclegowej.

Charakterystyka typów bazy noclegowej na obszarze KPK:

1. OŚRODKI WYPOCZYNKOWE – Licznie występujące na terenie KPK, o zróżnicowanym standardzie. Obiekty duże powierzchniowo, zazwyczaj zagospodarowane w formie budynku głównego oraz budynków towarzyszących i domków letniskowych, z terenami sportowo-rekreacyjnymi oraz możliwością wyżywienia. Ośrodki najczęściej zlokalizowane są nad jeziorami, posiadają prywatną plażę z pomostami, często własną wypożyczalnię sprzętu wodnego. Pojedyncze obiekty część terenu przeznaczają na pole namiotowe. Zdecydowana większość funkcjonuje sezonowo. Standard obiektów jest bardzo zróżnicowany. Część dawnych ośrodków została zmodernizowana, a jakość świadczonych usług oraz stan techniczny obiektów uległ poprawie, jak np. Ośrodek w Czapielskim Młynie, czy Ośrodek Adler Medical SPA w Zgorzałem. Zauważalne są działania zmierzające do poszerzenia oferty i przedłużenia sezonu, w szczególności w kierunku świadczenia usług prozdrowotnych, rehabilitacyjnych, czy z usługami z zakresu spa&wellness. Poza ośrodkami o wysokim lub średnim standardzie w obszarze KPK są także obiekty aktualnie nieużytkowane, popadające w ruinę, np. ośrodek wypoczynkowy Modrok w Łączynie, czy ośrodek wypoczynkowy w Kamienickim Młynie.

Fot.8 Ośrodek wypoczynkowy „Szuwarek” w Chmielnie (AN 06.2020)

Fot.9 Ośrodek wypoczynkowy „Adler” (AN 06.2020)

2. OBIEKTY PENSJONATOWE/HOTELOWE – formalnie na obszarze KPK nie występują kategoryzowane obiekty pensjonatów i hoteli (patrz pkt. 5.3.2), przy czym część obiektów bazy noclegowej, mimo iż figurują m.in. jako gospodarstwa agroturystyczne, pod względem funkcjonalnym, czy oferowanego standardu niemalże odpowiadają obiektom hotelowym czy pensjonatowym. W ofercie tego typu obiektów znaleźć można usługi spa&wellness, basen, czy możliwość wynajmu sali konferencyjno-szkoleniowej, a także zagospodarowany teren sportowo-rekreacyjny, bar i restaurację dla gości. Do tej grupy obiektów zaliczają się np.: Kompleks wypoczynkowo-konferencyjny „Wichrowe Wzgórze” w Chmielnie, Kompleks wypoczynkowo-konferencyjny „u Chłopa” w Chmielnie, „Ostrzyce SPA” – hotel w Ostrzycach, „Kaszubski sekret zdrowia i urody” – pensjonat i SPA w Gołubiu, obiekt hotelowy w kompleksie „Na Gwizdówce” nad jez. Świętym w Załakowie. Możliwość skorzystania z oferty pobytu hotelowego oferuje także Ośrodek Rehabilitacji Kardiologicznej „Rehabilitacja Wieżyca”.

Fot.10 Ostrzyce SPA (AN 06.2020)

Fot.11 Obiekt „Rehabilitacja Wieżyca” (AN 06.2020)

Fot.12 Obiekt hotelowy „Na Gwizdówce” (AN 06.2020)

Fot.13 „U Chłopa” Chmielno (AN 05.2020)

3. KEMPINGI, POLA NAMIOTOWE – stanowią mało popularny typ bazy noclegowej na terenie KPK. Zlokalizowane są tu 3 większe obiekty, tj.: kemping kategoryzowany „Camping Tamowa” w Zaworach, Pole namiotowe „Stolemek” w Ostrzycach oraz „Camper Park Pit Stop” w Stężycy – obiekt nr 111 wg Polskiej Federacji Campingu i Caravaningu. Ponadto możliwość skorzystania z pola namiotowego oferuje Ośrodek wypoczynkowy Bachus w Chmielnie, gospodarstwo agroturystyczne „Rychertówka” w Zaworach, Camping Potęgowo oraz pole namiotowe przy plaży nad Jez. Junno w rejonie Kamienicy Królewskiej. W przypadku innych obiektów bazy noclegowej sporadycznie istnieje możliwość rozbicia namiotu lub zaparkowania kamperem. Wszystkie kempingi wyposażone są w sanitariaty i miejsce do zmywania naczyń, posiadają możliwość przyłączy prądu oraz dostęp do sieci wi-fi, zorganizowane miejsce na ognisko/grilla, miejsce do gier zespołowych oraz bezpośredni dostęp do jeziora (pomost, możliwość wypożyczenia sprzętu wodnego). Obiekt w Zaworach i Ostrzycach na swoim terenie posiada bar/restaurację.

Fot.14 Pole namiotowe „Stolemek” w Ostrzycach (AN 06.2020)

Fot.15 Część kempingu Tamowa

4. KWATERY PRYWATNE, POKOJE GOŚCINNE W ZABUDOWIE MIESZKANIOWEJ – spośród wszystkich ogólnodostępnych obiektów bazy noclegowej w grupie tej występuje największe zróżnicowanie pod względem oferowanych usług i ich standardu.

Do kategorii tej zaliczają się: pokoje gościnne w budynkach mieszkalnych (często działające wyłącznie sezonowo), apartamenty z aneksem kuchennym (np. w postaci wydzielonego piętra dla turystów, czy drugiego budynku na działce), coraz liczniej występujące domki na wynajem (np. w postaci niewielkich zespołów 2-4 domków), domy wakacyjne (domy mieszkalne, często całoroczne, z pełnym zagospodarowaniem działki na potrzeby turystów i do ich wyłącznej dyspozycji), wille/domy wczasowe (budynki mieszkaniowo-usługowe i usługowe, w większości przeznaczone pod wynajem, działające zarówno sezonowo, jak i całorocznie; niektóre także z restauracją, salą bankietową/weselną). Nierzadko przedmiotem wynajmu są także domki letniskowe, w tym coraz popularniejsze domki holenderskie, które zlokalizowane są w obrębie zespołów zabudowy rekreacji indywidualnej lub sytuowane na ogrodzonych działkach nad jeziorami (często niestety o wątpliwej legalności).

Standard obiektów jest bardzo zróżnicowany. Oferowane kwatery często mają jeszcze dość niski standard wyposażenia, przy czym z uwagi na zmieniające się wymagania potencjalnych klientów obiekty noclegowe są sukcesywnie modernizowane lub budowane i wyposażane według aktualnych trendów, np. w stylu skandynawskim. W przypadku domów wakacyjnych, domków letniskowych popularne są domy drewniane, przy czym na terenie KPK zlokalizowane są zarówno drewniane domy z bali kryte strzechą, zespoły domków typu skandynawskiego, jak i klasyczne domki letniskowe ze spadzistym dachem, co powoduje duży chaos przestrzenny. W przypadku oferowanych pokoi gościnnych w zabudowie mieszkaniowej bardzo często obiekty klasyfikowane są jako kwatery agroturystyczne, przy czym w rzeczywistości są to pokoje gościnne w budynkach mieszkalnych zlokalizowanych w obrębie jednostek osadniczych na terenach wiejskich.

Omówiony typ bazy noclegowej w zdecydowanej większości dotyczy obiektów zlokalizowanych w obrębie miejscowości o charakterze turystyczno-rekreacyjnym. Wyjątek stanowią domy wakacyjne, które często stanowią pojedyncze obiekty na terenach zabudowy rozproszonej oraz domki letniskowe na wynajem, choć coraz częściej budynki letniskowe sytuowane są jako towarzyszące zabudowie mieszkaniowej (także w miejscowościach).

Fot.16 Obiekt w Ostrzycach (AN 06.2020)

Fot.17 Domki na wynajem (AN 06.2020)

Fot.18 Obiekt w Ostrzycach (AN 06.2020)

Fot.19 Obiekt w Krzesznej (AN 06.2020)

5. GOSPODARSTWA AGROTURYSTYCZNE – typ bazy noclegowej dość popularny na obszarze KPK, zwłaszcza poza terenami nadjeziornymi wykorzystywanymi intensywnie do celów turystyczno-rekreacyjnych. Występują najliczniej na terenach rolniczych w gm. Kartuzy i gm. Sierakowice. Obiekty świadczące usługi w ramach gospodarstw agroturystycznych stanowią na tych obszarach siedliska rolnicze w zabudowie rozproszonej. Na obszarze KPK często gospodarstwa agroturystyczne związane są z bardzo popularną w tym rejonie turystyką konną, np. „Gospodarstwo Agroturystyczne Stadnina Koni Kolano”, „Stajnia Pod Klonem” w Wieżycy, „Stajnia Cantharis” w Borucinie. Większość gospodarstw agroturystycznych oferuje turystom możliwość kontaktu ze zwierzętami gospodarskimi, przy czym w niektórych obiektach są to mini zagrody ze zwierzętami bardziej jako atrakcja turystyczna, aniżeli prawdziwe zagrody rolnicze ze zwierzętami gospodarskimi. Oryginalne miejsce w omawianej grupie obiektów noclegowych stanowi gospodarstwo agroturystyczne „Alpaki na Kaszubach” w Nowej Hucie (gm. Kartuzy), gdzie znajduje się hodowla alpaki i lam. Część obiektów, choć figuruje w ewidencjach gminnych jako obiekty agroturystyczne, w rzeczywistości stanowią tereny usług turystyki na wsi, jak np. wspomniane w pkt.2 obiekty w Chmielnie.

Fot.20 Rzym gm. Chmielno (AN 06.2020)

6. OBIEKTY REKREACJI INDYWIDUALNEJ – na obszarze KPK to jeden z najbardziej popularnych typów bazy noclegowej. Obejmuje enklawy zabudowy rekreacji indywidualnej zlokalizowane najczęściej na terenach o największej atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej, w tym nad brzegami jezior. Skupiska zabudowy letniskowej występują na całym obszarze KPK (patrz Ryc.7). Najczęściej dotyczą zainwestowania na niewielkich działkach geodezyjnych, na których lokalizowane jest zainwestowanie o bardzo zróżnicowanej formie zarówno pod względem bryły architektonicznej, jak i materiałów wykończeniowych obiektów, nierzadko o cechach substandardowych. Coraz częściej powstają skupiska domków holenderskich (w tym na terenach dzierżawionych od lokalnych rolników). Część zabudowy to obiekty o niejasnym statusie prawnym (prawdopodobnie nielegalnym). Dość powszechnym typem zabudowy rekreacji indywidualnej są także, tzw. „drugie domy na Kaszubach”, w dużej mierze należące do mieszkańców Aglomeracji Trójmiejskiej. Bardzo często są to domy przystosowane do całorocznego pobytu. Licznie zlokalizowane są m.in. w pasie Lampa-Szurki-Przewóz w gminie Chmielno.

Pośród wszystkich typów bazy noclegowej występujących na obszarze KPK, obiekty rekreacji indywidualnej są najbardziej zróżnicowane pod względem standardu. Występują tu zarówno stosunkowo dobrze uporządkowane i zagospodarowane osiedla domków rekreacyjnych, np. rejon Czapielskiego Młyna czy Żuromina, ale także skupiska substandardowej zabudowy letniskowej, np. w pasie nad jez. Dąbrowskim, nad jez. Junno, czy w rejonie Haski. Poza aspektami wizualno-estetycznymi zróżnicowanie dotyczy także wyposażenia obiektów w infrastrukturę techniczną, zwłaszcza związaną z odprowadzaniem ścieków. Problematyczne są również kwestie gospodarki odpadami na tych obszarach. Istotnym problemem związanym z występowaniem licznych skupisk zabudowy letniskowej jest ponadto powszechne grodzenie nieruchomości oraz stawianie tablic z zakazem wejścia na teren prywatny. Prowadzi to do ograniczenia dostępności nie tylko do brzegów jezior, ale również powodują utrudnienia w komunikacji.

Fot.21 Letniska w rejonie Brodnicy Dolnej

Fot.22 Letniska w rejonie Pierszczewa (AN 06.2020)

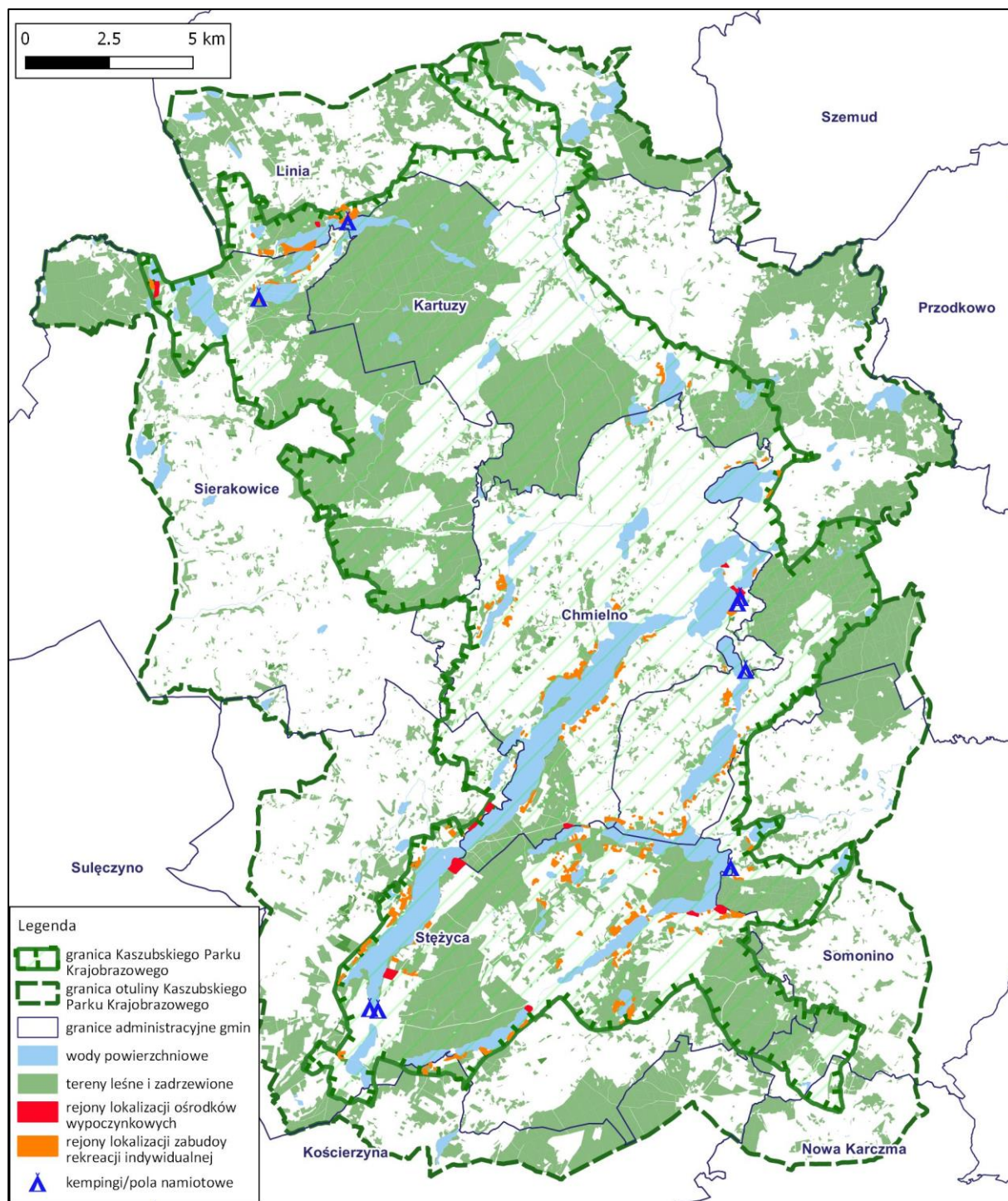

Fot.23 Zabudowa rekreacyjna w Czapielskim Młynie (AN 06.2020)

Fot.24 Zabudowa w rejonie Ostrzyc (AN 06.2020)

W dobie pandemii wywołanej rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 forma wypoczynku w postaci domków letniskowych bardzo zyskała na popularności. W szczególności pobyt w wynajętych domkach z wydzieloną częścią przestrzeni zewnętrznej, dającej możliwość odizolowania się od sąsiadów stał się formą wykorzystywaną dla potrzeb odbywania kwarantanny czy izolacji z możliwością prowadzenia pracy czy nauki w formie zdalnej. Również w czasie pandemii znacząco wzrosło zainteresowanie zakupem indywidualnych działek rekreacyjnych, należy zatem spodziewać się w najbliższym czasie wzrostu tego typu bazy noclegowej na obszarze Parku.

Ryc. 9 Schemat lokalizacji wybranych typów bazy noclegowej na obszarze KPK

Źródło: opracowanie własne

5.3.2. Pojemność bazy noclegowej

A. Dane statystyczne

Aktualne informacje statystyczne dotyczące turystyki dostępne są na stronie internetowej Urzędu Statystycznego w Gdańsku (<https://gdansk.stat.gov.pl/>). Dane z zakresu turystyki i rekreacji są gromadzone i przetwarzane w dwóch dziedzinach:

- kultura fizyczna, sport i rekreacja, przy czym w tej kategorii gromadzone i przetwarzane są dane dotyczące wyłącznie klubów i sekcji sportowych;
- turystyka, gdzie gromadzone i przetwarzane są przede wszystkim dane dotyczące obiektów noclegowych i ich wyposażenia.

Dla potrzeb analizy pojemności bazy noclegowej na terenie gmin położonych w granicach KPK i jego otuliny wykorzystano dane Głównego Urzędu Statystycznego prezentowane na stronie <https://www.polskawliczbach.pl> za rok 2019 oraz dane wskazywane w opracowaniu „Turystyka w województwie pomorskim w latach 2013-2017” Urzędu Statystycznego w Gdańsku (Gdańsk 2018), gdzie zostały wyodrębnione w podziale na gminy. Część danych zbierana jest corocznie, natomiast część danych (np. dane dotyczące wyposażenia obiektów turystycznych) w cyklu co cztery lata. Metodologia badań statystycznych obiektów noclegowych i ich wyposażenia opiera się na badaniach turystycznych obiektów noclegowych posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych na podstawie formularza KT-1 (sprawozdanie o wykorzystaniu turystycznego obiektu noclegowego) i dotyczą każdorazowo danych w stanie na dzień 31VII danego roku.

Według danych statystycznych w powiecie kartuskim, w którym zlokalizowana jest większa część KPK znajduje się 58 obiektów stanowiących turystyczną bazę noclegową (w tym 47 na obszarze gmin stanowiących obszar KPK), co jest dość niską wartością wśród powiatów województwa pomorskiego. Najwięcej obiektów znajduje się w powiatach nadmorskich: powiat pucki – 523 obiekty, powiat nowodworski - 196 obiektów i powiat grodzki Gdańsk - 167 obiektów. W stosunku do liczby wszystkich obiektów noclegowych w województwie pomorskim, których jest 1628, baza noclegowa KPK stanowi jedynie niecałe 3% obiektów. Pod względem miejsc noclegowych na obszarze gmin stanowiących obszar KPK znajduje się 2310 miejsc ogółem, co stanowi jedynie 2% miejsc noclegowych w województwie pomorskim (ogólna ich liczba wynosi 114 369 miejsc).

Zestawienie danych statystycznych według rodzaju obiektów noclegowych z podziałem na gminy przedstawia Tab. 4. W tabeli wskazano jedynie obiekty noclegowe występujące w gminach położonych na obszarze KPK, z wyjątkiem gminy Nowa Karczma, z której tylko jedna miejscowość znajduje się na obszarze KPK, zatem dane dla całej gminy byłyby niemiarodajne.

Tab. 5 Rodzaje turystycznych obiektów noclegowych według gmin (dane Urzędu Statystycznego w Gdańsku stan na 31VII2017 r. oraz 31VII2019r.)

Rodzaj obiektu												
	hotele	pensjonaty	inne obiekty hotelowe	szkolne schroniska młodzieżowe	Ośrodki wczasowe	Ośrodki szkol – wyp.	Zespoły domków turystycznych	kempingi	Pol biwakowe	Pokoje gościnne	Kwatery agroturystyczne	Pozostałe niesklasyfikowane
gmina												
Chmielno	--	--	1	--	1	--	--	1	--	3	2	1
Kartuzy	2	--	2	--	--	--	--	--	--	1	3	2
Sierakowice	--	--	--	--	1	--	--	--	--	1	3	1
Somonino	1	1	--	--	--	--	1	--	--	1	4	2
Stężyca	1	--	--	1	4	1	2	1	--	2	1	--
Linia	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne.

Zestawienie danych statystycznych dotyczących miejsc noclegowych wraz z informacją o korzystających z noclegów oraz udzielonych noclegach z podziałem na gminy przedstawia Tab.5. W tabeli wskazano jedynie obiekty noclegowe występujące w gminach położonych na obszarze KPK, z wyjątkiem gminy Nowa Karczma, z której tylko jedna miejscowość znajduje się na obszarze KPK, zatem dane dla całej gminy byłyby niemiernodajne.

Tab. 6 Liczba miejsc noclegowych oraz informacja o korzystających i noclegach w turystycznych obiektach noclegowych według gmin (dane Urzędu Statystycznego w Gdańsku stan na 31 VII 2017 r.)

Gmina	Liczba obiektów	Miejsca noclegowe		Korzystający z noclegów		Udzielone noclegi	
		ogółem	w tym całoroczne	ogółem	w tym tur. zagraniczni	ogółem	w tym tur. zagranicz.
Chmielno	9	352	94	4944	327	15015	882
Kartuzy	10	295	199	12275	939	25436	3083
Sierakowice	6	184	88	1322	--	2946	--
Somonino	9	367	322	10053	12	26257	165
Stężyca	13	1112	780	17089	59	65488	644
Linia	0	--	--	--	--	--	--
Razem	47	2310	1483	45683	1337	135142	4774

Źródło: opracowanie własne.

B. Ewidencja kategoryzowanych obiektów świadczących usługi hotelarskie wg danych Marszałka Województwa Pomorskiego (stan na październik 2020 r.)

Zgodnie z ustawą o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych z dnia 29 sierpnia 1997 r. do kategoryzowanych obiektów hotelarskich zalicza się:

- hotele,
- motele,
- pensjonaty,
- kempingi,
- domy wycieczkowe,
- schroniska młodzieżowe,
- schroniska,
- pola biwakowe.

Zaszeregowaniem obiektów, nadaniem kategorii oraz prowadzeniem ich ewidencji zajmuje się marszałek województwa, z wyjątkiem pól biwakowych, których zaszeregowanie i ewidencję prowadzi wójt/burmistrz/prezydent.

Według danych Marszałka Województwa Pomorskiego na obszarze KPK zlokalizowany jest jeden obiekt hotelarski kategoryzowany – **Camping Tamowa w Zaworach**, w gminie Chmielno o liczbie miejsc noclegowych wynoszącej **60**.

C. Ewidencja innych obiektów świadczących usługi hotelarskie wg danych burmistrzów/wójtów gmin

Dane dotyczące innych obiektów hotelarskich (kwater prywatnych, apartamentów, niekategoryzowanych kempingów i pól namiotowych oraz ośrodków wypoczynkowych) pozyskane z poszczególnych gmin obrazują stan na dzień ich przekazania i przeważnie dotyczą stanu na luty-marzec 2020 r. oraz częściowo październik 2020 r. Dane dotyczące bazy noclegowej są ewidencjonowane w gminach w różny sposób, różna jest też ich korelacja z rzeczywistą ofertą bazy noclegowej poszczególnych miejscowości. Ewidencja innych obiektów świadczących usługi hotelarskie gromadzona jest w podziale adresowym. Dane dotyczące ogólnej liczby miejsc noclegowych w KPK przedstawiono w Tab. 7, w podziale gminnym, z wyróżnieniem następujących typów obiektów: kwatery prywatne/kwatery agroturystyczne/pokoje gościnne, ośrodki wypoczynkowe, gospodarstwa agroturystyczne, kempingi i pola namiotowe. Nie dla wszystkich gmin uzyskano dane z określeniem rodzaju obiektu – zaszeregowano je wg danych pochodzących z ofert internetowych.

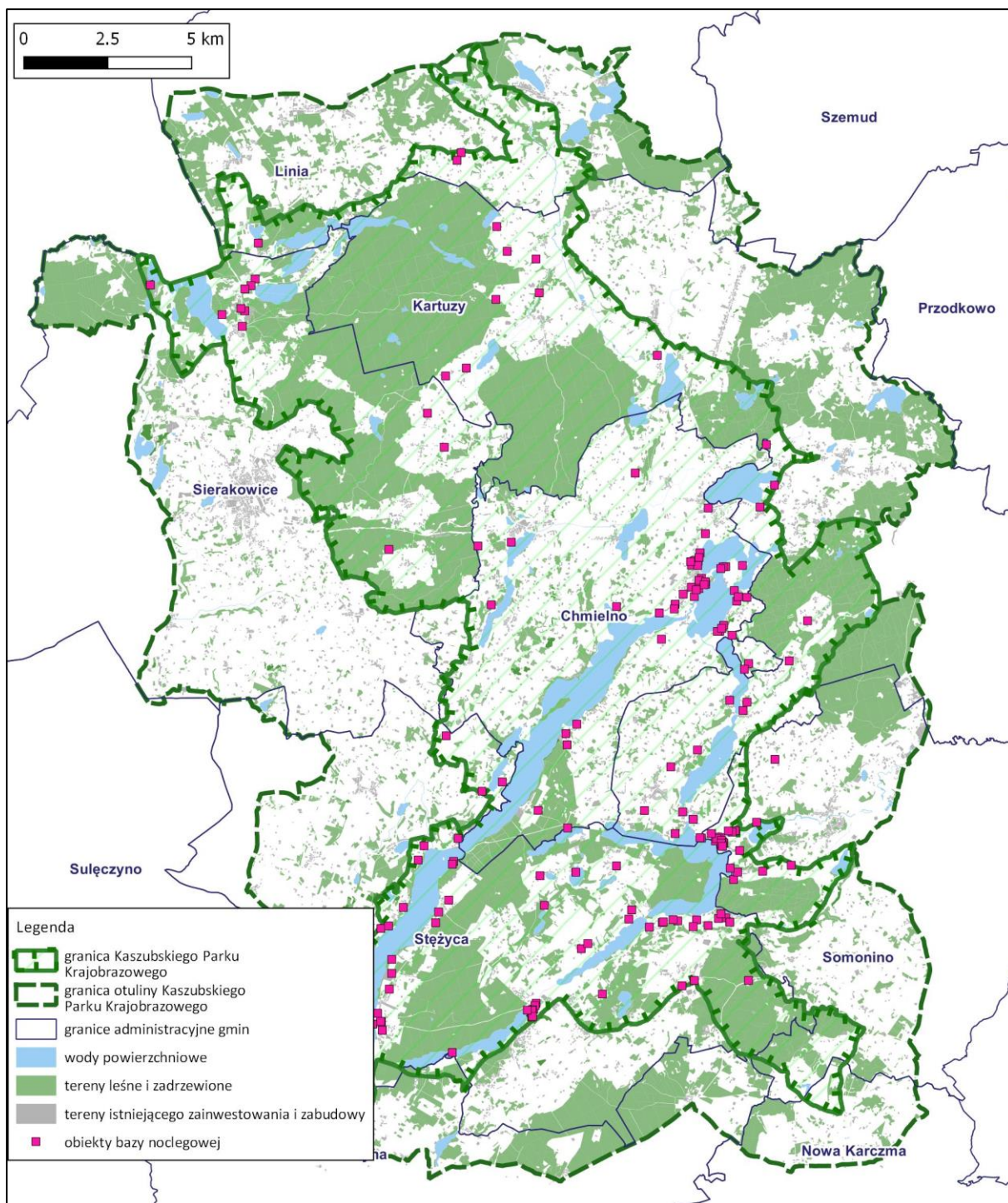
Tab. 7 Liczba miejsc noclegowych w gminach położonych w KPK w podziale na typ bazy noclegowej wg ewidencji innych obiektów świadczących usługi hotelarskie

Rodzaj obiektu	Nazwa gminy								Razem
	Chmielno	Kartuzy	Kościerzyna	Linia	Nowa Karczma	Sierakowice	Somonino	Stężyca	
kwatery prywatne/kwatery agroturystyczne/pokoje gościnne	591	75	-	8	-	592	354	644	2264
ośrodki wypoczynkowe	292	-	-	-	-	-	-	858	1150
gospodarstwa agroturystyczne	301	105	-	15	-	-	24	154	599
kempingi/pola namiotowe	138	-	-	-	-	4	82	27	251
Razem	1322	180	0	23	0	596	460	1683	4264

Źródło: opracowanie własne

Ogólna liczba miejsc noclegowych według ewidencji innych obiektów świadczących usługi hotelarskie na analizowanym obszarze wynosi 4264 miejsc noclegowych. W strukturze typów bazy noclegowej dominują kwatery prywatne i pokoje gościnne ok. 53% duży jest także udział miejsc noclegowych w ośrodkach wypoczynkowych – blisko 27% wszystkich miejsc noclegowych.

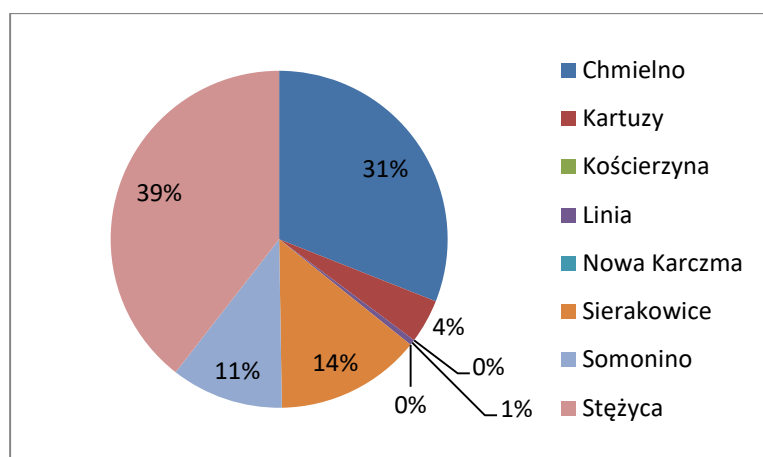
Pośród gmin położonych na terenie KPK najwięcej ogólnodostępnych miejsc noclegowych zlokalizowanych jest w gminie Stężyca (39%) oraz Chmielno (31%). W gminach Kościerzyna oraz Nowa Karczma nie odnotowano obiektów świadczących usługi hotelarskie na obszarze KPK. Łączna liczba obiektów oferujących miejsca noclegowe na terenie Parku wynosi 182.

Ryc. 10 Schemat lokalizacji ogólnodostępnych obiektów bazy noclegowej wg gminnych ewidencji obiektów świadczących usługi hotelarskie

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 11 Udział poszczególnych gmin w ogólnej liczbie miejsc noclegowych na terenie KPK

Źródło: opracowanie własne.

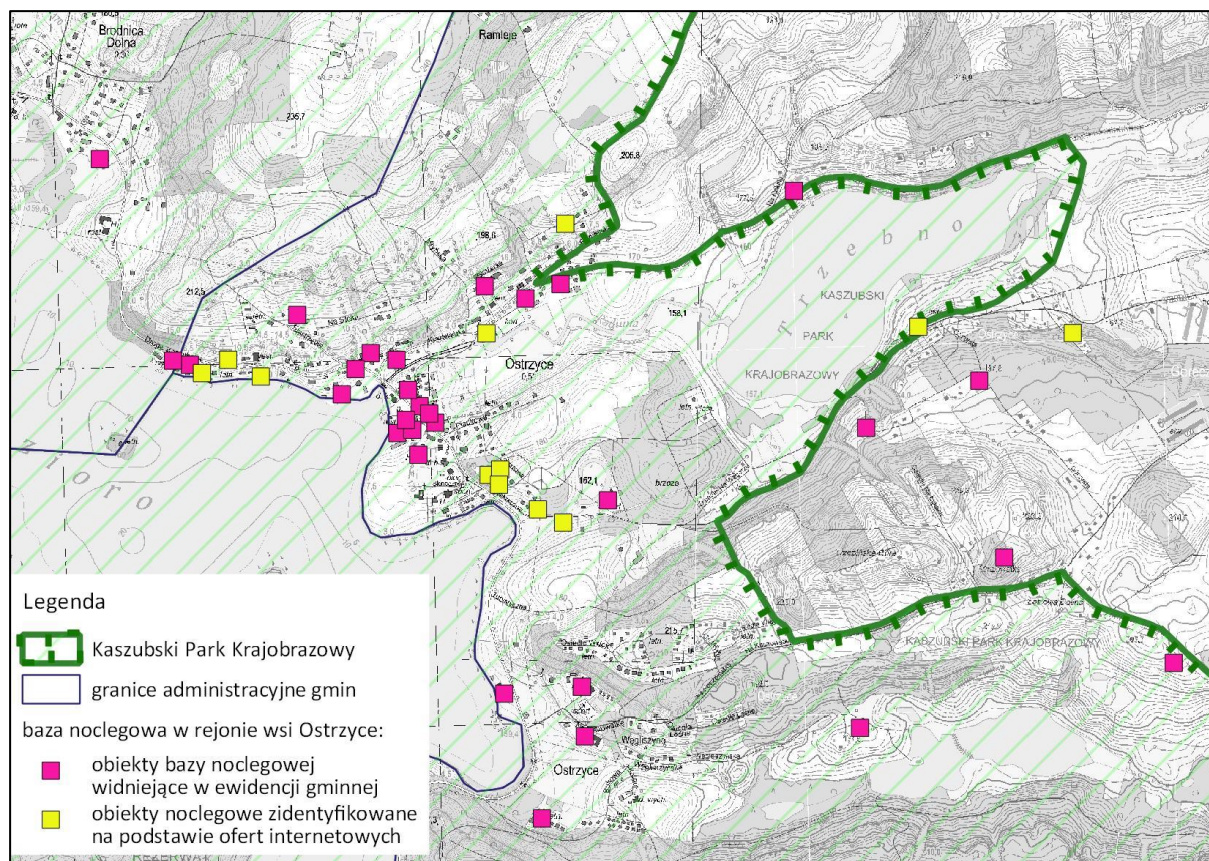
Tab. 8 Liczba obiektów świadczących usługi hotelarskie zlokalizowanych na obszarze KPK w podziale na gminy

Nazwa gminy	Chmielno	Kartuzy	Kościerzyna	Linia	Nowa Karczma	Sierakowice	Somonino	Stężycza
Liczba obiektów	55	18	-	6	-	11	25	67
Razem	182							

Źródło: opracowanie własne

Analiza danych dotyczących bazy noclegowej udostępnionych przez poszczególne gminy wskazuje na rozbieżności pomiędzy stanem ewidencjonowanym a stanem faktycznym. Różnice te wpływają na ograniczoną możliwość oszacowania rzeczywistej liczby miejsc noclegowych na terenie Parku, a tym samym na określenie skali natężenia ruchu turystycznego. Główne różnice i problemy wynikają z niepełnej listy obiektów świadczących inne usługi hotelarskie w stosunku do rzeczywistej ich liczby w terenie (niewykonywanie obowiązku zgłoszenia obiektów przez właścicieli), a także deklarowanej przez prowadzących działalności liczby miejsc noclegowych, która w większości przypadków jest zaniżona w stosunku do liczby ofertowej funkcjonujących na rynku. Dla zobrazowania problemu na przykładzie miejscowości **Ostrzyce** przeprowadzono szczegółową analizę i weryfikację bazy noclegowej w oparciu o dane pochodzące z badań terenowych oraz ofert internetowych obiektów noclegowych.

Według danych z ewidencji obiektów świadczących inne usługi hotelarskie przekazanych przez Urząd Gminy w Somoninie w rejonie miejscowości Ostrzyce funkcjonują 23 obiekty bazy noclegowej na terenie KPK oraz 4 obiekty na terenie otuliny. Łączna liczba miejsc noclegowych w tych obiektach wynosi 549 miejsc, z czego blisko 80% dotyczy obszaru KPK. Analiza ofert miejsc noclegowych wykazała funkcjonowanie dodatkowo co najmniej 13 obiektów o łącznej liczbie 121 miejsc noclegowych. Dodatkowo w odniesieniu do obiektów zaewidencjonowanych w gminie dokonano weryfikacji i porównania liczby miejsc noclegowych zadeklarowanych a oferowanych za pośrednictwem wybranych serwisów internetowych. W obiektach położonych na terenie KPK liczba oferowanych miejsc noclegowych przewyższa liczbę zadeklarowanych miejsc o ok. 200 miejsc, czyli o ok. 30%.

Ryc. 12 Lokalizacja obiektów bazy noclegowej w rejonie wsi Ostrzyce, gm. Somonino

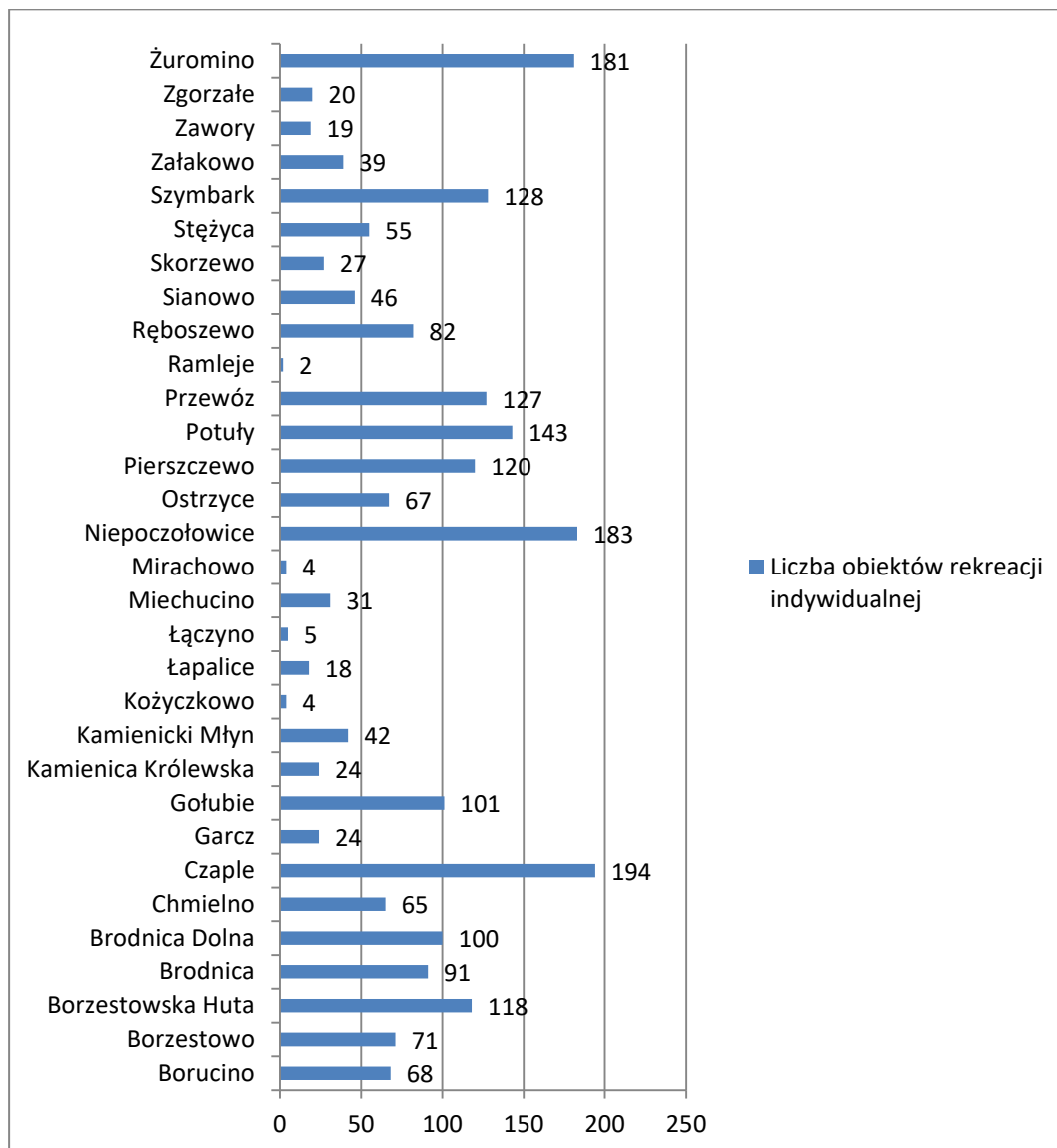
Źródło: opracowanie własne

Podsumowując, dane dotyczące liczby ogólnodostępnych miejsc noclegowych nie odzwierciedlają w pełni faktycznej pojemności bazy noclegowej. Przynajmniej najbardziej wiarygodny obraz liczby miejsc noclegowych dotyczy ośrodków wypoczynkowych na terenie KPK. Problematyczna jest kwestia określenia pojemności kempingów i pól namiotowych, gdyż obiekty te nie są w całości podzielone na parcele. Nie jest zatem znana maksymalna liczba namiotów/przyczep/kamperów możliwa do jednoczesnej obsługi. W przypadku tego typu bazy noclegowej na potrzeby analizy pojemności bazy noclegowej przyjmuje się dane udostępnione przez gminy. W przypadku kwater prywatnych i pokoi gościnnych oraz gospodarstw agroturystycznych można przyjąć szacunkowo, iż w tej kategorii rzeczywista liczba obiektów świadczących tego typu usługi na całym obszarze KPK może być o ok. 40% wyższa, a więc szacunkowo jest ok. 1110 więcej miejsc noclegowych. Biorąc pod uwagę także różnice wynikające z porównania liczby zadeklarowanych miejsc noclegowych a faktycznej ich liczby oferowanej za pośrednictwem portali internetowych na potrzeby analiz przyjąć można, iż w obiektach figurujących w ewidencjach gminnych w rzeczywistości może być nawet o ok 30% miejsc noclegowych więcej, tj. o ok. 945 miejsc noclegowych. Biorąc pod uwagę powyższe szacuje się, iż na terenie KPK ogólnodostępna liczba miejsc noclegowych w obiektach świadczących usługi hotelarskie kształtuje się na poziomie **ok. 6319 miejsc**.

D. Obiekty rekreacji indywidualnej

Obiekty rekreacji indywidualnej stanowią bazę noclegową w znacznej mierze nieewidencjonowaną. Liczbę miejsc noclegowych oszacowano na podstawie analizy dostępnych danych pochodzących z ewidencji gruntów i budynków, analizy zdjęć lotniczych oraz badań terenowych. Oszacowano, iż na obszarze KPK zlokalizowanych jest łącznie ok. 2200 obiektów

rekreacji indywidualnej, w tym ok. 71% obiektów widniejących w ewidencji gruntów i budynków. Pozostałe obiekty zidentyfikowano na podstawie przeprowadzonych analiz i badań terenowych. Przyjmując średnio 4-os na jeden obiekt rekreacji indywidualnej, w tej kategorii obiektów bazy noclegowej na terenie KPK oszacowano **ok. 8800** miejsc noclegowych. Biorąc pod uwagę, iż w obrębie analizowanych terenów rekreacji indywidualnej znajdują się puste działki (ok. 427), które przypuszczalnie są zainwestowane wyłącznie sezonowo w postaci użytkowania przyczep kempingowych czy namiotów lub będą na nich kontynuowane procesy inwestycyjne (uzupełnienie zespołów zabudowy letnisk) dodatkowo można szacować **ok. 1708** miejsc noclegowych.

Ryc. 13 Liczba obiektów rekreacji indywidualnej wg przeprowadzonych analiz w poszczególnych miejscowościach Parku

Źródło: opracowanie własne

Z uwagi na występowanie na terenie KPK rejonów zabudowy rekreacyjnej o wątpliwym statusie prawnym, najczęściej w postaci domków holenderskich czy przyczep kempingowych, które pojawiają się w sezonie letnim, a także rozległe obszary zadrzewione (trudność w identyfikacji takich rejonów zabudowanych) można na potrzeby badania przyjąć, iż szacunkowo liczba miejsc noclegowych w obiektach rekreacji indywidualnej może być wyższa o ok. 20%, czyli ok. 1760 miejsc noclegowych.

Podsumowując, ogólna szacunkowa liczba miejsc noclegowych w obiektach rekreacji indywidualnej może wynosić **ok. 12 268** miejsc noclegowych.

Ryc. 14 Zabudowa rekreacji indywidualnej w rejonie Haski (obr. Przewóz, gm. Chmielno) na tle ortofotomapy z 2019 r. oraz danych z ewidencji gruntów i budynków

Źródło: opracowanie własne

E. Porównanie zużycia wody

Analizę wielkości bazy noclegowej można przeprowadzić także z wykorzystaniem danych dotyczących różnic zużycia wody pomiędzy okresem pozasezonowym i okresem letniego szczytu sezonu. Przy założeniu, iż każdy mieszkaniec i turysta zużywa porównywalną ilość wody w ciągu doby można oszacować jaka jest wielokrotność osób przebywających na danym terenie w sezonie letnim w stosunku do liczby mieszkańców stałych w analizowanych miejscowościach. W tabeli poniżej przedstawiono syntezę tego zagadnienia dla wybranych obszarów Parku, tj. gminy Stężyca, Sierakowice i Chmielno (wykorzystano dane za rok 2020). W przypadku gminy Chmielno dane agregowane są nie dla poszczególnych miejscowości, a liczone są ilością wody uzdatnionej wychodzącej do odbiorcy w danym układzie wodociągowym:

- Chmielno – zaopatruje miejscowości: Chmielno, Babino, Bukowinki, Chmieleńskie Chrósty – część, Borzestowska Huta – część, Chmielonko, Kożyczkowo – część, Lampa – część, Osowa Góra, Węgliska, Zawory – część;
- Miechucino = zaopatruje: Miechucino, Borzestowo – część, Cieszenie – część, Glinno, Grodzisko, Reskowo – część, Strysza Góra, Dejk – część;
- Cieszenie – zaopatruje: Cieszenie, Kożyczkowo – część, Młyn Górny, Rzym;
- Garcz – zaopatruje: Garcz, Borczaki, Kożyczkowo- część;
- Przewóz – zaopatruje: Przewóz;
- Maks – zaopatruje: Maks, Lampa – część, Przewóz – część, Sznurki;
- Borzestowska Huta – zaopatruje: Borzestowska Huta, Borzestowo – część, Chmieleńskie Chrósty – część, Chmielno – część, Dejk – część, Miechucino – część, Mechucińskie Chrósty, Reskowo – część, Zajezerze;
- Zawory – częściowo zaopatrywane z ujęcia znajdującego się w gminie Kartuzy.

Tab. 9 Porównanie ilości zużytej wody pomiędzy okresem pozasezonowym i okresem letniego szczytu sezonu

Nazwa gminy	Miejscowość/Nazwa ujęcia – Stacja uzdatniania Wody	Dostęp do sieci		Ilość zużytej wody [m3]		Wielokrotność zużycia wody w sezonie letnim w stosunku do okresu pozasezonowego
		wodociąg	kanalizacja	02.2020 r.	07.2020 r.	
Chmielno	Borzestowska Huta	TAK	NIE	4855	6620	1,4
	Chmielno	TAK	TAK	5392	8684	1,6
	Cieszenie	TAK	NIE	2066	3458	1,7
	Garcz	TAK	TAK	4397	5620	1,3
	Maks	TAK	NIE	2449	4255	1,7
	Miechucino	TAK	TAK	5333	7041	1,3
	Przewóz	TAK	NIE	29	48	1,7
	Zawory (z gm. Kartuzy)	TAK	TAK	843	1732	2,1
Sierakowice	Bącka Huta	TAK	TAK	187	534	2,9
	Bór	TAK	NIE	0	104	100%,
	Kamienica Królewska	TAK	TAK	564	700	1,2
	Kamieniecki Młyn	TAK	NIE	13	91	7,0
	Karwacja	TAK	NIE	0	0	0,0
	Łączki	TAK	NIE	270	363	1,3
	Mojusz	TAK	TAK	319	1222	3,8
	Mojuszewska Huta	TAK	TAK	325	615	1,9
	Pałubice	TAK	TAK	329	474	1,4
Szopa	TAK	TAK	40	343	8,6	
Stężycza	Borucino	TAK	TAK	754	1017	1,3
	Czapielski Młyn	TAK	NIE	67	189	2,8
	Gołubie	TAK	TAK	3607	5160	1,4
	Kolano	TAK	NIE	292	707	2,4
	Krzeszna	TAK	NIE	439	1108	2,5
	Łączyno	TAK	NIE	854	970	1,1
	Łączyński Młyn	TAK	NIE	44	66	1,5
	Nowe Czaple	TAK	NIE	813	952	1,2
	Pierszczewko	TAK	NIE	567	887	1,6
	Pierszczewo	TAK	NIE	629	741	1,2
	Potuły	TAK	TAK	834	1271	1,5
	Przyrowie	TAK	NIE	197	266	1,4
	Stare Czaple	TAK	NIE	281	619	2,2
	Stężycza	TAK	TAK	4905	7825	1,6
	Szymbark	TAK	TAK	2416	3200	1,3
	Wieżycza	TAK	NIE	280	644	2,3
	Wygoda Łączyńska	TAK	NIE	76	154	2,0
	Zgorzałe	TAK	NIE	1021	1448	1,4
Żuromino	TAK	TAK	1535	1792	1,2	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędów Gmin

Analiza danych dotyczących zużycia wody w sezonie letnim i poza sezonem dla poszczególnych miejscowości (grup miejscowości) wykazała, iż w zdecydowanej większości w sezonie letnim następuje wzrost zużycia wody – średnio 1,4x-1,7x. Ponad dwukrotną różnicę w zużyciu wody zanotowano w miejscowościach o charakterze turystycznym, tj. Kolano, Krzeszna, Stare Czaple, Wieżycza, Czapielski Młyn – ponad 2x. Zauważalny jest w tych rejonach wzrost obciążenia środowiska,

co przy jednoczesnym braku skanalizowania tych miejscowości stwarza potencjalne zagrożenie dla środowiska. Największe różnice w sezonowym zużyciu wody zanotowano w miejscowościach Bór (wykorzystanie zabudowy wyłącznie w sezonie letnim), Szopa (8,6x), Kamieniecki Młyn (7,0x), Mojuż (3,8x).

Podsumowując, analiza pojemności bazy noclegowej obszaru KPK wykazała, iż istnieją rozbieżności pomiędzy stanem ewidencjonowanym i statystyką a stanem rzeczywistym. W zakresie ogólnodostępnych miejsc noclegowych różnice wynikają przede wszystkim ze sposobu gromadzenia i analizy danych (dane statystyczne nie obejmują obiektów poniżej 10 miejsc noclegowych). Rozbieżności dotyczą także różnic pomiędzy deklarowaną liczbą miejsc noclegowych w obiektach ewidencjonowanych a liczbą miejsc oferowanych, a także ogólną liczbą obiektów świadczących usługi hotelarskie w gminach położonych na terenie KPK. Oszacowana wielkość bazy noclegowej w obiektach ogólnodostępnych wynosi 6379 miejsc noclegowych (wg oficjalnych danych są to 4324 miejsca noclegowe w 182 obiektach). Biorąc pod uwagę specyfikę analizowanego obszaru, na którym dominuje baza noclegowa o charakterze indywidualnym (ok. 66% wszystkich oszacowanych miejsc noclegowych) pojemność bazy noclegowej jest znacznie wyższa i szacowana jest na **ok. 18 647 miejsc noclegowych**. Biorąc pod uwagę liczbę stałych mieszkańców obszaru KPK oraz wykorzystanie obszaru Parku w sezonie także przez turystów jednodniowych szacuje się, iż w sezonie letnim obciążenie środowiska jest ponad dwukrotnie wyższe od okresu pozasezonowego. Dodatkowym problemem jest także nierównomierny rozkład tego obciążenia w skali Parku i koncentracja obciążenia turystyczno-rekreacyjnego w miejscach najbardziej atrakcyjnych, w szczególności w otoczeniu jezior.

5.4. Tereny i akweny rekreacyjne

5.4.1. Główne akweny rekreacyjne

Specyfika krajobrazu pojeziernego obszaru KPK stanowi jeden z głównych walorów będących podstawą rozwoju funkcji turystyki i rekreacji na tym obszarze. Liczne jeziora przydatne dla różnego rodzaju aktywności stanowią główne akweny wykorzystywane do celów turystycznych. Najbardziej atrakcyjne, a jednocześnie narażone na największą presję turystyczną są jeziora tzw. Kółka Raduńskiego - połączone rzeką Radunią Jeziora: Stężyckie, Raduńskie Górne i Dolne, Kłodno, Białe, Rekowo, Małe i Wielkie Brodno, Ostrzyckie oraz Patulskie, Dąbrowskie i Lubowisko. Spośród pozostałych jezior znajdujących się na terenie KPK do celów rekreacji wykorzystywane są w szczególności: Jez. Święte, Jez. Kamienieckie, Jez. Junno, zespół Jez. Potęgowskich (Jez. Białe, Czarne i Potęgowskie), Jez. Wielkie i Długie, Jez. Łapalickie oraz Jez. Bukrzyno Duże. Wokół wskazanych jezior w największym stopniu rozwinęła się zabudowa i zainwestowanie związane z obsługą ruchu turystycznego, w tym zespoły zabudowy letniskowej. Pozostałe jeziora na obszarze KPK nie podlegają tak silnej presji m.in. ze względu na gorsze warunki kąpieliskowe. Poza jeziorami dla celów turystyki wykorzystywane są przede wszystkim główne rzeki przepływające przez obszar Parku – rzeka Radunia, Łeba i Bukowina, na których wytyczone zostały szlaki kajakowe.

Akweny na obszarze KPK wykorzystywane są dla celów turystyki kwalifikowanej oraz typowo rekreacyjnie – do plażowania i kąpieli. Spośród różnych form aktywności wskazać należy: żeglarstwo, kajakarstwo, wędkarstwo, nurkowanie, a także mniej popularne – wakeboarding (wyciąg do nart wodnych), paddleboard (*stand up paddle* – SUP), czy bojery.

Podsumowując, obszar Parku posiada bardzo duży potencjał wodny do wykorzystania dla celów turystyki i rekreacji. Jednocześnie akweny i tereny nad jeziorami podlegają najsilniejszej presji turystycznej. Intensywność wykorzystania obszaru nadjeziernego powoduje przekształcenia i degradację strefy brzegowej oraz wpływa dewaloryzująco na krajobraz KPK.

Fot.25 Jezioro Raduńskie Górne zimą (BJS 02.2020)

Fot. 26 Jezioro Osuszyno latem (MD 06.2020)

5.4.2. Żeglarstwo

Jedną z form aktywności rekreacyjnych na jeziorach obszaru KPK jest żeglarstwo. Najlepsze warunki dożeglowania posiadają jeziora Raduńskie Górne i Dolne, a także jez. Ostrzyckie, Brodno Wielkie. Ze względu na przepisy dotyczące ochrony przyrody jeziora objęte są strefą ciszy z zakazem pływania jednostek z silnikami spalinowymi. Na brzegach jezior zlokalizowane są obiekty służące obsłudze turystyki żeglarskiej. Główne obiekty to:

- **Centrum Sportów Wodnych i Promocji Regionu „Złota Góra”** nad jez. Brodno Wielkie (gm. Kartuzy) – profesjonalna stacja żeglarska, z miejscem do cumowania, możliwością slipowania, z dostępnym prądem i pełnym węzłem sanitarnym (woda, WC, natryski), na miejscu znajduje się czynna w okresie od maja do października wypożyczalnia sprzętu wodnego (możliwość wypożyczenia kajaków, rowerów wodnych, łodzi wiosłowych oraz łodzi żaglowych OMEGA). Na terenie ośrodka odbywają się także szkolenia żeglarskie, zajęcia dla dzieci i młodzieży nawiązujące do tematyki wodnej, szkolenia nurkowe, szkolenia na deskach SUP (paddleboard) oraz regaty. Według danych podsumowujących sezon 2020 wypożyczalnia sprzętu wodnego obsłużyła ponad 2,5 tys. turystów, a ośrodek odwiedziło w sumie ok. 20 tys. turystów.
- **Przystań żeglarska w Chmielnie** nad jez. Raduńskim Dolnym – na terenie przystani działa Kaszubski Klub Żeglarski Dulka; na terenie przystani znajduje się miejsce do cumowania, znajdują się pomosty żeglarskie, obiekty małej architektury oraz nowo wybudowany obiekt dla obsługi przystani; na terenie przystani nie ma wypożyczalni sprzętu wodnego; w sąsiedztwie znajduje się

urządzony przystanek na szlaku kajakowym zagospodarowany w ramach projektu Pomorskie Szlaki Kajakowe;

- **Marina w Stężycy** nad jez. Raduńskim Górnym – marina posiada wydzielony basen jachtowy oraz basen dla łodzi i kajaków, na lądzie znajduje się zaplecze lądowe, w tym bosmanat z salą szkoleniową, węzeł sanitarny z toaletami i prysznicami, slip oraz tereny rekreacyjne. Przy przystani znajduje się plac kempingowy z dostępem do elektryczności. Obiekt wykorzystywany jest przez Żeglarski Uczniowski Klub Sportowy „Stężycza”, organizowane są także imprezy żeglarskie i sportowe, a w sezonie letnim od maja do września działa wypożyczalnia sprzętu wodnego (kajaki, rowery wodne, deski SUP);
- **przystań przy OW „Modrok”** nad Jez. Raduńskim Dolnym – ośrodek został zlikwidowany, a przystań aktualnie jest nieczynna;
- **przystań nad jez. Kamienieckim** - obiekt wykorzystywany jest przez Uczniowski Klub Sportowy „Wiking” działający w Kamienicy Królewskiej (gm. Sierakowice); na terenie przystani znajdują się pomosty, miejsce cumowania oraz budynek zaplecza socjalnego.

Zgodnie z regionalną strategią rozwoju turystyki wodnej w woj. pomorskim (2021) działania w skali województwa ukierunkowane będą na popularyzację śródlądowej turystyki wodnej jako alternatywy dla wypoczynku nadmorskiego. Jedno ze strategicznych działań stanowi lepsze wykorzystanie potencjału jezior dla żeglarstwa, w tym stworzenie warunków dla żeglugi pomiędzy jeziorami, co w stanie obecnym ze względu na brak odpowiedniej infrastruktury oraz niedrożność połączeń między akwenami nie jest możliwe. W związku z powyższym na terenie KPK planowane są inwestycje, które wspomóc mają także rozwój żeglugi śródlądowej w postaci budowy mostów zwodzonych i śluz na przesmykach jezior (na szlaku wodnym Raduni), w ciągach dróg (wojewódzkich i drogi powiatowej) wraz z pogłębieniem odcinków rzeki pomiędzy jeziorami. Postulowane inwestycje dotyczą lokalizacji: w Borucinie na przesmyku Jez. Raduńskiego Dolnego i Jez. Raduńskiego Górnego, w Brodnicy Dolnej oraz w Ręboszewie. Ponadto wskazuje się lokalizacje nowych przystani żeglarskich, tj. dwóch przystani w Chmielnie, w tym przystań żeglarska przy Klubie Sportowym Damroka. Przewidziane inwestycje wraz z utrzymaniem lub doposażeniem istniejących przystani i pomostów cumowniczych oraz budową nowej infrastruktury stanowią elementy regionalnego produktu turystycznego „Kółko Raduńskie”.

Podsumowując, obszar KPK posiada dobre warunki dla turystyki żeglarskiej. Istniejącą infrastrukturę dla obsługi żeglarzy stanowią obiekty stosunkowo nowe i dobrze wyposażone, chociaż baza żeglarska nie jest zbyt duża. Oferta głównych obiektów uzupełniana jest przez mniejsze punkty prywatne, zlokalizowane w ramach funkcjonujących ośrodków wypoczynkowych czy obiektów bazy noclegowej. Kluby żeglarskie działają prężnie, bogaty jest także kalendarz imprez żeglarskich oraz oferta szkoleniowa. W związku z dążeniem do wzmocnienia znaczenia turystyki wodnej śródlądowej w skali województwa, w tym żeglarstwa, należy spodziewać się intensyfikacji turystyki żeglarskiej także w rejonie KPK, co może stanowić zagrożenie związane ze znacznym wzrostem obciążenia turystyczno-rekreacyjnego wód i strefy brzegowej jezior obszaru KPK.

Fot.27 Centrum Sportów Wodnych i Promocji Regionu „Złota Góra” (AN 06.2020)

Fot.28 Marina w Stężycy (BJS 08.2020)

Fot.29 Żaglówki na jeziorze w Stężycy (BJS 07.2021)

5.4.3. Kajakarstwo

W związku z przebiegiem przez obszar KPK ważnych szlaków kajakowych Pomorza (patrz rozdz. 5.3) stale rozwija się infrastruktura dla obsługi kajakarzy. Inwestycje powstały w dużej mierze w ramach projektu Pomorskie Szlaki Kajakowe i dotyczą zagospodarowania szlaku kajakowego Kółka Jezior Raduńskich, szlaku kajakowego rzeki Raduni. W projekcie rozważano lokalizację infrastruktury, w tym przystanków na szlaku oraz miejsc przenoski na szlaku kajakowym łęby, ale zadania te zostały ostatecznie odrzucone ze względu na brak ciągłości szlaku i złe warunki hydrologiczne. Również na szlaku kajakowym Bukowiny brak jest urządzonej infrastruktury dla kajakarzy.

W ramach projektu zagospodarowania szlaków kajakowych na Pomorzu na terenie KPK powstały następujące inwestycje:

szlak Kółka Jezior Raduńskich:

- **gmina Chmielno:**
  - przenoska przy jazie Chmielonko;
  - przystanek kajakowy przy przystani żeglarskiej Dulka w Chmielnie nad jez. Raduńskim Dolnym;
  - przystanek kajakowy nad Jeziorem Białym;
  - przystanek kajakowy przy Ośrodku Wypoczynkowym Krefta nad jez. Rekowo;
  - przystanek na szlaku w Zaworach (przy drodze, na jez. Kłodno);
  - przystanek na szlaku we wsi Zawory;
  - przystanek przy plaży publicznej nad jez. Raduńskim Dolnym w Przewozie;
  - przystanek przy zabudowie rekreacji indywidualnej w Przewozie nad jez. Raduńskim Dolnym;

- **gmina Kartuzy:**
  - przenoska w Brodnicy Dolnej;
  - przystanek w Centrum Sportów Wodnych i Promocji Regionu „Złota Góra” nad jez. Brodno Wielkie;
  - prace przy moście na drodze nr 228 w miejscowości Ręboszewo;
- **gmina Somonino:**
  - dwa przystanki kajakowe w Ostrzycach;
- **gmina Stężycza:**
  - przystań kajakowa w miejscowości Borucino nad jez. Raduńskim Górnym z miejscem biwakowania;
  - przystań kajakowa w miejscowości Zgorzałe nad jez. Raduńskim Górnym z miejscem biwakowania;
  - przystań kajakowa w miejscowości Stężycza nad jez. Raduńskim Górnym z miejscem biwakowania i wypożyczalnią;
  - przystań kajakowa w miejscowości Gołubie nad jez. Dąbrowskim;
  - przystań kajakowa w miejscowości Krzeszna nad jez. Patulskim – inwestycja niezrealizowana.

szlak Raduni:

- **gmina Somonino:**
  - przystań kajakowa w Ostrzycach na rzece Raduni;
  - przenoska i przystań na jazie w Ostrzycach.

Infrastruktura powstała w ramach zagospodarowania szlaków obejmowała najczęściej budowę pomostów, wiat rekreacyjnych, przygotowanych miejsc na ognisko, zamieszczenie ławek oraz oznakowania i tablic informacyjnych, a także stojaków rowerowych.

Fot.30 Przystanek kajakowy Przewóz (AN 06.2020)

Fot.31 Infrastruktura dla kajakarzy (AN 06.2020)

Fot.32 Przystanek kajakowy Ostrzyce (AN 06.2020)

Podobnie jak w przypadku żeglarstwa rozwój infrastruktury na szlakach kajakowych stanowi jeden z priorytetów w zakresie turystyki wodnej w województwie, w tym realizacja działań w zakresie zdefiniowanych produktów turystycznych: Kółko Raduńskie i Pomorskie Szlaki Kajakowe – etap 2. Postulowana jest rozbudowa lub doposażenie istniejących przystanków kajakowych w Przewozie oraz w Chmielnie: przy przystani żeglarskiej Dulka, nad jez. Białym, przy OW Krefta, w Zaworach nad jez. Kłodno. Ponadto rekomendowany jest szereg działań, które choć sprzyjać będą optymalizacji wykorzystania szlaków wodnych rejonu KPK, mogą stanowić zagrożenie dla elementów chronionych Parku, np. odcinkowa wycinka roślinności w korytach rzek, coroczne wykonywanie przecinek umożliwiających przepływ kajaków, pogłębianie koryta rzek na przesmykach jezior, a także szeroka promocja Raduni jako atrakcyjnego szlaku kajakowego (spodziewany wzrost sezonowego obciążenia turystyczno-rekreacyjnego).

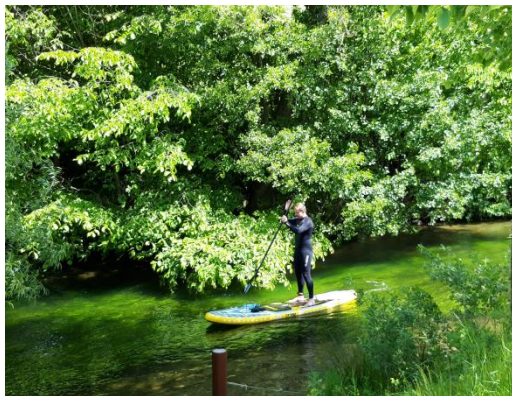
5.4.4. *Inne formy aktywności turystyczno-rekreacyjnej na wodach*

Do innych aktywności turystyczno-rekreacyjnych na wodach KPK zaliczyć można:

- **nurkowanie** – ze względu na czystość jezior stanowią one atrakcyjne miejsce dla amatorów nurkowania; na obszarze KPK funkcjonują 2 bazy nurkowe: Kaszubska Baza Nurkowa Tryton działająca przy Ośrodku Wypoczynkowym „Krefta” w Chmielnie – baza wyposażona w niezbędny sprzęt do nurkowania, z możliwością napełnienia butli tlenowych, prowadzone są tu całoroczne szkolenia na różnych poziomach trudności, a zimą organizowane są kursy podlodowe; Drugą bazą nurkową w regionie jest Centrum Sportów Wodnych i Promocji Regionu „Złota Góra”, przy którym działa szkoła nurkowania Good Dive. Do niedawna duże centrum nurkowe funkcjonowało przy Ośrodku Wypoczynkowym „Modrok „w Łącznie;
- **paddleboard** – pływanie na deskach typu SUP (*stand up paddle*) sport zyskujący na popularności uprawiany przede wszystkim na jeziorach, ale także na odcinkach cieków, np. na szlaku Kółka

Raduńskiego; w większych wypożyczalniach sprzętu wodnego istnieje możliwość wypożyczenia deski, a obiekt CSWiPR „Złota Góra” prowadzi także kursy szkoleniowe;

- **wakeboard** – narty wodne na specjalnie przygotowanych wyciągach, na terenie Parku wyciąg funkcjonuje w kompleksie rekreacyjno-wypoczynkowym „Na Gwizdówce” (Załakowo, nad jez. Świętym);
- **bojery** – lodowe żaglówki poruszające się po zamrzniętych zbiornikach wodnych; sport ten uprawiany jest na zamrzniętych wodach jez. Kłodno w Chmielnie, wypożyczalnia sprzętu funkcjonuje przy Centrum Wypoczynkowym Tamowa w Zaworach. Aktywność uzależniona jest od warunków pogodowych, a w związku ze zmieniającym się klimatem trudno przewidzieć przyszłość tego typu aktywności na terenie KPK;
- **wędkarstwo (rybołówstwo rekreacyjne)** – na terenie KPK występują bardzo dobre warunki dla uprawiania wędkarstwa zarówno na jeziorach i rzekach, jak i na prywatnych stawach hodowlanych. Przy akwenach wodnych działają wypożyczalnie sprzętu wodnego, a ponadto wciąż rozbudowywana jest infrastruktura w postaci stanowisk wędkarskich. Część właścicieli nieruchomości udostępnia za opłatą prywatne pomosty nad jeziorami (np. nad jez. Białym w Chmielnie). Część zbiorników wodnych jest zarybiana gatunkami takimi jak lin, szczupak czy sielawa. Na terenie KPK jeziora zarządzane są przez różne podmioty, które wydają zezwolenia wędkarskie, np. Jeziora Kółka Raduńskiego od 1995 r. użytkowane są przez Wody Radbur Sp. z o.o. (sprzedaż zezwoleń w ponad 50 punktach sprzedaży). Innym podmiotem użytkującym jeziora w regionie jest Polski Związek Wędkarski i działające w ramach tej struktury koła wędkarskie, np. PZW nr 57 Kartuzy (Jez. Białe w gm. Kartuzy, rzeka Łeba), Koło PZW nr 118 Somonino (rzeka Radunia). Ponadto funkcjonują inne łowiska, np. na Jeziorze Dąbrowskim czy Jez. Patulskim.

Fot.33 Turysta na desce SUP (AN 06.2020)

Fot.34 Wyciąg do wakeboardingu (AN 06.2020)

5.4.5. Plaże i kąpieliska

W granicach Parku w sezonie 2020 r. funkcjonowały następujące kąpieliska gminne, strzeżone ustanowione na podstawie Uchwał samorządów gminnych:

- **w gminie Chmielno** – kąpieliska w Chmielnie nad jez. Kłodno (o linii brzegowej 88 m) oraz w Garczu nad jez. Łapalickim (o linii brzegowej 63 m)- ustanowione Uchwałą Nr XVI/168/2020 Rady Gminy Chmielno z dnia 20 maja 2020 r. w sprawie wykazu kąpielisk na terenie gminy Chmielno w 2020 r.);
- **w gminie Stężycza** – kąpieliska w Stężycy nad jez. Raduńskim Górnym (o linii brzegowej 30m), w Gołubiu nad jez. Dąbrowskim (o linii brzegowej 20 m), nad jez. Ostrzyckim kąpielisko

„Krzyszna” (o linii brzegowej 25 m) oraz kąpielisko „Wieżyca” (o linii brzegowej 24 m) – kąpieliska ustanowione Uchwałą Nr XIV/194/2020 Rady Gminy Stężyca z dnia 19 maja 2020 r.;

W pozostałych gminach w sezonie letnim 2020 nie podjęto uchwał wskazujących ustanowione kąpieliska bądź wyznaczone kąpieliska znajdowały się poza granicami KPK.

Poza wymienionymi powyżej kąpieliskami strzeżonymi na obszarze Parku funkcjonuje szereg innych miejsc/plaż powszechnie wykorzystywanych w celach kąpielowych. Część z nich stanowią ogólnodostępne plaże gminne, które nie mają jednak charakteru kąpielisk strzeżonych. Do takich miejsc zaliczyć można m.in.:

- w gminie Chmielno nad Jez. Raduńskim Dolnym w Przewozie i w Sznurkach;
- w gminie Chmielno nad jez. Długim w Borzestowie;
- w gminie Chmielno nad jez. Wielkim w Miechucinie – 2 plaże;
- w gminie Chmielno nad jez. Reskowo w Reskowie;
- w gminie Sierakowice nad jez. Kamienieckim w Kamienicy Królewskiej;
- w gminie Sierakowice nad jez. Junno w Kamienickim Młynie;
- w gminie Somonino nad jez. Ostrzyckim w Ostrzycach – 3 plaże – na terenie kempingu „U Stolema”, przy parkingu trawiastym oraz w centralnej części wsi przy głównym placu;
- w gminie Stężyca nad jez. Patulskim w Pierszczewie;
- w gminie Stężyca nad jez. Raduńskim Górnym w Borucinie.

Infrastruktura kąpielisk jest zróżnicowana. Miejsca strzeżonych kąpielisk wyposażone są w pomosty, zabudowę sanitariatów, obiekt dla ratownika, obiekty małej architektury, w tym ławki i kosze na śmieci. Zagospodarowanie pozostałych miejsc plażowania i kąpeli jest bardzo zróżnicowane. W przypadku miejsc połączonych z przystankami na szlaku kajakowym zagospodarowanie zazwyczaj jest bardzo dobre – w postaci pomostów, wiat rekreacyjnych, obiektów małej architektury, koszy na śmieci, toalet przenośnych typu toi-toi (dot. np. plaż w Chmielnie nad jez. Raduńskim Dolnym, czy Borucina nad jez. Raduńskim Górnym). W innych przypadkach zagospodarowanie ograniczone jest do pojedynczych, drewnianych ławek, a w Miechucinie jedna z plaż stanowi część gminnego kompleksu rekreacyjno-wypoczynkowego.

Fot.35 Plaża w Ostrzycach (BJS 08.2020)

Fot.36 Kąpielisko w Stężyca (BJS 08.2020)

Fot.37 Kąpielisko w Gołubiu (AN 06.2020)

Fot.38 Prywatna plaża nad jez. Świętym (AN 06.2020)

Poza ogólnodostępnymi plażami i miejscami kąpielisk na terenie KPK funkcjonuje szereg prywatnych zejść do wody na terenach należących do obiektów bazy noclegowej, w szczególności ośrodków wypoczynkowych, a także w związku z powszechnym procederem grodzenia terenów nad jeziorami.

Fot.39 Plaża gminna niestrzeżona w Miechucinie (AN 06.2020)

Fot.40 Plaża przy urządzonej przystani kajakowej w Borucinie (AN 06.2020)

5.4.6. *Wypożyczalnie sprzętu wodnego*

Wypożyczalnie sprzętu wodnego znajdują się zazwyczaj na terenach ośrodków wypoczynkowych i większych obiektów ogólnodostępnej bazy noclegowej, a także w sąsiedztwie kąpielisk. Najczęściej wypożyczyć można kajaki, rowery wodne, łodzie wiosłowe oraz coraz powszechniej deski SUP. Miejscami w sezonie letnim sprzęty wodne dominują w krajobrazie przybrzeżnym, np. w Ostrzycach. Stwierdza się, iż stopień wyposażenia Parku w możliwość wypożyczenia sprzętu wodnego jest dobry w części południowej i centralnej, zwłaszcza w rejonie jezior Kółka Raduńskiego oraz słaby na pozostałym obszarze Parku.

Fot.41 Ostrzyce (AN 06.2020)

Fot.42 Wypożyczalnia w Chmielnie (BJS 08.2020)

5.5. Urządzenia turystyczne i rekreacyjne

5.5.1. Obiekty informacji turystycznej

Na terenie KPK obiekty informacji turystycznej zlokalizowane są w miejscowościach:

- Chmielno, gm. Chmielno – Centrum Informacji Turystycznej Brama Kaszubskiego Pierścienia – ul. Gryfa Pomorskiego 28A – czynne sezonowo (maj-wrzesień);
- Ostrzyce, gm. Somonino - Punkt Informacji Turystycznej – ul. Droga Kaszubska 27 – czynne sezonowo (maj-wrzesień);
- Stężycza, gm. Stężycza – Punkt Informacji Turystycznej – ul. Kartuska 27a – czynne sezonowo;
- Brodnica Górna, gm. Kartuzy – Centrum Sportów Wodnych i Promocji Regionu „Złota Góra” – nad jez. Brodno Wielkie - czynne sezonowo;

Ponadto na terenie otuliny funkcjonują:

- Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku, gm. Stężycza;
- Informacja turystyczna w Gminnym Ośrodku Kultury w Sierakowicach, gm. Sierakowice;
- Punkt Informacji Turystycznej „Gościniec nad Słupią” – Tuchlino, gm. Sierakowice.

W obiektach informacji turystycznej uzyskać można bezpłatnie broszury i informatory gminne, odpłatnie dostępne są mapy, np. mapy nadleśnictwa, a także mapa Kaszubskiego Parku Krajobrazowego. W większości miejsc uzyskać można informacje dotyczące dostępnej bazy noclegowej, szlaków turystycznych, a także atrakcji turystycznych regionu, w tym o imprezach odbywających się w regionie. W Centrum Sportów Wodnych i Promocji regionu uzyskać można sporo informacji powiązanych z tematyką wykorzystania wód regionu do celów turystyki i rekreacji. Szeroką działalność, w tym o charakterze kulturalnym prowadzi Centrum Informacji Turystycznej Brama Kaszubskiego Pierścienia w Chmielnie, który stanowi główny obiekt informacyjny na terenie KPK. Poza sezonem letnim informacje turystyczne uzyskać można w gminnych ośrodkach kultury.

Poza funkcjonującymi głównie w sezonie obiektami informacji turystycznych, na terenie KPK, w miejscach najliczniej odwiedzanych przez turystów i mieszkańców, zlokalizowane są infomaty stanowiące część systemu interaktywnej informacji w regionie Pomorskim. Urządzenia prezentują szczegółową mapę województwa, m.in. ze szlakami turystycznymi, kalendarzem wydarzeń oraz informacjami o głównych atrakcjach turystycznych. Obiekty takie znajdują się w: Stężycy, Chmielnie (przy GOK), Ostrzycach, Szymbarku, przy przystani „Złota Góra”.

Reasumując, obiekty informacji turystycznej znajdują się w centralnych miejscach głównych miejscowości o charakterze turystycznym. Można uznać, że ich rola i znaczenie w zakresie informowania i edukacji o Kaszubskim Parku Krajobrazowym jest dostateczna. Podkreślić należy, że we wszystkich punktach informacyjnych silnie podkreśla się aspekty regionalne, związane z kulturą i tradycjami Kaszub.

Fot.43 Informacja turystyczna w Chmielnie (AN 06.2020) Fot.44 Punkt Informacji Turystycznej w Stężycy (BJS 08.2020)

5.5.2. *Obiekty gastronomiczne i handel*

Baza gastronomiczna na obszarze KPK jest rozwinięta na umiarkowanym poziomie. Obsługa turystów pobytowych odbywa się najczęściej w ramach wyżywienia oferowanego przez obiekty bazy noclegowej, przy czym z uwagi na dominujący typ bazy noclegowej w postaci pokoi i kwater prywatnych (także domków) wielu gości decyduje się na wyżywienie we własnym zakresie (korzystanie ze wspólnych kuchni, aneksów kuchennych w apartamentach/domkach). Większe obiekty noclegowe typu pensjonatowo-hotelowego czy ośrodki wypoczynkowe posiadają własne restauracje i stołówki, przy czym możliwość skorzystania dotyczy wyłącznie gości obiektu.

Ogólnodostępne obiekty gastronomii znajdują się w większych miejscowościach (np. Miechucino, Chmielno, Garcz, Stężycy, Szymbark) oraz miejscowościach o charakterze turystyczno-rekreacyjnym (np. Ostrzyce, Brodnica Dolna, Zawory). Część obiektów funkcjonuje wyłącznie sezonowo. Całorocznie działają m.in. obiekty zlokalizowane przy głównych ciągach komunikacyjnych, czy obiekty z salami bankietowymi/weselnymi, które niekoniecznie nastawione są na obsługę sezonowego turysty. Stwierdza się, że poza sezonem letnim możliwości skorzystania z gastronomii są ograniczone. Typowo sezonowe obiekty gastronomiczne typu foodtruck, stoiska i stragany lokowane są najczęściej w sąsiedztwie kąpielisk, czy w centralnych punktach miejscowości.

Obsługa turystów w zakresie handlu odbywa się za pośrednictwem lokalnych punktów usługowo-handlowych. W zakresie sezonowej oferty handlowej poza zunifikowanym asortymentem istnieje możliwość zakupu pamiątek/wyrobów nawiązujących do kultury kaszubskiej.

Podsumowując, w związku ze specyfiką typu bazy noclegowej można uznać, iż sezonowo oferta bazy gastronomicznej jest wystarczająca dla obsługi ruchu turystycznego. Dominują obiekty serwujące kuchnię polską i regionalną oraz obiekty o standardzie ekonomicznym. Tymczasową zabudowę gastronomiczno-handlową cechuje niska jakość, standard i estetyka, natomiast należy uznać, iż obiekty te nie występują na obszarze KPK w nadmiernej liczbie.

Fot.45 Gastronomia przy plaży w Ostrzycach (AN 06.2020) Fot.46 Gastronomia sezonowa Stężyca (BJS 08.2020)

Fot.47 Obiekt usługowy (AN 06.2020)

Fot.48 Obiekt usługowy (BJS 08.2020)

5.5.3. Ważniejsze ogólnodostępne miejsca rekreacji

Ważniejsze ogólnodostępne miejsca rekreacji zlokalizowane na obszarze KPK obejmują reprezentacyjne przestrzenie publiczne dedykowane mieszkańcom i turystom, niejako „wizytówki” poszczególnych miejscowości/gmin:

- Kompleks rekreacyjno-wypoczynkowy w Miechucinie (gm. Chmielno);
- „Kamienne Kręgi” w Chmielnie;
- Punkt widokowy „Złota Góra” z amfiteatrem w Brodnicy Górnej nad jez. Brodno Wielkie;
- Nadraduńskie Centrum Turystyczno-Rekreacyjne w Stężycy.

Ponadto istotne miejsca służące rekreacji stanowią tereny nadjeziorne zagospodarowane w postaci kładek i pomostów, zagospodarowanych ciągów pieszych, tj. Promenada im. ks. Konrada Lubińskiego z mariną w Stężycy (miejsce odznaczone w 2015 r. nagrodą główną za „Najlepszą Przestrzeń Publiczną Województwa Pomorskiego 2015”), Promenada Jana Pawła II - drewniane pomosty wzdłuż Jez. Wielkiego w Miechucinie (gm. Chmielno), czy drewniana promenada w Ostrzycach (gm. Somonino), a także bulwar w Chmielnie nad jez. Białym, czy ciąg pieszo-rowerowy z funkcją rekreacyjno- edukacyjną pomiędzy Chmielnem a Zaworami.

Dodatkowo uzupełnieniem oferty rekreacyjno-sportowej są zlokalizowane w większości miejscowości tereny rekreacyjne w postaci siłowni zewnętrznych, placów zabaw, czy boisk sportowych, które dedykowane są przede wszystkim mieszkańcom, ale mogą służyć także turystom odwiedzającym region.

Podsumowując, infrastruktura turystyczno-rekreacyjna w postaci zagospodarowanych przestrzeni publicznych oraz zaplecza sportowo-rekreacyjnego stale się rozwija i stanowi uzupełnienie oferty poszczególnych gmin. Tereny te mają znaczenie dla budowania atrakcyjności przestrzeni

poszczególnych miejscowości. Ponadto jako ważne przestrzenie publiczne w miejscowościach mogą spełniać rolę informacyjną i edukacyjną poprzez sytuowanie na ich obszarze tablic informacyjnych, w tym o walorach KPK.

Fot.49 Kompleks rekreacyjny w Miechucinie
Rekreacyjne (AN 06.2020)

Fot.50 Nadraduńskie Centrum Turystyczno-
w Stężycy (BJS 08.2020)

5.5.4. *Turystyka konna*

Turystyka konna jest popularną w rejonie KPK formą aktywnego wypoczynku. Do większych ośrodków jeździectwa należą:

- Stajnia „Admirał” w Chmielnie;
- Gospodarstwo Agroturystyczne Stadnina Koni Kolano w gm. Stężycy;
- „Stajnia pod Klonem” w Kolanie, gm. Stężycy;
- Stajnia „Cantharis” w Borucinie, gm. Stężycy;
- „Rancho Mustang” w Nowej Hucie, gm. Kartuzy.

Ośrodki jeździeckie oferują możliwość nauki jazdy konnej, jazdę w krytych ujeżdżalniach i na otwartych terenach, w tym wycieczki i rajdy konne. W swoich ofertach obiekty posiadają także atrakcje w postaci przejażdżek bryczkami i wozami drabiniastymi, a w sezonie zimowym także organizację kuligów.

Na terenie Kaszub działa Zrzeszenie Kaszubskich Kuczerów (kasz. *kuczer* – woźnica), a za „zagłębie kuligowe” uznaje się okolice Wieżycy i Szymbarku. Miejscowi kuczerzy – hodowcy koni i woźnice w sezonie zimowym powszechnie zajmują się organizacją kuligów (często połączonych z ogniskiem, występami miejscowych kapel), natomiast w sezonie letnim konie służą do obsługi turystów.

Fot.51 Stajnia w Kolanie (AN 05.2020)

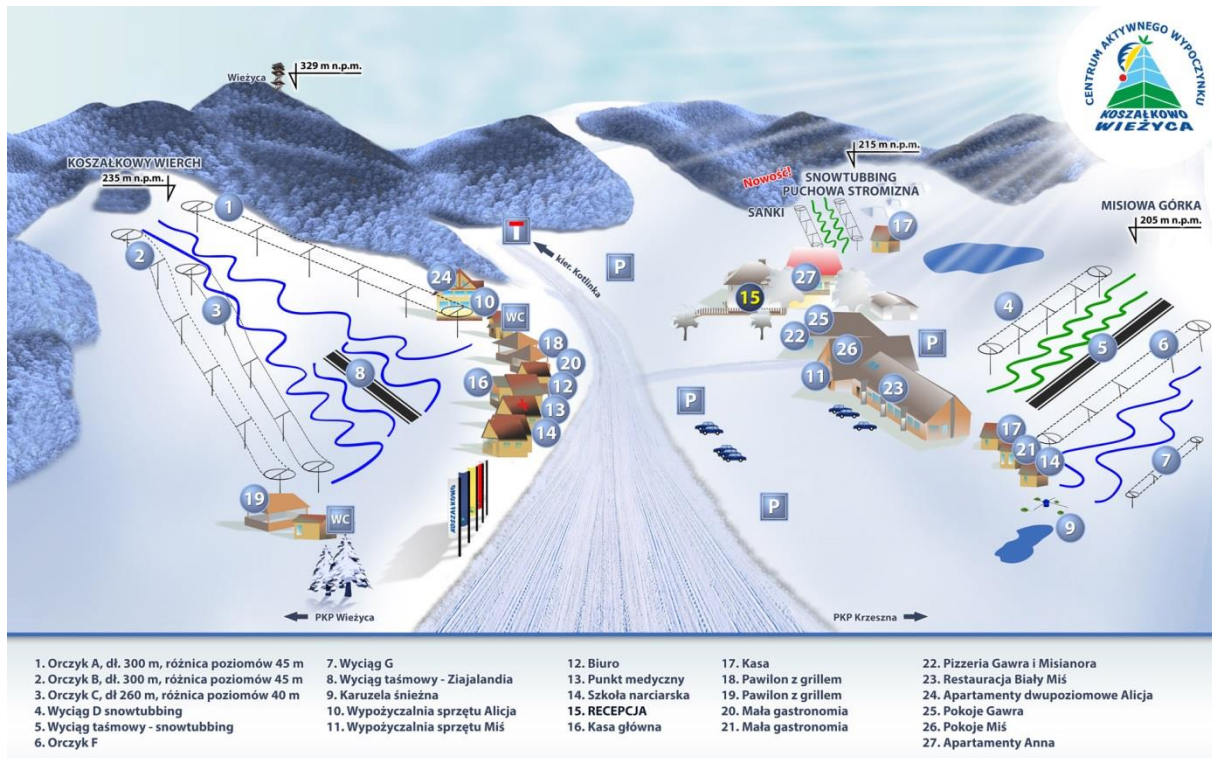

Fot.52 Stajnia w Kolanie (AN 06.2020)

5.5.5. Narciarstwo

Na terenie KPK funkcjonują dwie stacje narciarskie zlokalizowane w gm. Stężyca:

- **Ośrodek Narciarski "Koszałkowo"** (www.wiezyca.pl) – Centrum Aktywnego Wypoczynku Wieżyca – największy ośrodek narciarki na Pomorzu. Kompleks składa się z 8 wyciągów narciarskich, 2 przenośników taśmowych, toru do snowtubingu, stoki są sztucznie naśnieżane, kompleks posiada oświetlenie umożliwiające jazdę po zmroku; na terenie kompleksu zlokalizowane są wypożyczalnia sprzętu narciarskiego z serwisem narciarskim, szkoły narciarskie oraz zaplecze gastronomiczne. Na terenie kompleksu funkcjonuje baza noclegowa oferująca 60 miejsc noclegowych.

Ryc. 15 Plan Ośrodka Narciarskiego „Koszałkowo”

Źródło: <https://wiezyca.pl/>

- **Stacja Narciarska "Kotlinka" na Wieżycy** (<http://www.wiezycakotlinka.pl/>) – w skład kompleksu wchodzi 2 wyciągi orczykowe oraz wyciąg i tor do snowtubingu, wypożyczalnia sprzętu narciarskiego, szkoła narciarska oraz zaplecze gastronomiczne; obiekt jest oświetlony oraz sztucznie naśnieżany.

Ryc. 16 Zaplecze usługowe na terenie ośrodka

Źródło: <http://www.wiezycakotlinka.pl/>

Poza narciarstwem zjazdowym na terenie KPK występują bardzo dobre warunki dla uprawiania narciarstwa biegowego, jednakże aktywność ta uzależniona jest od warunków pogodowych.

Podsumowując, ze względu na ukształtowanie terenu obszar KPK posiada korzystne warunki dla rozwoju narciarstwa zjazdowego i biegowego. Obecna baza narciarska z pewnością nie wyczerpuje możliwości w zakresie tego typu aktywności, przy czym z uwagi na zmieniające się warunki klimatyczne oraz wysokie koszty prowadzenia i utrzymania stacji narciarskich w przyszłości mogą być one nieopłacalne. W sezonie 2018/2019 żaden z ośrodków narciarskich na Kaszubach nie został otwarty ze względu na wysokie temperatury, uniemożliwiające prowadzenie sztucznego naśnieżania. Dodatkowo ze względu na występujące formy ochrony przyrody możliwości rozwoju tego typu obiektów są ograniczone, np. w zakresie wykorzystania różnych technologii sztucznego naśnieżania czy ekspansji na nowe tereny. Działalność ośrodków narciarskich wpływa na wydłużenie sezonu turystycznego w regionie.

5.5.6. *Wypożyczalnia rowerów, infrastruktura rowerowa*

Obszar KPK stanowi atrakcyjne miejsce dla amatorów turystyki rowerowej. Na terenie Parku wypożyczalnia rowerów w zdecydowanej większości znajdują się na terenie ośrodków wypoczynkowych lub w obiektach bazy noclegowej (sprzęt często dostępny wyłącznie dla gości). Najwięcej możliwości wypożyczenia sprzętu dotyczy obszarów najintensywniej wykorzystywanych turystycznie, a więc południowych rejonów KPK (Stężycza-Gołubie-Krzeszna-Wieżycza-Ostrzyce), a także gminy Chmielno w rejonie Zaworów i Chmielna, zwłaszcza terenów ośrodków wypoczynkowych. Turyści rowerowi najczęściej wyposażeni są we własny sprzęt rowerowy.

Infrastruktura rowerowa na obszarze KPK stale się rozwija. Powstają nowe odcinki urządzonych ścieżek rowerowych (patrz punkt dot. szlaków rowerowych) o utwardzonej nawierzchni, z zagospodarowanymi miejscami odpoczynku, często opatrzonymi także różnego rodzaju tablicami informacyjnymi i edukacyjnymi. Nowe inwestycje powstają zarówno przy wykorzystaniu środków własnych gmin, jak i z udziałem finansowania zewnętrznego, np. funduszy unijnych (przykład –ciąg pieszo-rowerowy ze ścieżką dydaktyczną w Chmielnie, nad Jez. Kłodno –ścieżka wraz z infrastrukturą towarzyszącą, w tym oznakowaniem, stojakami na rowery, śmietnikami, ławkami oświetleniem itp.). Na terenie KPK zlokalizowane są także przystanki roweru metropolitalnego MEVO (Stężycza), przy czym system ten został zawieszony.

Podsumowując, obsługa turystyki rowerowej wraz z infrastrukturą rowerową sukcesywnie się rozwijają. Powstają inwestycje w ramach lokalnych ścieżek i dróg rowerowych, ale także

doinwestowywane są wytyczone szlaki rowerowe, gdzie coraz częściej spotkać można w pełni urządzone miejsca postoju dla rowerzystów.

5.5.7. *Inne formy aktywności*

Ze względu na bogactwo i różnorodność przyrody oraz krajobrazu KPK rozwinęły się różne formy innych aktywności sportowych/rekreacyjnych. Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby przy wsparciu funduszy unijnych wydało przewodnik pn. „Szwajcaria Kaszubska inne formy aktywności” (2014). Do innych form aktywności zalicza się, m.in.:

- **paralotniarstwo** – ukształtowanie terenu sprzyja uprawianiu tej aktywności, możliwe są loty indywidualne oraz loty widokowe w tandemie. Brak jest profesjonalnie urządzonych miejsc do uprawiania paralotniarstwa. Miejsca wykorzystywane do latania na terenie KPK znajdują się w rejonie Ręboszewa (górką o przewyższeniu ok. 40m przy drodze Kartuzy-Sulęczyno, miejsce bezpieczne ze względu na duże przedpole; konieczne uzyskanie zgody do latania od właściciela terenu), Miechucino (górką z dużym przedpolem – dnem wyschniętego jeziora, przy drodze z Kartuz do Sierakowic – miejsce dobre do zlotów szkoleniowych), Borzestowo (przy drodze z Miechucina do Kamienicy Szlacheckiej, górką o niedużym przewyższeniu ok. 20-30m, dobre do zlotów szkoleniowych).
- **loty balonem** – sporty balonowe oraz loty widokowe balonem w okolicach Steżycy, Borucina, Chmielna, Somonina, Przywidza, Nowej Karczmy, Kościerzyny, Ostrzyc, Wieżycy, Szybarka i Kartuz nad jeziorami Kaszubskiego Parku Krajobrazowego; w ofercie znaleźć można całodienne wycieczki z dowozem z Trójmiasta w rejony Szybarka, wiele lotów ma swój start poza obszarem KPK, natomiast trasy widokowe przebiegają nad obszarem Parku;
- **mountainboard** – letnia wersja snowboardu na specjalnych deskach z kółkami – zjazdy m.in. na stokach narciarskich wykorzystywanych w okresie letnim – na terenie KPK ta forma aktywności rozwinęła się na stoku „Koszałkowo” w ośrodku narciarskim (możliwość wypożyczenia sprzętu, nauki z instruktorem);
- **quady** – na terenie Parku brak jest wyznaczonych torów dla quadów, jednakże ta forma aktywności zyskuje coraz większą popularność, co z uwagi na poruszanie się zazwyczaj po drogach leśnych, polach niestety wpływa niekorzystnie na walory KPK i stanowi zagrożenie na fauny i flory KPK, a ponadto generuje nadmierny hałas.

Podsumowując, na terenie KPK rozwijają się różne, alternatywne formy aktywności sportowo-rekreacyjnej. Stanowią one wzbogacenie oferty poszczególnych gmin oraz uatrakcyjnienie form spędzania czasu wypoczywającym nad jeziorami turystom. Zagrożenie dla walorów KPK stanowią mogą indywidualne formy aktywności, zwłaszcza nieograniczona penetracja obszaru Parku na quadach.

Fot.53 Balon w rejonie Wieżycy (AN -06.2020)

Fot.54 Quad w rejonie Kamienicy Królewskiej (AN 06.2020)

5.5.8. *Inne atrakcje turystyczne*

Na terenie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego oraz w jego najbliższym otoczeniu rozwinął się szereg innych atrakcji i miejsc rozrywki, które nie są powiązane z tematyką przyrodniczo-ekologiczną ani z walorami obszaru, na którym są zlokalizowane. Do większych tego typu miejsc zalicza się:

- Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku (otulina) – komercyjny kompleks rozrywkowy z atrakcjami takimi jak: najdłuższa deska świata, „dom do góry nogami”, etnograficzny park rozrywki, park linowy itp.;
- Zamek w Łapalicach – jedna z największych samowoli budowlanych, obiekt niewykończony i nieużytkowany, ze względu na swoją formę architektoniczną w miarę upływu lat stał się „atrakcją” odwiedzaną przez turystów przybywających w region Kaszub;
- Mini Golf w Ostrzycach;
- Park Linowy Kaszuby „Forest Park” – w gminie Sierakowice, w sąsiedztwie kompleksy rekreacyjno-wypoczynkowego „Na Gwizdówce” nad jez. Świętym; park linowy znajduje się także w kompleksie rekreacyjno-wypoczynkowym „U Stolema” w Ostrzycach (formalnie poza KPK);
- Kaszubski Park Gigantów (Mirachowo/Stryśza Buda) – park rozrywki z przeskalowanymi makietami przedmiotów, gigantycznych owadów, zwierząt, krasnali itp., a także pojazdami oraz samolotem Tupolew udostępnionym do zwiedzania;
- Park Kaszubski Gracik (Mirachowo/Stryśza Buda) – park rozrywki powstały w sąsiedztwie Kaszubskiego Parku Gigantów; ekspozycja zawiera pojazdy bajkowe i filmowe w skali 1:1;
- Kaszubski Park Miniatur (Stryśza Buda) – park z miniaturowymi makietami znanych obiektów z Polski i ze świata;
- Wiatrak w Ręboszewie – zrekonstruowany wiatrak-koźlak usytuowany na górze Sobótka z widokiem na panoramę Kaszub;
- Centrum Aktywnego Wypoczynku Wieżycy – letnia odłona ośrodka narciarskiego „Koszałkowo” – w sezonie letnim w ofercie znajdują się atrakcje takie jak: Park baśni i legend Kaszubskich, park zabaw dla dzieci (mini park linowy, trampoliny, gokarty itp.), trójkołowce górskie (zjazdy z gór), mountainboarding, zorbing (kule sferyczne wykonane z przezroczystego PCV, służą do staczania się po łagodnym stoku), wypożyczalnia sprzętu sportowego (rowery, hulajnogę górską);
- Park rozrywki Mini Golf na Mapie Kaszub (Zgorzałe, gm. Stężyca) – park rozrywki oferujący mini golf, zagrodę królików, przejażdżki kucykami, tor letni do zjazdu na nartach.

Wymienione powyżej miejsca rozrywki stanowią atrakcje komercyjne niepowiązane w większości z tematyką regionu. Stanowią uzupełnienie oferty turystycznej gmin. Kwestię problematyczną

stanowią względy krajobrazowo- estetyczne, gdyż obiekty te często znajdują się w miejscach eksponowanych, jak np. Kaszubski Park Gigantów.

Fot.55 Park linowy (AN 06.2020)

Fot.56 Ośrodek „Koszałkowo” (AN 06.2020)

Fot.57 Stryża Buda – komercyjne atrakcje turystyczne w rejonie Parku (BJS 07.2021)

5.5.9. *Urządzone punkty widokowe*

Punkty widokowe – to miejsca, z których można zaobserwować szczególnie atrakcyjny widok. Punkty urządzone, wskazują konkretne miejsce obserwacji widoku i pomagają w jego odbiorze – często zawierają informację na temat obserwowanych elementów tworzących krajobraz. Punkty nieurządzone są miejscem, gdzie nagle pojawia się atrakcyjny widok, czasem zaskakujący – mogą być momentem na trasie ciągu widokowego. W KPK praktycznie wszystkie wyniesienia niezalesionych wzniesień morenowych stanowią naturalny, terenowy punkt widokowy. Największy zasięg i strefa widoczności dostępny jest z punktu obiektowego – wieży widokowej na Wieżycy – najwyższego punktu widokowego w KPK, z którego rozlega się daleki widok we wszystkich kierunkach.

Fot.58 Rozległa panorama Parku z wieży widokowej na Wieżycy – najwyższego punktu widokowego Kaszubskiego Parku Krajobrazowego (BJS 2018).

Najbardziej wyróżniające się miejsca na terenie KPK, z których można podziwiać widoki o wyjątkowej harmonii krajobrazowej lub dodatkowo zawierające interesującą dominantę lub akcent, określone jako punkty widokowe to:

Punkty widokowe urządzone – do których prowadzą szlaki, lub są opisane zaopatrzone w infrastrukturę turystyczną:

- punkt widokowy na Górze Tamowej z widokiem na jeziora Kłodno, Rekowo i Białe, za którymi rozciąga się panorama Chmielna;
- punkt widokowy „Złota Góra” nad jeziorem Wielkie Brodno z widokiem w kierunku wschodnim na rozległy pejzaż otaczający jezioro;
- punkt widokowy „Zamkowa Góra” w Lasach Mirachowskich w pobliżu miejscowości Kamienicki Młyn, za Kamienicą Królewską (dojście czerwonym szlakiem). Stroma ścieżka wiedzie z parkingu do góry, gdzie na wcześniej znajdowała się platforma widokowa – aktualnie widok przesłaniają młode drzewa;
- punkt widokowy na „Górze Sobótka”, spod wiatraka koźlaka z widokiem na jezioro Brodno Małe, za którym widoczna jest panorama Chmielna;
- punkt widokowy „Biskupia Góra” nad jeziorem Rekowo z widokiem w kierunku zachodnim na jeziora Kłodno, Rekowo i Białe oraz otaczający krajobraz osadniczy;
- punkt widokowy „Jastrzębia Góra” koło Ostrzyc, z widokiem na mozaikowy krajobraz osadniczy, niestety miejsce aktualnie zarośnięte, zaniedbane, z pomazaną tablicą informacyjną. Wokół dzieje się mnóstwo prac budowlanych;
- punkt widokowy „Trzebińska Góra” z widokiem na jezioro Ostrzyckie oraz kompleks leśny Wzgórz Szymbarskich;
- widok z Lechickiej Szczeliny między Jeziorem Potęgowskim (jego fragmentem zwanym Kocenko) a jeziorem Lubygość na piękny krajobraz drzewostanów leśnych oraz otwarcia na jeziora wśród lasu pomiędzy Jeziorem Potęgowskim a Jeziorem Kocenko.

Punkty terenowe – miejsca o widoku szczególnym, często punkty na trasie ciągu widokowego:

- widok z miejscowości Gołubie na Jezioro Dąbrowskie;
- widok z miejscowości Łączyń na tafłę jeziora Raduńskiego Dolnego i jego przeciwległy, zalesiony brzeg;
- punkt w miejscowości Strysza Buda widok w kierunku północnym i południowym na dolinę rzeki Łeby;
- widok z Łysej Góry nad Jeziorem Sianowskim na miejscowość Cieszonko;

- widok na Jezioro Osuszyno z miejscowości Młyn Dolny;
- widok z przesmyku pomiędzy jeziorami Raduńskie Dolne a Raduńskie Górne na oba jeziora – „Brama Kaszubska”.

Fot.59 Punkt widokowy w rezerwacie przyrody „Szczelina Lechicka” (BJS 11.2020)

Fot.60 Punkt widokowy Złota Góra (BJS 07.2021)

5.5.10. Szlaki turystyki pieszej

Opracowano na podstawie www.kpk.org.pl (z uzupełnieniami)

Przez obszar KPK przebiegają dwa znakowane szlaki piesze PTTK:

Szlak czarny „Szlak Wzgórz Szymbarskich” – szlak biegnący z Sopotu do Sierakowic o długości 121,5 km. Ze względu na swą długość szlak został podzielony na 3 odcinki – na terenie Parku szlak ma długość ok. 60km i obejmuje część odcinka centralnego: Czapielsk – Gołubie oraz odcinka zachodniego: Gołubie – Sierakowice. Rzeźba terenu na szlaku jest bardzo urozmaicona, nadaje się on dla turystyki narciarskiej oraz kolarskiej. Od 2011 roku szlak jest zaliczany do szlaków o znaczeniu regionalnym.

Szlak rozpoczyna się w miejscowości Sławki, następnie biegnie przez Rąty, stację kolejową Wieżycy, Rybaki aż do punktu kulminacyjnego – najwyższego szczytu Wzgórz Szymbarskich – Wieżycy (328,6 m n.p.m.); następnie szlak biegnie do Szymbarku, przy jeziorze Kniewo do Gołubia i leśniczówki Uniradze. Następnie szlak biegnie w kierunku północnym, przy pomniku przyrody w Zgorzałym, dalej przesmykiem między jeziorami Raduńskim Dolnym i Raduńskim Górnym. Następnie szlak biegnie częściowo w otulinie, a na teren Parku powraca w miejscowości Borzestowo i przebiega dalej przez Lasy Mirachowskie mijając przystanek kolejowy Mojusz, miejscowość Łączki, Bór, Bącz, rezerwat „Kurze Grzędy”, wieś Bukowo do Sierakowic. Zgodnie z informacjami na stronie <http://pomorskieszlakipttk.pl/> planowana jest modyfikacja przebiegu szlaku i podprowadzenie go w pobliżu ogrodu botanicznego w Gołubiu.

Szlak czerwony „Szlak Kaszubski” – najdłuższy i najpiękniejszy szlak Pojezierza Kaszubskiego o długości 138,1 km. Przez obszar KPK szlak przebiega na odcinku o długości ok. 60 km i biegnie przez jego północną, wschodnią i południową część. W granicach Parku szlak zaczyna się w Sierakowicach i kończy ok. 1 km na południe od jez. Lubowisko. Szlak jest atrakcyjny przez cały rok i bardzo zróżnicowany pod względem walorów krajobrazowych oraz pod względem poziomu trudności. Szlak podzielony jest na trzy odcinki, na terenie KPK biegnie przez odcinek Lasów Mirachowskich i odcinek Jezior Raduńskich. Szlak ma rangę ponadregionalną (krajową).

Szlak rozpoczyna się w Sierakowicach i dalej biegnie od okolic Kamienicy Królewskiej na północny-wschód brzegiem jeziora Junno, przez wzniesienie „Zamkowa Góra” i dalej wzdłuż jezior: Odnoga,

Potęgowskiego, Kocenko, Lubygość i Kamiennego, w rejonie rezerwatów przyrody: „Szczelina Lechicka”, „Lubygość”, „Żurawie Błota”. Szlak biegnie przy brzegu jeziora Kamiennego, gdzie znajduje się największy na Kaszubach głąz narzutowy „Diabelski Kamień”. Dalej szlak biegnie na południe, wzdłuż rzeki Łeby, mijając Nową Hutę i Mirachowo, do Sianowa i Kartuz (poza KPK). Za Kartuzami szlak wraca w granice Parku i wiedzie przez Kartuski Las, Kosy do Chmielna, gdzie przechodzi przez Tamową Górę (z punktem widokowym), później między jeziorami Kłodno, Rekowo i Białym do Ręboszewa. Następnie szlak biegnie do Brodnicy Dolnej, wzdłuż jez. Ostrzyckiego, jeziora Patulskiego do Pierszczewa nad jez. Zamkowisko. Stąd szlak wiedzie na południe do Gołubia oraz brzegiem jeziora Dąbrowskiego wyprowadza szlak poza granice KPK.

Fot.61 Oznakowanie szlaków pieszych, w tym połączone z oznakowaniem ścieżek do nordic walkingu (AN, BJS 06.2020)

Szlak żółty PTTK Krzeszna - Szymbark- szlak o długości 2,8 km; szlak rozpoczyna się na stacji kolejowej w Krzesznej skąd drogą równoległą do torów kolejowych mijając wiele zabudowań letniskowych i pensjonatowych, a następnie biegnie w kierunku wąskiej doliny, w której znajduje się kilka zabudowań przynależnych do miejscowości Patuły, a dalej dociera do Szymbarka. Na szlaku można podziwiać widoki na szczyt Wieżycy z wystającym spośród drzew charakterystycznym szczytem wieży widokowej oraz na zabudowania Szymbarka, wśród których dominuje ceglana wieża kościoła.

Pomorska Droga św. Jakuba – szlak pieszy odtworzony w latach 2011-2013 w ramach projektu rewitalizacji europejskiego szlaku kulturowego na obszarze Południowego Bałtyku służącego wzmocnieniu dziedzictwa kulturowego w regionie Południowego Bałtyku. Wydany został także przewodnik turystyczny po Pomorskiej Drodze św. Jakuba z opisem miejscowości na trasie w ujęciu turystyczno-kulturalno-religijnym. Szlak posiada także specjalne oznakowanie. Przez obszar KPK przebiega odcinek Kartuskiej Drogi św. Jakuba, który biegnie od Pomieczyńskiej Huty (otulina), dalej do Sianowa, Mirachowa, Miłoszewa i Linii (otulina KPK).

Fot.62 Tablica informacyjna i oznakowanie szlaku Pomorskiej Drogi św. Jakuba w Sianowie (AN 06.2020)

Specyficzną formą turystyki pieszej jest nordic walking, która zyskuje na popularności jako forma aktywności dla każdej grupy wiekowej. Ścieżki te są wyznaczone i znakowane przez gminy, ale także przez lokalne stowarzyszenia, kluby sportowe czy ośrodki prowadzące rehabilitację i organizujące pobyty zdrowotne.

Fot.63 Informacja o ścieżkach nordic walking w gm. Sierakowice (BJS 06.2020) Fot. 64 Oznakowanie ścieżki nordic walking w Ostrzyczach(BJS 08.2020)

5.5.11. Szlaki rowerowe

Na terenie KPK brak jest spójnej sieci tras i szlaków rowerowych, które są wyznaczone, urządzone i opisane jednolicie. Funkcjonują różne opisy i nazewnictwo tras stosowane przez różne podmioty, np. Zarząd Województwa w ramach Planu Województwa i sieci tras regionalnych, przez samorządy (turystyczne szlaki rowerowe znakowane oraz odcinki urządzonych ścieżek rowerowych poza oznakowanymi szlakami), a także opisy szlaków rowerowych dostępne na stronie internetowej Parków.

Według planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030 (2016) przez obszar Parku przebiegają trasy rowerowe regionalne:

- trasa nr 125: Kartuzy (m.) – Kartuzy – Chmielno – Sierakowice – Czarna Dąbrówka – Potęgowo – Damnica – Główczyce – Smołdzino;

- trasa nr 137 („Kaszubska Trasa Rowerowa”) – Żukowo (m.) – Przdokowo – Chmielno (odnoga) – Kartuzy – Sierakowice – Ceromin (gm. Czarna Dąbrówka) – Pomysk (gm. Bytów) – Parchowo – Sulęcyno – Stężycza – Somonino – Żukowo – Żukowo (m.)

Trasy rowerowe wskazane w Planie Województwa stanowią jego ustalenie i obligatoryjnie ujmowane są w Studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, np. w Studium gminy Chmielno trasa regionalna nr 125 przebiega wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 211.

Według informacji zamieszczonych na stronie internetowej Parków przez KPK przebiega główna trasa rowerowa o długości ok. 50 km stanowiąca część trasy rowerowej Gdynia-Człuchów o długości 298,3 km, która na terenie KPK obejmuje trzy odcinki:

- Kartuzy – „Złota Góra” o długości 13,2 km (Łapalice – Garcz – Chmielno – Zawory – Ręboszewo – „Złota Góra”);
- „Złota Góra” – Łączyńno o długości 9,0 km (Brodnica Górna – Łączyńno);
- „Złota Góra” – Delewo o długości 23,2 km (Brodnica Dolna – Ostrzyce – Wieżyca – Szymbark – Gołubie – Stężycza).

Poza trasami głównymi opisanymi jest 10 odcinków tras bocznych.

Biorąc pod uwagę istniejący na terenie Parku system oznakowania szlaków rowerowych, a także przebiegi szlaków oznaczone na mapach turystycznych (Mapa turystyczna Kaszubski Park Krajobrazowy 1:50 000, wyd. EKO-KAPIO oraz Mapa turystyczna Kaszuby – Kaszubski Park Krajobrazowy 1:50 000, wyd. ExpressMap) dla turysty poruszającego się po terenie Parku najbardziej czytelny jest opis poszczególnych szlaków nawiązujący do kolorystyki oznaczeń w terenie – szlaki czerwone, zielone i niebieskie, które częściowo mają także nadane nazwy, np. „Kartuska Przyrodnicza Trasa Rowerowa” (szlak zielony), czy „Kaszebsko Stegna” (szlak czerwony). Nazwy poszczególnych szlaków stanowią dodatkowe opis tylko dla kilku szlaków oznaczonych na mapie turystycznej KPK wyd. EKO-KAPIO, natomiast na mapie wyd. ExpressMap funkcjonują wyłącznie oznaczenia kolorystyczne szlaków. Analiza materiałów kartograficznych wykazała różnice w przebiegu szlaków, np. szlak czerwony z Łapalic do Chmielna (pętla wokół jez. Rekowo i jez. Białe).

Przez obszar KPK przebiegają m.in. (na podstawie m.in. „Przewodnik turystyka rowerowa Szwajcaria Kaszubska” Wyd. Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby, Wyd. I 2013):

- **Szlak czerwony „Kaszebsko Stegna”** (Ścieżka Kaszubska) o długości 18 km – przebieg trasy: Szymbark – Krzeszna – Pierszczewo – jezioro Zamkowisko – Uniradze – Stężycza; trasa wiodąca przez Wzgórza Szymbarskie i Ostrzyckie;
- **Szlak czerwony „Kamienne Kręgi”** o długości 33 km – przebieg trasy: Ostrzyce – Goręczyno – Somonino – Wyczechowo – Kamienne Wesele – Hopowo – Rąty – Ostrzyce; trasa wymagająca, częściowo biegnie poza KPK;
- **Szlak zielony „Szlak Hutniczy”** o długości 28 km – przebieg trasy: Wieżyca (przystanek kolejowy) – Rybaki – Piotrowo – Połęczyno – Kamela – Borcz – Kamienne Wesele; trasa wiodąca przez mniej znane rejony Wzgórz Szymbarskich, częściowo biegnie poza KPK;
- **Szlak niebieski** bez nazwy w rejonie Pomieczyńskiej Huty o długości 6,9 km – przebieg: pętla od Pomieczyńskiej Huty wokół Jeziora Białego – szlak w otulinie KPK;

- **Szlak czerwony „Pomieczyńska Trasa Czerwona”** o długości 18,3 km - od Pomieczyńskiej Huty pomiędzy jez. Małe Łąki i Duże Łąki do Sianowa – Młyńska – Kożyczkowa – Garcza – Nowinek do Pomieczyńskiej Huty – szlak biegnie w KPK oraz w otulinie Parku;
- **Szlak niebieski „Błękitna Trasa Rowerowa”** na terenie KPK i otuliny o długości ok. 9,5km, szlak rozpoczyna się w Gdańsku Osowej i w całości ma długość 36,4km – odcinek na terenie KPK i otuliny biegnie od Pomieczyna do Sianowa;
- **Szlak niebieski „Chmieleńska Trasa Rowerowa”** o długości ok. 6,8 km – od miejscowości Zawory przez Kosy do Kartuz;
- **Szlak czerwony** bez nazwy o długości ok. 11,6 km – z Łapalic do Chmielna i Chmielonka z pętlą wokół jez. Białego i jez. Rekowo; według dostępnych materiałów częściowo trasa pod nazwą „Zamkowa Trasa Rowerowa” o długości 5,4km na odcinku – Łapalice – Rekowo;
- **Szlak zielony „Kaszubska Przyrodnicza Trasa Rowerowa”** o długości ok. 25,7 km – przebieg trasy: Kartuzy – Łapalice – Pomieczyńska Huta – Kolonia – Sianowo; szlak biegnie częściowo w otulinie KPK;
- **Szlak czerwony „Poczuj Kaszubskiego Ducha”** w gminie Lina o długości k. 50-60km, przebiega częściowo w Parku i otulinie; trasa biegnie m.in. przez Kobylasz-Potęgowo-Niepoczłowice – Zakrzewo-Linię do Miłoszewa i Strzeczka aż do Smażyna; nazwa trasy nawiązuje do przystanków, przy których usytuowano drewniane rzeźby duchów z opisem z regionalnej kaszubskiej mitologii; według artykułów pochodzących z lokalnej prasy rzeźby duchów wzbudzają liczne kontrowersje wśród mieszkańców gminy.

Poza oznakowanymi szlakami rowerowymi na obszarze KPK gminy sukcesywnie rozbudowują sieć urządzonych ścieżek rowerowych, które będą np. w gminie Stężycza na odcinku Zgorzałe-Gołubie oraz Zgorzałe-Stężycza-Gołubie-Szymbark, a także w gminie Somonino na odcinku Ostrzyce – Ręboszewo, czy w Chmielnie na odcinku Chmielno – Zawory. Ścieżki te stanowią ważny element uzupełniający sieć szlaków rowerowych, a infrastruktura rowerowa stanowi dobre połączenie komunikacyjne pomiędzy miejscowościami służące zarówno mieszkańcom, jak i turystom.

Podsumowując, dostępne źródła informacji o szlakach rowerowych funkcjonujących na terenie KPK są niespójne. Zróżnicowany jest zarówno sposób nazewnictwa szlaków oraz ich oznakowanie, co potencjalnie może stanowić utrudnienie dla turystów. Liczne lokalne szlaki rowerowe, wskazane m.in. w dokumentach Studium nie mają odzwierciedlenia na mapach turystycznych. Brak też aktualnej informacji o urządzonych ścieżkach rowerowych.

Fot.65 Tablica informacyjna szlaku rowerowego (AN 06.2020)

Fot.66 Oznakowanie szlaku (AN 06.2020)

Fot.67 Miejsce odpoczynku rowerzystów (AN 06.2020) Fot.68 Miejsce odpoczynku na „Szlaku Hutniczym” (AN 06.2020)

5.5.12. Szlaki konne

Szlak konny w północnej części Parku:

- **trakt pieszo-konny im. Daniela Chodowieckiego** – atrakcyjny turystycznie szlak konny o długości 283 km, na terenie Parku przebiega przez gminę Sierakowice na odcinku ok. 50 km i biegnie od Potęgowa (gm. Lina) przez Kamienicki Młyn, Kamienicę Królewską, dalej mija Nowalczysko, Bukowo i na południe do Karwacji, a następnie biegnie w kierunku zachodnim do Tuchlina (poza Parkiem).

Szlaki konne w południowej części Parku:

- **szlak konny „Pętla Kolańska”** – Węgliszyno-Rąty-Wieżyca-Węgliszyno – szlak o długości 9,7 km biegnący przez porośnięte lasem Wzniesienie Kolańskiej Huty. Szlak rozpoczyna się w Węgliszynie, przy ul. Bukowej i biegnie w kierunku polany leśnej z zabudowaniami leśnictwa Kolańska Huta, dalej biegnie ponownie w lesie aż do najwyższego punktu Wzniesienia Kolańskiej Huty (246 m). Następnie szlak biegnie skrajem wsi Rąty, Wieżycy a następnie w kierunku północnym przez las szlak wraca do punktu wyjściowego trasy. Na szlaku urządzono dwa miejsca postoju.
- **szlak konny w gminie Stężyca** – szlak tworzący pętlę od jez. Lubowisko na północ w kierunku drogi, gdzie łączy się ze szlakiem rowerowym, dalej w kierunku północnym przez las aż do szlaku czarnego Wzgórz Szymbarskich. Dalej szlak biegnie w kierunku leśniczówki Uniradze i na południe do jez. Dąbrowskiego.

5.5.13. Szlaki kajakowe

Przez obszar Parku biegną cztery szlaki kajakowe:

- **„Kółko Raduńskie”** – szlak kajakowy biegnący przez jeziora połączone ze sobą w formie pętli; szlak bardzo atrakcyjny krajobrazowo. Trudność sprawić mogą przenoski kajaków (Chmielonko, Brodnica Dolna, Gołubie, przenoska pomiędzy jeziorem Lubowisko a Stężyckim) oraz uciążliwe płytkie odcinki na strugach łączących poszczególne jeziora. Szlak biegnie przez jeziora: Stężyckie, Raduńskie Górne, Raduńskie Dolne, Kłodno, Małe Brodno, Wielkie Brodno, Ostrzyckie, Patulskie, Dąbrowskie, Lubowisko. Dodatkowo szlak łączy się z bocznymi jeziorami: Białym, Rekowo oraz Bukrzyno Duże i Bukrzyno Małe. Szlak włączony jest do systemu Pomorskich Szlaków Kajakowych.
- **„Szlak Łeby”** – malowniczy szlak o długości 120 km, z czego w granicach KPK jest 27,2 km. Szlak dość trudny i uciążliwy, górny odcinek Łeby ma cechy podgórnego potoku. Rzeka bierze swój

początek w okolicy Borzestowa i przepływa przez jezioro Długie, Wielkie, Reskowskie i Sianowskie. Przy wysokim stanie wody Łeba dostępna jest od Jeziora Długiego, natomiast przy średnim poziomie rzeki najdalszym punktem, z którego można wypłynąć jest Jezioro Sianowskie.

- „**Szlak Raduni**” – szlak o długości 75 km, w granicach Parku biegnie zaledwie na odcinku 3 km, tj. od początku szlaku na Jeziorze Ostrzyckim do jeziora Trzebnno. Szlak włączony jest do systemu Pomorskich Szlaków Kajakowych.
- „**Szlak Bukowiny**” – szlak o długości 127 km rozpoczyna się na Jeziorze Potęgowskim a kończy na Jeziorze Gardno, po drodze łącząc się z Łupawą. W granicach Parku biegnie na odcinku około 9 km i przebiega przez Jeziora Czarne, Junno, Kamienieckie i Świąte. Szlak jest trudny ze względu na osiem przenosek.

Fot.69 Oznakowanie szlaku kajakowego (AN 06.2020) Fot. 70 Kajakarze w Chmielnie (BJS 08.2020)

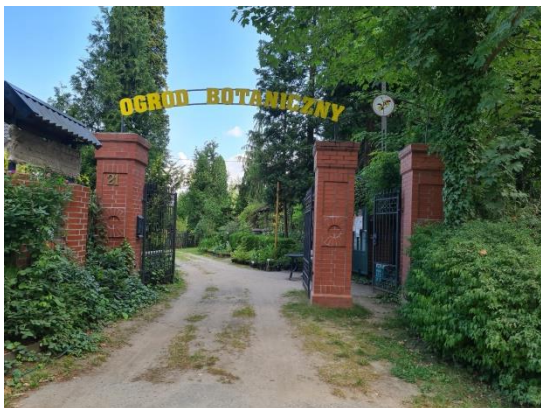
5.6. Infrastruktura edukacyjna

5.6.1. Obiekty dydaktyczne

Obiekty dydaktyczne na terenie KPK stanowią:

- **Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Szymbarku** (<https://oee.pomorskieparki.pl>) – formalnie zlokalizowany poza KPK obiekt prowadzący działalność od 1994 r., prowadzony przez Oddział Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych w Kartuzach. W ramach edukacji ekologicznej oferowane są lekcje pokazowe w szkołach na terenie KPK i jego otuliny, lekcje przyrody i warsztaty na terenie KPK, konkursy przyrodnicze itp. Ośrodek oferuje 3- i 5-dniowe turnusy szkolenia ekologicznego dla zorganizowanych grup do 30 dzieci, młodzieży i studentów. W planach jest przeniesienie ośrodka do nowej lokalizacji - planowanej siedziby zespołu Kaszubskiego Parku Krajobrazowego w Staniszewie (projekt adaptacji istniejących obiektów przy współudziale środków finansowych samorządu i finansowania zewnętrznego);
- **Gołubieński Ogród Botaniczny** – obiekt prywatny udostępniony do zwiedzania w 1983 r. – w obiekcie prowadzona jest edukacja ekologiczna w zakresie popularyzacji wiedzy botanicznej -

oprócz zwiedzania z przewodnikiem odbywają się tam warsztaty botaniczne oraz zajęcia dla uczniów i studentów.

Fot.71 Gołubieński Ogród Botaniczny (BJS 07.2021)

Fot.72 Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Szymbarku (BJS 07.2021)

Poza wymienionymi obiektami o działalności edukacyjnej na terenie Parku znajdują się: Stacja Limnologiczna Instytutu Geografii UG w Borucinie (jednostka naukowa), Kaszubski Uniwersytet Ludowy z siedzibą w Wieżycy (ośrodek o działalności ukierunkowanej na elementy kultury i tożsamości Kaszub).

W najbliższym otoczeniu Parku, w jego otulinie znajduje się także Centrum Edukacji i Promocji Regionu (CEiPR) w Szymbarku, którego działalność ma przede wszystkim wymiar komercyjny i nie służy edukacji ekologicznej.

5.6.2. Ścieżki przyrodnicze i edukacyjne

Bezpośrednio na obszarze KPK znajdują się następujące przyrodnicze ścieżki edukacyjne, które częściowo administrowane są przez Nadleśnictwo Kartuzy:

- ścieżka ekologiczna „Szlakiem rezerwatów przyrody” (Mojusz, Mojuszewska Huta, Bącka Huta, Szopa, Mojusz w południowej części Lasów Mirachowskich) – długość ok. 20 km (wg www.kpk.org.pl – ścieżka ta nie jest oznaczona na dostępnych mapach?);
- leśna ścieżka edukacyjna „Poznać i zrozumieć las” (koło wsi Mojusz, Leśnictwo Wygoda w Nadleśnictwie Kartuzy) - ok. 1,8 km;
- leśna ścieżka edukacyjna „Pod Wieżycą” (z Szymbarka, Wzniesieniami Szymbarskimi do Centrum Edukacji i Promocji Regionu - CEiPR koło Szymbarka - zob. poniżej), o długości ok. 3,2 km – częściowo w KPK, utworzona przez Nadleśnictwo Kartuzy i CEiPR w 2006 r.;
- ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna w Miechucinie - ok. 4 km;
- ścieżka edukacyjna w Arboretum Leśników Kartuskich –ok. 1 km;
- ścieżka przyrodniczo-edukacyjna w Chmielnie – ok. 3,5 km;
- ścieżka dydaktyczna „Tajemnice Lasów Mirachowskich” – trasa spacerowa Nadleśnictwa Kartuzy o długości ok. 5,8 km, pętla wokół jeziora Lubygość (ścieżka ta nie jest oznaczona na dostępnych mapach);
- trasa spacerowa „Wędrówka przez Bilowskie Buczyny” – trasa Nadleśnictwa Kartuzy o długości ok. 5,5 km przez tereny leśnictwa Bilowo (ścieżka ta nie jest oznaczona na dostępnych mapach);

Nie ma w KPK ścieżek lub szlaków edukacyjnych ukierunkowanych na poznanie dziedzictwa kulturowego Kaszub.

Fot.73 Trasa ścieżki dydaktycznej w Miechucinie (AN 06.2020)

Fot.74 Trasa ścieżki dydaktycznej „Pod Wieżycą”

5.6.3. Tablice edukacyjne

Tablice edukacyjne, poza tablicami związanymi z omówionymi ścieżkami przyrodniczo-edukacyjnymi, rozmieszczone są w różnicowanych miejscach, często w centralnych częściach miejscowości, przy punktach informacji turystycznej, na terenowych i przy obiektowych punktach widokowych i przy parkingach. Tablice mają bardzo różnych właścicieli (administratorów), w tym KPK, samorządy, nadleśnictwa i inne instytucje. Ich tematyka jest bardzo zróżnicowana. Większość tablic dotyczy ochrony środowiska, w tym zwłaszcza przyrody, zarówno w ujęciu ogólnym jak i w odniesieniu do KPK, a także atrakcji turystycznych regionu. Rozmieszczenie głównych tablic informacyjnych i map Kaszubskiego Parku Krajobrazowego pokazano na ryc. 18poniżej.

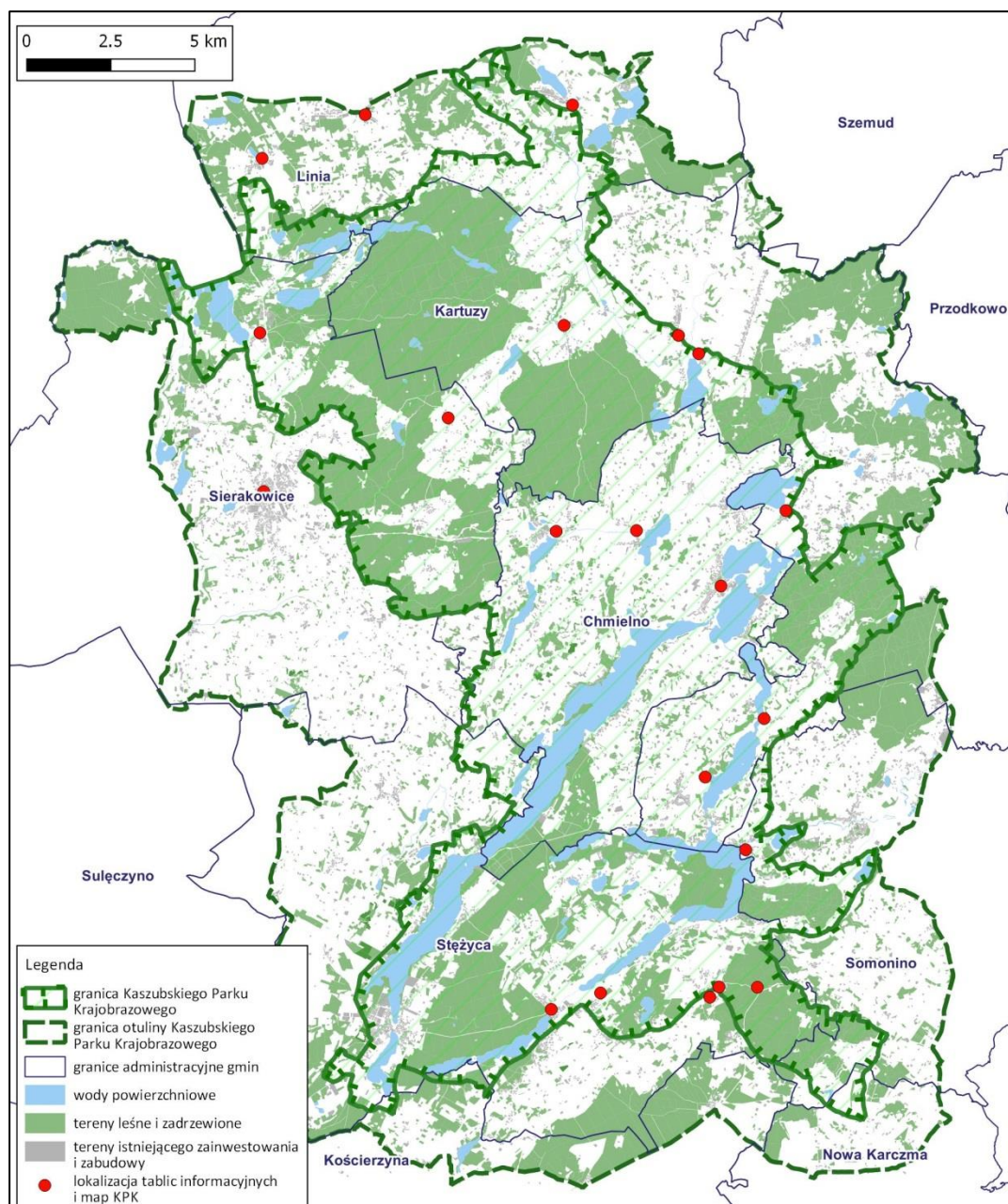
Fot.75 Tablica Parku na terenie pola namiotowego (AN 06.2020)

Fot.76 Tablica Parku w Stężycy (BJS 02.2020)

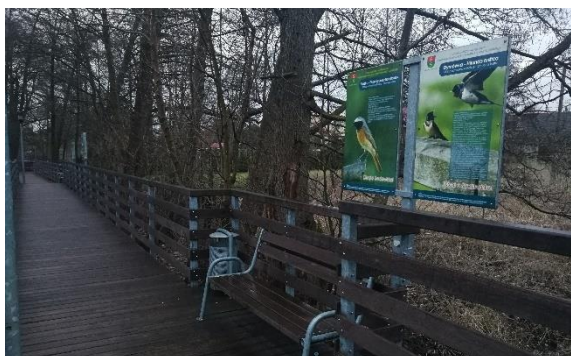

Fot.77 Tablica atrakcji turystycznych Kaszub (AN 06.2020) Fot.78 Tablica dotycząca walorów przyrodniczych KPK (AN 06.2020)

Ryc. 17 Schemat rozmieszczenia głównym tablic informacyjnych o KPK

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://pomorskieparki.pl/>

Fot.79 Tablica na promenadzie w Stężycy (BJS 02.2020) Fot.80 Tablica w Ostrzycach (AN 06 2020)

5.6.4. *Materiały edukacyjne*

Ubiegłe są opublikowane materiały edukacyjne nt. KPK. Najbardziej wartościowa jest mapa „Kaszubski Park Krajobrazowy” w skali 1:50.000 (Wyd. Eko-Kapio, 2016), z bogatą treścią kartograficzną i syntetycznym opisem walorów Parku na odwrocie. Wydany w 2013 r., z okazji trzydziestolecia Parku, informator pt. „Kaszubski Park Krajobrazowy. Ilustrowany przewodnik z mapami” zawiera ogólnikowe opisy, w dużej części nie dotyczący obszaru Parku, a nawet jego otuliny. Z wydawnictw o takim charakterze najbardziej wartościowy jest przewodnik pt. „Szwajcaria Kaszubska – przewodnik po powiecie kartuskim” (Ellwart 2014). Jedyną publikacją naukową kompleksowo przedstawiającą walory i problemy ochrony KPK jest monografia pt. „Kaszubski Park Krajobrazowy. Walory – Zagrożenia – Ochrona” (Przewoźniak – red. 2000). Syntezę aktualnych danych na ten temat zawiera książka „Ochrona przyrody i krajobrazu Kaszub. Studium krytyczne z autopsji” (Przewoźniak 2017).

Materiały edukacyjne dotyczące Parku zamieszczone są także na stronach internetowych, w szczególności na stronie Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych, Kaszubskiego Parku Krajobrazowego (<https://kpk.org.pl>). Znaleźć tam można podstawowe informacje na temat walorów i przedmiotu ochrony Parku. Źródła internetowe stanowią istotny element edukacyjny i informacyjny, a ich znaczenie stale wzrasta. Wobec powyższego należy dążyć do wykorzystania przekazu cyfrowego (strony www, fora internetowe, blogi tematyczne), które w sposób rzetelny przekazywałyby informacje na temat Parku i stanowiły uzupełnienie tradycyjnych wydawnictw i publikacji.

5.7. Transport

Na obszarze Parku i otuliny transport związany z turystyką i rekreacją odbywa się połączeniami drogowymi i kolejowymi. Największy jest udział transportu indywidualnego, na znaczeniu zyskuje komunikacja kolejowa. Marginalne znaczenie w dojazdach turystycznych ma drogowa komunikacja zbiorowa. Jest ona wykorzystywana w przejazdach lokalnych, głównie przez mieszkańców, zaś jako powiązanie Parku i otuliny pod kątem dowozów turystycznych praktycznie nie istnieje. Jest to związane także z małą liczbą stałych połączeń i brakiem opłacalności uruchomienia sezonowej komunikacji publicznej.

5.7.1. *Dostępność drogowa*

Podstawowym elementem infrastruktury drogowej w KPK i jego otulinie są publiczne drogi krajowe i wojewódzkie:

- Droga krajowa (klasy technicznej GP) nr 20 relacji Stargard – Gdynia,
- droga wojewódzka nr 211 (klasy technicznej Z i G) relacji Nowa Dąbrowa - Czarna Dąbrówka-Puzdrowo - Sierakowice-Kartuzy-Żukowo,

- droga wojewódzka nr 214 (klasy technicznej Z i G) relacji Łeba-Lębork-Sierakowice-Puzdrowo-Kościierzyna – Warlubie,
- droga wojewódzka nr 224 (klasy technicznej Z) relacji Sopieszyno-Łebno-Przodkowo-Kartuzy - Nowa Karczma-Skarszewy-Godziszewo -Tczew-droga krajowa nr 91,
- droga wojewódzka nr 228 (klasy technicznej Z) relacji Bytów - Klukowa Huta – Kartuzy.

Tymi drogami odbywają się powiązania zewnętrzne Parku i realizowane są dojazdy samochodowe do terenów rekreacji i turystyki. Podstawowy układ drogowy uzupełniają drogi powiatowe oraz sieć dróg gminnych i wewnętrznych, które służą przede wszystkim dojazdom do zespołów zabudowy rekreacji indywidualnej i innych atrakcji turystycznych.

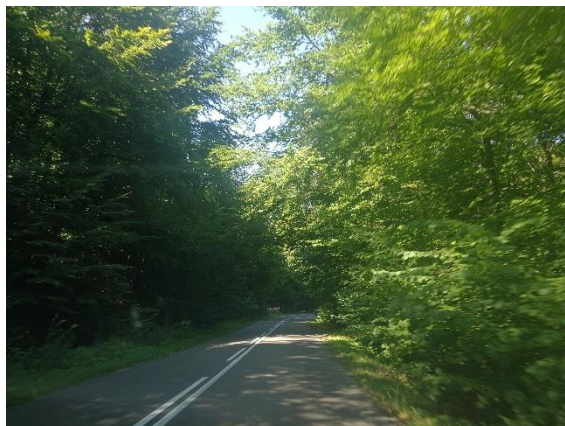

Fot.81 Droga woj. 228 Borucino rejon
tzw. Bramy Kaszubskiej (BJS 02.2020)

Fot.82 Droga woj. 228 Brodnica Górna (BJS 02.2020)

Ciekawostką dla zmotoryzowanych turystów w KPK jest tzw. „Droga Kaszubska”, czyli krajobrazowa trasa samochodowa. Droga, która powstała w latach 1965-1967 z inicjatywy Bernarda Szczęsnego (wiceprzewodniczącego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku i Przewodniczącego Zarządu Głównego Zrzeszenia Kaszubsko Pomorskiego). Pierwotna trasa liczy ponad 20 km i wiedzie przez wspaniałe miejsca widokowe, wijąc się między jeziorami, lasami i wzgórzami. Wyjeżdżając z Kartuz w kierunku Sierakowic, po osiągnięciu tzw. Góry Łapalickiej możemy podziwiać rozległą panoramę na charakterystyczny dla Kaszubskiego Parku Krajobrazowego krajobraz polodowcowy i tu faktycznie jest początek „DROGI KASZUBSKIEJ”. Umownie jednak, za jej początek przyjęto skrzyżowanie w miejscowości Garcz, gdzie droga skręca w kierunku Chmielna. Droga przebiega przez malowniczo położone kaszubskie wsie: Chmielno, Zawory, Ręboszewo, punkt widokowy „Złota Góra”, Brodnicę Dolną, Ostrzyce i Wieżycę. Szlak kończy się na zbiegu drogi z Wieżycy z szosą Kościierzyna-Żukowo. Obecnie jest kilka wariantów tej drogi, które również nazywane są „Drogą Kaszubską”. Jest to między innymi przedłużenie odcinka od Wieżycy do Szymbarku i dalej do Kartuz przez Gołubie, Stężycę, Zgorzałe, Łączyno, Borzestowo i Miechucino. Można też po przejechaniu przez Zgorzałe skierować się na Brodnicę Górną i przez Ręboszewo wrócić do Chmielna lub Kartuz. (opis za: www.kpk.org.pl)

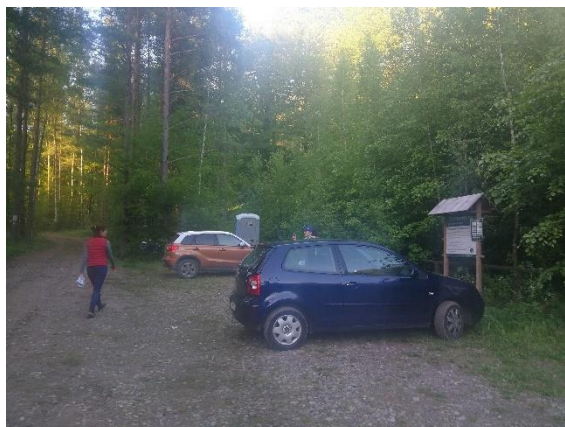

Fot.83 Głaz narzutowy Droga Kaszubska (BJS 02.2020) Fot. 84 Droga Kaszubska w rejonie Wieżycy (BJS 08.2020)

Infrastruktura drogowa jest narażona na bardzo duże różnice wykorzystania ze względu na sezonowość ruchu turystyczno-rekreacyjnego. W układzie drogowym w zasadzie każda droga w okresie letnim podlega dużemu przyrostowi ruchu i miejscowo narażona jest na niezorganizowane parkowanie pojazdów, zwłaszcza w rejonach miejsc wypoczynku nad jeziorami. Sieć parkingów oznakowanych, wydzielonych i przystosowanych do postoju pojazdów w miejscowościach jest niewystarczająca, latem funkcjonują parkingi organizowane na terenach prywatnych działek, które wraz z parkingami leśnymi uzupełniają miejsca postojowe dla turystów przyjeżdżających na wypoczynek jednodniowy.

Fot.85 Parking w Ostrzycach (BJS 08.2020)

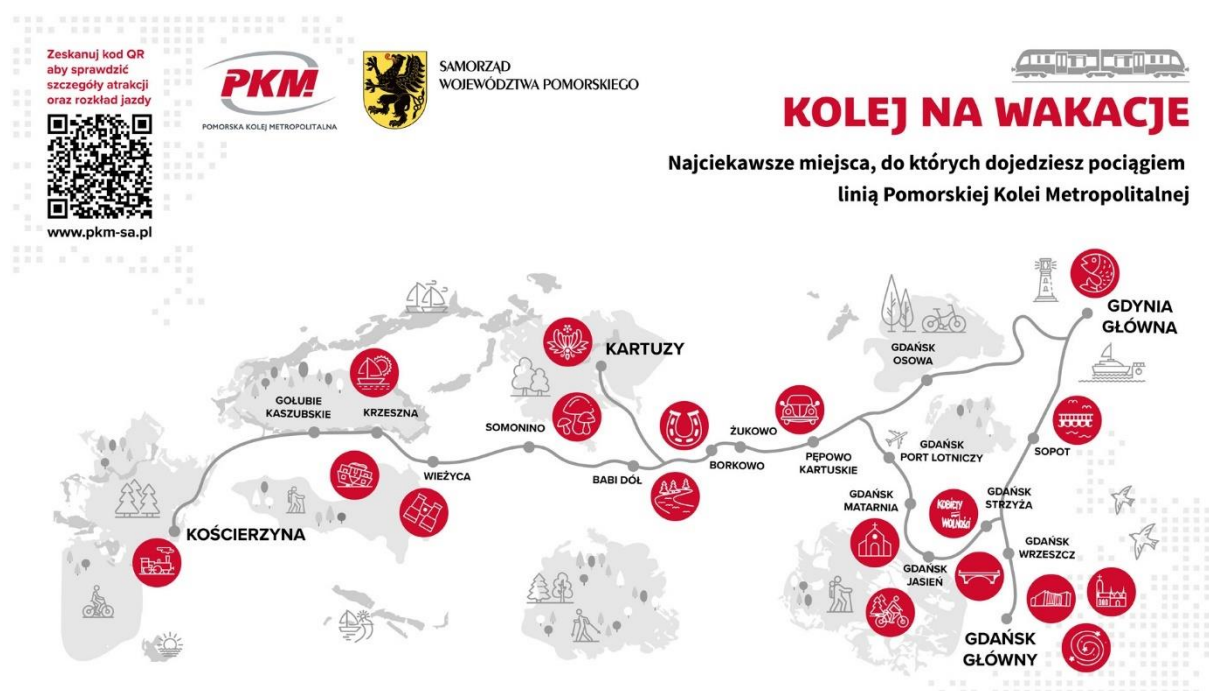
Fot.86 Parking leśny przy pkt widokowym Złota Góra (BJS 08.2020)

5.7.2. Dostępność kolejowa

Układ kolejowy w KPK i jego otulinie stanowią dwie linie kolejowe:

- nr 201 Gdynia - Bydgoszcz, ze stacjami i przystankami na obszarze Parku i otuliny w miejscowościach: Wieżycza, Krzeszna, Gołubie Kaszubskie,
- nr 229 Pruszcz Gdański – Łeba, ze stacjami i przystankami na obszarze Parku i otuliny w miejscowościach: Prokowo, Reskowo, Miechucino, Mojusz, Sierakowice, Kamienica Królewska, Niepoczołowice, Linia Zakrzewo.

Linia nr 201 na odcinku przebiegającym przez KPK stanowi fragment Pomorskiej Kolei Metropolitalnej – przebiegają tu dwie linie tej kolei: Gdynia Główna – Gdańsk Osowa – Kościerzyna i Gdynia Główna – Gdańsk Wrzeszcz – Kościerzyna. Pomorska Kolej Metropolitalna promowana jest także jako trasa wycieczek turystycznych i dojazdów do miejsc rekreacji z Trójmiasta (ryc. 18).

Ryc. 18 Kolej na wakacje Pomorskiej Kolei Metropolitalnej

Źródło: <http://www.pkm-sa.pl/kolejnowakacje>

Wśród atrakcji turystycznych KPK i najbliższej okolicy dostępnych z przystanków Pomorskiej Kolei Metropolitalnej wskazywane są:

- Wieżyca i okolice
- Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku
- Z Trójmiasta nad kaszubskie jeziora
- Pociągiem na grzyby w kaszubskie lasy,
- Muzeum Kaszubskie w Kartuzach

Linia nr 201 na odcinku przebiegającym przez KPK przewidywana jest do elektryfikacji i przebudowy, polegającej między innymi na budowie drugiego toru. W ramach przedsięwzięcia poprawie ulec ma także infrastruktura dojazdowa do stacji i przystanków kolejowych oraz planowane są przebudowy peronów, m.in. w Krzesznej i Wieżycy. Należy mieć nadzieję, że udział transportu kolejowego w przewozach turystycznych będzie nadal wzrastał.

Linia nr 229 jest linią nieczynną - ostatni skład pasażerski odbył kurs tą trasą w roku 2000. Aktualnie podjęte zostały działania polegające na rewitalizacji linii kolejowej na odcinku Kartuzy - Sierakowice (trwają prace związane z przygotowaniem projektu rewitalizacji odcinka o długości 28 kilometrów wraz z ewentualną elektryfikacją), czyli na fragmencie bardzo istotnym dla mieszkańców i turystów w KPK. Istniejąca infrastruktura jest w różnym stanie, w większości zdewastowana i jej przywrócenie do funkcjonowania wymagać będzie znacznych nakładów finansowych.

Z reaktywacją linii kolejowej nr 229 wielkie nadzieje wiążą zwłaszcza turyści, którzy chętnie odwiedzają Kaszuby w ramach jednodniowych wycieczek. Zostały już nawet opracowane trasy turystyczne związane z przystankami kolejowymi. Wskazywane są konkretne trasy piesze wokół

przystanków kolejowych rewitalizowanej linii (Ryc. 20 i Ryc. 21), zaś sama trasa linii na odcinku Kartuszy-Sierakowice nazywana jest "linią dla wędrowników" (Magazyn „Kaszuby” 2017).

Fot.87 Dawny dworzec w Garczu (BJS 07.2021)

Fot.88 Fragment torów nieczynnej linii Kolejowej w Garczu (BJS 07.2021)

Przykładowe propozycje szlaków pieszych na obszarze KPK ze stacji linii kolejowej nr 229 przewidzianej do rewitalizacji (za: Magazyn „Kaszuby” 2017):

Stacja Garcz

Ryc. 19 Trasa wycieczki: Garcz – Łapalice – Łapalice "Zamek" – Chochowatka – Góra Tamowa – Chmielno – Garcz

Źródło: Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby

Stacja Mojuż

Ryc. 20 Trasa wycieczki: [Lasy Mirachowskie] Mojuż – Bącz – Kurze Grzędy – Bukowo – Sierakowice

Źródło: ekokapio.pl

5.8. Ocena zmian wykorzystywania Parku w zakresie turystyki, rekreacji i edukacji, ze szczególnym uwzględnieniem ostatniego 20-lecia

Turystyka i rekreacja

Początki rozwoju turystyki na obszarze obecnego KPK sięgają połowy XIX w., gdy zaczęli tu docierać Niemcy z ówczesnej prowincji pruskiej, w tym z Gdańska. Sprzyjało temu oddanie do eksploatacji w 1886 r. linii kolejowej Pruszcz Gdański – Kartuzy, w 1901 r. linii Kartuzy – Kościerzyna i w 1905 r. linii Kartuzy – Sierakowice – Lębork, skąd od 1899 r. funkcjonowała linia do Łeby. Już wcześniej pojawiła się nazwa Kassubische Schweiz – typowo marketingowa wg współczesnej terminologii. W 1903 r. ukazał się w Gdańsku przewodnik turystyczny pt. „Carthaus und die Kassubische Schweiz” autorstwa Wilhelma Schwadta. Pierwszy przewodnik turystyczny w języku polskim, autorstwa Aleksandra Majkowskiego, ukazał się w 1913 r. pt. „Zdroje Raduni. Przewodnik po tak zw. Szwajcarii Kaszubskiej”. Jego drugie i trzecie wydanie ukazało się w 1924 r. i w 1936 r. pt. „Przewodnik po Szwajcarii Kaszubskiej”. Wydanie z 1936 r. zostało wznowione w 2009 r. we współczesnej pisowni pt. „Przewodnik po Szwajcarii Kaszubskiej” (Majkowski 2009). Wg Przedmowy zawartej w tej publikacji w latach 30-tych XX w. (...) *zainteresowanie Szwajcarią Kaszubską spotęgowało się, a ruch turystyczny znacznie się ożywił* (s. 3).

Wg Majkowskiego (1936, 2009) **bazę turystyczną na obszarze współczesnego KPK stanowiły w latach 30. XX w.** (wg miejscowości, alfabetycznie):

- Brodnica Górna: karczma z restauracją, w karczmie i u gospodarzy pokoje z utrzymaniem (nie podano liczby) i sala dla zbiorowych wycieczek do 20 osób oraz w szkole 2 sale w czasie letnich wakacji dla wycieczek zbiorowych do 70 osób;
- Chmielno: dwa hotele z restauracjami i pokojami gościnnymi mogące przyjąć po 15 letników, z urządzeniami dla noclegów zbiorowych w stodołach dla po 150 osób oraz pokoje do wynajęcia u 8 gospodarzy;
- Czaple: w szkole w czasie letnich wakacji 30 miejsc dla zbiorowych wycieczek;
- Garcz: karczma z restauracją, z pomieszczeniem dla 5 letników i z salą dla zbiorowych wycieczek do 30 osób oraz w szkole podczas wakacji letnich pomieszczenia dla 25 osób;

- Gołubie: (s. 65): *Prywatnie w każdym czasie jest pomieszczenie obszerne. (...)*
- Goręczyno: karczma z pomieszczeniami dla wycieczek zbiorowych do 30 osób oraz tyle samo miejsc w szkole podczas letnich wakacji; (s. 54): *Cicha, tonąca latem w zieleni, okolona wstęgą Raduni wieś, tworzy dla upragnionych spokoju letników idealne miejsce wypoczynku. (...);*
- Miechucino: w szkole w czasie letnich wakacji dla zbiorowych wycieczek do 100 osób oraz przez cały sezon w dwóch zajazdach (nie podano liczby miejsc);
- Mirachowo: karczma mogąca na stałe przyjąć letników (liczby miejsc nie podano) i szkoła w czasie letnich wakacji z pomieszczeniami dla zbiorowych wycieczek powyżej 60 osób;
- Ostrzyce: karczma z całorocznym pomieszczeniem dla turystów i z salą latem dla 30 osób, szkoła w czasie letnich wakacji dla wycieczek zbiorowych 20-30 osób oraz mieszkania z utrzymaniem u gospodarzy (nie podano liczby); (s. 53): *Ostrzyce są może najbardziej malowniczą wsią nad Jeziorami Raduńskimi. Z tego powodu od wielu lat ściągają rzesze turystów, pomiędzy nimi malarzy. (...);*
- Pierszczewo: w szkole w czasie letnich wakacji 30 miejsc dla zbiorowych wycieczek;
- Ręboszewo: dwa zajazdy z restauracjami i z pomieszczeniami dla wycieczek zbiorowych dla do 30 i 20 osób oraz w szkole podczas wakacji letnich pomieszczenia dla 40 osób, a także u gospodarzy pokoje z utrzymaniem (nie podano liczby);
- Sianowo: w 2 zajazdach i w szkole w czasie letnich wakacji 30 miejsc dla zbiorowych wycieczek;
- Stężycza: 2 sale dla zbiorowych wycieczek (nie podano liczby miejsc) i 30 miejsc w szkole w czasie letnich wakacji; (s. 64): *Furmanki, łodzie na miejscu. (...)*
- Szymbark: karczma z pokojami z utrzymaniem dla 5 letników;
- Wieżycza: hotel z 30 miejscami dla wycieczek; drewniana wieża widokowa na szczycie Wieżycy;
- Zawory: (s. 51) *Z powodu malowniczego położenia od dziesiątek lat ściągają one turystów, którzy osiadają tu nawet na dłuższy czas (...)* – liczby miejsc nie podano.

Na podstawie powyższych danych bazę noclegową w latach 30. okresu międzywojennego na obszarze współczesnego KPK można oszacować na ok. **1200** miejsc, w zdecydowanej większości w zbiorowych salach dla uczestników wycieczek krajoznawczych.

Po II wojnie światowej nastał dla Kaszub ciężki okres, nie tylko z powodu stalinowskiej dyktatury, ale także powojennych rozliczeń Polacy – Kaszubi. Nie sprzyjało to rozwojowi turystyki i rekreacji. Ich znacząca inicjacja nastąpiła w latach 60. XX w., kiedy zaczęły powstawać zakładowe ośrodki wypoczynkowe i prywatne domki letniskowe. W latach 1965-67 zbudowano Drogę Kaszubską (Garcz – Chmielno – Ręboszewo – Brodnica Dolna – Ostrzyce – Wieżycza) – najpiękniejszą krajoznawczo na Pojezierzu Kaszubskim, w całości w KPK. Szczególny rozwój ośrodków zakładowych, a także pierwsza duża fala budowy prywatnych domków i domów rekreacyjnych przypadły na lata 70. XX w. (tzw. okres gierkowski). Ośrodki zakładowe miały bardzo zróżnicowany standard – często były to substandardowe i szpetne obiekty, w postaci skupisk skromnych domków campingowych.

W połowie 1983 r. utworzono KPK. Lata 80. XX w. (tzw. schyłkowy okres realnego socjalizmu w Polsce), ze względu na zapaść gospodarczą kraju, nie sprzyjały rozwojowi bazy turystycznej – ogólnodostępnej i zakładowej. Mnożyły się natomiast nadal prywatne domki rekreacyjne. Użytkowane były szlaki turystyki pieszej i kajakowej, funkcjonował też ośrodek narciarski na Wzniesieniach Szymbarskich. *Ciche niegdyś wsie kaszubskie, jak: Kamienica Królewska, Potęgowo,*

Sianowo, Chmielno, Brodnica Dolna i Górna, Stężycza, Gołubie, Szymbark-Wieżycza, Ostrzyce, Ręboszewo zamieniły się z biegiem czasu w miejscowości letniskowe (Szukalski 1991, s. 27). Na przełomie lat 80. i 90. ten sam autor ocenił, że utworzenie KPK nastąpiło zbyt późno, gdyż (...) tego rodzaju zagospodarowanie jest sprzeczne z założeniami ochrony przyrody – właściwą i jedyną formą jego [KPK] turystycznego udostępnienia jest zwiedzanie krajoznawcze oparte o sieć znakowanych szlaków turystycznych i odpowiednio urządzonych punktów widokowych (ibidem, s. 27).

Stan ogólnodostępnej i zakładowej bazy turystycznej w KPK na początku lat 90. XX w. przedstawiał się następująco (na podstawie publikacji Szukalskiego 1991 i Trojanowskiej 1994):

- Chmielno: zajazd „U Czorlinskiego”, pensjonat „U Władka”, szkolne schronisko młodzieżowe (22 miejsca całoroczne i 56 w sezonie letnim), pokoje gościnne w dwóch obiektach, pole biwakowe i namiotowe, kąpielisko strzeżone i wypożyczalnia sprzętu wodnego, informacja turystyczna, 7 zakładowych ośrodków wypoczynkowych („Świt”, GS, Elmet, Politechnika, CPCM, „Relax” i „Fama”);
- Gołubie: pensjonat „U Zbója”, pole biwakowe, 3 zakładowe ośrodki wypoczynkowe (GS Żukowo, ZNTK i „Turbud”);
- Gołuchów: 8 zakładowych ośrodków wypoczynkowych („Portus”, Morska Agencja w Gdyni, Sp-nia Pracy Rybołówstwa Morskiego, Port Gdańsk, „Nederpol”, GPBM, KPU, „Wald-Tour”);
- Kamienica Królewska: 2 zakładowe ośrodki wypoczynkowe (GPRD, PKS), szkolne schronisko młodzieżowe;
- Łączyń: 2 zakładowe ośrodki wypoczynkowe („Medrok” i UG);
- Łączyńska Huta: szkolne schronisko młodzieżowe;
- Mirachowo: pole biwakowe;
- Ostrzyce: zajazd „Jezioranka” (12 miejsc całorocznych i 52 sezonowe), zajazd „Eden”, hotel „Marenka” (26 miejsc noclegowych), Ośrodek Kolonijno-Wczasowy (pensjonat) „U Stolema” (60 miejsc stałych i 40 sezonowych), pole namiotowe, kąpielisko strzeżone i wypożyczalnia sprzętu sportowo-turystycznego;
- Potęgowo: zakładowy ośrodek wypoczynkowy „Radmor” w Gdyni i inne;
- Ręboszewo: zajazd „Sobótka” (40 miejsc noclegowych), wypożyczalnia sprzętu wodnego;
- Szymbark: szkolne schronisko młodzieżowe, 3 zakładowe ośrodki wypoczynkowe (PKP „Wieżycza”, Energetyków i Zakłady Przemysłu Tłuszczowego), wyciągi narciarskie czynne sezonowo;
- Wieżycza: pensjonat „Hubertówka” (40 miejsc noclegowych), 2 zakładowe ośrodki wypoczynkowe (Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni i KWK Gliwice „Pod Wieżycą”), 2 Centra Wypoczynkowe („Nauta” i „Wieżycza”), pensjonat i wyciąg narciarski, kąpielisko;
- Zawory: pensjonat „Wodnik” i zakładowy ośrodek wypoczynkowy „Bimet” w Gdańsku;
- Zgorzałe: 3 zakładowe ośrodki wypoczynkowe („Miś”, „Sorpion”, SKS „Start”), ośrodek GPIS – Stowarzyszenie Domków Letniskowych, przystań, kąpielisko strzeżone.

W latach 90. XX w. zakładowe ośrodki wypoczynkowe były prywatyzowane i przekształcane w ośrodki ogólnodostępne. Towarzyszyło temu poszerzanie oferty turystyczno-rekreacyjnej i podnoszenie standardu technicznego obiektów. Nadal trwała kolonizacja obszaru KPK przez

zabudowę letniskową (sezonową i całoroczną). Rozwojowi budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego towarzyszył wzrost liczby prywatnych kwater turystycznych.

Wg stanu na 1998 r. liczbę miejsc noclegowych oszacowano na ponad **16 000**, w tym w indywidualnych obiektach letniskowych ok. 35%, w ośrodkach wypoczynkowych ok. 25%, w kwaterach prywatnych ok. 12%, w obiektach turystycznych ok. 8% (Pankau F., Pankau J. 2000). Wg tych autorów **stan zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego KPK w końcu XX w.** określały:

- koncentracje ośrodków wczasowych: największe w rejonach Stężycy, Borucina-Łączyna, Szymbarka-Wieżycy i Kamienicy Królewskiej, a także w rejonach Chmielna, Potęgowa, Czaplino-Czapielskiego Młyna i wiele mniejszych;
- skupienia pensjonatów i zajazdów w rejonach Chmielna, Ostrzyc, Stężycy, Szymbarka i Wieżycy;
- duże zespoły indywidualnych domków letniskowych (po kilkadziesiąt obiektów) w gminie Stężycza (rejony Potuły-Krzeszna, Szymbark-Wieżycza, Czaple, Borucino-Łączyno), w gminie Chmielno (rejony Przewóz-Sznurki-Lampa, Borzestowska Huta i Chmielno) oraz w gminie Kartuzy (rejony Brodnicy Górnej i Dolnej oraz Ręboszewa);
- zagospodarowane dla rekreacji wodnej (kąpieliska, pomosty, hangary ze sprzętem wodnym) głównie przy ośrodkach wypoczynkowych;
- brak obiektów dla uprawiania wyspecjalizowanych form rekreacji, jak sportów wodnych i jazdy konnej;
- ubóstwo obiektów z usługami turystyczno-rekreacyjnymi poza sezonem letnim (jedynie rejon Szymbark-Wieżycza);
- słabe zagospodarowanie dla turystyki krajoznawczej: tylko trzy oznakowane szlaki turystyki pieszej (szlaki czerwony „Kaszubski”, czarny „Wzgórz Szymbarskich” i zielony „Kręgow Kamiennych”), szlak turystyki wodnej „Kółko Raduńskie” i szlak turystyki samochodowej „Droga Kaszubska”, zaledwie dwa urządzone punkty widokowe (Złota Góra i wieża widokowa na Wieżycy zbudowana w 1997 r.).

Ostatnie 20-lecie (2001-2020) to okres intensywnego rozwoju zainwestowania turystyczno-rekreacyjnego KPK, ale o odmiennym charakterze od dotychczasowego i realizowanego w odmiennych warunkach ustrojowych (stabilizacja systemu polityczno-społeczno-gospodarczego III RP), po 2005 r. w warunkach prawnych funkcjonujących w UE, przy jej finansowym wsparciu (pomocowe fundusze strukturalne). Okres ten wyróżniały:

- inwestycje gminne w ogólnodostępną infrastrukturę turystyczno-rekreacyjną, jak Centrum Spotów Wodnych i Promocji Regionu oraz amfiteatr koło Brodnicy Górnej u podnóża Złotej Góry nad jez. Brodno Wielkie, Nadraduńskie Centrum Rekreacyjno-Sportowe i amfiteatr w Stężycy, kąpieliska w Chmielnie, Garczu, Miechucinie, Stężycy, Marina w Stężycy, Park Kamienny w Chmielnie, kompleks rekreacyjno-wypoczynkowy w Miechucinie i Zgorzałem, znakowane szlaki rowerowe i odcinki urządzonych ścieżek rowerowych, zagospodarowane punkty widokowe i punkty informacji turystycznej;
- dalsza restrukturyzacja zakładowych ośrodków wypoczynkowych (prywatyzacja, modernizacja, przebudowa, rozbudowa);
- powstanie nowej prywatnej, komercyjnej bazy noclegowej o podwyższonym standardzie, w postaci hoteli, pensjonatów i zajazdów (największy, przekształcony kubaturowo obiekt to „U Chłopa” w Chmielnie);

- tworzenie gospodarstw agroturystycznych;
- adaptacja na cele rekreacji dotychczasowych siedlisk zagrodowych;
- budowa przez mieszkańców Aglomeracji Trójmiejskiej drugich domów o całorocznej funkcji rekreacyjnej;
- rozwój prywatnej bazy usług turystycznych (gastronomia, wypożyczalnie sprzętu wodnego, przystanie itd.);
- powstawanie „atrakcji” turystycznych typu Kaszubski Park Miniatur (2009 r.) i Kaszubski Park Gigantów (rozwijany od kilku lat) o charakterze wesołego miasteczka i ludycznego parku rozrywki.

Rozwojowi ww. zainwestowania towarzyszył w dwóch pierwszych dekadach XXI w. silny wzrost obciążenia ruchem turystycznym obszaru KPK, we wszystkich jego formach typowych dla sezonu letniego. Nadal obszar Parku był ekstensywnie wykorzystywane turystycznie i rekreacyjnie w półroczu zimowym. Procesom szybkiego rozwoju zainwestowania turystyczno-rekreacyjnego sprzyjała bliskość miast Aglomeracji Trójmiejskiej. Wielkość bazy noclegowej w KPK w 2020 r. oszacowano na **ok. 18 647** miejsc noclegowych (zob. rozdz. 5.3 niniejszego Operatu).

Na podstawie badań przeprowadzonych wśród turystów przez stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby stworzono listę najważniejszych atrakcji turystycznych Pojezierza Kaszubskiego. Wśród 10 najciekawszych z obszaru KPK wskazano (Ellwart 2014): tzw. Kółko Raduńskie (połączone Radunią jeziora Stężyckie, Raduńskie Górne i Dolne, Kłodno, Białe, Rekowo, Małe i Wielkie Brodno i Ostrzyckie oraz Patulskie, Dąbrowskie i Lubowisko), Wieżycę (wieża widokowa i zainwestowanie narciarskie), Centrum Edukacji i Promocji Regionu (CEiPR) w Szymbarku, Muzeum Ceramiki Neclów w Chmielnie, Kaszubski Park Miniatur w Stryszej Budzie (kiczowaty zbiór makiet znanych obiektów z Pomorza i ze świata) oraz „dobro ogólne”, jakie reprezentują Kaszubi ich kultura (jest to wartość nadrzędna, poza rankingiem pozostałych atrakcji).

Intensyfikacja obciążenia turystyczno-rekreacyjnego środowiska przyrodniczego i lokalizacja obiektów usług turystyczno-rekreacyjnych w wartościowych przyrodniczo i krajobrazowo rejonach, przede wszystkim przy jeziorach, są jednymi z głównych przyczyn dewaloryzacji przyrody i krajobrazu Parku. Dewaloryzacja przyrody i krajobrazu powinna prowadzić do spadku zainteresowania obszarem KPK jako rejonem turystyczno-rekreacyjnym. Tak nie jest, ze względu na ograniczoną podaż przestrzeni rekreacyjno-turystycznej w regionie i wzrost popytu na usługi turystyczno-rekreacyjne. Przeminał jednak mit Szwajcarii Kaszubskiej (Przewoźniak 2017), jako krainy nieskażonej przyrody, pięknych krajobrazów i osobliwego dziedzictwa kulturowego.

Edukacja

Za rozwojem w KPK turystyki i rekreacji nie nadąża zarówno edukacja ekologiczna, w ujęciu ogólnym – podstaw ochrony środowiska, w tym przyrody, jak i w ujęciu regionalnym Kaszub, w tym KPK – zrównoważonego wykorzystania ich zasobów i trójochrony: przyrody, dziedzictwo kulturowe i krajobrazu (Przewoźniak, Czochański 2020), jak i edukacja nt. dziedzictwa kulturowego Kaszub (materialnego i niematerialnego).

„Rówieśnikiem” KPK jest Kaszubski Uniwersytet Ludowy z siedzibą w Wieżycy (powstał w 1983 r.), w którym realizowane są różne formy aktywizacji zawodowej, społecznej i artystycznej. Wątki ekologiczne pojawiają się tam głównie pośrednio, poprzez promocję piękna regionu w wyrazie artystycznym. Wielowątkowa jest natomiast edukacja kulturowa, poza aspektem artystycznym, wyrażana np. w podtrzymywaniu tradycji kaszubskiego rzemiosła.

Wyspecjalizowaną jednostką edukacyjną jest prywatny Gołubieński Ogród Botaniczny, tworzony od 1971 r., a udostępniony do zwiedzania w 1983 r. (www.ogrod-golubie.pl) – również „rówieśnik” Parku. W Ogrodzie o łącznej powierzchni 3,68 ha, na 2,27 ha posadzono 5.500 gatunków roślin, a 1,41 ha porasta „naturalna” łąka z 170 gatunkami roślin naczyniowych i ponad 20 mszaków. W Ogrodzie prowadzona jest edukacja ekologiczna w zakresie popularyzacji wiedzy botanicznej - oprócz zwiedzania z przewodnikiem odbywają się tam warsztaty botaniczne oraz zajęcia dla uczniów i studentów.

Jednostką stricte naukową jest Stacja Limnologiczna Instytutu Geografii UG w Borucinie (istnieje od 1959 r.), w której obok systematycznych obserwacji hydrologicznych i meteorologicznych, realizowane są praktyki studentów geografii UG, głównie z zakresu hydrologii, meteorologii i kartografii. Pośrednio ma to powiązania ekologiczne, ale placówka ta wprost nie służy edukacji ekologicznej.

Typowa edukacja ekologiczna stanowi główny przejaw zawodowej działalności zespołu pracowników KPK. Wg informacji zawartych na www.kpk.org.pl/edukacja oferowane są lekcje pokazowe w szkołach na terenie KPK i jego otuliny, lekcje przyrody i warsztaty na terenie KPK, konkursy przyrodnicze itp. W Szymbarku, w bezpośrednim sąsiedztwie Parku, znajduje się Ośrodek Edukacji Ekologicznej przy KPK, oferujący 3- i 5-dniowe turnusy szkolenia ekologicznego dla zorganizowanych grup do 30 dzieci, młodzieży i studentów. Na stronie internetowej Parku umieszczone są podstawowe informacje nt. przyrody i dziedzictwa kulturowego Parku, przemilczana jest natomiast problematyka licznych zagrożeń ich efektywnej ochrony. Sporadycznie na terenie Parku i na jego obrzeżach (np. w Kartuzach przy Muzeum Kaszubskim i w pobliżu Urzędu Miasta) spotyka się duże tablice informacyjne nt. KPK z czytelną, pogładową mapą.

Przejawy edukacji ekologicznej występują w działalności przedsiębiorstwa Lasy Państwowe, reprezentowanego w KPK przez Nadleśnictwo Kartuzy. Najbardziej wartościowe są Arboretum Leśników Kartuskich (bezpośrednio na zachód od Kartuz), izba dydaktyczna i leśne ścieżki edukacyjne (w KPK dwie – zob. poniżej). Na stronie internetowej Nadleśnictwa www.kartuzy.gdansk.lasy.gov.pl/edukacja dostępne są różne treści ekologiczne z przeznaczeniem dla dzieci i młodzieży.

Różne przejawy edukacji ekologicznej i kulturowej pojawiają się w lokalnej działalności Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego i Oddziału Gdańskiego PTTK – nie mają one zinstytucjonalizowanej formy i polegają głównie na doraźnych, okazjonalnych przedsięwzięciach.

Na obrzeżach KPK, w „stolicy” Kaszub Kartuzach, znajdują się główne obiekty edukacji nt. dziedzictwa kulturowego – Muzeum Kaszubskie (zbiory dziedzictwa materialnego i propagowanie dziedzictwa niematerialnego) oraz Kartuskie Centrum Kultury (propagowanie dziedzictwa niematerialnego). Bardzo skromny aspekt edukacyjny ma równie skromne, prywatne Muzeum Ceramiki Neclów w Chmielnie (ostatnio, formalnie już nie muzeum).

Fot.89 Pracownia Ceramiki Neclów (AN 06.2020)

Fot.90 Pracownia Ceramiki Neclów widok od ul. Gryfa Pomorskiego (AN 06.2020)

Specyficznym obiektem jest prywatne Centrum Edukacji i Promocji Regionu (CEiPR) w Szymbarku, w bliskim sąsiedztwie KPK – jego działalność ma charakter typowo komercyjny i bardzo wielowątkowy. Obiekt ten nie ma przemysłanego profilu edukacyjnego i nie wnosi istotnych wartości dla poznania przyrody i kultury kaszubskiej, podobnie jak Kaszubski Park Miniatur i Kaszubski Park Gigantów w Strysej Budzie.

6. ZAGROŻENIA DLA PARKU WYNIKAJĄCE Z ISTNIENIA I ROZWOJU FUNKCJI TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I EDUKACYJNEJ

6.1. Charakterystyka oraz źródła zagrożeń wewnętrznych

Zagrożenia wewnętrzne dla chronionych walorów Parku, wynikające z istnienia i rozwoju funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej w perspektywie 20-letniej, w większości pokrywają się z zagrożeniami zdiagnozowanymi w „Operacie zagospodarowania przestrzennego KPK” (baza i infrastruktura turystyczno-rekreacyjna są w KPK, obok zainwestowania osadniczego, głównymi składowymi zagospodarowania przestrzennego). Stanowią je zagrożenia prognozowane (pewne) i potencjalne:

1. Kontynuacja nadmiernego rozwoju bazy turystyczno-rekreacyjnej w KPK, powodującego przez zbyt duże koncentracje ludzi nadmierne obciążenie i w konsekwencji zniszczenia przyrody Parku, czyli poprzez sprzężenia zwrotne ujemne dewaloryzującego także podstawy rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej – zagrożenie prognozowane.

Masowość turystyki i rekreacji w sezonie letnim stanowi, obok rozwoju zainwestowania osadniczego, główne zagrożenie walorów KPK. Do przestrzeni KPK, o coraz gorszej jakości przyrody, dziedzictwa kulturowego i krajobrazu, przybywa coraz więcej ludzi – to, na zasadzie sprzężenia zwrotnego ujemnego, intensyfikuje dalsze zainwestowanie i zniszczenia walorów Parku, ale nie powstrzymuje kolejnych przybyszy. W obecnych uwarunkowaniach prawnych i na współczesnym poziomie cywilizacyjnym polskiego społeczeństwa jest to proces prawdopodobnie niemożliwy do zahamowania, wymagający ewentualnie pogłębionej analizy socjologicznej. Ponadto, jak wykazano w „Operacie kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej KPK”, nie można w sposób obiektywny, naukowo udokumentowany wyznaczyć chłonności lub pojemności turystyczno-rekreacyjnej Parku lub jego części, co stawia pod znakiem zapytania możliwość eliminacji zagrożenia na podstawach uzasadnionych merytorycznie.

2. Kontynuacja lokalizacji w Parku zabudowy rekreacji indywidualnej o charakterze nielegalnym, w tym w miejscach zakazu lokalizacji zabudowy nad brzegami jezior

W atrakcyjnych rejonach, nad brzegami jezior występują zespoły zabudowy rekreacji indywidualnej o nieregulowanym statusie prawnym, np. w rejonie Haski nad jez. Ostrzyckim. Zabudowa ta ma charakter nielegalny, a jej forma najczęściej wskazuje na sezonowe wykorzystanie terenu dla potrzeb rekreacji. Najczęściej zespoły takie powstają samorzutnie w otoczeniu istniejących, legalnych zespołów zabudowy jako adaptacja terenów leśnych do posadowienia domków letniskowych. W ostatnich latach znacznie nasilił się proceder wykorzystania w sezonie letnim tzw. domków holenderskich czy przyczep kempingowych. Takie zespoły zaczynają się pojawiać się w atrakcyjnych miejscach nad brzegami jezior na gruntach rolnych i funkcjonują jako zabudowa gospodarcza lokalizowana w gospodarstwach rolnych. Zjawisko to ma katastrofalne skutki dla środowiska, zabudowa ta bowiem powstaje bez żadnych przyłączy do infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej, a także bez umów na wywóz odpadów. Dodatkowym problemem jest ograniczanie dostępności brzegów jezior poprzez grodzenie nieruchomości lub stawianie szlabanów z oznakowaniem „teren prywatny” (fot....).

Fot.91 Tereny prywatne nad jez. Dąbrowskim (AN 06.2020)

3. Lokalizacja przeskalowanych kubaturowo obiektów turystyczno-rekreacyjnych, dewaloryzujących krajobraz – zagrożenie prognozowane.

W minionych kilkunastu latach zaczęły powstawać w KPK obiekty turystyczno-rekreacyjne o dużych parametrach zabudowy, zdecydowanie obce tradycji architektury regionalnej oraz obce w rozdrobnionej, mozaikowej strukturze przyrodniczo-krajobrazowej obszaru Parku. Skrajnym przykładem jest rozbudowa obiektów „U Chłopa” w Chmielnie, które stanowią lokalne, antropogeniczne, obce kulturowo dominanty krajobrazowe, zamiast wpisywać się harmonijnie w krajobraz. Kontynuacja takiego zainwestowania, zwłaszcza w eksponowanych krajobrazowo lokalizacjach, zagraża jeszcze większą dewastacją krajobrazu KPK.

Fot.92 „Gospodarstwo Agroturystyczne u Chłopa” w Chmielnie (AN 06.2020)

4. Lokalizacja zainwestowania na przesmykach między jeziorami, powodująca ograniczenie lub likwidację ich szczególnego znaczenia ekologicznego i krajobrazowego – zagrożenie prognozowane.

W „Planie ochrony KPK”, zatwierdzonym w 1998 r. (obowiązującym do 2004 r.), zapisano m. in. wyłączenie z zabudowy przesmyków między jeziorami w celu ochrony ich wyjątkowych walorów krajobrazowych oraz zachowania połączeń ekologicznych dla fauny lądowej. Niestety w minionych kilkunastu latach powstawała zabudowa w takich lokalizacjach, np. w rejonie Chmielna, na przesmykach między jeziorami Kłodno i Małe Brodno oraz Kłodno – Rekowo. Kontynuacja tego

procederu zagraża osłabieniem kondycji ekologicznej przyrody KPK (przesmyki jako lokalne korytarze ekologiczne) i wzmożeniem dewastacji krajobrazu.

5. Kontynuacja lokalizacji pseudoekologicznych „atrakcji turystycznych”, o niskiej estetyce, dewaloryzujących lokalnie przestrzeń KPK fizycznie i fizjonomicznie – zagrożenie potencjalne.

Przez wiele lat jedynym parkiem krajobrazowym oszpeconym przez złomowanie samolotu Tupolew 134 był Nadmorski Park Krajobrazowy. W minionych latach samolot taki pojawił się też w KPK, w okolicy Strysej Budy, w sąsiedztwie rezerwatu przyrody „Staniszewskie Zdroje”. Rozwija się tam tzw. Kaszubski Park Gigantów – obiekt reklamowany jako wesołe miasteczko i park rozrywki. Na szczycie Wieżycy projektowany był wielki krzyż, który przez analogię do krzyża na Giewoncie, miał symbolizować rzekome związki Kaszub z Podhalem. Do krzyża miała prowadzić oświetlona aleja z infrastrukturą dla turystów. Powstawanie podobnych obiektów zagraża „pauperyzacją” przestrzeni Parku i przypieczętowaniem utraty mitu Szwajcarii Kaszubskiej, w miejsce Kaszub „lunaparkowych”.

6. Kontynuacja niszczenia i dewaloryzacji siedlisk roślin, grzybów i zwierząt, w tym gatunków chronionych, przez wybrane formy zagospodarowania i użytkowania turystyczno-rekreacyjnego – zagrożenie prognozowane.

Przyczyną zniszczeń siedlisk roślin i grzybów w KPK jest przed wszystkim wydeptywanie podłoża w wyniku nadmiernego obciążenia rekreacyjnego terenu, zwłaszcza w lasach i strefach przybrzeżnych jezior. Przykładem niszczenia siedlisk zwierząt w KPK jest likwidacja szuwarów w strefie przybrzeżnej jezior dla budowy kąpielisk i przystani wodnych. Przykładem negatywnego wpływu form użytkowania rekreacyjnego na zwierzęta jest intensywne użytkowanie niektórych akwenów jeziornych, co ogranicza występowanie ptaków wodnych.

7. Lokalizacja zabudowy, w tym turystyczno-rekreacyjnej, na podstawie decyzji o warunkach zabudowy (w sytuacji braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego) – zagrożenie prognozowane.

Pokrycie planistyczne gmin KPK jest bardzo zróżnicowane – są fragmenty KPK o kluczowym znaczeniu dla kształtowania ładu przestrzennego, gdzie plany miejscowe nie zostały sporządzone, co powoduje, że zabudowa i zainwestowanie na tych terenach są prowadzone na podstawie indywidualnych decyzji administracyjnych, wydawanych na wniosek inwestorów (decyzje o warunkach zabudowy). Istotą ustalania warunków zabudowy dla nowej zabudowy jest zasada tzw. dobrego sąsiedztwa, co powoduje, że nowe inwestycje niejednokrotnie kontynuują istniejący nieład czy nawet chaos przestrzenny – zabudowa o przypadkowych parametrach budynków staje się wskazówką dla nowej zabudowy, co utrwala nieład architektoniczny.

8. Ekspansja zabudowy na akweny – zagrożenie prognozowane.

Wykorzystywanie atrakcyjnych przestrzeni Parku dla zabudowy dotyczyć może także akwenów wodnych. Pierwszy zwiastun takich działań istnieje – pływający dom na jez. Ostrzyckim (fot....), istnieją nawet ogłoszenia internetowe dotyczące wynajmu domu na wodzie w KPK. Biorąc pod uwagę słabość uregulowań prawnych tego typu obiektów zjawisko to przy jego nasileniu może stać się poważnym zagrożeniem dla krajobrazu oraz dla jakości wód.

Fot.93 Pływający dom na jez. Ostrzyckim (AN 06.2020)

9. Ekspansja osiedli zabudowy rekreacyjnej o charakterze przedsięwzięć deweloperskich – zagrożenie prognozowane.

Na obszarze Parku zauważalny jest trend lokalizowania zespołów zabudowy w formie przedsięwzięć deweloperskich. Są to osiedla jednorodnych domów wypoczynkowych (z możliwością całorocznego użytkowania) sprzedawane poszczególnym inwestorom. Urządzona przestrzeń wokół zabudowy przeznaczona jest dla użytkowników poszczególnych budynków. Aktualnie osiedla takie znajdują się w Nowych Czaplach – Danielowa Dolina, a także w kompleksie „Na Gwizdówce” w Załakowie. Kolejne przedsięwzięcie o takim charakterze planowane jest w rejonie Jez. Lubowisko pn. Lubowisko *resort*, na który składać się mają 74 domy rekreacyjne oraz Instytut Badawczo-Rozwojowy dr Ewy Dąbrowskiej. Całość stanowić ma ekskluzywny kompleks rekreacyjno-wypoczynkowy. Zagrożenie dotyczy przede wszystkim aspektów krajobrazowych, a także stwarza problemy funkcjonalne (np. w aspekcie obsługi infrastrukturalnej takich obszarów, czy dostępności do infrastruktury społecznej w przypadku całorocznego zamieszkiwania tych obiektów).

Ryc. 21 Planowane przedsięwzięcie pn. Lubowisko Resort

Źródło: materiały dewelopera dostępne na stronie <https://lubowiskoresort.pl/>

Ryc. 22 Wizualizacja planowanej zabudowy domów wypoczynkowych

Źródło: materiały dewelopera dostępne na stronie <https://lubowiskoresort.pl/>

10. Nierównomierne obciążenie turystyczno-rekreacyjne obszaru Parku, co powoduje nadkoncentrację zainwestowania oraz zwiększoną antropopresję na tereny o dużych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, w szczególności otoczenie jezior i rzek – zagrożenie prognozowane.

Analiza stanu istniejącego zagospodarowania Parku, w tym infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej oraz rozmieszczenia bazy noclegowej wskazuje jednoznacznie na ogromną presję turystyki na obszary w bezpośrednim sąsiedztwie jezior. Potwierdza to także przeprowadzona analiza danych dotyczących zużycia wody, która wykazała wzrost obciążenia Parku w sezonie w rejonie miejscowości turystycznych położonych nad jeziorami. Planowane działania związane z rozwojem infrastruktury i szeroką promocją turystyki wodnej na obszarze KPK w konsekwencji spowodują dalszą intensyfikację wykorzystania strefy jezior i rzek Parku. Z punktu widzenia gospodarki wykorzystanie posiadanych walorów dla rozwoju jest uzasadnione, natomiast konsekwencją może być degradacja obszarów o największej atrakcyjności.

6.2. Charakterystyka oraz źródła zagrożeń zewnętrznych

Zagrożenia zewnętrzne dla chronionych walorów Parku, wynikające z istnienia i rozwoju funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej w perspektywie dwudziestoletniej, stanowią:

1. Kontynuacja nadmiernego rozwoju bazy turystyczno-rekreacyjnej w otulinie Parku, powodującego przez zbyt dużą liczbę ludzi zniszczenia przyrody Parku – zagrożenie prognozowane.

Wzrost obciążenia turystyczno-rekreacyjnego Parku w wyniku rozwoju zainwestowania otuliny wystąpi punktowo wokół całego Parku. Spowoduje to wzmożoną penetrację Parku przez ludzi, z negatywnymi skutkami przede wszystkim dla jego przyrody.

2. Dalsza lokalizacji w otoczeniu Parku, zwłaszcza w jego bliskim sąsiedztwie, atrakcji turystyczno-edukacyjnych o charakterze parków rozrywki, powodujących pośrednio zniszczenia przyrody Parku i negatywny „image” jego otoczenia – zagrożenie potencjalne.

Obiekty turystyczno-edukacyjne w formie atrakcji turystycznych w sposób negatywny wpływają na krajobraz Parku i pośrednio na jego przyrodę, a tematyka ekspozycji w nich prezentowanych nie służy promocji i edukacji w zakresie przyrody i kultury regionu. Podobne obiekty mogłyby znajdować się zarówno na terenach miejskich, jak i innych terenach wiejskich w kraju.

3. Kontynuacja marketingowego wykorzystywania „image” KPK na rynku turystycznym woj. pomorskiego i ogólnopolskim, powodującego wzrost zainteresowania turystyką i rekreacją w KPK – zagrożenie prognozowane.

Działania marketingowe, zwłaszcza reklamowe wpływają pośrednio na wzrost turystyczno-rekreacyjnego obciążenia KPK i na intensyfikację zagrożeń wewnętrznych określonych w rozdz. 6.1.

4. Wady systemu prawnego w zakresie zagospodarowania przestrzennego i zagadnień szeroko pojętej ochrony środowiska, a także powszechny brak poszanowania przepisów prawa oraz niewydolność aparatu administracji samorządowej i rządowej. **Stosunkowo łatwa procedura legalizacji obiektów** – zagrożenie prognozowane.

Sytuacja ta skłania inwestorów do lokalizowania obiektów przekraczających dopuszczalne parametry, o innej niż dopuszczalna funkcji i formie, często w miejscach niedozwolonych. Przyczynia się to do dalszego funkcjonowania istniejących skupisk nielegalnego zainwestowania, zwłaszcza rekreacyjnego, oraz lokowania nowej zabudowy o charakterze nielegalnym, w szczególności nad brzegami jezior. Powoduje to ograniczenie dostępności terenów i dalszą dewastację przyrody i krajobrazu.

6.3. Charakterystyka oraz źródła zagrożeń, możliwe sposoby ich eliminacji lub ograniczenia - synteza

Na podstawie powyższego opisu zagrożeń oraz w wyniku przeprowadzonej diagnozy istniejące i potencjalne zagrożenia wewnętrzne⁴ oraz zagrożenia zewnętrzne⁵, wraz z określeniem przyczyn (źródła zagrożenia) oraz wskazaniem sposobów ich minimalizacji zestawiono w poniższych tabelach (Tab. 10 i Tab. 11).

W tabeli poza charakterystyką zagrożeń wskazano możliwe sposoby ich minimalizacji. Należy jednak podkreślić, że niektóre ze wskazanych działań wynikają z obowiązujących przepisów nadrzędnych czy wydanych już decyzji administracyjnych i leżą poza kompetencjami Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych.

Konkretne ustalenia Planu ochrony w zakresie sposobów eliminacji lub minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń zawarte są uchwale (projekcie uchwały) Sejmiku Województwa Pomorskiego w sprawie Planu ochrony dla Kaszubskiego Parku Krajobrazowego. Kody zagrożeń wskazane w poniższych tabelach przyjęto na podstawie Listy referencyjnej zagrożeń, presji i działań Dyrekcji Generalnej ds. Środowiska Europejskiej Agencji Środowiska (EEA) - ostatnia aktualizacja: 12.04.2011 r. Z funkcji turystycznej i rekreacyjnej wynikają dla Kaszubskiego Parku Krajobrazowego następujące zagrożenia o określonych poniżej kodach:

---

⁴ Zgodnie z Art. 5 pkt 28 Ustawy o ochronie przyrody przez zagrożenie wewnętrzne rozumie się „czynnik mogący wywołać niekorzystne zmiany cech fizycznych, chemicznych lub biologicznych zasobów, tworów i składników chronionej przyrody, walorów krajobrazowych oraz przebiegu procesów przyrodniczych, wynikający z przyczyn naturalnych lub z działalności człowieka w granicach obszarów lub obiektów podlegających ochronie prawnej”

⁵ Zgodnie z Art. 5 pkt 29 Ustawy o ochronie przyrody przez zagrożenie zewnętrzne rozumie się „czynnik mogący wywołać niekorzystne zmiany cech fizycznych, chemicznych lub biologicznych zasobów, tworów i składników chronionej przyrody, walorów krajobrazowych oraz przebiegu procesów przyrodniczych, wynikający z przyczyn naturalnych lub z działalności człowieka, mający swoje źródło poza granicami obszarów lub obiektów podlegających ochronie prawnej”

1. wynikające z urbanizacji, budownictwa mieszkaniowego i handlowego (E):
  - E01 Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkane, E01.04 Inne typy zabudowy;
2. wynikające z ingerencji i zagrożeń powodowanych przez działalność człowieka (G):
  - G01 Sporty i różne formy czynnego wypoczynku i rekreacji uprawiane w plenerze,
  - G05 Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka, G05.01 Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie, G05.09 Płoty, ogrodzenia;
3. wynikające z modyfikacji systemu naturalnego (J):
  - J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych.

Natomiast bonitację zagrożeń określoną w kolumnie 6 poniższych tabel oceniono stosując skalę bonitacji zagrożeń T.J. Chmielewskiego i in. (2014), tj.:

- 0 – brak zagrożeń,
- 1 – zagrożenia potencjalne, niewielkie,
- 2 – zagrożenia potencjalne, umiarkowane,
- 3 – zagrożenia potencjalne, duże,
- 4 – zagrożenia istniejące, niewielkie, o słabnącym natężeniu,
- 5 – zagrożenia istniejące, niewielkie, względnie stałe,
- 6 – zagrożenia istniejące, niewielkie, o narastającym natężeniu,
- 7 – zagrożenia istniejące, umiarkowane, o słabnącym natężeniu,
- 8 – zagrożenia istniejące, umiarkowane, względnie stałe,
- 9 – zagrożenia istniejące, umiarkowane, o narastającym natężeniu,
- 10 – zagrożenia istniejące, duże, o słabnącym natężeniu,
- 11 – zagrożenia istniejące, duże, względnie stałe,
- 12 – zagrożenia istniejące, duże, o narastającym natężeniu.
- ? – zagrożenie trudne do oceny

Tab. 10 Syntetyczne zestawienie zagrożeń wewnętrznych wynikających z funkcji turystycznej i rekreacyjnej

Lp.	Charakterystyka i źródła zagrożenia (przyczyna)	Kod	Skutki	Lokalizacja zagrożenia	Bonitacja	Możliwe sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków
1.	Nadmierny rozwój bazy turystyczno-rekreacyjnej	E.01 G.05.01 G01	Masowość turystyki i rekreacji – zbyt duża koncentracja liczby ludzi przebywających jednocześnie w najatrakcyjniejszych turystycznie rejonach Parku, zwłaszcza w sezonie letnim – niszczenie walorów.	cały obszar Parku	12	Niewyznaczenie w dokumentach planistycznych nowych terenów dla bazy noclegowej, w tym w szczególności dalszego rozwoju rekreacji indywidualnej – zwłaszcza w otoczeniu jezior. Poprawa wyposażenia istniejących kąpielisk i miejsc wykorzystywanych okazjonalnie do kąpeli w niezbędną infrastrukturę. Planowanie rozwoju w zakresie turystyki i rekreacji w ujęciu całego Parku – zróżnicowanie form wypoczynku, sieciowanie usług turystycznych.
		E.01	Lokalizacja zabudowy rekreacyjnej, zwłaszcza na obszarach wrażliwych przyrodniczo (nad brzegami jezior i w lasach) powodująca osłabienie kondycji ekologicznej przyrody i wzmożenie dewastacji krajobrazu.	cały obszar Parku, w szczególności nad brzegami największych jezior i w lasach	12	Likwidacja lub ograniczenie nieprawidłowych i nielegalnych form zagospodarowania. Skuteczne egzekwowanie przepisów prawa. Dążenie do budowy infrastruktury w zakresie gospodarki wodno-ściekowej w istniejących zespołach zabudowy.

		E.01	Sezonowe wykorzystanie terenu poprzez lokalizację przyczep kempingowych, czy stawianie mobilnych domków letniskowych, w tym jako dzierżawa na gruntach rolnych (obiekty niepodłączone do infrastruktury technicznej).	cały obszar Parku	12	Likwidacja lub ograniczenie nieprawidłowych i nielegalnych form zagospodarowania. Edukacja. Skuteczne egzekwowanie przepisów prawa.
		G05.09	Ograniczenie dostępu do terenów, w szczególności brzegów jezior, lasów, poprzez grodzenie nieruchomości oraz zawłaszczanie przestrzeni – powszechne stosowanie znaków zakazujących wstępu/przejazdu (często działania o charakterze bezprawnym).	cały obszar Parku	9	Skuteczne egzekwowanie przepisów prawa.
		E.01.04	Ekspansja nowych form zainwestowania na akweny wodne – domy na wodzie – dewaloryzacja krajobrazu oraz pogorszenie stanu wód.	jeziora na obszarze Parku	3	Uregulowanie prawne kwestii lokalizacji zabudowy na wodach.
2.	Lokalizacja atrakcji turystycznych niepowiązanych z Parkiem	E.01 G05.01	Nadmierna koncentracja turystów niewynikająca z chęci korzystania z walorów Parku.	rejony występowania atrakcji turystycznych, np. Strysza Buda, Szymbark.	3 i 9	Rezygnacja z planowanej realizacji rozbudowy istniejących obiektów oraz lokalizacji nowych tego typu atrakcji turystycznych w granicach Parku. Przeniesienie lub realizacja potencjalnych nowych atrakcji turystycznych poza obszarem Parku i terenami ekspozycji krajobrazowej.

3.	Zachwianie zrównoważonego rozwoju turystyki w obszarze Parku	J02	Realizacja inwestycji w zakresie turystyki wodnej, np. pogłębianie kanałów cieków na przesmykach jezior powodujące zagrożenie dla walorów Parku.	<p>Wody obszaru Parku, w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przesmyk pomiędzy jeziorami Brodno Wielkie i Jez. Ostrzyckim w Brodnicy Dolnej (gm. Kartuzy); - przesmyk pomiędzy jeziorami Brodno Wielkie i Brodno Małe w Ręboszewie (gm. Kartuzy); - rejon Chmielonka i Zaworów w gm. Chmielno. 	3	Odstąpienie od realizacji inwestycji zapisanych w dokumencie rangi regionalnej „ <i>Diagnoza stanu i koncepcja rozwoju turystyki wodnej w województwie pomorskim 2030</i> ” stanowiących zagrożenie dla celów ochrony Parków, w tym: pogłębiania kanałów i cieków na przesmykach jezior, umacniania fragmentów brzegów zbiorników wodnych, budowy kanałów.
		G05.01	Powstawanie dużej liczby miejsc wykorzystywanych do kąpielii z nieuporządkowanym zapleczem lub jego brakiem oraz rozwój „dzikich” kąpielisk w rejonach zespołów zabudowy – degradacja brzegów jezior, zaśmiecanie oraz pogorszenie stanu wód powierzchniowych.	strefa brzegowa jezior	12	Ochrona części brzegów jezior przed zainwestowaniem i penetracją turystyczną. Edukacja społeczeństwa.
		E.01	Rozwój istniejących i powstawanie nowych założeń turystyczno-osadniczych o dużej intensywności zabudowy, o charakterze mieszkaniowych zespołów deweloperskich.	Nowe Czaple („Danielowa Dolina”), Załakowo („Na Gwizdówce”), Skorzewo („Lubowisko Resort”)	3 i 8	Wdrożenie odpowiednich zapisów w planach miejscowych niepozwalających na lokalizację intensywnej zabudowy i zagospodarowania obcego specyfice terenów wiejskich. Edukacja społeczeństwa.

		E.01	Powstawanie nowych obiektów ogólnodostępnej bazy noclegowej na obszarach dotychczas niezainwestowanych – wzrost urbanizacji obszaru Parku.	cały obszar Parku	3 i 9	Wykorzystanie w pierwszej kolejności obszarów „brownfields” na terenie Parku – terenów dawnych ośrodków wypoczynkowych, obecnie nieczynnych lub zdekapitalizowanych z zachowaniem ekstensywnego sposobu ich zagospodarowania.
--	--	------	--	-------------------	-------	---

Źródło: opracowanie własne

Tab. 11 Syntetyczne zestawienie zagrożeń zewnętrznych wynikających z funkcji turystycznej i rekreacyjnej

Lp.	Charakterystyka i źródła zagrożenia (przyczyna)	Kod	Skutki	Lokalizacja zagrożenia	Bonitacja	Możliwe sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków
1.	Intensyfikacja zainwestowania rekreacji indywidualnej w bezpośrednim sąsiedztwie Parku	E.01	Negatywne oddziaływanie na przyrodę i krajobraz (emisja zanieczyszczeń do atmosfery, wpływ zanieczyszczeń do wód, zanik stref przejściowych pomiędzy krajobrazem kulturowym a przyrodniczym, wzmożona penetracja turystyczno-rekreacyjna obszaru Parku).	otoczenie Parku	12	Ograniczanie dalszego rozwoju obszarów dla lokalizacji nowej zabudowy rekreacji indywidualnej – niewyznaczenie w planach miejscowych nowych terenów inwestycyjnych. Kanalizacja ruchu turystycznego. Rozwój infrastruktury technicznej na obszarze otuliny.
2.	Wady systemu prawnego w zakresie zagospodarowania przestrzennego. Powszechny brak poszanowania dla przepisów prawa w Polsce.	nie dotyczy	Realizacja inwestycji na podstawie indywidualnych decyzji o warunkach zabudowy – kontynuacja chaosu przestrzennego i stopniowy zanik terenów otwartych.	cały obszar kraju	12	Zmiana przepisów prawa powszechnego. Rezygnacja ze stosowania decyzji o warunkach zabudowy i sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla większych obszarów.

		nie dotyczy	Rozwój nielegalnego zainwestowania, w tym zabudowa rekreacji indywidualnej nad brzegami jezior i w lasach.	cały obszar kraju	12	Skuteczne egzekwowania przepisów prawa. Edukacja społeczeństwa.
		nie dotyczy	Brak decyzji ze strony samorządów o rezygnacji z dotychczasowego inwestycyjnego przeznaczenia terenów ze względu na konsekwencje dużych odszkodowań finansowych.	cały obszar kraju	12	Zmiana przepisów prawa powszechnego.
3.	Kontynuacja marketingowego wykorzystywania image KPK na rynku nieruchomości województwa pomorskiego i ogólnopolskim.	nie dotyczy	Wzrost zainteresowania inwestycjami na terenie Parku w zakresie nowych obiektów mieszkalnych, rekreacyjnych i usługowych, w tym działalności deweloperskiej ukierunkowanej na zysk.	cały obszar kraju	12	Brak możliwości przeciwdziałania.

Źródło: opracowanie własne

Część II

Strategia ochrony

7. CELE KSZTAŁTOWANIA FUNKCJI TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I EDUKACYJNEJ

Tak jak opisano w rozdz. 1.4 cele ogólne ochrony Kaszubskiego Parku Krajobrazowego zostały ujęte w Uchwale Nr 147/VII/11 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 kwietnia 2011 r. w sprawie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2011 r. Nr 66, poz. 1462), zmienionej uchwałą Nr 445/XLII/17 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 21 grudnia 2017 r. (Dz. Urz. Z 2018 r. poz. 203). Do specyfiki niniejszego Operatu w największym stopniu nawiązują następujące cele ogólne ochrony KPK, zawarte w §2:

- 1) *poprawa stanu czystości wód powierzchniowych,*
- 2) *zachowanie i eksponowanie zasobów dziedzictwa kulturowego, a zwłaszcza struktury i wartości krajobrazu kulturowego, wartościowych układów przestrzennych osadnictwa, tradycyjnych i historycznych form zabudowy, obiektów kultury materialnej i wartości kultury niematerialnej*
- 3) *ochrona unikatowych wartości krajobrazu, a zwłaszcza rynien jeziornych i dolin rzecznych oraz eksponowanych wzniesień i zboczy o znacznych spadkach terenu,*
- 4) *oszczędne użytkowanie i planowe kształtowanie przestrzeni ze szczególnym uwzględnieniem ochrony walorów krajobrazowych.*

Powyższe zapisy formułują nadrzędny cel ochrony, do którego nawiązują przyjęte w ramach prac nad Planem ochrony ujęte poniżej (Tab. 12) strategiczne i operacyjne cele kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej.

Tab. 12 Strategiczne i operacyjne cele kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej KPK

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne
W zakresie kształtowania funkcji turystycznej i rekreacyjnej		
1.	Ograniczenie niekorzystnego oddziaływania turystyki i rekreacji na stan KPK oraz wdrożenie zasad zrównoważonego rozwoju turystyki na obszarze Parku	1.1 Przeciwdziałanie nadkoncentracji użytkowników i zainwestowania turystyczno-rekreacyjnego w najatrakcyjniejszych turystycznie regionach Parku oraz dostosowanie rozwoju zabudowy, w szczególności bazy rekreacji indywidualnej, do możliwości jej obsługi infrastrukturalnej
		1.2 Ochrona strefy brzegowej rzek i jezior przed nadmierną presją ze strony turystyki i rekreacji
		1.3 Ochrona zasobów wodnych Parku przed nadmierną presją turystyczno-rekreacyjną
		1.4 Dostosowanie obszaru wykorzystania turystyczno-rekreacyjnego na lądzie do potrzeb ochrony walorów KPK
W zakresie kształtowania funkcji edukacyjnej		
2.	Prowadzenie szeroko pojętej działalności edukacyjnej	2.1 Upowszechnienie wiedzy na temat walorów KPK
		2.2 Upowszechnienie wiedzy na temat wpływu działalności człowieka (w szczególności turystycznej i rekreacyjnej) na przyrodę KPK

Źródło: opracowanie własne

Przyjęte w Planie ochrony strategiczne i operacyjne cele ochrony znajdują swoje rozwinięcie w postaci propozycji konkretnych działań ochronnych opisanych w kolejnych rozdziałach „Operatu...”.

8. KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA FUNKCJI TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I EDUKACYJNEJ

8.1. Zasady funkcjonowania turystyki i rekreacji

W związku ze stale wzrastającym natężeniem i presją ze strony turystyki i rekreacji, w szczególności dużej antropopresji w rejonach najbardziej wrażliwych przyrodniczo, na obszarze KPK jako generalne zasady należy przyjąć: **ograniczenie, porządkowanie i poprawę** aktualnego stanu przestrzeni Parku. Jedną z priorytetowych zasad prowadzenia funkcji turystyki i rekreacji jest przywrócenie zasad zrównoważonego rozwoju, w szczególności w obrębie strefy brzegowej jezior oraz dążenie do dostosowania skali i intensywności zabudowy oraz użytkowania rekreacyjnego umożliwiających właściwą ochronę walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych Parku.

Wobec powyższego na terenie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego funkcję turystyki i rekreacji powinno kształtować się według następujących zasad ogólnych oraz działań priorytetowych:

- uznanie jako nadrzędnej potrzeby ochrony walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych stanowiących podstawę rozwoju i funkcjonowania turystyki i rekreacji na obszarze Parku – polityka ograniczająca w kontekście wzrastającej presji na zasoby Parku, zwłaszcza wody powierzchniowe;
- ochrona strefy brzegowej jezior, w tym ograniczenie zagospodarowania i użytkowania turystyczno-rekreacyjnego strefy brzegowej wokół najcenniejszych zbiorników wodnych oraz przekształcenia istniejącego zainwestowania;
- podjęcie działań w kierunku likwidacji i przekształceń nielegalnej i substandardowej zabudowy oraz zagospodarowania, w szczególności rekreacji indywidualnej, a także innego zainwestowania, w tym w strefie brzegowej jezior na terenie całego Parku, zwłaszcza w południowej części Parku, w rejonie Kółka Jezior Raduńskich;
- co do zasady ograniczenie dalszej urbanizacji obszaru Parku i niepowiększanie terenów przeznaczonych dla rozwoju zabudowy poza obszary już wyznaczone w dokumentach planistycznych, a także nieintensyfikowanie zabudowy obszarów już zainwestowanych;
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w rejonach koncentracji zabudowy, w szczególności w obrębie osiedli o charakterze rekreacyjnym i mieszkaniowym oraz stałe podnoszenie standardu technicznego zabudowy oraz wyposażenia w infrastrukturę techniczną;
- dbałość o estetykę i aspekty wizualne zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego w obrębie Parku i w jego otoczeniu, zwłaszcza na terenach eksponowanych oraz ochrona krajobrazu otwartego - likwidacja lub modernizacja obiektów dysharmonijnych w krajobrazie;
- uporządkowanie oraz dbałość o estetykę elementów zagospodarowania turystycznego, w tym tablic informacyjnych i drogowych informacyjnych oraz innych elementów małej architektury przeznaczonej dla obsługi ruchu turystycznego;
- dalsza promocja i podkreślenie walorów kulturowych regionu jako ważnego elementu dla turystyki i rekreacji (na równi z walorami przyrodniczymi Parku), w tym ludowej kultury

niematerialnej regionu (folkloru muzycznego, tanecznego, zwyczajów, obrzędów i uroczystości ludowych, legend oraz języka kaszubskiego).

8.2. Preferowane formy turystyki i rekreacji

Ze względu na wysokie walory przyrodniczo-kulturowo-krajobrazowe na obszarze Kaszubskiego Parku Krajobrazowego najbardziej pożądanym sposobem kształtowania funkcji turystyczno-rekreacyjnej jest jej prowadzenie w myśl zasad ekoturystyki jako podstawowej formy dla realizacji koncepcji turystyki zrównoważonej. Diagnoza stanu KPK wykazała, iż w wielu aspektach zaburzona została równowaga pomiędzy potrzebą społeczno-gospodarczego rozwoju a ochroną walorów przyrodniczych. Dotyczy to zwłaszcza zasobów wód powierzchniowych, które podlegają silnej presji antropogenicznej. Koniecznym jest zatem kształtowanie funkcji turystyki i rekreacji z uwzględnieniem priorytetu ograniczenia negatywnych oddziaływań różnych form turystyki i rekreacji na obszar Parku. Kluczowym jest poszukiwanie rozwiązań umożliwiających tworzenie wysokiej jakości zagospodarowania turystycznego w dostosowaniu do nadrzędnej potrzeby ochrony przyrody i jej możliwości regeneracyjnych przy jednoczesnym uwzględnieniu potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego gmin obszaru KPK oraz oczekiwań współczesnego turysty.

Poniżej wskazano preferowane formy turystyki i rekreacji na obszarze Parku przy uwzględnieniu jego specyfiki oraz uwarunkowań wynikających przede wszystkim z lokalizacji na obszarach pojeziernych:

- a) **turystyka poznawcza:** krajoznawcza, etniczna, przyrodnicza, w tym ornitologiczna, geoturystyka, w tym realizowana z wykorzystaniem zasobów Parku, Lasów Państwowych i innych podmiotów zajmujących się organizacją tego rodzaju turystyki,
- b) **turystyka kwalifikowana,** z wykorzystaniem zasobów wodnych: żeglarska, kajakowa, sportów wodnych (z wyłączeniem motorowodnych), nurkowa i wędkarska (rybołówstwa rekreacyjnego) oraz w części lądowej: piesza, rowerowa i konna, a także narciarska i paralotniarska, realizowana głównie w oparciu o sieć wyznaczonych szlaków oraz istniejącą infrastrukturę,
- c) **turystyka wypoczynkowa:** pobytowa, weekendowa, agroturystyka, realizowana w oparciu o istniejącą i sukcesywnie modernizowaną bazę noclegową i bazę gastronomiczno-usługową,
- d) **turystyka biznesowa i zdrowotna:** konferencyjno-kongresowa, prozdrowotna, w tym: rehabilitacyjna, medyczna, usług spa&wellness,
- e) **turystyka edukacyjna:** przyrodnicza, kulturowa i historyczna, w tym ukierunkowana na edukację przyrodniczą i kulturową obszaru Parku, realizowana w oparciu o istniejącą i stale modernizowaną infrastrukturę edukacyjną i turystyczną, zwłaszcza układ ścieżek i szlaków turystycznych.

Jak wykazała diagnoza stanu natężenie różnych form turystyki na obszarze KPK jest zróżnicowane, a ich największa koncentracja dotyczy otoczenia większych jezior obszaru. Wobec powyższego funkcjonowanie turystyki i rekreacji należy prowadzić w sposób nie pogarszający aktualnego stanu, a prowadzący do minimalizacji negatywnych oddziaływań na walory Parku. W rejonach Parku poddanych największej presji turystyczno-rekreacyjnej należy przyjąć politykę ograniczającą, natomiast w obrębie obszarów dotychczas użytkowanych w sposób ekstensywny należy dążyć do utrzymania tego stanu.

Dla celów turystycznych i rekreacyjnych oraz amatorskiego połowu ryb wskazuje się co do zasady cały obszar Parku, o ile ich realizacja nie zagraża celom ochrony Parku i o ile przepisy odrębne nie stanowią inaczej. Określa się następujące sposoby oraz zasady korzystania z obszaru Parku:

1) w części wód śródlądowych:

- a) dopuszcza się do amatorskiego połowu ryb wszystkie zbiorniki i ciekі wodne Parku, z wyjątkiem jezior dystroficznych stanowiących siedlisko przyrodnicze Natura 2000, które zaleca się wyłączyć z użytkowania wędkarskiego i rybackiego;
- b) dopuszcza się dla celów sportów wodnych (z wyłączeniem motorowodnych), żeglarstwa, kajakarstwa i nurkowania wszystkie jeziora i ciekі Parku, z wyjątkiem najcenniejszych jezior wskazanych w strefie BM_VIII_8,
- c) zaleca się utrzymanie obowiązującego zakazu używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych Parku,
- d) postuluje się uregulowanie od strony prawnej i planistycznej kwestii lokalizacji na wodach obszaru KPK jednostek pływających o charakterze obiektów noclegowych (domów na wodzie) lub innych obiektów (usługowych, m.in. gastronomii, magazynów, czy biur);

2) w strefie brzegowej:

- a) ogólnodostępne miejsca wypoczynku, plażowania i kąpeli nad jeziorami (w tym kąpieliska oraz miejsca wykorzystywane do kąpeli) wskazuje się w obrębie istniejących miejsc wskazanych w ramach strefy BM_VIII_2; ewentualne nowe miejsca ogólnodostępnego dostępu do wód dla celów plażowania i kąpeli wskazuje się w ramach strefy BM_VIII_4 (o ile wynikają z obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub prawomocnych decyzji administracyjnych) oraz strefy BM_VIII_5,
- b) zaleca się ograniczenie lokalizacji zainwestowania turystyczno-rekreacyjnego w obrębie strefy brzegowej jezior, w szczególności akwenów stanowiących najcenniejsze ekosystemy wodne (strefa BM_VIII_8); ewentualne nowe zainwestowanie dopuszcza się w obrębie stref BM_VIII_4 (o ile wynika z obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub prawomocnych decyzji administracyjnych) i BM_VIII_5 z uwzględnieniem zasad wynikających z ustaleń dla tych stref oraz ograniczeń wynikających z przepisów odrębnych,
- c) co do zasady wyłącza się z możliwości przekształceń i lokalizacji zainwestowania turystyczno-rekreacyjnego odcinki strefy brzegowej wskazanej w ramach strefy BM_VIII_3 wyznaczone wokół cennych ekosystemów wodnych,
- d) zaleca się ograniczenie wykorzystania strefy brzegowej wód dla celu lokalizacji kempingów, pól namiotowych i biwakowych oraz terenów towarzyszących obiektom bazy noclegowej obejmującym strefę brzegową wód do obiektów już istniejących (zrealizowanych na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub prawomocnych decyzji administracyjnych) oraz na terenach przeznaczonych na ten cel w obowiązujących planach miejscowych,
- e) zaleca się ograniczenie lokalizacji indywidualnych pomostów,
- f) utrzymuje się istniejącą infrastrukturę dla obsługi turystyki kajakowej; ewentualną nową infrastrukturę obsługi kajakarzy zaleca się lokalizować z uwzględnieniem ograniczeń

wynikających z konieczności ochrony najcenniejszych ekosystemów wodnych oraz innych chronionych siedlisk przyrodniczych,

- g) utrzymuje się istniejące przystanie żeglarskie i mariny wskazane w ramach strefy BM_VIII_2 wykorzystywane do celów turystyczno-rekreacyjnych z możliwością ich przebudowy i modernizacji infrastruktury,
- h) dopuszcza się przebudowę i dostosowanie do potrzeb turystyki żeglarskiej połączenia między jeziorami Raduńskim Górnym i Dolnym, pod warunkiem zachowania drożności lokalnego korytarza ekologicznego oraz wykazania braku znaczących negatywnych oddziaływań na cele ochrony Parku;

3) w strefie lądowej:

- a) utrzymuje się przebieg istniejących szlaków turystyki pieszej, rowerowej, konnej i ścieżek dydaktycznych wskazanych w strefie BM_VIII_1 oraz zaleca się renowację i uzupełnienie towarzyszących im elementów infrastruktury turystycznej,
- b) dopuszcza się korekty przebiegu istniejących szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych, w szczególności tam, gdzie wymaga tego ograniczenie negatywnego wpływu ruchu turystycznego na środowisko oraz wyznaczanie nowych, o ile nie stanowi to zagrożenia dla celów ochrony Parku,
- c) wyłącza się z możliwości lokalizacji zainwestowania turystyczno-rekreacyjnego w obrębie planowanych do utworzenia rezerwatów przyrody i użytków ekologicznych (strefa C_II) oraz w płatach torfowisk stanowiących siedliska przyrodnicze Natura 2000 i w obrębie zbiorników dystroficznych,
- d) zaleca się wyposażenie szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, konnych) i ścieżek dydaktycznych wyszczególnionych w strefie BM_VIII_1 w odpowiednią infrastrukturę towarzyszącą, z uwzględnieniem wymogów ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych,
- e) zaleca się utworzenie ścieżek historyczno-archeologicznych w przebiegu wskazanym w ramach strefy BM_VIII_6,
- f) zaleca się tworzenie szlaków tematycznych, także w oparciu o dziedzictwo kulturowe Parku, np. „Szlak kapliczek i krzyży w Kaszubskim Parku Krajobrazowym”,
- g) zaleca się rozwój elementów zagospodarowania turystycznego, w tym tablic informacyjnych i drogowskazów informacyjnych oraz obiektów służących edukacji ekologicznej i obsłudze ruchu turystycznego takich jak np.: kosze, tablice, ławki, zadaszenia, punkty edukacyjne itp.), a w miejscach szczególnie narażonych na degradację lokalizację infrastruktury ograniczającej dostęp oraz kanalizujących ruch turystyczny,
- h) dopuszcza się wykorzystanie ekosystemów leśnych do celów turystyki i rekreacji na trasach przebiegu istniejących oraz nowych (w przypadku ich ustanowienia) szlaków i ścieżek turystycznych i dydaktycznych oraz umożliwia się lokalizację urządzeń turystycznych dopuszczonych przepisami odrębnymi,
- i) w obrębie ekosystemów leśnych zaleca się ograniczenie tworzenia nowych miejsc wykorzystywanych jako bazy harcerskie, czy miejsca przeznaczone do biwakowania w obrębie najcenniejszych kompleksów leśnych, a także w bezpośrednim sąsiedztwie ekosystemów wodnych i torfowiskowych stanowiących siedliska przyrodnicze Natura 2000,

- j) zaleca się ograniczenie penetracji turystycznej ekosystemów leśnych poza wyznaczonymi szlakami turystycznymi i ścieżkami dydaktycznymi,
- k) dopuszcza się biwakowanie (rozbijanie namiotów, ustawianie przyczep kempingowych i parkowanie kamperów) jedynie w miejscach do tego wyznaczonych bądź udostępnionych do tego celu, przy przestrzeganiu przepisów odrębnych,
- l) na terenach ekosystemów leśnych zaleca się wprowadzenie ograniczenia parkowania (zakaz zatrzymywania i postoju) pojazdów poza wyznaczonymi parkingami, dopuszcza się urządzenie nowych parkingów lub miejsc postojowych,
- m) dla celów obserwacji krajobrazu wskazuje się urządzone punkty widokowe oraz zaleca się udostępnienie miejsc atrakcyjnych widokowo w formie zagospodarowanych punktów widokowych wskazanych w ramach strefy BM_VIII_7,
- n) dopuszcza się wykorzystanie obszaru Parku dla celów narciarstwa zjazdowego oraz narciarstwa biegowego, o ile nie stanowi to zagrożenia dla celów ochrony Parku,
- o) dopuszcza się dalsze wykorzystanie obszaru Parku dla celu sportów paralotniarskich i balonowych,
- p) zaleca się ograniczenie możliwości poruszania się pojazdami o napędzie motorowym, w tym generującymi znaczne natężenie hałasem, np. quadami, crossami, w szczególności w obrębie lasów oraz innych terenów wrażliwych przyrodniczo.

8.3. Rozwój funkcji edukacyjnych

Dla celów naukowych udostępnia się cały obszar Parku, o ile ich realizacja nie zagraża celom ochrony Parku i o ile przepisy odrębne nie stanowią inaczej oraz określa się następujące sposoby korzystania:

- 1) w przypadku prowadzenia badań powiadomienie i tam, gdzie jest to wymagane przepisami odrębnymi, uzyskanie zgody właściciela lub zarządzającego danym obiektem lub terenem;
- 2) współdziałanie instytucji i osób prowadzących badania naukowe z dyrektorem Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych oraz innymi jednostkami zarządzającymi lub sprawującymi nadzór nad obszarem badań, w tym udostępnianie im uzyskanych wyników badań oraz wynikających z nich wniosków końcowych, za zgodą autorów oraz zachowaniem i poszanowaniem praw autorskich wynikających z przepisów odrębnych.

Dla celów edukacyjnych udostępnia się cały obszar Parku, o ile ich realizacja nie zagraża celom ochrony Parku i o ile przepisy odrębne nie stanowią inaczej oraz określa się następujące sposoby korzystania:

- 1) tworzenie infrastruktury umożliwiającej prowadzenie obserwacji przyrodniczych, uzupełnionej tablicami dydaktycznymi, po uzyskaniu zgody właściciela, zarządcy lub sprawującego nadzór nad danym obszarem;
- 2) prowadzenie edukacji związanej z ochroną przyrody i krajobrazu, polegającej na włączaniu uczestników w działania na rzecz przywracania lub utrzymania walorów przyrodniczych, kulturowych, turystycznych, w tym m.in. w inwentaryzacji przyrodniczej, projektowaniu, wykonywaniu i konserwowaniu ścieżek dydaktycznych i szlaków turystycznych;
- 3) prowadzenie aktywnej edukacji historyczno-kulturowej polegającej na prezentacji i promowaniu folkloru oraz kultury Kaszub;

4) upowszechnienie wiedzy na temat wpływu działalności człowieka (w szczególności turystycznej i rekreacyjnej) na walory Parku.

Edukacja ekologiczna na terenie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego poza upowszechnieniem wiedzy na temat walorów obszaru obejmować powinna także szereg zagadnień problemowych dotyczących różnych obszarów tematycznych oraz zagrożeń i skutków działalności człowieka m.in.:

- znaczenia obszarów małej retencji oraz konieczność ich zachowania, znaczenia ekosystemów wodnych i mokradłowych, m.in. w retencjonowaniu wody i kształtowaniu warunków mikroklimatycznych,
- znaczenia strefy brzegowej w ochronie ekosystemów wodnych przed degradacją,
- edukacja w zakresie właściwej gospodarki odpadami, w tym promowanie działań uświadamiających wpływ zaśmiecania i zanieczyszczania środowiska wodnego na populacje zwierząt wodnych tam żyjących i rozmnażających się,
- prowadzenie działań uświadamiających wpływ kolizji drogowych na populacje zwierząt,
- edukacja w zakresie presji drapieżniczej zwierząt domowych – psów i kotów na występujące na terenie Parku gatunki zwierząt,
- edukacja oraz propagowanie postaw antyklusowniczych,
- znaczenia gospodarki rybackiej dostosowanej do naturalnej specyfiki ekosystemów wodnych w ochronie tych ekosystemów,
- edukacja w zakresie zagrożeń wynikających z wprowadzania obcych gatunków ryb do wód Parku,
- edukacja w zakresie zagrożeń wynikających z rozprzestrzeniania się gatunków roślin obcych geograficznie, w tym „uciekinierów” z przydomowych ogródków,
- uświadamianie amatorów różnych aktywności sportowych i rekreacyjnych o zagrożeniach wynikających z nieprawidłowego ich prowadzenia, np. promowanie zasad nurkowania „przyjaznego środowisku”,
- uświadamianie zagrożeń, w szczególności dla ekosystemów wodnych, płynących z nieprawidłowej gospodarki wodno-ściekowej,
- uświadamianie znaczenia przydrożnych drzew i zadrzewień w zachowaniu różnorodności biologicznej regionu,
- promowanie wśród właścicieli gruntów tradycyjnych sposobów użytkowania łąk i pastwisk oraz uczestnictwa w programach rolnośrodowiskowych obejmujących m.in. ekstensywną gospodarkę na łąkach i pastwiskach, ochronę łąkowych siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk cennych gatunków zwierząt na użytkach zielonych.

Działania edukacyjne w zakresie powyższych zagadnień mogą być prowadzone poprzez zróżnicowane działania i inicjatywy, w tym działania szerzej omówione w rozdziale 9.1.

9. ZAKRES DZIAŁAŃ NA RZECZ KSZTAŁTOWANIA FUNKCJI TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I EDUKACYJNEJ

9.1. Propozycje działań dotyczących kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej

Proponowane działania służące realizacji celów strategicznych w zakresie kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej przedstawiono w tabeli 13

Tab. 13 Działania proponowane do realizacji celów strategicznych i operacyjnych w ramach kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej w KPK

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Uwagi dot. realizacji; Koszty	Podmiot odpowiedzialny	Miejsca realizacji	Priorytet (I, II, III)
1.	Ograniczenie niekorzystnego oddziaływania turystyki i rekreacji na stan KPK oraz wdrożenie zasad zrównoważonego rozwoju turystyki na obszarze Parku	1.1. Przeciwdziałanie nadkoncentracji użytkowników i zainwestowania turystyczno-rekreacyjnego w najatrakcyjniejszych turystycznie regionach Parku oraz dostosowanie rozwoju zabudowy, w szczególności bazy rekreacji indywidualnej, do możliwości jej obsługi infrastrukturalnej (dot. zagrożenia E.01; E.01.04, G.01, G.05)	Likwidacja oraz przekształcenia nielegalnej zabudowy i nielegalnego, nieprawidłowego sposobu zagospodarowania, w tym zabudowy rekreacji indywidualnej i zabudowy sezonowej, w szczególności na terenach zlokalizowanych w otoczeniu jezior i w lasach oraz zespołów zabudowy o charakterze sezonowym powstających jako dzierżawy na gruntach rolnych. Zwiększenie kontroli oraz skuteczne egzekwowanie przepisów prawa w kierunku identyfikacji obiektów i zagospodarowania o charakterze nielegalnym, w tym podejmowanie działań uniemożliwiających bądź utrudniających legalizację takich obiektów.	Koszty według działalności statutowej jednostki wdrażającej	nadzór budowlany Wójt gminy (odpowiednio Burmistrz)	cały obszar KPK	!!!
			Niewyznaczenie w politykach przestrzennych gmin nowych terenów dla rozwoju zagospodarowania turystycznego, w szczególności nowych zespołów	Działanie bezkosztowe w ramach prowadzonych	samorządy gminne	cały obszar KPK	!!!

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Uwagi dot. realizacji; Koszty	Podmiot odpowiedzialny	Miejsca realizacji	Priorytet (I, II, III)
			rekreacji indywidualnej oraz zespołów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (poza potrzeby wynikające z prognoz demograficznych – ograniczenie zjawiska tzw. „drugich domów”), w sytuacji niewykorzystania obecnych rezerw wynikających z planów miejscowych i inwestycji planowanych na podstawie decyzji o warunkach zabudowy oraz braku wystarczającej infrastruktury służącej ochronie środowiska i jego zasobów – zwłaszcza w otoczeniu jezior	procedur planistycznych			
			Uzależnienie wskazywania w planach miejscowych nowych terenów dla rozwoju zagospodarowania turystycznego, w szczególności nowych zespołów rekreacji indywidualnej oraz zespołów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej od możliwości ich obsługi infrastrukturą, w szczególności w zakresie gospodarki wodno-ściekowej (etapowanie rozwoju)	Działanie bezkosztowe w ramach prowadzonych procedur planistycznych	samorządy gminne	cały obszar KPK	!!!
			Promowanie oraz zachęty dla inwestorów w zakresie modernizacji i wykorzystania istniejących, dawnych ośrodków wypoczynkowych, tzw. „brownfields”, które w znacznej mierze posiadają istniejącą infrastrukturę – ograniczenie ekspansji na nowe tereny dotychczas niezainwestowane przy zachowaniu	Koszty według działalności statutowej jednostki wdrażającej według wyników zamówienia	samorządy gminne PZPK/oddział Kartuzy	tereny nieużytkowanych ośrodków wypoczynkowych w granicach Parku	!!

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Uwagi dot. realizacji; Koszty	Podmiot odpowiedzialny	Miejsca realizacji	Priorytet (I, II, III)
			zasady ekstensywnego zagospodarowania.	publicznego			
			Promowanie oraz zachęty dla inwestorów w celu przeniesienia poza obszar Parku oraz tereny ekspozycji krajobrazowej atrakcji turystycznych niepowiązanych z jego walorami, a powodujących znaczną koncentrację turystów; rezygnacja z rozbudowy istniejących bądź budowy nowych tego typu obiektów.	Koszty według działalności statutowej jednostki wdrażającej	samorządy gminne PZPK/oddział Kartuzy	cały obszar KPK	!
			Wdrożenie zapisów w planach miejscowych służących ograniczeniu lub wykluczeniu lokalizacji intensywnej zabudowy i zagospodarowania w postaci założeń turystyczno-osadniczych o charakterze mieszkaniowych zespołów deweloperskich, obcych specyfice terenów wiejskich i powodujących dużą koncentrację użytkowników, a także znaczące przekształcenia środowiska.	Działanie bezkosztowe w ramach prowadzonych procedur planistycznych	samorządy gminne	cały obszar KPK	!!!
			Planowanie rozwoju w zakresie turystyki i rekreacji w ujęciu całego Parku, m.in. poprzez opracowanie koncepcji rozwoju turystyki służącej zróżnicowaniu form wypoczynku i rekreacji oraz sieciowaniu usług turystycznych.	Koszty według działalności statutowej jednostki wdrażającej według wyników zamówienia publicznego	samorząd województwa PZPK/oddział Kartuzy	cały obszar KPK	!!

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Uwagi dot. realizacji; Koszty	Podmiot odpowiedzialny	Miejsca realizacji	Priorytet (I, II, III)
			Opracowanie propozycji form wypoczynku alternatywnych do rekreacji wodnej.	Koszty według działalności statutowej jednostki wdrażającej według wyników zamówienia publicznego	PZPK/oddział Kartuzy	cały obszar KPK	!!!
		1.2 Ochrona strefy brzegowej rzek i jezior przed nadmierną presją ze strony turystyki i rekreacji (dot. zagrożenia E.01; E.01.04, G.05)	Skuteczne egzekwowanie przepisów prawa w zakresie zakazu grodzenia nieruchomości nad brzegami wód	Koszty według działalności statutowej jednostki wdrażającej	nadzór budowlany wody polskie	cały obszar KPK	!!!
			Wyłączenie lub ograniczenie możliwości wprowadzenia nowego zainwestowania w postaci, np. kąpielisk, miejsc wykorzystywanych do kąpeli, przystani, pomostów w strefie brzegowej jezior stanowiących najcenniejsze ekosystemy wodne	Działanie bezkosztowe w ramach prowadzonych procedur planistycznych	samorządy gminne	odcinki strefy brzegowej wskazane w strefie BM_VIII_3 (co do zasady wyłączenie z zainwestowania) odcinki brzegu wskazane w strefach BM_VIII_4 i BM_VIII_5 (lokalizacja	!!!

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Uwagi dot. realizacji; Koszty	Podmiot odpowiedzialny	Miejsca realizacji	Priorytet (I, II, III)
						zainwestowania wg zasad ustalonych dla poszczególnych stref -patrz rozdz. 9.2,	
			<p>Poprawa wyposażenia oraz stały monitoring i modernizacja istniejącego zagospodarowania w rejonie ustanowionych kąpielisk i miejsc wykorzystywanych do kąpieli, w szczególności wyposażenie w niezbędną infrastrukturę służącą utrzymaniu porządku i czystości.</p> <p>Systematyczna kontrola stanu czystości terenów kąpielisk i miejsc wykorzystywanych do kąpieli, w szczególności w zakresie wywozu odpadów oraz nieczystości z obiektów sezonowych toalet</p>	Koszty według działalności statutowej jednostki wdrażającej	samorządy gminne	kąpieliska i miejsca wykorzystywane do kąpieli	!!
		1.3 Ochrona zasobów wodnych Parku przed nadmierną presją turystyczno-rekreacyjną (dot. zagrożenia E.01; E.01.04, G.05, J.02)	Wprowadzenie zakazów lub ograniczeń na akwenach obszaru Parku dla jednostek pływających w formie obiektów noclegowych (domów na wodzie) lub obiektów usług służących rekreacji (gastromia, magazyny, biura, itp.) w sporządzanych dokumentach planistycznych	Koszty w ramach sporządzanych dokumentów planistycznych (nie wymaga dodatkowych kosztów)	samorządy gminne Wody Polskie Urząd Żeglugi Śródlądowej	żeglowne wody śródlądowe	!!

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Uwagi dot. realizacji; Koszty	Podmiot odpowiedzialny	Miejsca realizacji	Priorytet (I, II, III)
			Utrzymanie obecnych zakazów dotyczących wykorzystania zasobów wodnych do celów turystyczno-rekreacyjnych, tj. zakazu używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych Parku	Działanie bezkosztowe	samorząd województwa	otwarte zbiorniki wodne obszaru KPK	!!!
			Odstąpienie od realizacji inwestycji z zakresu turystyki wodnej zwiększających antropopresję na zasoby wodne Parku np. tworzenie kanałów żeglownych łączących jeziora poprzez pogłębianie kanałów rzek na przesmykach jezior oraz budowę mostów zwodzonych w ciągach komunikacyjnych	Działanie bezkosztowe	samorząd województwa samorząd gminny zarządcy dróg publicznych	Wody obszaru Parku, w szczególności: - przesmyk pomiędzy jeziorami Brodno Wielkie i Jez. Ostrzyckim w Brodnicy Dolnej (gm. Kartuzy); - przesmyk pomiędzy jeziorami Brodno Wielkie i Brodno Małe w Ręboszewie (gm. Kartuzy); - rejon Chmielonka i	!!

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Uwagi dot. realizacji; Koszty	Podmiot odpowiedzialny	Miejsca realizacji	Priorytet (I, II, III)
						Zaworów w gm. Chmielno.	
		1.4 Dostosowanie obszaru wykorzystania turystyczno-rekreacyjnego na łądzie do potrzeb ochrony walorów KPK (dot. zagrożenia G.01, G.05)	Ograniczenie użytkowania turystyczno-rekreacyjnego najcenniejszych obszarów przyrodniczych, w tym proponowanych do objęcia dodatkowymi formami ochrony przyrody.	Działanie bezkosztowe	samorządy gminne PZPK/oddział Kartuzy właściciele gruntów	strefy: BM_VII_5, BM_VIII_8, strefa C_II	!!!
			Udostępnienie miejsc atrakcyjnych widokowo w formie zagospodarowanych punktów widokowych.	Koszty wg koncepcji zagospodarowania i cen rynkowych	samorządy gminne właściciele gruntów	strefa BM_VIII_7 oraz inne miejsca atrakcyjne krajobrazowo	!!
			Monitorowanie stanu, a w razie potrzeb modernizacja i doposażenie istniejącego zagospodarowania w rejonie punktów widokowych służące kanalizacji ruchu turystycznego, utrzymaniu porządku oraz ochronie przyrody.	Koszty według działalności statutowej jednostki wdrażającej	zarządcy obiektów	istniejące punkty widokowe	!!
			Uczytelnienie i poprawa oznakowania dróg dojścia do wyznaczonych punktów widokowych służąca kanalizacji ruchu turystycznego i ochronie przed wydeptywaniem oraz zaśmiecaniem.	Koszty wg koncepcji zagospodarowania i cen rynkowych	zarządcy obiektów	istniejące punkty widokowe	!!
			Opracowanie, przy współpracy z samorządami gmin oraz samorządem	Koszty rynkowe	samorząd województwa	cały obszar Parku	!

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Uwagi dot. realizacji; Koszty	Podmiot odpowiedzialny	Miejsca realizacji	Priorytet (I, II, III)
			województwa, zaktualizowanej mapy turystycznej obszaru Parku wraz z prezentacją oraz opisem tras i szlaków turystycznych (zwłaszcza w zakresie przedstawienia spójnej i pełnej informacji o istniejących trasach rowerowych w obrębie Parku i otuliny).	według wyników zamówienia publicznego według	PZPK/oddział Kartuzy		
			Utworzenie szlaków tematycznych, np. „Szlaku kapliczek i krzyży w Kaszubskim Parku Krajobrazowym”, szlaku miejsc pamięci.	Koszty rynkowe według wyników zamówienia publicznego według	właściciele gruntów organizatorzy turystyki PZPK/oddział Kartuzy	cały obszar Parku	!
			Utworzenie ścieżek historyczno-archeologicznych	Koszty rynkowe według wyników zamówienia publicznego według	właściciele gruntów organizatorzy turystyki WKZ PZPK/oddział Kartuzy	według zaproponowanych przebiegów w strefie BM_VIII_6	!
2.	Prowadzenie szeroko pojętej działalności edukacyjnej (dot.wszystkich w/wym zagrożeń)	2.1. Upowszechnienie wiedzy na temat walorów KPK	Prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych o walorach KPK za pośrednictwem socialmediów i blogów turystycznych, współpraca z organizacjami turystycznymi (formalnymi, jak i grupami internetowymi o charakterze nieformalnym), blogerami turystycznymi	Działanie bezkosztowe	PZPK/oddział Kartuzy	Cały obszar KPK	!

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Uwagi dot. realizacji; Koszty	Podmiot odpowiedzialny	Miejsca realizacji	Priorytet (I, II, III)
			Kontynuacja organizacji warsztatów terenowych, wycieczek przyrodniczych oraz lekcji edukacyjnych; prowadzenie wydarzeń cyklicznych	Działanie bezkosztowe, w ramach działalności statutowej jednostki wdrażającej	PZPK/oddział Kartuzy	Cały obszar KPK	!
			Opracowanie tras dla aktywności typu geocaching, gry terenowe w celu upowszechnienia wiedzy na temat walorów Parku i przedmiotów jego ochrony	Działanie bezkosztowe, w ramach działalności statutowej jednostki wdrażającej	PZPK/oddział Kartuzy	Cały obszar KPK	!!
			Opracowanie kart – pomysłów na jednodniowe wycieczki z opisem trasy oraz prezentacją kartograficzną - dostępnych także w formie elektronicznych kart do pobrania, bądź przebiegów tras do użycia w urządzeniach z technologią GPS	Działanie bezkosztowe, w ramach działalności statutowej jednostki wdrażającej	PZPK/oddział Kartuzy	Cały obszar KPK	!!
		2.2. Upowszechnienie wiedzy na temat wpływu działalności człowieka (w szczególności turystycznej i rekreacyjnej) na przyrodę KPK	Edukacja mieszkańców, inwestorów i turystów dotycząca zagrożeń i negatywnego wpływu antropopresji na walory Parku, w szczególności na zasoby wodne (m.in. wobec nieprawidłowej gospodarki wodno-ściekowej) oraz konsekwencji dla przyrody Parku np.	Koszty rynkowe	PZPK/oddział Kartuzy samorządy gmin organizacje proekologiczne	Cały obszar KPK	!

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Uwagi dot. realizacji; Koszty	Podmiot odpowiedzialny	Miejsca realizacji	Priorytet (I, II, III)
			poprzez kampanie informacyjne, filmy, prezentacje i wizualizacje prowadzone za pośrednictwem stron internetowych, socialmediów i blogów turystycznych				
			Edukacja w zakresie prawidłowych postaw oraz zagrożeń dla walorów Parku na skutek aktywności sportowej i rekreacyjnej, w porozumieniu z podmiotami świadczącymi usługi w tym zakresie, a także nadleśnictwami i samorządami	Działanie bezkosztowe, w ramach działalności statutowej jednostki wdrażającej	PZPK/oddział Kartuzy nadleśnictwa organizatorzy turystyki	Cały obszar KPK	!
			Opracowanie wzorników typowych form architektury i sposobów kontynuacji zabudowy układów przestrzennych ze wskazaniem współczesnych sposobów nawiązania do tradycyjnych form i elementów architektury, a także wzornika wskazanych form aranżacji zieleni przydomowej, jako narzędzi wspomagających procesy inwestycyjne oraz propagujących dziedzictwo kulturowe Kaszub	Koszty rynkowe według wyników zamówienia publicznego według	PZPK/oddział Kartuzy samorządy gmin	Cały obszar KPK	!!

* Przywołane kody zagrożeń wg opisu w rozdziale 6

**Priorytet: !!! - działanie "ratunkowe", niezbędne; !! - działanie ważne, rekomendowane do wykonania; ! - działanie uzupełniające, proponowane do realizacji w zależności od możliwości i uwarunkowań

Szacunkowe koszty wdrożenia proponowanych ustaleń i rekomendacji niniejszego operatu przedstawione w powyższej tabeli przedstawione są w sposób ogólny, z uwagi na znaczące zmiany zachodzące na rynku; koszty realizacji wymagają doprecyzowania po określeniu szczegółowego zakresu poszczególnych prac i harmonogramu wykonywania zadań.

Wskazane podmioty odpowiedzialne za realizację należy traktować jako propozycje, która wymagają uzgodnień między zaangażowanymi stronami.

Przy sporządzaniu dokumentów planistycznych dla zróżnicowanych wewnętrznie obszarów, na potrzeby formułowania ustaleń dokonuje się ich strefowania (podziału na strefy). Dotyczy to zarówno dokumentów samorządowych różnych szczebli (plany zagospodarowania województw, studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego), Administracji Lasów Państwowych (plany urządzania lasu), jak i dokumentów innych jednostek. Zastosowanie takiego podziału ułatwia przestrzenne adresowanie ustaleń odnoszących się do wybranych fragmentów analizowanego obszaru. Metoda ta stosowana jest także powszechnie w przypadku planów ochrony dla parków krajobrazowych, a mapa stref staje się podstawową, a często wręcz jedyną mapą, mającą rangę aktu prawnego, uchwalaną jako załącznik do uchwały sejmiku wojewódzkiego w sprawie planu ochrony. W ramach prac nad aktualnym Planem ochrony dla KPK przyjęto koncepcję podziału Parku na strefy działań ochronnych, których wyznacznikiem jest zakładany do osiągnięcia cel oraz zasadniczy kierunek ochrony zasobów i walorów Parku⁶. Wydaje się że takie podejście jest najbardziej czytelne dla odbiorców Planu ochrony, a jednocześnie praktyczne do stosowania.

Wypracowany w ramach uzgodnień całego zespołu autorskiego Planu ochrony podział obejmuje dwie zasadnicze grupy ustaleń Planu (stref działań ochronnych), pokrywających cały obszar Parku :

- grupa stref, w których wskazuje się na potrzebę kontynuowania istniejącego sposobu użytkowania terenu Parku lub ochrony jego zasobów (oznaczonych kodem BK),
- grupę stref, w których wskazuje się na potrzebę modyfikacji istniejącego sposobu użytkowania Parku (oznaczonych kodem BM).

Dodatkowo, w obrębie Parku wyróżniono obszary i obiekty objęte rekomendacjami Planu ochrony (kod wydzieleń – C), obejmujące propozycje adresowane do różnych podmiotów, wykraczające poza działania aktywnej ochrony. Obszary i obiekty z tej grupy mogą dotyczyć tylko wybranych fragmentów Parku „nakładając się” na wydzielenia z grupy B, mogą także „nachodzić na siebie.

Typologię stref przyjętą dla KPK przedstawia poniższa tabela.

Tab. 14 Typologia stref dla Kaszubskiego Parku Krajobrazowego

Kod strefy	Nazwa strefy
BK	Kontynuacja istniejącego sposobu użytkowania terenu Parku lub ochrony jego zasobów:
BK_I	Zachowanie tradycyjnego krajobrazu rolniczego i innych terenów otwartych:
BK_I_1	Utrzymanie ekstensywnego użytkowania rolniczego łąk i pastwisk oraz otwartego charakteru innych siedlisk półnaturalnych
BK_I_2	Utrzymanie krajobrazu rolniczego pozostałych terenów, w tym pól i upraw trwałych
BK_I_3	Utrzymanie ekosystemów torfowiskowych
BK_II	Zachowanie krajobrazu leśnego i terenów zarastających (sukcesyjnych):
BK_II_1	Utrzymanie aktualnego sposobu użytkowania ekosystemów leśnych
BK_II_2	Utrzymanie terenów zarastających lub zalesionych

⁶ W niektórych planach ochrony stosowane są podziały oparte na cechach fizjonomicznych krajobrazu, funkcjach spełnianych przez poszczególne strefy lub na ich waloryzacji

BK_III	Zachowanie śródlądowych wód powierzchniowych i obszarów podmokłych:
BK_III_1	Utrzymanie cieków, zbiorników wodnych i nisz źródliskowych
BK_III_2	Utrzymanie siedlisk zależnych od wód
BK_IV	Zachowanie tradycyjnych elementów kultury materialnej:
BK_IV_1	Utrzymanie tradycyjnego kulturowego układu przestrzennego jednostek osadniczych
BK_IV_2	Utrzymanie zabytkowych i innych cennych obiektów architektury i budownictwa i stanowisk archeologicznych
BK_V	Zachowanie innych cennych elementów krajobrazu
BM	Modyfikacja istniejącego sposobu użytkowania Parku:
BM_I	Modyfikacja sposobów użytkowania lub ochrony naturalnych i półnaturalnych ekosystemów nieleśnych: przywrócenie ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk lub otwartego charakteru innych siedlisk półnaturalnych
BM_II	Modyfikacja sposobów użytkowania lub ochrony ekosystemów leśnych: drzewostany rekomendowane do wyłączenia z działań gospodarczych
BM_III	Modyfikacja sposobów gospodarowania wodami powierzchniowymi i obszarami podmokłymi
BM_III_1	Modyfikacja gospodarki rybackiej
BM_III_2	Modyfikacja systemu melioracyjnego
BM_IV	Modyfikacja sposobów użytkowania lub ochrony zasobów kulturowych i walorów krajobrazowych
BM_IV_1	Rewaloryzacja wartości materialnych dziedzictwa historycznego
BM_IV_2	Rewaloryzacja walorów wizualnych krajobrazu
BM_V	Inne aktywne działania ochronne:
BM_V_1	Spowolnienie sukcesji poprzez wycinkę nalotu drzew i krzewów
BM_V_2	Likwidacja barier antropogenicznych utrudniających migrację organizmów wodnych
BM_V_3	Zapewnienie trwałości zimowisk nietoperzy
BM_VI	Modyfikacja lub rozwój zainwestowania (obszary zainwestowane lub wskazane do zainwestowania):
BM_VI_1	Tereny przeznaczone do zainwestowania zgodnie z ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
BM_VI_2	Tereny kierunkowego rozwoju zainwestowania zgodnie z ustaleniami studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
BM_VI_3	Tereny zainwestowane, w tym zabudowane pozostałe
BM_VII	Ograniczenie przekształceń:
BM_VII_1	Tereny wyłączone spod zabudowy
BM_VII_2	Tereny wyłączone z zalesień oraz lokalizacji obiektów zaburzających widok z punktów i ciągów widokowych
BM_VII_3	Tereny wyłączone z zainwestowania zaburzającego drożność i ciągłość lokalnych korytarzy ekologicznych
BM_VII_4	Tereny zmiany kierunków rozwoju zainwestowania wskazywanych w politykach

	przestrzennych gmin
BM_VII_5	Tereny wyłączone z działań naruszających najcenniejsze walory przyrodnicze
BM_VIII	Dostosowanie infrastruktury turystycznej do istniejącej i potencjalnej presji na zasoby Parku
BM_VIII_1	Zagospodarowanie infrastruktury szlaków turystycznych
BM_VIII_2	Zagospodarowanie infrastruktury dla turystyki wodnej
BM_VIII_3	Odcinki strefy brzegowej jezior co do zasady wyłączone z zainwestowania
BM_VIII_4	Odcinki strefy brzegowej jezior wskazane do likwidacji lub przekształcenia istniejącego zainwestowania
BM_VIII_5	Odcinki strefy brzegowej jezior wskazane do kształtowania zainwestowania
BM_VIII_6	Utworzenie ścieżek archeologiczno-historycznych
BM_VIII_7	Utworzenie punktów widokowych
BM_VIII_8	Ograniczenie turystycznego i rekreacyjnego użytkowania najcenniejszych jezior
BW	Obszary wyłączone z ustaleń Planu ochrony ze względu na obowiązywanie przepisów odrębnych (rezerwaty przyrody)
BO	Modyfikacja istniejącego sposobu użytkowania terenów wokół Parku w celu ochrony jego zasobów i walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych - utrzymanie połączeń ekologicznych Parku z terenami sąsiednimi
C	Obszary i obiekty objęte rekomendacjami Planu ochrony
C_I	Potencjalne strefy ochrony krajobrazów do uwzględnienia w ramach audytów krajobrazowych
C_II	Obiekty lub obszary o najwyższych wartościach przyrodniczo-krajobrazowych, zasługujące na objęcie dodatkową formą ochrony prawnej
C_III	Obiekty lub obszary o najwyższych wartościach kulturowych, zasługujące na objęcie dodatkową formą ochrony prawnej
C_IV	Obszary zasługujące na włączenie do Parku
C_V	Obszary do objęcia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

Pośród wskazanych powyżej stref działań do kwestii kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej odnoszą się w największym stopniu:

1. **strefa BM_VIII_1 – Zagospodarowanie infrastruktury szlaków turystycznych** - wskazuje przebieg istniejących szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych z określeniem dopuszczalnych sposobów i zasad zagospodarowania;
2. **strefa BM_VIII_2 - Zagospodarowanie infrastruktury dla turystyki wodnej** - wskazuje miejsca ogólnodostępnych plaż, kąpielisk, miejsc wykorzystywanych do kąpieli, rozmieszczenie przystani i marin oraz infrastrukturę dla kajakarzy, dla których precyzuje zasady zagospodarowania i przekształceń; w ramach strefy nie wskazano miejsc kąpieli przynależnych do obiektów bazy noclegowej;
3. **strefa BM_VIII_3 - Odcinki strefy brzegowej jezior co do zasady wyłączone z zainwestowania** - wskazuje fragmenty brzegów jezior wyłączone z możliwości przekształceń i lokalizacji zainwestowania turystyczno-rekreacyjnego a położone nad brzegami jezior stanowiącymi

najcenniejsze ekosystemy wodne oraz określa wyjątki od zakazu zainwestowania w tych strefach; strefa brzegowa jest rozumiana jako pas terenu rozciągający się w obie strony od wyznaczonej linii, czyli obejmuje pas lądu przylegający do linii brzegowej wody wraz z częścią wód związanych z lokalizacją infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej; linie określającą strefę BM_VIII_3 wyznaczono na podstawie granic ewidencyjnych pomiędzy użytkowaniem wód śródlądowych i przylegających do nich terenów innych użytków;

4. **strefa BM_VIII_4 - Odcinki strefy brzegowej jezior wskazane do likwidacji lub przekształcenia istniejącego zainwestowania** - wskazuje fragmenty brzegów jezior, które wykorzystywane są najintensywniej dla celów turystyki i rekreacji (stanowią miejsca plażowania, kąpieli, zarówno o charakterze ogólnodostępnym, jak i związanych z obiektami bazy noclegowej, przystani, infrastruktury kajakowej, pomostów, promenad itp. istniejących i planowanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego), a położone są nad brzegami jezior stanowiącymi najcenniejsze ekosystemy wodne oraz określa zasady zagospodarowania w tych strefach; strefa brzegowa rozumiana jest tu identycznie jak opisana powyżej, w opisie strefy BM_VIII_3;
5. **strefa BM_VIII_5 - Odcinki strefy brzegowej jezior wskazane do kształtowania zainwestowania** - wskazuje fragmenty brzegów jezior, które wykorzystywane są najintensywniej dla celów turystyki i rekreacji, a położone są nad brzegami jezior stanowiącymi najcenniejsze ekosystemy wodne, a także tereny planowane do zainwestowania oraz określa zasady zagospodarowania w tych strefach; strefa brzegowa rozumiana jest tu identycznie jak opisana powyżej, w opisie strefy BM_VIII_3;
6. **strefa BM_VIII_6 - Utworzenie ścieżek archeologiczno-historycznych** - wskazuje proponowane do utworzenia ścieżki dydaktyczne wyznaczone w oparciu o istniejące zasoby dziedzictwa archeologicznego jako szczególnej formy krajobrazu historyczno-kulturowego; przebiegi ścieżek archeologiczno-historycznych stanowiąc będą uzupełnienie istniejących szlaków turystycznych;
7. **strefa BM_VIII_7 - Utworzenie punktów widokowych** - wskazuje udostępnienie miejsc atrakcyjnych widokowo w postaci urządzonych punktów widokowych oraz precyzuje zasady zagospodarowania takich miejsc;
8. **strefa BM_VIII_4 - Ograniczenie turystycznego i rekreacyjnego użytkowania najcenniejszych jezior** – wskazuje cenne jeziora dystroficzne oraz ramienicowe, w obrębie których z uwagi na szczególne walory przyrodnicze zaleca się ograniczenie użytkowania turystyczno-rekreacyjnego, w szczególności w zakresie sportów wodnych.

Zaproponowane w Planie ochrony działania dotyczące kształtowania funkcji turystyki, rekreacji i edukacji wynikające z udostępnienia walorów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu, wskazane w Operacie ochrony walorów krajobrazowych i kulturowych obejmują:

1. Utworzenie **ścieżek archeologiczno-historycznych** dawnych cmentarzysk i grodzisk jako szczególnej formy historycznego krajobrazu kulturowego w proponowanych przebiegach (strefa BM_VIII_6):
  - **„Archeologiczne tajemnice Lasów Mirachowskich”** – jako uzupełnienie istniejącego szlaku turystycznego biegnącego w północnej części Parku; proponowany przebieg: Kożyczkowo-Garcz-Staniszewskie Zdroje-Mirachowo-północny brzeg jeziora Lubygość;
  - **„Dawne grody i kurhany”** – Stężycza – Uniradze (proponowane utworzenie Parku Kulturowego „Uniradze – Tysiącletnia nekropolia na Kaszubach”) – patrz Operat ochrony

walorów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu) – Stare Czaple – Czapielski Młyn – Jez. Ostrzyckie

2. Utworzenie **Parku Kulturowego „Uniradze – Tysiącletnia nekropolia na Kaszubach”** (strefa C_III.01)- obszar zlokalizowany na terenie leśnictwa Uniradze i Przewóz stanowiący największą nekropolię z grobami kurhanowymi datowanymi od późnej epoki brązu (X w p.n.e.) do XII w n.e. Obiekt służyć ma zachowaniu, ochronie i promocji pradziejowej tradycji obrządku pogrzebowego, na terenie jedynego w Europie Środkowej cmentarzyska pradziejowego, użytkowanego przez 25 wieków.

W ramach zagospodarowania zaproponowanych ścieżek postuluje się opracowanie spójnych pod względem formy i grafiki tablic informacyjnych oraz oznakowania ścieżek, które stanowiąc mają uzupełnienie istniejących szlaków pieszych i rowerowych. Z uwagi na znaczące odległości pomiędzy poszczególnymi obiektami postuluje się rozwój infrastruktury rowerowej jako towarzyszącej udostępnieniu dla celów turystyki zasobów dziedzictwa archeologicznego. W przypadku istniejących, zagospodarowanych fragmentów dróg rowerowych, szlaków i ścieżek zasadnym jest nawiązanie do istniejących sposobów i form zagospodarowania oraz dążenie do spójnego ich oznakowania. W rejonie proponowanego parku kulturowego postuluje się urządzenie miejsca odpoczynku na szlaku, np. w miejscu krzyżowania się szlaków/ścieżek (pieszych, rowerowych) lub przy istniejącej ścieżce dydaktycznej oraz wyposażenia w infrastrukturę dla pieszych i rowerzystów.

W ramach działań służących promocji walorów kulturowych obszaru KPK i wykorzystaniu ich dla funkcji turystyki i rekreacji postuluje się wytyczenie przebiegu szlaku bądź szlaków kapliczek i krzyży zlokalizowanych na obszarze KPK. W pierwszej kolejności należy dokonać inwentaryzacji obiektów kultu religijnego – kapliczek i krzyży, które licznie zlokalizowane są na terenie Parku i stanowią jego charakterystyczny detal. Rekomenduje się tworzenie także innych szlaków tematycznych, np. związanych z miejscami pamięci na obszarze KPK.

Ponadto w celu udostępnienia walorów krajobrazowych Parku dla kształtowania funkcji turystyki i rekreacji proponuje się działania takie jak:

- udostępnienie miejsc atrakcyjnych widokowo w postaci urządzonych punktów widokowych – w ramach strefy BM_VIII_7 (oraz w innych miejscach w przypadku ich identyfikacji o ile ich udostępnienie nie zagraża celom ochrony Parku) postuluje się zagospodarowanie i urządzenie punktów widokowych, tj. punktu widokowego w Ostrzycach (gm. Somonino) z widokiem na jez. Ostrzyckie, punktu widokowego w Chmielnie z widokiem na jez. Białe oraz punktu widokowego na górze Sobótka z rozległym widokiem na jezioro Brodno Małe i okolice. Zaleca się urządzenie miejsc obserwacji krajobrazu w sposób ekstensywny, jak najmniej ingerujący w teren (dopuszcza się lokalizację platform widokowych) oraz wyposażenie miejsc w podstawowe elementy zagospodarowania służące wypoczynkowi i utrzymaniu porządku i czystości typu ławki, stoły (możliwe zastosowanie rozwiązań łączących funkcje wypoczynkowe i informacyjne – ławy z wbudowaną tablicą informacyjną w formie blatu), kosze na śmieci, a także tablice informacyjne, w tym objaśniające widok z miejsca obserwacji;
- w odniesieniu zarówno do istniejących, jak i planowanych punktów widokowych istotnym jest czytelne oznakowanie dróg dojścia od miejsc startowych (ciągów komunikacyjnych, centrów miejscowości, parkingów) do urządzonych punktów widokowych, które służyć mają lepszej orientacji w terenie oraz kanalizacji ruchu turystycznego i zapobiegają przed nadmierną penetracją i wydeptywaniem okolic punktów widokowych;

- wszystkie punkty widokowe powinny być wyposażone w regularnie opróżniane pojemniki na odpady, a przy bardziej uczęszczanych punktach należy rozważyć lokalizację sezonowych toalet w maskującej zabudowie; z uwagi na spore przewyższenia można rozważyć lokalizację stojaków na rowery, które umożliwią pozostawienie pojazdów i podejście pieszo na sam punkt widokowy; wszystkie urządzone punkty widokowe zaleca się wyposażyć w tablice objaśniające widok z miejsca obserwacji;

W zakresie zwiększenie mobilności użytkowników Parku postuluje się następujące działania:

- dalszy rozwój infrastruktury dla rowerzystów i działania sprzyjające rezygnacji z indywidualnych środków transportu – zaleca się dalszy rozwój dróg rowerowych wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, zwłaszcza połączeń między większymi miejscowościami (w szczególności w środkowej i północnej części Parku), a także rozwój szlaków i tras rowerowych umożliwiających wykorzystanie roweru w podróżach w kierunku północ-południe;
- podjęcie pilnych działań związanych z rozwojem infrastruktury rowerowej w centralnej i zachodniej części Parku (gminy Chmielno, Kartuzy, Sierakowice), ze względu na dużą dysproporcję w gęstości sieci szlaków i ścieżek rowerowych w obrębie całego obszaru Parku;
- zebranie informacji o wszystkich dostępnych szlakach, trasach i drogach rowerowych i prezentację ich w formie jednego, spójnego i aktualizowanego źródła informacji (np. uaktualnienie map tradycyjnych, wykorzystanie portali internetowych, w tym tworzonego geoportalu Pomorskiego Związku Parków Krajobrazowych);
- zwiększenie możliwości przewozu rowerów środkami transportu zbiorowego - obecne limity przewozów lub brak możliwości w przypadku autobusów wymuszają na turystach korzystanie z indywidualnych środków transportu w celu przewozu pojazdów;
- sukcesywne rozwijanie infrastruktury miejsc odpoczynku przy trasach rowerowych, a w centrach miejscowości turystycznych bądź punktach koncentracji ruchu turystycznego lokalizować także stanowiska wyposażone w podstawowe zestawy naprawcze;

W zakresie przeciwdziałania nadkoncentracji użytkowników i zainwestowania turystyczno-rekreacyjnego w najatrakcyjniejszych turystycznie regionach Parku postuluje się:

- rozwój alternatywnych form turystyki powiązanych z działalnością edukacyjną w formie gier terenowych, wykorzystujących ideę marszów na orientację, opracowanych przy współudziale pracowników Parku w celu propagowania walorów przyrodniczych i kulturowych Parku – opracowanie tras wycieczek do przygotowanych punktów, które odwiedza się ze specjalnie przygotowaną kartą, w tym montowanie punktów kontrolnych (specjalne urządzenia do dziurkowania kart);
- przygotowanie tras dotyczących prezentacji mniej znanych walorów Parku, bądź traktujących o tematyce proekologicznej, w tym także edukujących o zagrożeniach prezentowanych walorów;
- rozwój innych form turystyki możliwych do wdrożenia na obszarze Parku, np. geocaching (wykorzystanie smartfonów w celu odnalezienia ukrytych w terenie punktów – skrzynek) stanowiących atrakcyjne uzupełnienie turystyki krajoznawczej dla osób zainteresowanych tematyką przyrodniczą, czy opracowanie tras wycieczek do przygotowanych punktów, które odwiedza się ze specjalnie przygotowaną kartą, w tym montowanie punktów kontrolnych (specjalne urządzenia do dziurkowania kart);

- planowanie alternatywnych formy turystyki w szczególności jako uzupełnienie istniejącej sieci szlaków turystycznych i ścieżek edukacyjnych lub jako promujących nieznaną dotąd rejony Parku, rzadziej uczęszczane przez turystów, przy czym istotne jest wykluczenie z tego typu działań miejsc najbardziej wrażliwych przyrodniczo.

W związku ze specyfiką Planu ochrony, który w kwestii kształtowania funkcji turystycznej i rekreacyjnej obszaru KPK koncentruje się przede wszystkim na zbiorze zasad dla prowadzenia turystyki i rekreacji umożliwiających zachowanie walorów i celów ochrony Parku, pożądanym byłoby sporządzenie koncepcji rozwoju turystyki obejmującej obszar całego Parku. Opracowanie takie w sposób całościowy traktowałoby szereg zagadnień związanych z rozwojem i kształtowaniem funkcji turystycznej, przy czym kluczowy byłby udział przedstawicieli Parku w tworzeniu takiego dokumentu, a także współdziałanie wielu podmiotów, w tym lokalnych samorządów oraz samorządu województwa.

Działaniem istotnym z punktu widzenia kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej jest także konieczność uporządkowania przestrzeni Parku w zakresie tablic edukacyjnych i informacyjnych oraz próba ujednolicenia ich formy z wykorzystaniem materiałów typowych dla regionu Kaszub.

Propozycje działań w zakresie funkcji edukacyjnej

Edukacja ekologiczna w KPK w dalszym ciągu powinna być prowadzona przez przedstawicieli Parku oraz nadleśnictwa, natomiast wskazane jest aktywne włączenie się innych podmiotów, w szczególności zwiększenie roli samorządów, lokalnych stowarzyszeń, działaczy i przedsiębiorców z obszaru KPK. Nieco lepiej wygląda kwestia zaangażowania różnych podmiotów w edukację o walorach kulturowych i tradycjach kaszubskich - wskazana jest dalsza kontynuacja dotychczasowych działań. Działalność edukacyjną należy kontynuować w oparciu o działalność Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Szymbarku oraz planowaną nową siedzibę Kaszubskiego Parku Krajobrazowego w Sianowie. Dla działalności edukacyjnej istotna może być także współpraca z placówkami samorządowymi (ośrodki kultury, świetlice wiejskiej), placówkami oświatowymi, czy infrastruktura będącą w zarządzie nadleśnictw.

Istotnym zagadnieniem wydaje się być kwestia prowadzenia działań edukacyjnych dwójako – zarówno jako edukacja o walorach przyrodniczych kulturowych i krajobrazowych, jak i edukacja w zakresie konieczności ochrony tych walorów i zidentyfikowanych zagrożeń dla ich trwania. Szczególnie ważna wydaje się kwestia prowadzenia działań edukacyjnych w sposób partycypacyjny, z aktywnym uczestnictwem mieszkańców i turystów, np. akcje sprzątnięcia lasu, akcje sadzenia roślin itp. (organizowane z udziałem/pod kontrolą pracowników Parku).

W ramach działań edukacyjnych, w tym także ukierunkowanych na upowszechnianie wiedzy na temat zagrożeń wynikających z działalności człowieka na walory Parku proponuje się:

- wykorzystanie technologii cyfrowej do prowadzenia działań edukacyjnych, w tym edukacji i promocji postaw proekologicznych za pośrednictwem socialmedia, blogów turystycznych (nawiązanie współpracy z blogerami turystycznymi, formalnymi i nieformalnymi grupami/forami internetowymi);
- opracowanie tematycznych folderów reklamowych o walorach KPK oraz zagrożeniach dla walorów KPK, np. skutkach źle prowadzonej gospodarki wodno-ściekowej na chronione siedliska ekosystemów wodnych i upowszechnienie ich w punktach informacji turystycznej i obiektach noclegowych – zwiększenie świadomości społecznej;

- organizację konkursów plastycznych i praktyk studenckich, m.in. dla studentów ASP i Wydziałów Architektury w celu uwypuklenia lokalnej swojskości, tradycji i historii;
- organizowanie pokazów tradycyjnych zajęć rolniczych, rzemiosła i sztuki ludowej (kośba, produkcja lnu, pszczelarstwo, plecionkarstwo, haft szkół kaszubskich, rzeźba ludowa, zwyczaje związane z porami roku (np. „wieniec”, „ścianie kani”), pieśni i przyśpiewki, podania i gadki kaszubskie, zażywanie tabaki, częstsze używanie stroju ludowego;
- organizowanie lekcji pokazowych (wraz z aktywnym uczestnictwem, np. przenoszeniem płazów w rejonie newralgicznych odcinków dróg), prelekcji i wykładów, warsztatów stacjonarnych, warsztatów terenowych, imprez o tematyce przyrodniczej, kulturowej i krajobrazowej, zawodów i konkursów z zakresu ekologii i ochrony przyrody, zabaw edukacyjnych;
- kontynuacja organizacji warsztatów terenowych, wycieczek przyrodniczych oraz lekcji edukacyjnych; prowadzenie wydarzeń cyklicznych;
- opracowanie tras dla aktywności typu geocaching, gier terenowych oraz opracowanie kart – pomysłów na jednodniowe wycieczki z opisem trasy oraz prezentacją kartograficzną - dostępnych także w formie elektronicznych kart do pobrania ze strony internetowej Parku bądź przebiegów tras do użycia w urządzeniach z technologią GPS;
- opracowanie wzorników typowych form architektury i sposobów kontynuacji zabudowy układów przestrzennych ze wskazaniem współczesnych możliwości nawiązania do tradycyjnych form i elementów architektury (przygotowanie profesjonalnych katalogów w formie wskazówek „jak budować na Kaszubach”), a także wzornika wskazanych form aranżacji zieleni przydomowej, jako narzędzi wspomagających procesy inwestycyjne oraz propagujących dziedzictwo kulturowe Kaszub;
- organizowanie przez przedsiębiorców prowadzących szkółki roślin spotkań, kiermaszy i pokazów roślin ozdobnych i użytkowych stosowanych w tradycji kaszubskiej i ich promowanie;
- opracowanie „prześmiewczej galerii” prezentującej dysharmonijne elementy z terenu KPK i rozpowszechnienie jej w formie wystaw w przestrzeniach publicznych Parku tak, aby miały możliwość trafienia do szerokiego grona odbiorców i zobrazowania skutków dewaloryzacji przestrzeni;
- wykorzystanie tworzonych geoportali Pomorskiego Parku Zespołów Krajobrazowych w celu promocji walorów Parku, stworzenie specjalnej aplikacji mobilnej w celu propagowania walorów Parku i prowadzenia działań edukacyjnych.

Proponowane w Operacie działania z zakresu turystyki i rekreacji, promocji dziedzictwa kulturowego oraz edukacji, w szczególności zawarte w rozdz. 9.1, stanowią zadania wynikające z Planu ochrony KPK służące realizacji celów ochrony Parku i mogą być finansowane ze źródeł zewnętrznych. Zadania te mogą stanowić wprost części regionalnych programów operacyjnych w zakresie ochrony przyrody. Propozycje ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz innych dokumentów strategicznych dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych

Poniżej przedstawiono propozycje ustaleń do dokumentów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz innych dokumentów strategicznych dotyczące kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej

i edukacyjnej oraz eliminacji zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych spowodowanych ich występowaniem na terenie KPK:

zasady ogólne:

- kształtowanie funkcji turystyki i rekreacji przy założeniu priorytetu ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych Parku oraz poszanowania dziedzictwa kulturowego,
- dostosowanie skali i intensywności zabudowy i użytkowania, w szczególności rekreacyjnego i turystycznego do pojemności przestrzeni,
- preferencja dla lokalizacji ogólnodostępnych obiektów bazy noclegowej o niskiej intensywności i ekstensywnym sposobie zagospodarowania,
- dążenie do objęcia zbiorczym systemem kanalizacji jednostek osadniczych oraz zespołów rekreacji indywidualnej, szczególności w otoczeniu jezior,
- ograniczenie lokalizacji zainwestowania turystyczno-rekreacyjnego w strefie brzegowej najcenniejszych ekosystemów wodnych,
- likwidacja lub przekształcenia nielegalnej i substandardowej zabudowy i zainwestowania,
- ograniczenie dalszej, nadmiernej urbanizacji obszaru Parku i niepowiększanie terenów przewidzianych dla rozwoju zabudowy, w tym bazy noclegowej, ponad potrzeby wynikające z prognoz demograficznych.

zasady szczegółowe:

• **dla stref BM_VIII_1 oraz BM_VIII_6:**

- dopuszcza się podstawowe formy zagospodarowania szlaków turystycznych (istniejących i projektowanych w strefie BM_VIII_6), w szczególności szlaków pieszych, konnych, tras rowerowych i ścieżek dydaktycznych w postaci: infrastruktury służącej kanalizowaniu ruchu turystycznego, w tym grodzień, barier oraz nasadzeń rodzimych gatunków i odmian roślin, sytuowania pojemników na odpady (z uwzględnieniem zabezpieczenia przed wygrzebywaniem śmieci przez zwierzęta), stojaków na rowery, tablic informacyjnych, edukacyjnych i urzędowych, urządzonych miejsc odpoczynku na szlakach i innych urządzeń turystycznych w rozumieniu przepisów odrębnych, dopuszcza się poprawę nawierzchni szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych; przy lokalizowaniu elementów zagospodarowania uwzględnić ograniczenia wynikające z występowania chronionych siedlisk przyrodniczych,
- utrzymuje się istniejącą infrastrukturę obsługi ruchu turystycznego na szlakach kajakowych; nową infrastrukturę dopuszcza się do realizacji na wytyczonych szlakach kajakowych rzek z zastrzeżeniem ograniczeń wynikających z występowania chronionych siedlisk przyrodniczych, w tym stanowiących najcenniejsze ekosystemy wodne,
- dopuszcza się sytuowanie kładek, podestów i przejść, o nawierzchni umożliwiającej w szczególności wykorzystanie szlaków przez osoby poruszające się na wózku inwalidzkim oraz osoby o ograniczonej sprawności ruchowej, o ile taki sposób zagospodarowania nie koliduje z wymogami ochrony cennych siedlisk przyrodniczych,
- dopuszcza się korekty przebiegu istniejących szlaków turystycznych (BM_VIII_1) lub ich likwidację oraz korektę proponowanych przebiegów ścieżek archeologiczno-historycznych

(BM_VIII_6), w sytuacji stwierdzenia konieczności ograniczenia negatywnego wpływu ruchu turystycznego na środowisko;

- **dla stref BM_VIII_7:**

- zaleca się urządzenie miejsc wskazanych w strefie BM_VIII_7 w formie urządzonych, ogólnodostępnych punktów widokowych,
- dopuszcza się zagospodarowanie punktów widokowych w postaci: platform widokowych), infrastruktury służącej wypoczynkowi i utrzymaniu porządku i czystości typu ławki, stoły (możliwe zastosowanie rozwiązań łączących funkcje wypoczynkowe i informacyjne – ławy z wbudowaną tablicą informacyjną w formie blatu), kosze na śmieci, sezonowe toalety w maskującej obudowie, stojaki na rowery, a także tablice informacyjne, w tym objaśniające widok z miejsca obserwacji, lunety do obserwacji oraz oznakowania dróg dojścia do punktu widokowego,
- zaleca się urządzenie punktów widokowych w sposób ekstensywny, z wykorzystaniem tradycyjnych i proekologicznych materiałów;

dla infrastruktury turystyki wodnej lokalizowanej w strefie brzegowej jezior (pas lądu przylegający do linii brzegowej wody wraz z częścią wód związanych z lokalizacją urządzeń wodnych przeznaczonych dla infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej) w ramach poszczególnych stref dopuszcza się:

- **dla strefy BM_VIII_2:**

- dopuszcza się sytuowanie w części wodnej urządzeń wodnych, w szczególności pomostów, trapów, podestów,
- dopuszcza się sytuowanie w części lądowej obiektów służących obsłudze turystyki wodnej (przystani, plaż, kąpielisk i miejsc wykorzystywanych do kąpieli), w szczególności bosmanatów, budynków sanitariatów, umywalni, przebieralni, biura obsługi, magazynu na sprzęt ratunkowy, magazynu na sprzęt pływający, a także obiektów małej architektury, wiat rekreacyjnych, pojemników na odpady, stojaków na rowery sezonowych toalet w maskującej obudowie, tablic informacyjnych, edukacyjnych i urzędowych,
- nie dopuszcza się przekształceń istniejących kąpielisk i miejsc wykorzystywanych do kąpieli w przystanie i mariny żeglarskie,
- dla istniejącej infrastruktury kajakowej wskazanej w strefie BM_VIII_2.32-BM_VIII.2.52 dopuszcza się modernizację oraz uzupełnienie w niezbędną infrastrukturę turystyczno-rekreacyjną o charakterze ekstensywnym w postaci obiektów i elementów zagospodarowania lokalizowanych na lądzie i na wodzie,

- **dla strefy BM_VIII_3:**

- wprowadzenie zakazu przekształceń i lokalizacji zainwestowania turystyczno-rekreacyjnego, w tym zakazu wprowadzania nowego zainwestowania związanego z korzystaniem z akwenów wodnych, z wyjątkiem dopuszczenia lokalizowania gminnych terenów rekreacyjnych, stanowiących dostęp do wód publicznych w zakresie niezbędnym do pełnienia funkcji plaż, kąpielisk i przystani, wyłącznie w obrębie istniejących miejscowości i tylko w przypadku braku możliwości realizacji nowego zainwestowania w ramach stref BM_VIII_2, BM_VIII_4, BM_VIII_5, z wyjątkiem brzegów jezior wskazanych jako strefa BM_VIII_8;

- **dla strefy BM_VIII_4:**

- niewprowadzanie nowego zainwestowania związanego z turystyczno-rekreacyjnym korzystaniem z akwenów wodnych, w tym nielocalizowanie nowych obiektów budowlanych takich jak: miejsc wykorzystywanych do kąpeli, pomostów, przystani, miejsc cumowania jednostek pływających itp. wraz z towarzyszącą im infrastrukturą oraz zagospodarowania brzegów w postaci np. ścieżek turystycznych, ciągów spacerowych, promenad nadwodnych poza terenami wskazywanymi na ten cel w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub prawomocnych decyzjach administracyjnych, a także poza miejscami ogólnodostępnych plaż i kąpielisk, , miejscami rozmieszczenia przystani i marin oraz infrastruktury dla kajakarzy, wskazanymi jako strefa BM_VIII_2,
- likwidacja nielegalnej zabudowy i zagospodarowania strefy brzegowej, w tym także urządzeń wodnych lokalizowanych na lądzie i wodzie (pomostów, podestów, trapów itp.),
- w przypadku przebudowy istniejącego zainwestowania nie intensyfikować zagospodarowania, a przekształcaną infrastrukturę lokalizować w sposób nienaruszający najcenniejszych ekosystemów wodnych i innych chronionych siedlisk przyrodniczych;

- **dla stref BM_VIII_5:**

- likwidacja nielegalnej zabudowy i zagospodarowania strefy brzegowej, w tym także urządzeń wodnych lokalizowanych na lądzie i wodzie (pomostów, podestów, trapów itp.),
- dopuszcza się nowe zainwestowanie związane z turystyczno-rekreacyjnym korzystaniem z akwenów wodnych o charakterze ekstensywnym lokalizowane z zachowaniem priorytetu działań ochronnych z ograniczeniem naruszania najcenniejszych ekosystemów wodnych i innych chronionych siedlisk przyrodniczych,
- dopuszcza się lokalizację terenów dostępu do wód w zakresie niezbędnym do pełnienia ogólnodostępnych funkcji plaż i miejsc wykorzystywanych do kąpeli, kąpielisk i przystani, z możliwością lokalizacji obiektów i urządzeń służących turystyce wodnej o charakterze ogólnodostępnym, w szczególności budynków sanitariatów, umywalni, przebieralni, biura obsługi, bosmanatów, magazynu na sprzęt ratunkowy, magazynu na sprzęt pływający, a także obiektów małej architektury, wiat rekreacyjnych, pojemników na odpady, stojaków na rowery sezonowych toalet w maskującej obudowie, tablic informacyjnych, edukacyjnych i urzędowych,
- w rejonie istniejących miejscowości oraz w sąsiedztwie zespołów zabudowy rekreacji indywidualnej dopuszcza się lokalizację indywidualnych urządzeń wodnych, w szczególności pomostów rekreacyjnych, przy czym dla każdej działki ewidencyjnej lokalizować jedno takie urządzenie,
- nie dopuszcza się nowego trwałego zagospodarowania brzegów w postaci np. urządzonych ścieżek turystycznych, ciągów spacerowych, promenad nadwodnych poza terenami wskazywanymi na ten cel w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub prawomocnych decyzjach administracyjnych.

9.2. Propozycje monitoringu stanu i skuteczności kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej

Proponuje się następujący zakres monitoringu stanu i skuteczności kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej:

- baza noclegowa – coroczny przegląd i aktualizacja gminnych baz ewidencji innych obiektów świadczących usługi hotelarskie;
- zabudowa rekreacji indywidualnej – systematyczne kontrole obszarów koncentracji nielegalnej zabudowy rekreacji indywidualnej (co najmniej raz w roku) i zgłaszanie nadużyć do właściwych organów nadzoru – konsekwentna polityka w zakresie dążenia do skutecznego egzekwowania prawa przez odpowiednie organy;
- strefa brzegowa – systematyczne kontrole i zgłaszanie nadużyć w przypadku bezprawnej lokalizacji zainwestowania, przekształceń strefy brzegowej oraz grodzienia terenów nad brzegami wód - konsekwentna polityka w zakresie dążenia do skutecznego egzekwowania prawa przez odpowiednie organy;
- zagospodarowanie szlaków – coroczna kontrola przed i po sezonie letnim zagospodarowania na szlakach, systematyczne naprawy/doposażenia elementów zniszczonych;
- punkty widokowe – coroczne kontrole stanu zagospodarowania w rejonie miejsc udostępnianych do obserwacji krajobrazu oraz kontrola stanu zachowania widoków z punktów widokowych;
- prowadzone stale, w szczególności w sezonie letnim kontrole w zakresie nieprawidłowości przy parkowaniu pojazdów (zwłaszcza na drogach leśnych);
- prowadzone stale kontrole w zakresie prawidłowej gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej, zwłaszcza na terenach zajmowanych przez zabudowę rekreacji indywidualnej;
- monitoring stanu czystości ogólnodostępnych miejsc odpoczynku na szlakach turystycznych, plaż i kąpielisk, parkingów leśnych, wiat rekreacyjnych itp.

Powyższe działania i monitoring w dużej mierze są już obecnie prowadzone zarówno przez pracowników Parku, jak i samorządy gminne. Podkreśla się natomiast, że w dalszym ciągu konsekwentnie należy kontynuować taką politykę, w szczególności w odniesieniu do sytuacji przekroczeń przepisów prawa.

9.3. Potrzeby uzupełnienia wiedzy dotyczącej zagadnień związanych z turystyką, rekreacją i edukacją

W zakresie zagadnień związanych z turystyką i rekreacją w Kaszubskim Parku Krajobrazowym istotną kwestię stanowi rozpoznanie lokalizacji i szczegółowa inwentaryzacja zespołów nielegalnych obiektów rekreacji indywidualnej oraz obszarów kumulowania się nielegalnych form zagospodarowania związanego z turystyczno-rekreacyjnym wykorzystaniem obszaru Parku. Identyfikacja takich obszarów powinna dotyczyć w szczególności strefy brzegowej wokół najcenniejszych ekosystemów wodnych, ale także terenów leśnych. Kluczowe jest ustalenie skali zjawiska oraz podjęcie skutecznych działań eliminujących zagrożenie dla cennych siedlisk.

Ważnym jest ponadto ustalenie faktycznej liczby miejsc noclegowych w Parku, a więc prowadzenie w sposób rzetelny i ujednoczony ewidencji innych obiektów świadczących usługi hotelarskie na poziomie wszystkich gmin zlokalizowanych w Parku, co mogłoby stanowić dobre źródło informacji o wielkości bazy noclegowej, przy czym warunkiem byłoby systematyczne aktualizowanie bazy danych, kontrola oraz skuteczniejsze egzekwowanie obowiązku zgłoszenia obiektów i wszelkich zmian w zakresie ich funkcjonowania przez prowadzących działalności gospodarcze. Jak wykazała diagnoza znaczący udział w wielkości bazy noclegowej w KPK ma zabudowa rekreacji indywidualnej, której wielkość wymaga także szczegółowego rozpoznania.

Dodatkowo rekomenduje się przeprowadzenie analiz i badań ruchu turystycznego oraz mobilności na obszarze KPK przy wykorzystaniu danych typu BIG DATA pochodzących, np. od operatorów telefonii komórkowych. Kompleksowe badania związane z nasyceniem turystycznym Parku, natężeniem ruchu turystycznego i jego lokalizacją, analizą mobilności w miejscach o największym natężeniu ruchu pozwoliłoby na interwencję w rejonie obszarów kumulacji ruchu turystycznego, podlegających największej presji ze strony turystyki.

10. PROGNOZA STANU W PERSPEKTYWIE 20-LETNIEJ

10.1. Wariant ochrony zachowawczej – utrzymanie aktualnych trendów, bez podejmowania działań wskazanych w Planie ochrony

Jak przedstawiono w niniejszym opracowaniu turystyka i rekreacja na obszarze Kaszubskiego Parku Krajobrazowego jest silnie rozwinięta, przy czym największa koncentracja zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego i presja dotyczy obszarów położonych w otoczeniu jezior. Nadmierna ingerencja i intensywne zagospodarowanie strefy brzegowej cennych ekosystemów wodnych prowadzi do ich stopniowej degradacji. Biorąc także pod uwagę chaotyczny i w wielu miejscach niekontrolowany rozwój zabudowy oraz problemy związane z prawidłową obsługą infrastrukturalną terenów zainwestowanych należy spodziewać się, iż niepodejmowanie działań ochronnych i naprawczych, czy próby powstrzymania negatywnych oddziaływań na Park skutkować będzie postępującą dewastacją walorów Parku, które były podstawą jego ustanowienia.

10.2. Wariant ochrony aktywnej - pełna realizacja ustaleń Planu ochrony

Biorąc pod uwagę istniejące uwarunkowania, w szczególności aktualne przepisy prawa w zakresie zagospodarowania przestrzennego, a także względy ekonomiczne oraz indywidualne dążenia poszczególnych użytkowników obszaru Parku do zaspokojenia swoich potrzeb społeczno-gospodarczego rozwoju stosując zalecenia Planu ochrony w zakresie ochrony czynnej należy spodziewać się co najwyżej ograniczenia aktualnych negatywnych trendów wpływu turystyki i rekreacji na przyrodę i krajobraz KPK. Może to pozwolić na częściową ochronę walorów Parku (np. nieprzekształconych odcinków strefy brzegowej) oraz przyczynić się do przekształceń służących przywróceniu utraconych walorów.

11.LITERATURA

- Chołuj M. 2003. Flora glonów i sinic rzeki Zagożdżonki. Akademia Świętokrzyska, Wydział Mat.-Przyr., Instytut Biologii, Kielce, ss. 82.
- Cymańska-Garbowska B., Steblik-Właźlak B. 2014. Podstawy Turystyki. WSIP, Warszawa.
- Inwentaryzacja zbiorowisk roślinnych i flory naczyniowej Kozienskiego Parku Krajobrazowego – Łódź, 2004. Zeszyt 1,2,3.
- Kurowski J. K., Andrzejewski H., Kiedrzyński M., Świć A., Witosławski P. 2004. Raport z badań „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych Kozienskiego Parku Krajobrazowego”. Towarzystwo Ochrony Krajobrazu, Łódź. Maszynopis.
- Ellwart J. 2014. Szwajcaria Kaszubska. Przewodnik po powiecie kartuskim. Wyd. Region, Gdynia.
- Herbichowa M., Herbich J., Buliński M. 2000. Szata roślinna – walory, zagrożenia, ochrona [w:] Przewoźniak M. - red. Kaszubski Park Krajobrazowy. Walory, zagrożenia, ochrona. Materiały do Monografii Przyrodniczej Regionu Gdańskiego, II: 75-123.
- Kaszubski Park Krajobrazowy. Ilustrowany przewodnik z mapami. 2013. Wyd. Eko-Kapio, Gdańsk.
- Kaszubski Park Krajobrazowy – mapa w skali 1:50.000.2016. Wyd. Eko-Kapio. Kartuzy.
- Magazyn Kaszuby (wydanie internetowe) 2017. Area Press Spółka z o.o, Kartuzy
- Majkowski A. 2009 (przedruk w poprawionej wersji językowej wydania z 1936). Przewodnik po Szwajcarii Kaszubskiej. Wyd. Region, Gdynia.
- Pankau F., Pankau J. 2000. Zagospodarowanie przestrzenne [w:] Przewoźniak M. - red. Kaszubski Park Krajobrazowy. Walory, zagrożenia, ochrona. Materiały do Monografii Przyrodniczej Regionu Gdańskiego, II: 201-214.
- Przewoźniak M. 2017. Ochrona przyrody i krajobrazu Kaszub. Studium krytyczne z autopsji. Bogucki Wyd. Naukowe. Gdańsk-Poznań.
- Przewoźniak M., Czocharński J. 2020. Przyrodnicze podstawy gospodarki przestrzennej. Ujęcie proekologiczne. Bogucki Wyd. Naukowe. Gdańsk-Poznań.
- Przewoźniak M. - red. 2000. Kaszubski Park Krajobrazowy. Walory, zagrożenia, ochrona. Materiały do Monografii Przyrodniczej Regionu Gdańskiego, II.
- Rozporządzenie Nr 12/98 Wojewody Gdańskiego z dnia 3 września 1998 r. w sprawie zatwierdzenia „Planu ochrony Kaszubskiego Parku Krajobrazowego” oraz wyznaczenia w nim zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (Dz. Urz. Woj. Gdańskiego 1998, Nr 59, poz. 295).
- Szukalski J. 1991. Kaszubski Park Krajobrazowy. COIT Oddział w Gdańsku.
- Trojanowska I. 1994. Szwajcaria Kaszubska. Przewodnik. Wyd. Oskar, Gdańsk.
- Uchwała Nr XVI/168/2020 Rady Gminy Chmielno z dnia 20 maja 2020 r. w sprawie wykazu kąpielisk na terenie gminy Chmielno w 2020 r.)
- Uchwała Nr XIV/194/2020 Rady Gminy Stężycza z dnia 19 maja 2020 r. w sprawie wykazu kąpielisk na terenie gminy Stężycza

Dokumenty strategiczne i planistyczne samorządów:

„Diagnoza stanu i koncepcja rozwoju turystyki wodnej w województwie pomorskim 2030” (2021)

- „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030” (PZPWP) został przyjęty Uchwałą Nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r. (Dz. U. Woj. Pom. z 2017 r., poz. 603)
- „Strategia rozwoju gminy Chmielno na lata 2016-2022” (Uchwała Nr IX/94/2015 Rady Gminy Chmielno z dnia 12 listopada 2015 r.)
- „Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Kartuzy do 2020 roku” (Uchwała Nr XVI/257/2012 Rady Gminy Kartuzy z dnia 25 kwietnia 2012 r.)
- „Strategia Rozwoju Gminy Linia na lata 2015-2022” (Uchwała Nr 87/VIII/2015 Rady Gminy Linia z dnia 22 września 2015 r.)
- „Strategia Rozwoju Gminy Sierakowice 2014-2024” (Uchwała Nr XL/472/14 Rady Gminy Sierakowice z dnia 24 czerwca 2014 r.)
- „Strategia Rozwoju Gminy Somonino na lata 2020-2029” (Uchwała Nr XV/133/2019 Rady Gminy Somonino z dnia 18 grudnia 2019 r.)
- „Strategia rozwoju Gminy Stężycza na lata 2014-2025” (Uchwała Nr XXXIV/371/2014 Rady Gminy Stężycza z dnia 17 czerwca 2014 r.)
- zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Chmielno (Uchwała nr XXVIII/302/2017 Rady Gminy Chmielno z dnia 30 października 2017 r.)
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kartuzy (Uchwała nr XLV/530/2018 Rady Miejskiej w Kartuzach z dnia 9 kwietnia 2018 r.)
- zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Linia (ostatnia zmiana - Uchwała nr 49/V/VIII/2019 Rady Gminy Linia z dnia 25 lutego 2019 r.)
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sierakowice (Uchwała nr XXXIII/384/17 Rady Gminy Sierakowice z dnia 30 czerwca 2017 r.)
- zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Somonino (Uchwała nr XXI/198/2020 Rady Gminy Somonino z dnia 26 października 2020 r.)
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Stężycza (ostatnia zmiana – Uchwała Nr VII/105/2019 Rady Gminy Stężycza z dnia 25 czerwca 2019 r.)
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nowa Karczma (Uchwała Nr VIII/33/2003 Rady Gminy Nowa Karczma z dnia 4 kwietnia 2003 r.)
- zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kościerzyna, z wyłączeniem nieruchomości oznaczonych numerami geodezyjnymi: 92; 124/2; 127; 178/1; 178/2, 181; 182; 320; 340; 352; 387 oraz części nieruchomości oznaczonych numerami geodezyjnymi: 108; 179; i 319/2 położonych w obrębie geodezyjnym Gostomie uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kościerzyna (podstawowy dokument Studium - Uchwała Nr X/396/14 Rady Gminy Kościerzyna z dnia 12 listopada 2014 r.)
- „Strategia Obszaru Metropolitalnego Gdańsk-Gdynia-Sopot do roku 2030” (2015)
- „Strategia Rozwoju Powiatu Kartuskiego 2040” (2016)
- „Strategia rozwoju województwa pomorskiego 2030” (2021)

Strony internetowe:

www.kartuzy.gdansk.lasy.gov.pl

www.kpk.org.pl/edukacja

www.ogrod.golubie.pl

www.pkm-sa.pl

<https://oe.pomorskieparki.pl>

www.czaswlas.pl

12.SPIS TABEL, RYCIN I FOTOGRAFII

Spis tabel:

TAB. 1 ZESTAWIENIE DOSTĘPNEJ LITERATURY Z ANALIZĄ JEJ PRZYDATNOŚCI NA POTRZEBY OPERATU KSZTAŁTOWANIA FUNKCJI TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I EDUKACYJNEJ KPK _____	15
TAB. 2 WYBRANE ZAPISY PZPOMG-G-S ODNOSZĄCE SIĘ DO KWESTII TURYSTYKI, REKREACJI I EDUKACJI ISTOTNE DLA FUNKCJONOWANIA KPK _____	27
TAB. 3 FORMY AKTYWNOŚCI TURYSTYCZNO-REKREACYJNEJ PODEJMOWANE NA TERENIE KPK I W JEGO OTULINIE _____	49
TAB. 4 WYKAZ GŁÓWNYCH MIEJSCOWOŚCI O CHARAKTERZE TURYSTYCZNO-REKREACYJNYM NA TERENIE KPK _____	52
TAB. 5 RODZAJE TURYSTYCZNYCH OBIEKTÓW NOCLEGOWYCH WEDŁUG GMIN (DANE URZĘDU STATYSTYCZNEGO W GDAŃSKU STAN NA 31VII2017 R. ORAZ 31VII2019R.) _____	61
TAB. 6 LICZBA MIEJSC NOCLEGOWYCH ORAZ INFORMACJA O KORZYSTAJĄCYCH I NOCLEGACH W TURYSTYCZNYCH OBIEKTACH NOCLEGOWYCH WEDŁUG GMIN (DANE URZĘDU STATYSTYCZNEGO W GDAŃSKU STAN NA 31 VII 2017 R.) _____	62
TAB. 7 LICZBA MIEJSC NOCLEGOWYCH W GMINACH POŁOŻONYCH W KPK W PODZIALE NA TYP BAZY NOCLEGOWEJ WG EWIDENCJI INNYCH OBIEKTÓW ŚWIADCZĄCYCH USŁUGI HOTELARSKIE _____	63
TAB. 8 LICZBA OBIEKTÓW ŚWIADCZĄCYCH USŁUGI HOTELARSKIE ZLOKALIZOWANYCH NA OBSZARZE KPK W PODZIALE NA GMINY _____	65
TAB. 9 PORÓWNANIE ILOŚCI ZUŻYTEJ WODY POMIĘDZY OKRESEM POZASEZONOWYM I OKRESEM LETNIEGO SZCZYTU SEZONU _____	69
TAB. 10 SYNTETYCZNE ZESTAWIENIE ZAGROZEŃ WEWNĘTRZNYCH WYNIKAJĄCYCH Z FUNKCJI TURYSTYCZNEJ I REKREACYJNEJ _____	118
TAB. 12 STRATEGICZNE I OPERACYJNE CELE KSZTAŁTOWANIA FUNKCJI TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I EDUKACYJNEJ KPK _____	124
TAB. 13 DZIAŁANIA PROPONOWANE DO REALIZACJI CELÓW STRATEGICZNYCH I OPERACYJNYCH W RAMACH KSZTAŁTOWANIA FUNKCJI TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I EDUKACYJNEJ W KPK _____	131
TAB. 14 TYPOLOGIA STREF DLA KASZUBSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO _____	141

Spis rycin:

RYC. 1 POŁOŻENIE PARKU NA TLE PODZIAŁU ADMINISTRACYJNEGO (ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE) _____	12
RYC. 2 FRAGMENT STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CHMIELNO _____	34
RYC. 3 TERENY ROZWOJU ZABUDOWY PROJEKTOWANE W REJONIE BRODNICY GÓRNEJ I BRODNICY DOLNEJ _____	35
RYC. 4 TERENY ROZWOJU FUNKCJI TURYSTYKI I REKREACJI W POŁUDNIOWEJ CZĘŚCI GMINY LINIA _____	36
RYC. 5 REJON GMINY WSKAZYWANY DO ROZWOJU FUNKCJI TURYSTYKI I REKREACJI _____	37
RYC. 6 TERENY ROZWOJU ZABUDOWY WG STUDIUM GM. KOŚCIERZYNA NA OBSZARZE POŁOŻONYM W GRANICACH KPK_	39
RYC. 7 SYNTEZA WALORÓW OBSZARU KPK _____	47
RYC. 8 SYSTEM OBSŁUGI ZAGOSPODAROWANIA TURYSTYCZNEGO I REKREACJI W KPK _____	48
RYC. 9 STĘŻYCA NAJLEPSZA PRZESTRZEŃ PUBLICZNA WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO W 2015 R. _____	51
RYC. 10 SCHEMAT LOKALIZACJI WYBRANYCH TYPÓW BAZY NOCLEGOWEJ NA OBSZARZE KPK _____	60
RYC. 11 SCHEMAT LOKALIZACJI OGÓLNODOSTĘPNYCH OBIEKTÓW BAZY NOCLEGOWEJ WG GMINNYCH EWIDENCJI OBIEKTÓW ŚWIADCZĄCYCH USŁUGI HOTELARSKIE _____	64
RYC. 12 UDZIAŁ POSZCZEGÓLNYCH GMIN W OGÓLNEJ LICZBIE MIEJSC NOCLEGOWYCH NA TERENIE KPK _____	65
RYC. 13 LOKALIZACJA OBIEKTÓW BAZY NOCLEGOWEJ W REJONIE WSI OSTRZYCE, GM. SOMONINO _____	66
RYC. 14 LICZBA OBIEKTÓW REKREACJI INDYWIDUALNEJ WG PRZEPROWADZONYCH ANALIZ W POSZCZEGÓLNYCH MIEJSCOWOŚCIACH PARKU _____	67
RYC. 15 ZABUDOWA REKREACJI INDYWIDUALNEJ W REJONIE HASKI (OBR. PRZEWÓZ, GM. CHMIELNO) NA TLE ORTOFOTOMAPY Z 2019 R. ORAZ DANYCH Z EWIDENCJI GRUNTÓW I BUDYNKÓW _____	68
RYC. 16 PLAN OŚRODKA NARCIARSKIEGO „KOSZAŁKOWO” _____	83
RYC. 17 ZAPLECZE USŁUGOWE NA TERENIE OŚRODKA _____	84
RYC. 18 SCHEMAT ROZMIESZCZENIA GŁÓWNYM TABLIC INFORMACYJNYCH O KPK _____	98
RYC. 19 KOLEJ NA WAKACJE POMORSKIEJ KOLEI METROPOLITALNEJ _____	102
RYC. 20 TRASA WYCIEZKI: GARCZ – ŁAPALICE – ŁAPALICE “ZAMEK” – CHOCHOWATKA – GÓRA TAMOWA – CHMIELNO – GARCZ _____	103
RYC. 21 TRASA WYCIEZKI: [LAS Y MIRACHOWSKIE] MOJUSZ – BĄCZ – KURZE GRZĘDY – BUKOWO – SIERAKOWICE ___	104
RYC. 22 PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIE PN. LUBOWISKO RESORT _____	114
RYC. 23 WIZUALIZACJA PLANOWANEJ ZABUDOWY DOMÓW WYPOCZYNKOWYCH _____	115

Spis fotografii:

FOT.1 GŁAZ NARZUTOWY W REZERWACIE PRZYRODY „ŻURAWIE BŁOTA” (BJS 07.2021)
FOT.2 LAS W CENTRALNEJ CZĘŚCI PARKU (BJS 07.2021)
FOT.3 MŁYN W GOŁUBIU (BJS 07.2021)
FOT.4 BUDYNEK DWORCA KOLEJOWEGO W MIECHUCINIE (BJS 07.2021)
FOT.5 DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE (BJS 07.2021)
FOT.6 KRAJOBRAZ TERENÓW OTWARTYCH W PÓŁNOCNEJ CZĘŚCI PARKU BJS (07.2021)

- FOT.7 WIDOK NA JEDNO Z UROKLIWYCH MNIEJSZYCH JEZIOR (JEZ. REKOWO) (BJS 07.2021)
- FOT.8 OŚRODEK WYPOCZYNKOWY „SZUWAREK” W CHMIELNIE (AN 06.2020)
- FOT.9 OŚRODEK WYPOCZYNKOWY „ADLER” (AN 06.2020)
- FOT.10 OSTRZYCE SPA (AN 06.2020)
- FOT.11 OBIEKT „REHABILITACJA WIEŻYCA” (AN 06.2020)
- FOT.12 OBIEKT HOTELOWY „NA GWIZDÓWCE” (AN 06.2020)
- FOT.13 „U CHŁOPA” CHMIELNO (AN 05.2020)
- FOT.14 POLE NAMIOTOWE „STOLEMEK” W OSTRZYCACH (AN 06.2020)
- FOT.15 CZĘŚĆ KEMPINGU TAMOWA
- FOT.16 OBIEKT W OSTRZYCACH (AN 06.2020)
- FOT.17 DOMKI NA WYNAJEM (AN 06.2020)
- FOT.18 OBIEKT W OSTRZYCACH (AN 06.2020)
- FOT.19 OBIEKT W KRZESZNEJ (AN 06.2020)
- FOT.20 RZYM GM. CHMIELNO (AN 06.2020)
- FOT.21 LETNISKA W REJONIE BRODNICY DOLNEJ
- FOT.22 LETNISKA W REJONIE PIERSZCZEWA (AN 06.2020)
- FOT.23 ZABUDOWA REKREACYJNA W CZAPIELSKIM MŁYNIU (AN 06.2020)
- FOT.24 ZABUDOWA W REJONIE OSTRZYC (AN 06.2020)
- FOT.25 JEZIORO RADUŃSKIE GÓRNE ZIMĄ (BJS 02.2020)
- FOT. 26 JEZIORO OSUSZYNO LATEM (MD 06.2020)
- FOT.27 CENTRUM SPORTÓW WODNYCH I PROMOCJI REGIONU „ZŁOTA GÓRA” (AN 06.2020)
- FOT.28 MARINA W STĘŻYCY(BJS 08.2020)
- FOT.29 ŻAGŁÓWKI NA JEZIORZE W STĘŻYCY (BJS 07.2021)
- FOT.30 PRZYSTANEK KAJAKOWY PRZEWÓZ (AN 06.2020)
- FOT.31 INFRASTRUKTURA DLA KAJAKARZY (AN 06.2020)
- FOT.32 PRZYSTANEK KAJAKOWY OSTRZYCE (AN 06.2020)
- FOT.33 TURYSTA NA DESCE SUP (AN 06.2020)
- FOT.34 WYCIĄG DO WAKEBOARDINGU (AN 06.2020)
- FOT.35 PLAŻA W OSTRZYCACH (BJS 08.2020)
- FOT.36 KĄPIELISKO W STĘŻYCY (BJS 08.2020)
- FOT.37 KĄPIELISKO W GOŁUBIU (AN 06.2020)
- FOT.38 PRYWATNA PLAŻA NAD JEZ. ŚWIĘTYM (AN 06.2020)
- FOT.39 PLAŻA GMINNA NIESTRZEŻONA W MIECHUCINIE (AN 06.2020)
- FOT.40 PLAŻA PRZY URZĄDZONEJ PRZYSTANI KAJAKOWEJ W BORUCINIE (AN 06.2020)

- FOT.41 OSTRZYCE (AN 06.2020)
- FOT.42 WYPOŻYCZALNIA W CHMIELNIE (BJS 08.2020)
- FOT.43 INFORMACJA TURYSTYCZNA W CHMIELNIE (AN 06.2020)
- FOT.44 PUNKT INFORMACJI TURYSTYCZNEJ W STĘŻYCY (BJS 08.2020)
- FOT.45 GASTRONOMIA PRZY PLAŻY W OSTRZYCACH (AN 06.2020)
- FOT.46 GASTRONOMIA SEZONOWA STĘŻYCA (BJS 08.2020)
- FOT.47 OBIEKT USŁUGOWY (AN 06.2020)
- FOT.48 OBIEKT USŁUGOWY (BJS 08.2020)
- FOT.49 KOMPLEKS REKREACYJNY W MIECHUCINIE (AN 06.2020)
- FOT.50 NADRADUŃSKIE CENTRUM TURYSTYCZNO-REKREACYJNE W STĘŻYCY (BJS 08.2020)
- FOT.51 STAJNIA W KOLANIE (AN 05.2020)
- FOT.52 STAJNIA W KOLANIE (AN 06.2020)
- FOT.53 BALON W REJONIE WIEŻYCY (AN -06.2020)
- FOT.54 QUAD W REJONIE KAMIENICY KRÓLEWSKIEJ (AN 06.2020)
- FOT.55 PARK LINOWY (AN 06.2020)
- FOT.56 OŚRODEK „KOSZAŁKOWO” (AN 06.2020)
- FOT.57 STRYSZA BUDA – KOMERCYJNE ATRAKCJE TURYSTYCZNE W REJONIE PARKU (BJS 07.2021)
- FOT.58 ROZLEGŁA PANORAMA PARKU Z WIEŻY WIDOKOWEJ NA WIEŻYCY – NAJWYŻSZEGO PUNKTU WIDOKOWEGO KASZUBSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO (BJS 2018).
- FOT.59 PUNKT WIDOKOWY W REZERWACIE PRZYRODY „SZCZELINA LECHICKA” (BJS 11.2020)
- FOT.60 PUNKT WIDOKOWY ŻŁOTA GÓRA (BJS 07.2021)
- FOT.61 OZNAKOWANIE SZLAKÓW PIESZYCH, W TYM POŁĄCZONE Z OZNAKOWANIEM ŚCIEŻEK DO NORDIC WALKINGU (AN, BJS 06.2020)
- FOT.62 TABLICA INFORMACYJNA I OZNAKOWANIE SZLAKU POMORSKIEJ DROGI ŚW. JAKUBA W SIANOWIE (AN 06.2020)
- FOT.63 INFORMACJA O ŚCIEŻKACH NORDIC WALKING W GM. SIERAKOWICE (BJS 06.2020)
- FOT. 64 OZNAKOWANIE ŚCIEŻKI NORDIC WALKING W OSTRZYCACH(BJS 08.2020)
- FOT.65 TABLICA INFORMACYJNA SZLAKU ROWEROWEGO (AN 06.2020)
- FOT.66 OZNAKOWANIE SZLAKU (AN 06.2020)
- FOT.67 MIEJSCE ODPOCZYNKU ROWERZYSTÓW (AN 06.2020)
- FOT.68 MIEJSCE ODPOCZYNKU NA „SZLAKU HUTNICZYM” (AN 06.2020)
- FOT.69 OZNAKOWANIE SZLAKU KAJAKOWEGO (AN 06.2020)
- FOT. 70 KAJAKARZE W CHMIELNIE (BJS 08.2020)
- FOT.71 GOŁUBIEŃSKI OGRÓD BOTANICZNY (BJS 07.2021)

- FOT.72 OŚRODEK EDUKACJI EKOLOGICZNEJ W SZYMBARKU (BJS 07.2021)
- FOT.73 TRASA ŚCIEŻKI DYDAKTYCZNEJ W MIECHUCINIE (AN 06.2020)
- FOT.74 TRASA ŚCIEŻKI DYDAKTYCZNEJ „POD WIEŻYCĄ” (AN 06.2020)
- FOT.75 TABLICA PARKU NA TERENIE POLA NAMIOTOWEGO (AN 06.2020)
- FOT.76 TABLICA PARKU W STĘŻYCY (BJS 02.2020)
- FOT.77 TABLICA ATRAKCJI TURYSTYCZNYCH KASZUB (AN 06.2020)
- FOT.78 TABLICA DOTYCZĄCA WALORÓW PRZYRODNICZYCH KPK (AN 06.2020)
- FOT.79 TABLICA NA PROMENADZIE W STĘŻYCY (BJS 02.2020)
- FOT.80 TABLICA W OSTRZYCACH (AN 06 2020)
- FOT.81 DROGA WOJ. 228 BORUCINO REJON TZW. BRAMY KASZUBSKIEJ (BJS 02.2020)
- FOT.82 DROGA WOJ. 228 BRODNICA GÓRNA (BJS 02.2020)
- FOT.83 GŁAZ NARZUTOWY DROGA KASZUBSKA (BJS 02.2020)
- FOT. 84DROGA KASZUBSKA W REJONIE WIEŻYCY (BJS 08.2020)
- FOT.85 PARKING W OSTRZYCACH(BJS 08.2020)
- FOT.86 PARKING LEŚNY PRZY PKT WIDOKOWYM ZŁOTA GÓRA (BJS 08.2020)
- FOT.87 DAWNY DWORZEC W GARCZU (BJS 07.2021)
- FOT.88 FRAGMENT TORÓW NIECZYNNEJ LINII KOLEJOWEJ W GARCZU (BJS 07.2021)
- FOT.89 PRACOWNIA CERAMIKI NECLÓW (AN 06.2020)
- FOT.90 PRACOWNIA CERAMIKI NECLÓW WIDOK OD UL. GRYFA POMORSKIEGO (AN 06.2020)
- FOT.91 TERENY PRYWATNE NAD JEZ. DĄBROWSKIM (AN 06.2020)
- FOT.92 „GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE U CHŁOPA” W CHMIELNIE (AN 06.2020)
- FOT.93 PŁYWAJĄCY DOM NA JEZ. OSTRZYCKIM (AN 06.2020)